

Vatra veche

1

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV, nr. 1(37), ianuarie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Daniel Leș, *Voci în pustie*

Antologie *Vatra veche* DE DRAGOSTE

Să ne împrietenim cu Eminescu sărutându-i
versul,
iar nu slăvindu-l de neînțeles
căci ce-a fost el n-a fost eres
și sărutare de pământ îi fuse mersul.
Să-l punem între vii, căci este viu,
bolnav de frumusețea mamei mele,
de cerurile numai ce nasc stele,
de ierburile ce cuprind nisipul din pustiu.

Să-l întrebăm pe Eminescu dacă doarme bine
în patul inimilor noastre
și dacă vinul sângelui are vechime
și dacă mărire ne sunt albastre
și dacă peștii-s umbra stelelor cu coadă
și coada umbrei plopilor înalți
ne-a adunat pe noi, ceilalți,
în jurul verbului curat
rostit de el și murmurat
de noi, ai lui,
de el, al nostru.

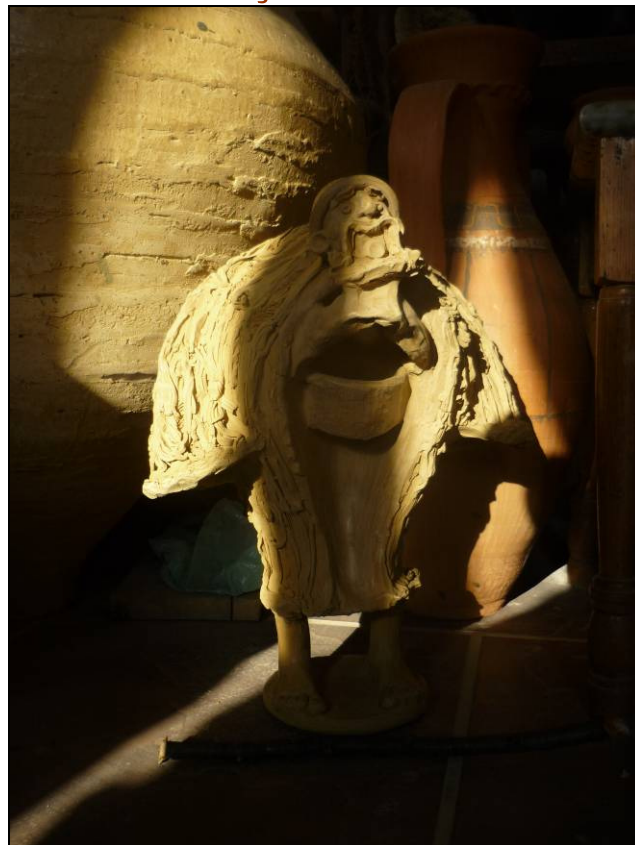
NICHITA STĂNESCU

VATRA VECHE DIALOG CU GABRIEL STAN

SUMAR

Antologie „Vatra veche”, *De dragoste*, de Nichita Stănescu/1
 „Vatra veche” dialog cu Gabriel Stan, de Eugen Axinte/3
 Ustensilul înarmat, de A.I. Brumaru/3
 Gabriel Stan, *Palmares artistic*/9
 Eseu. Luceafărul – opera non finita, de George Popa/10
 Poeme de Nicolae Băciut/13
 „Vatra veche” dialog cu Nicolae Georgescu, de Rodica Lăzărescu/14
 Nicolae și Cicerone Georgescu – Jupânii de pe râul Doamnei, de Rodica Lăzărescu/16
 Politica lui *Cel mai... Cea mai...*, de Mircea Dinutz/17
 Poeme de Valentin Marica/18
 Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire, de Cristian Lunel/19
 Poeme de George Baciut/21
 Vârstele lumii, de Liviu Pendefunda/22
 Poeme de Florin Caragiu/23
 Întregul și partea, de Ecaterina Țarălungă/24
 Muzica terapeutică, de Gina Agapie/26
 Cronica ideilor. Cultura – dimensiunea existențială a omului, de George Petrovai/28
 Ancheta „Vatra veche”. Scrisul de mână. Încă mai scriu cu..., de Marian Nicolae Tomi/30
 Poeme de Veronica Bălaj/31
 Cronica literară. Textul sfânt al lumii (Aurel Pantea), de Constantin Stancu/32
 Liniște redusă la tăcere (Mircea Petean), de Lucian Gruia/35
 Pagini de istorie instant. Pași prin pustia veacurilor (Mariana Cristescu), de Cezarina Adamescu/36
 Sonetul de aur (Adrian Munteanu), de A.I. Brumaru/39
 Adrian Munteanu. Un trubadur..., de Mihaela Aionesei/40
 Un neloc unde eu scriu (Ioan Lascu), de Geo Constantinescu/41
 Reinventare (Corneliu Păunescu), de A.I. Brumaru/42
 Jurnalul de investigație (Eduard Ovidiu Ohanesian), de A.I. Brumaru/43
 Anotimpurile lui Ilie (Ilie Hoza), de Cornel Cotuțiu/44
 Filtre. Terapia Jeniței Naidin, de Menuț Maximilian/45
 Maculatorul transcris pe curat (Ion Dur), de Silviu Guga/45
 Doru Roman și poezia în „vremuri maladive”, de Dumitru Velea/46
 Părintele Feier – despre episcopii din mănăstirile străvechi, de Menuț Maximilian/47
 Panait Istrati, nomadul statornic, de Ioan Groșescu/49
 Documentele continuității. De ce mereu Miorița?, de Ștefan Goanță/51
 Convorbiri duhovnicești, cu Î.P.S. Ioan Selejan, de Luminița Cornea/53
 Cursuri de folclor românesc pentru îngeri (Ion Șeuleanu), de Nicolae Băciut/54
 Un cadou însângerat, de Alexandru Jucan/55
 Poeme de Iulian Dămăcuș/55
 Dialoguri neconvenționale: Menuț Maximilian – Melania Cuc/56
 Poeme de Sorin Lucaci/57
 Starea prozei. Un amurg inutil, de Geo Constantinescu/58
 Starea prozei. Anuța, de Maria Tirescu/59
 Poeme de Mariana Zavati Gardner/60
 Biblioteca Babel. Edith Södergran, Prezentare și traducere de Dorina Brândușa Landén/61
 Biblioteca Babel. Hans Dama, în românește de Simion Dănilă/62
 Ochean întors. Prezenți și absenți în fața minunii de a fi, de Daniel Mureșan/63
 Cât de veșnică e veșnica pomenire, de Rodica Lăzărescu/64
 Starea prozei. O „familie” modernă!, de Corina-Lucia Costea/65
 Viața la țară toamna, de Anica Facina/66
 Starea prozei. Cafeaua de dimineață, de Anamaria Ionescu/67
 Poeme de Ion Lilă/67
 Ancheta „Vatra veche”. Case memoriale. Casa de sub pădure, de Carmen Sima/68
 O altfel de casă memorială, de Nina Arhip/70
 Poem de Beatrice Silvia Sorescu/71
 Ancheta „Vatra veche”. Starea monumentelor de for public. Bustul lui Dimitrie Cantemir/72
 Goma, Breban, Manea și insomnia Premiului Nobel, de Alexandru Petria/72
 Literatură și cinematografie. Pielea lui Almodovar, de Alexandru Jurcan/73
 Cronică teatrală. N-am bani, nu plătesc, de Silviu Mileșan/73
 Cehov – precursor al teatrului absurdului, de Tamara Constantinescu/74
 Curier/76
 Sub semnul lui Romulus Cioflec, de Luminița Cornea/78
 Români în lume. Alcalá de Henares, de Raluca Andreea Chipere/79
 Pamflet. A douăsprezecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T./81
 Tanka – Vama veche, de Jules Cohn Botea/82
 Satyricon. Pungața cu doi bani, de Ananie Gagniuc/82
 Prin Țara de Sus, de Vasile Larco/83
 Excelsior. Atârș, de Miruna Ioana Miron/84
 Ut pictura poesis, de Mariana Cristescu/85
 Vasile Mureșan, „Urma”, de Lazăr Lădăriu/86
 Când lutul devine artă..., de Nicolae Băciut/87
 Starea prozei. Grimașă în oglindă, de Attila F. Balázs/88

Daniel Leș – Lut am fost...

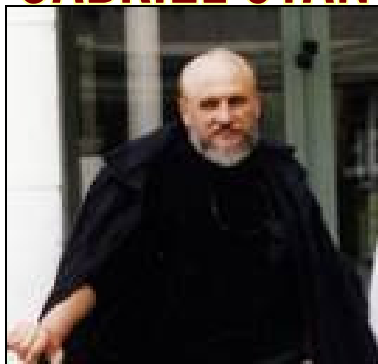
Daniel Leș, *Lumini și umbre*

Daniel Leș, *Olar*

Număr ilustrat cu imagini de la Casa Olarului. Foto Nicolae Băciut și de pe site Daniel Leș

Vatra veche dialog cu GABRIEL STAN

„...în interiorul artei nu există
democrație, ci, doar, ierarhie”

USTENSILUL ÎNAMORAT

Lucrarea picturală și literară a lui Gabriel Stan e, ca să zic așa, controlată de o retorică, de o poetică a imaginarului, ea stă adică sub semnul unei conviețuiri stranie și dificile a metaforei cu imaginea. Dacă unei metafore (vezi și seria de reproduceri din numărul trecut, nr. 12/2011 al revistei „Vatra Veche”) îi este cu neputință a accepta orîșice trecere între lucrurile – fie chiar opuse, deja divergente – ale lumii, imaginea nu refuză deîndată această trecere: locul ei ar fi, recunoaște eseistul francez cunoscut, tocmai la intersecția a două realități în comprehensiune; un loc în care, ca de exemplu la André Breton, forțe sosind din lumi diferite se întâlnesc, rezonază și se combină într-o realitate de limbaj – originea posibilă a tuturor metamorfozelor. În același timp, așa cum mărturisește aci și Gabriel Stan, un loc de transfer – un poem enigmatic, hermetic, se va decoda, se va lumina, în cazul său, într-o compoziție plastică, dacă nu cumva ni se înfățișează, deopotrivă, procesul invers: reprezentarea plastică, pictura luminează poemul, așază acum sub o poruncă semnele, literele pierdute, literele dezlănțuite.

Am mai spus, comentând prima carte a autorului, **În labirintul celor 12 simțuri** (KronArt, 2005), o culegere de texte atipice, un soi, adică, după spusa lui G.R. Hocke, de *roman-labirint*, că Gabriel Stan s-ar afla într-o situație asemănătoare celei a epistemologului în fața metafizicii. Aceasta, uitată ori ignorată, trece în urma teoriilor cunoașterii, care își vor înfățișa ele, solitare însă fără de inocență, perplexitatea în fața *necunoscutelor* lumii. Acum cunoașterea își inventează propriile

visuri și teorii – un univers insolit în arătări și construcții secrete, profunde și ingenioase. Ustensilele cunoașterii plâsmuiesc și ele realul.

Dar realitatea, existența – cu ființările acelea notorii ale ființei –, ca și ideile, nu vor fi rămas, deja căutate și cercetate de metafizică, în neisprăvire și discrepanțe? Metafizica, de regulă, nu ignoră oare, ea, spontaneitatea *necunoscutului* materiei și spiritului? Sau nu va trece ea, de atâtea ori, nepăsătoare, pe lângă *ascunderile* prin care materia și spiritul ni se înfățișează: ascunzișuri ori luminișuri miraculoase, ispitind neconținut taina? Cunoașterea le aduce în *forme*, chiar dacă – precum cu ustensilul cognitiv-artistic al lui Gabriel Stan, un ustensil înamorat, iată, de misterii – acestea vor întreține tocmai obscuritatea misterului; sau o vor potența, după îndemnul poetico-filosofic al lui Lucian Blaga.

În lucrarea artistică (literară și picturală) a lui Gabriel Stan este vorba de forme poetico-narative și deopotrivă de forme plastice, însă nararea (ori, mă rog, psalmodiarea) ca dimensiune a cunoașterii părăsește aci, precum la *conceștiții* Renașterii, linia pură și simplă, preferând evadarea în buna complicație; mai exact în problematica spiritului ce nu se dezvăluie direct, dar se precipită mirabil în cristalele din retorte – alte lumini, noi enigme, alte lumi și semnificații.

Precum, așadar, la manieristii evocați (închinători, cum spuneam, la *conchetto*), în lucrarea lui Gabriel Stan se inițiază căutarea cuvântului originar, în vremurile acelea, din Evul Mediu și de după aceea, fiind privilegiate artele combinatorii.

Limba vavilonică, vor fi crezut oficianții acestora, ar putea fi reconstituită/reconstruită, spre a arăta ca dinainte de despicare. E, am mai presupus acest lucru, ca o căutare (care e și o descoperire) a mesajului, a vestirii – ivirea unor lumi dintr-o virtualitate tainică, prin silirea și căznirea literei, a semnului și sensurilor; prin modificări, unele chiar necruțătoare, ale regulilor ori normelor. Gabriel Stan introduce (de exemplu în unul din volumele sale următoare, **Rimphonii**), ca și altundeva (vezi, de pildă, volumul **Oglinzi**), versete, pericope, incantații ațățătoare, chiar și propozițiuni teoretice. Ești învăluit citind aceste texte de un aer de ispite și bună nelegiuire degajat de un *corpus hermeticum*.

A.I. BRUMARU

Foto: Gabriel Stan și A.I. Brumar, Brașov, 27 aprilie 2007

„Cei care vor scăpa lumea de criză vor fi, ca întotdeauna, creatorii. [...] Acest foc interior al creatorilor va fi salvator pentru rostul și bunul mers al lumii.”

(Gabriel Stan)

Interlocutorul meu de azi e un om cu preocupări artistice și culturale diverse, un om care coboară din realitatea mitului și a cotidianului în realitatea creației. Preocupările sale artistice (plastice sau literare), filosofice, științifice, metafizice, esoterice sau religioase îi definesc complexitatea ființării, într-o iubire și artă.

– Dragul nostru Gabriel Stan, o vorbă din străbuni spune că „omul sfințește locul”. Dacă ar fi să parcurgi, într-o retrospectivă cronologică, devenirea ta în timp, reții momentul în care ai realizat că, de fapt, ai trecut, dincolo de tine și de cotidian, din freamătul Labirintului în lumina Creației?

– Nu o să crezi, dar s-a întâmplat pe la 17 ani... Atunci am înțeles că totul are un sens... un rost clar și precis și că tot ce trăim este extrem de important.. poate nu pentru noi, neapărat.

– Întrupând contrariile în antiteză, Constantin Brâncuși afirma într-unul dintre aforismele sale: „Coloana fără sfârșit este negarea Labirintului!” Evaluându-ți propriul tău travaliu creator, în ce moment te-ai confruntat cu „chemarea” Coloanei?

– Am sacrificat aproape totul pentru artă. Din adolescență am înțeles că ARTA nu este un joc, ci o atitudine serioasă cu implicații majore, care se petrece pe viață și pe moarte.

– Cum anume ai putea defini eliberarea din Labirint, în „taina” proprii tale deveniri artistice?

– Un creator adevărat trece din starea de muritor spre altceva, poate aici stă acea nebunie care sperie, el simte, își cunoaște valoarea și rostul lui în lume, în rest ...*lăsați morții să își îngroape morții*.

– Este, aceasta, o eliberare „din” singurătate sau „în” singurătate? Firesc, pornesc de la ideea că numai singurătatea artistică îndreaptă travaliul creator către universalizare...

→

EUGEN AXINTE

– Nu mai poți să fii singur..., în jurul tău sunt îngeri, câteva lumi nevăzute, chiar universuri întregi... Timp nu prea ai pentru toate...

– **Nu întâmplător, criticul de artă Alexandra Shaw afirma despre tine, în numărul din septembrie-octombrie 1992 al revistei „Manhattan Arts”, că ești „poate cel mai talentat și reprezentativ artist din România”, iar Gérard Pernon, în „West France”, observă că posezi „o știință care în anumite opere flirtează cu hiper-realismul.”** Sinecdotic vorbind, în plastica ta se observă clar continuitatea aceasta între general și particular, sintoniile tale artistice oficiind doar transmutații în câmp vizionar. În

părut mai reprezentative pentru afirmarea ta?

– Da, din păcate pentru noi, românii, doar după ce există recunoașterea din afara țării, ne apreciem creatorii. Pentru un artist, orice expoziție este importantă. Bineînțeles că premiile și cronicile sunt importante, desigur, mai ales că în Occident jurizările sunt corecte și cronicarii sunt obiectivi. Cel mai mult m-am bucurat de expozițiile făcute la Brașov, pentru că au fost văzute de brașovenii mei. Mă simt însă un cetățean al planetei și cred că un artist adevărat lucrează pentru oameni, chiar dacă în interiorul artei nu există democrație, ci, doar, ierarhie.

– **Se observă în multe dintre lucrările tale identificarea cu**

și idee arta este moartă. Norocul secolului XX a fost Brâncuși. Fără el arta secolului trecut ar fi fost mult mai săracă. Totul depinde de cunoașterea de sine a „făpturii” umane, artele vizuale sunt încă la început. În clipa în care vom cunoaște structura armoniei spirituale și emoționale, vom avea o viziune clară ce se va reflecta și în artă, deschizând astfel noi drumuri. Canonul a fost întotdeauna o țință ce a fost depășită sau distrusă de viziuni noi. Artă este și a fost, mereu, „linia întâi a cunoașterii”. Cei care vor scăpa lumea de criză vor fi, ca întotdeauna, creatorii. Albrecht Dürer scria în manualul său de pictură despre un „foc”, aprins de maeștri, care trebuie dus mai departe. Acest foc interior al creatorilor va fi salvator pentru rostul și bunul mers al lumii.

– **Îngăduie-mi o mică intervenție! Vrei să spui că ne aflăm într-o criză de identitate în afirmarea artistică? Secolul XX a lăsat, totuși, câteva amprente: mă gândesc la un Marc Chagall, Edvard Munch, Paul Klee, Pablo Picasso, Salvador Dali ș.a. Chiar și noi, românii, făcând abstracție de Brâncuși, ne putem mândri cu un Grigorescu, sau Ștefan Luchian, Mihai Bandac, Horia Bernea, Sorin Dumitrescu și mulți alții. I-am ales în grabă, după cum observi, dar cu merite incontestabile.**

– În pictura universală a secolului XX, dintre români nu s-au impus decât Victor Brauner, Arthur Segal, M.H. Maxy și Țuculescu. Nu s-a făcut aproape nimic ca Occidentul să-i cunoască pe Andreescu, Luchian sau Grigorescu. Bursa de valori îi ignoră, operele lor nu au circulat. Politica de a nu scoate pe piață lucrările lor, considerate de patri-moniul național, i-a scos din patri-moniul universal. Critica națională sau aprecierea de acasă nu sunt de ajuns pentru a-i impune pe plan mondial. Picasso, Dali, Chagall sunt mai mult de trei sferturi produsul publicității lor. Dacă întrebăm aproa-pe pe oricine în lume dacă a auzit de Picasso va spune „da”.

Dar nu este sigur că ar și recunoaște anumite opere ale lui. Lumea s-a schimbat. Globalizarea s-a produs de mult timp în artă, iar românii, în afară de Brâncuși, nu concurează cu nimic. Lucrul acesta nu e meritul nostru, ci al lui Brâncuși, care a avut inteligența →

Foto: Vernisaj la Orléans

ce direcție crezi că se va îndrepta viziunea artistică în arta plastică?

– Oamenii vor avea mari surprize, cred eu... vor apărea arte noi. Eu cred că pictura de-abia s-a eliberat de realitatea fotografică...și încă nu și-a găsit locul ei meritat, acela de deplină spiritualitate. Imaginea se află într-un abecedar caraghios spre virtual. Oamenii încă nu au văzut ceea ce se poate face prin pictură... nimeni nu bănuiește ce posibilități fantastice ascunde aceasta artă, care, după opinia mea, este la început de drum. Acum se induce ideea că vizualul este epuizat. Nimic mai fals. Cutia Pandorei doar s-a crăpat un pic...Toți încearcă lucruri extreme sau șocante, dar nimic nu este mai artificial și mai de prost gust...Oamenii încă nu își cunosc scheletul spiritual și emoțional și atunci este normal să eșueze din toate punctele de vedere...

– **Ai câștigat un binemeritat prestigiu național și internațional. Care dintre expozițiile personale, interne sau internaționale ți s-au**

luminile mitului, dorința de a origina, din perspectivă proprie, spațiul, culoarea, viziunea orfică, un îndemn hermeneutic care impune, apodictic, orientarea către o reevaluare a posibilităților de exprimare artistică. Ar putea fi acestea „porți” către eliberarea din inerția canoanelor, din dogmele unui secol, al XX-lea, care pare să fi epuizat, prin anvergura căutărilor și a exprimării, resursele vizionare în artele plastice?

– Artă secolului XX a pierdut mesajul. „Vina” o poartă Paul Cézanne, care a lansat ideea că subiectul nu contează. Tehnic, are dreptate, dar fără mesaj

„Gabriel Stan, poate cel mai talentat și reprezentativ artist din România, a fost prezentat în articolul din septembrie-octombrie 1992 al Manhattan Arts. (...) Pictura sa reprezintă o reflectare a adâncirii sale în matematică, mitologie, astronomie, fizică și religie.” (Alexandra Shaw, critic de artă – Manhattan Arts, New York)

de a-și manageria singur opera. Sunt forțe inimaginabile, bani foarte mulți și servicii speciale care impun un nume sau altul, pe piața internațională. Se lucrează la nivel de state. Noi nu înțelegem jocul și „jocurile” promovării valorice și, în consecință, suntem spectatori la ceea ce se petrece în marea arenă a artei contemporane. Pictura, din păcate, au inventat-o alții, care o și apreciază ca atare și care au nevoie de ea. La noi, instituțiile trăiesc bine mersi și fără opere de artă. Boala e veche și s-a cronicizat. Asta, așa, privind identitatea noastră artistică. Nu numai noi, românii, suntem într-o criză de identitate, ci chiar făptura umană, la nivel global. La întrebările: **Cine suntem?, De unde venim? și Încotro mergem?** s-a răspuns diferit, în diferite timpuri. Astăzi, dacă veți „privi” răspunsul dat de post-moderni, veți vedea că știm mai puțin decât acum o mie de ani sau două. De aici trebuie începută discuția despre artă... Vă pot da un exemplu: pe vremea Egiptului Antic, răspunsul la „cine suntem?” era sintetizat de cele patru verbe ale Sfînxului. Greșeau, bineînțeles, aruncând făptura umană la nivelul animalului. Azi avem drept răspuns **Masa bogatului și Masa săracului**, de fapt o singură masă, în fața căreia omul e înfricoșat de infinit și de eternitate. Și atunci se alienează prin alcool, droguri etc. Am și pictat lucrurile astea. Eu cred că omul creat de Dumnezeu are 12 simțuri, prin care poate face față și eternității și infinitului. Ori noi nu vrem să ne deschidem în fața universului și băjbăim în propria noastră întunecime. Ce fel de artă poate crea un astfel de vierme? Ceea ce și vedem că se face: o braziliancă ce și-a făcut zeci de operații faciale, devenind un monstru, crezând că experiența ei este artă... Ca să nu mai vorbim de conservele cu fecale ale unui oarecare italian. Deci, identitatea falsificată se vrea operă de artă. Să fim serioși, lucrurile astea vor pieri în lada de gunoi a istoriei artei. Ceea ce șochează astăzi va scârbi viitorul.

– **Mă opresc puțin la Grigorescu. Mi-a fost dat, cu aproximativ doi ani în urmă, să întâlnesc aici, la Brașov, un critic de artă american, doamna Elisabeth Celine Graham, care procurase dintr-o librărie locală un album Grigorescu. Era atât de entuziasmată și, în același timp, contrariată de absența**

aproape totală a acestui mare pictor în SUA, încât zicea Domnia Sa: „Vouă, românilor, vi se face o mare nedreptate.”

– Sunt de acord, cu simpla corectură că nu ni se face o mare nedreptate, noi am contribuit primii la ea, blocând opera lui Grigorescu să circule efectiv. Acum câțiva ani, s-a organizat o expoziție la Paris și francezii au fost surprinși să descopere un barbizonist pe care nu îl

Gabriel Stan, Michelle Gavaza și Waldemar Teutsch

Eugen Axinte și Gabriel Stan

cunoșteau deloc. De altfel, la Barbizon, în celebra Casă a pictorilor, este doar o lucrare minoră a lui Grigorescu, o țigancă... chiar dacă filmul de prezentare a barbizoniștilor începe, ca o ironie a sorții, cu superbul portret al lui Andreescu, în cămașă albastră, cu șevaletul în spate, pictat de Grigorescu. Deci, simbolul Barbizonului este marele Andreescu. Dar cine știe asta? Doar noi. Nu ei trebuie să spună adevărul, ci noi. Ce cărți au scris și câte filme de valoare internațională au făcut românii despre artiștii lor? Nedreptatea este la noi, de fapt. Dali îi întreba pe români, într-un interviu apărut în **Flacăra**, câte muzee i-am făcut noi lui Brâncuși? Și tot el ne dădea peste nas că și-a făcut, singur, cinci muzee ale lui. Aici, dacă un artist contemporan ar face asta, ar fi răstignit imediat de confracții lui.

– Bine, discuția a fost mai amplă. Mi-a replicat: „Nu ameri-

canii sunt de vină că artiștii voștri nu sunt cunoscuți în SUA, ci chiar voi, care nu știți sau nu vreți să vă faceți cunoscuți”. Trebuie să recunosc că picasem în propria-mi plasă. Mi-a spus însă că și în facultățile de artă plastică din SUA Grigorescu este predat lapidar, fără un portofoliu artistic pe măsură. Ei bine, chiar acum două săptămâni în urmă, o expoziție Grigorescu, la New York, a avut un succes inimaginabil, iar critica americană l-a adoptat numai în superlative.

– Da, vezi că se poate..., dar e prea puțin dacă vrei să impui un artist. Nu este suficient să pui imaginea lui pe bancnote, trebuie să cheltuiești bani pentru prezența lui permanentă în lume. Nici pe plan național nu s-au stabilit corect lucrurile. Un tablou de Andreescu ar trebui să coste la fel ca orice lucrare a vreunui pictor național din Germania, Austria, Ungaria etc. Sumele la care se vând clasicii noștri sunt desuete, chiar dacă unora li se par mari. Sunt sigur că în viitor vor ajunge la cote mult mai mari. O spun de zeci de ani și, încet, piața îmi dă dreptate... Rușii au dus o politică, privind arta, mult mai inteligentă ca a noastră. Ei au scos în burse, încă din anii '60, opere minore ale clasicii lor. Azi cotele lor sunt impresionante, dar e rezultatul unei strategii de durată.

– **Să ne întoarcem în prezentul nostru, prezentul acesta ce pare a nu avea decât o singură șansă, aceea de a-și construi, pentru un viitor imprevizibil, doar propria-i negare, pentru alte și alte revoluții artistice și spirituale. Așa s-a întâmplat de când e lumea. Ce zici, ar putea artele viitorului să depășească „ingredientul” nietschean al „delapidării” spiritului de energiile Divinității?**

– Cred că omul nu poate discuta relația Om-Divinitate decât de pe poziții ateiste. Omul este creația. Dacă inversăm raportul, putem avea neobrazarea, istorică și blasfemică, de a spune că noi L-am inventat pe El. Artele viitorului, chiar dacă pare o ciudățenie, vor aparține deopotrivă omului și divinității, în egală măsură. Nu trebuie decât să ne ascultăm inima. Vezi, tot o problemă de percepție este. Nu evoluăm, trebuie doar să ne redescoperim. Să nu ne mințim și să nu-i mințim nici pe alții. Eu cred că în ARTĂ nici nu poți →

minți. Va fi **nu** un proces de delapidare, ci de conștientizare și prețuire a ceea ce am primit, fără să știm de fapt.

– De la Pascal la Descartes sau de la Leibniz la Bolzano, științe precum logica, psihologia, filosofia, sociologia încearcă să obiectiveze o metodologie de inovație intelectuală, atribuind adesea intellectului capacitatea de a „medita” artistic în demersul faptelor lumesti, a determinismului istoric. Personal, mă delimitez de o astfel de abordare. Faptul că-ți supun și ție acest aspect nu face decât să „absoarbă” un punct de vedere, necesar pentru a confrunta „înfățișarea” științelor în „amfiteatrul” artelor. Crezi într-un astfel de demers, pe calea artelor?

– Prima dintre armoniile spiritului este libertatea. Omul, fără libertate, nu înseamnă nimic. Dumnezeu a oferit omului libertatea de a-L nega chiar și pe El. Cred că mintea omului nu înțelege acest lucru. Omul nu va oferi niciodată creației sale această libertate. Vă dau un exemplu: Iisus Hristos, răstignit pe cruce, ar fi putut în orice secundă să-i spulbere pe cei care îl schingiuiau. Orice om în locul Lui, aflat într-o astfel de situație, ar fi făcut-o, se elibera de ei. Tocmai asta este marea taină și putere a lui Dumnezeu, că a suportat ceea ce nimeni nu ar fi suportat. Va mai trece poate un mileniu să înțelegem ce înseamnă să întorci și celălalt obraz. Aici este logica sacralității. Răul nu îl învingi fiind rău. Atunci nu faci decât să-l înmulțești. Răul se autodistruge. Prostia este rea și agresivă. Științele vor evolua, desigur, și ele pe calea Înțelepciunii, care, desigur, se va desfăta cu ARTA. Toți vor să posede frumusețea și înțelepciunea, dar relația cu ele nu are decât un singur drum, al iubirii. Când omul de știință nu mai iubește nimic, el nu poate decât să contribuie la un dezastru viitor. Când omul de artă uită de iubire, triumfă monstruoșitatea. Iubirea este rațiunea Înțelepciunii. Templul lui Solomon a adunat arta și știința timpului său. Templul omului viitor va aduna arta și știința timpului viitor. Sunt optimist.

– Dragul meu, ultima abordare, în dialogul nostru, ți-o ofer știind care-ți sunt preocupările personale. Demersurile tale în cunoașterea

„A fost o plăcere să privesc, direct, iarăși și iarăși, lucrările lui Gabriel. El e un artist rar, care are multă pasiune și convingere. E revigorant să vezi aceste caracteristici combinate cu un mare talent, la un artist contemporan. Sunt foarte entuziasmată de prezentarea lucrărilor lui Gabriel Stan de către Manhattan Arts. (Renée Phillips, New Work, Editor en Chief Publisher)

filosofică, metafizică, esoterică, istorică etc. sunt cunoscute aici, la Brașov, dar așa vrea să facem cunoscute cititorilor noștri și preocupările tale literare. Printre altele, cărți de esoterism și istorie culturală brașoveană, ai publicat deja și două volume de versuri. *Rimphonya*, cel de-al doilea volum de versuri a fost chiar premiat la Târgul Internațional de Carte, de la Iași, 2009. Vreau să știu, aceste preocupări sunt o necesitate în întregirea ta ca artist plastic sau doar un liant care configurează nevoia de „decoptare” a freamătului ființial?

– E chiar bună întrebarea ta! *Rimphonya* e o plachetă cu 40 de poeme, care vor fi 40 de lucrări plastice. Până în prezent, am realizat doar 30. Mai am de pictat 10 lucrări. Înainte să pic-tez, îmi scriu ideile viitoarei compoziții. Prima formă a unui tablou sunt de fapt niște cuvinte. După ce mă lă-muresc, trec ușor la execuție. Trebuie, cred eu, să știi ce faci. Și... de ce? Am vrut să-mi răspund la întrebarea: de ce aprindem la un mormânt, timp de 40 de zile, 40 de lumânări? De ce a stat Budha 40 de zile sub pom ?

De ce a stat Iisus 40 de zile în deșert? Ca să afle Adevărul! Este un cod de cunoaștere pe care îl are sufletul celui care pleacă de lângă noi. Sunt patru decade în care suflet-spiritul se recunoaște ca materie, apă, aer și foc.

– Deci vrei să spui că lucrările tale plastice se nasc din Poezie, din aluatul semantic, energetic, al Cuvântului?

– Eu cred că arta are un singur numitor comun, POESISUL, pe care îl înțeleg ca o stare imponderabilă, ca un zbor, unică *inspirație* ce declanșează opera... *Poesisul* trebuie să stea la baza oricărei creații, în muzică, în poezie, în dans, în film, în literatură și mai ales în artele vizuale, grafică sau pictură. Starea asta specială declanșează necesitatea operei de artă. Este, dacă vrei, un fel de tensiune pozitivă care neliniștește, dar fără de care opera de artă nu are viață, este falsă. Este și o înălțare deasupra labirintului de care ai nevoie. J.W. Goethe vorbea și el despre acest fenomen de ridicare deasupra labirintului, se pare că este singura formulă de ieșire din labirint. Eu de mult timp folosesc acest **aluat semantic și energetic**, cum bine spui tu, ca primă etapă în abordarea viitoarei lucrări sau serii de lucrări. Cred că arta, așa cum o văd eu, nu este doar o ardere ce duce la starea de admirație, ci este și o formă subtilă și unică de cunoaștere. Pictura poate intra în zone interzise altor mijloace de manifestare artistică. Numai ea poate pătrunde în anatomia sufletului și a spiritului. Simbolurile-imagine sunt forme arhetipale, universale ale gândirii. Aproape în toate culturile simbolurile-imagine au aceleași semnificații. Cuvântului, după Babilon, Dumnezeu i-a închis muzica magică universală, imaginii nu. Aș spune că acum imaginea-simbol este cheia →

Foto: Atelier în Franța (sus), la Brașov (jos)

comunicării. Poezia, din păcate, este închisă în universul lingvistic diferit și, cred eu, de netradus. Pictura este universală, nu are nevoie de traducere, oriunde pe glob. Cred că în literatură, în artele cuvântului, trebuie să revenim la vraja limbii primordiale, care sigur avea forța de a crea miracole. Nu mă refer la CUVINTE ci doar la foneme, la sunetele vocalelor dispărute, care în limbile sacre nu erau notate.

– Dragul meu, vreau să amintesc acum una dintre „isprăvile” tale: în seria dintre anii 2000-2003, ai fost consilier artistic al revistei „Astra”. Atunci ai oferit cititorilor una dintre cele mai elegante reviste europene de cultură, concepută numai de tine, iar faptul că ai asigurat grafica revistei, număr de număr, a atras admirația multor reviste surori din România și din Europa. Știind că ai preocupări și în literatură, și în filosofie, și în metafizică, și în sociologie... cum crezi că ar trebui să se „deschidă” o revistă de cultură cititorilor săi?

– Da, într-adevăr am lucrat consilier artistic și grafician la noul format al revistei „Astra”, a lui Costel Ionescu. De fapt, eu i-am dat formatul pe orizontală și la fiecare număr schimbam nuanța de culoare a copertei. I-am promis lui Costel Ionescu, căruia îi port o amintire deosebită, un erudit, un om de cultură, un filosof, că voi face un loc frumos și curat în care vor dori să publice toți și care mi-a dat mână liberă în organizarea grafică a noii reviste „Astra”. Meritul apariției a fost al lui Adrian Taropa, atunci președintele Consiliului Județean, cel care a inițiat și Festivalul de Jazz din Brașov. Redactor-șef a fost filosoful Aurel Ion Brumaru. S-a dat concurs pentru ocuparea posturilor redacționale. Greșeala a fost că titlul noii reviste a rămas ASTRA. Așa, pentru istoria presei locale, trebuie spus că revista de cultură cu numele „Astra” din timpul comunist a fost o realizare a lui Daniel Drăgan, Itu, și cei de la fostul „Drum Nou” și a avut o perioadă în care arăta distins. Barițiu nu a scos ca revistă de cultură decât „Țara Bârsei”. Meritul de a înregistra „Editura Astra” la OSIM, sub egida Consiliului Județean Brașov a fost al domnului Adrian Taropa. O perioadă

Scoala Superioară de Arte Frumose, Tour

La Barbizon

„Posedând o reală măiestrie tehnică și un apetit pentru lumină, Stan își aruncă culorile cu virtuozitate pe pânză, elaborând un figurativ aproape fantastic, încărcat de simboluri. Are o știință care în anumite opere flirtează cu hiper-realismul. Însă pictura lui Stan este, înainte de toate, o privire asupra lumii, acea lume pe care însăși pictura lui o încarcă de și cu energie și sensibilitate. Există ceva exploziv în uimitorul lui mod de a picta Muntele Saint-Michel, sau Saint Mâlo – două locuri ce l-au marcat atunci când a vizitat regiunea Bretagne. El a fost, în egală măsură, interesat și de bonetele purtate de bretone.” (Gérard Pernon, „West France”)

apăreau în Brașov două reviste **Astra**, cea a C.J. Brașov, modernă cu deschidere europeană, și cea a lui Itu, care mergea pe tradiția națională a lui Barițiu. După ce nu au mai apărut niciuna din ele, am reușit să îi împac pe Itu, Alexandru Surdu și Costel Ionescu la aceeași masă, la Kronart. Intelctuali de rasă, care au fost izolați de Țuțerii din jurul lor. Revista la care am lucrat reușise să atragă colaboratori de marcă din toată lumea. Acum, la Brașov, nu apare nicio revistă de cultură. La ora aceasta, Despărțământul Brașov al Asociației pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român nu scoate din păcate nicio revistă. E, din contra, atacat, chiar dacă are numeroase activități culturale și se autofinanțează, meritul principal avându-l academicianul Alexandru Surdu.

– Era să uit, deși îmi propusesem să abordez punctual dialogul cu tine. Tu însă nu te lași ghidat, deschizi, mereu, alte și alte

posibilități de abordare a interlocuției. Doresc să discutăm puțin și despre acest frumos album intitulat „Présences de la peinture contemporaine roumaine en France, avec «Soleil de l'est», entre 1990-2008”, apărut la Editura ARCADE, în 2008. Iată, am răsfoit albumul și am rămas impresionat de prezența plasticienilor români. Vrei să ne spui câte ceva despre acel eveniment, la care ai participat, consumat în anul 2008 în Franța?

– Da, este pentru prima oară când specialiștii au luat contact cu o sinteză a artei contemporane românești. Albumul a fost prezentat la Paris de Magda Cârneci și Teodor Baconschi. E o lucrare monumentală, conține prezentarea a 43 de pictori români în ordine alfabetică, cu 6 pagini pentru fiecare, începând cu maestrul Corneliu Baba. Din Brașov: Bomches, Waldemar Matiss Teutsch și... Gabriel Stan. Reproduseri color de calitate. A avut loc și o Expoziție reprezentativă românească. Francezii au comentat evenimentul bucuroși că au o imagine a artei contemporane românești. Albumul prezintă artiștii în trei limbi: franceză, engleză și română. Este, de departe, evenimentul românesc cel mai important al anului 2008. Dar nu e singular, anul acesta au apărut în Spania, sub îngrijirea lui Antonio Calderon de Jesus, Atejesca și Centiart, un număr mare de DVD-uri unde sunt inventariați peste 1000 de artiști români. Antonio Calderon de Jesus a fost la Brașov, la Galeria Kronart, unde s-au făcut o parte din interviuri etc... Încă nu am lansat DVD-urile la Brașov, așteptăm vizita domnului Calderon. Începem să fim cunoscuți altfel, dar ar trebui și România să facă ceva pentru artiștii plastici.

– Printre altele, ești și editor. Editura „KRON-Art”, al cărei director ești, a tipărit în ultimii ani o sumedenie de lucrări artistice și literare. Unele chiar au fost premiate, cu ocazia unor evenimente culturale, naționale și internaționale. Acum, din câte am auzit, ți s-a decernat, la București, un premiu pentru activitatea editorială. Cum te descurci cu timpul, cum reușești să-l „distribui” atâtor preocupări?

– La București, la Târgul de carte Gaudeamus, am lansat cartea lui →

Titus Spânu *Golani de lux*, un adevărat bestseller, iar la sediul USR superba carte de versuri, *Obiecte pierdute*, a lui Răzvan Ionescu, prezentată de excelentul critic Alex Ștefănescu. Premiul de care vorbești a fost luat indirect de editura Kron-art... este vorba de premiul de debut pe anul 2010, decernat de Asociația Scriitorilor din București lui Horia Tabacu, pentru cartea *Drumul până la Piața Romană*. Timpul poate fi dilatat sau comprimat, depinde doar de atitudinea noastră... Nu am atâta timp cât mi-aș dori. Încerc să fiu un om al timpului meu, suntem în secolul XXI și cred că două decenii au trecut pe lângă noi...deja, fulgerător.

– **Iată, îmi propusesem să te „interoghez” și despre lucrările personale aflate în colecții particulare prin lume. Sunt, și acestea, depozite de artă, care, în timp, vor suscita sau nu, interesul vreunui specialist. Ce părere ai, locul de drept al operelor este muzeul sau colecția, arhiva sau „sensul” de circulație al valorilor?**

– Muzeul este de fapt cimitirul picturilor. Lucrarea trebuie să trăiască în case de oameni sau în instituții. În depozitele muzeelor zac mii de lucrări pe care publicul larg nu le va cunoaște niciodată... oamenii au nevoie de expoziții. Pentru asta cred în galeriile de artă, care sunt vii și care fac de fapt cultură... și, de ce nu, în revistele de cultură. Cum îți spuneam, eu am fost printre primii artiști români cu prezență pe Internet... Dar Internetul nu are răgazul desfătărilor artistice, acolo totul se petrece rapid, iar utilizatorii, internații, caută sex, violență, șoc etc. A devenit, însă, indispensabil pentru comunicare. Lumea se mișcă mult mai repede. Cred în film, lucrez mult pe computer, mă bat cu maestrul Photoshop-ului și știu că virtualul va ocupa în viitor mult mai mult loc.

– **Una dintre ultimele nedumeriri, iată, este legată și de „statutul” tău personal, în România și în lume. Cotizația de membru o plătești Asociației Artiștilor Pictori, Sculptori, Arhitecți, Gravuri și Desenatori din Paris, Franța. Ce se întâmplă, ai găsit închisă casieria Uniunii Artiștilor Plastici din România?**

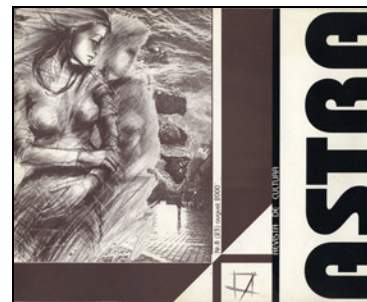
– Până la Revoluție, am exportat sute de lucrări în lumea largă. Comuniștii nu puteau să mă oprească

să fac ce vreau cu opera mea. În 1990, Guvernul FSN a dat o lege cretină prin care cerea acordul UAP pentru export definitiv și anume să ai la vamă o adeverință că nu ești membru UAP. Chiar Horia Bernea s-a lovit de ea, având probleme când a dorit să trimită o expoziție în străinătate. Am fost la sediul UAP, am obținut adeverința că nu sunt membru și am continuat expozițiile afară. O adeverință adevărește că ești ceva, nu că nu ești. Trăia Eftimie Modălcă, un mare artist, în care aproape toți cei pe care îi ajutase dădeau, acum, cu pietre. Chiar mă întreba cum e cu expozițiile „afară” și cu exclusivitatea. Găsise un galerist în Italia. Din păcate, nu a mai trăit, eu i-am organizat trei expoziții post-mortem. Nu este vina artistului că s-a născut sub un regim sau altul... Sunt de acord că mulți au făcut concesii comaditarului politic, dar nimeni nu te oprea să pictezi ceea ce vroiai, doar că nu puteai să expui orice. Ariștii au trăit bine, dar mulți au ieșit din competiția internațională. Atunci, la secretariatul UAP-ului Brașov, mi-au cerut să vin să îi ajut pentru că aveam deja relații afară. Replica mea a fost: „Aveți peste 40 de artiști, de creatori, cu așa forță ar trebui să cucerii lumea!”...De ce să plătesc o cotizație la un sindicat cu

La Școala Superioară de Arte Frumoase

„Gabriel Stan, un artist român, a formulat o metodologie foarte specială. Prin picturile sale, el încearcă să explice diverse fenomene, plecând de la mai multe puncte de vedere: fizică, matematică, astrologie, mitologie și religie. Conduce spectatorul dincolo de sensurile convenționale ale spațiului și timpului.. Înainte de a începe pictura, el își impune să înțeleagă domeniul propriei căutări. Inventivitatea tehnicilor lui – atât cerebrale cât și tactile – este expresia personalității sale.” (Elizabeth Exler, critic de artă – „Manhattan Arts”, New York)

„Astra”, seria Gabriel Stan

mentalității comuniste, în care unii sunt mai artiști decât alții. Hai să concurăm pe simezele lumii. Îmi este silă de bărfă, de intrigi etc. Dar am primit cu căldură expoziții ale artiștilor profesioniști brașoveni. Am luat chiar atitudine când colegii i-au luat atelierul doamnei Alexandrina Gheție, excelentă pictoriță, fiindcă avea cancer. Nici nu am cunoscut-o până atunci. I-am organizat ultima ei expoziție în viață, pe care am denumit-o „Studio”. Nu critic pe nimeni, încerc să ajut cât pot... Nu există concurență, cum cred unii, fiecare creează unicate și se află pe drumul lui. Trebuie o altă mentalitate doar. Am încercat o noapte întreagă să-i explic lui Horia Petruțiu, șeful UAP-ului de atunci, că în lume este loc pentru toată lumea, că românii sunt mult mai talentați decât alții. Nu cred în asociațiile făcute de români, avem încă mentalitatea bolnavă. Ne omoară capra vecinului și egoismul.

– **Dragul meu, m-aș întinde cu tine la un dialog perpetuu. Nu pot uita minunatele seri artistice petrecute în galeria „KRON-Art”: seri muzicale și de poezie, prezentarea unor personalități și a operelor acestora, expoziții, prezentări de carte, chiar și mici scenete actoricești etc. Vreau să prindem însă această „sesiune” a revistei *Vatra veche*, să publicăm acest dialog și să anunțăm cititorii că, de acum, faci parte din familia revistei noastre. Îți urăm „bun venit” și multă vitalitate creatoare. La treabă!**

– Eugene, ești un boier al spiritului și un mare prieten. Îți mulțumesc mult și mă bucur să lucrez cu tine, și cu colegii tăi, la această prestigioasă revistă. Din vechea echipă a lui Romulus Guga nu-i mai regăsim decât pe Mihai Sin și pe Nicolae Băciuț. Fie ca această nouă *Vatră veche* să fie iubită și așteptată, cu drag, pe toate meridianele lumii.
Brașov, decembrie 2011

GABRIEL STAN

(palmares artistic)

Gabriel Stan este un nume arhicunoscut dincolo de granițele țării noastre, reușind să se impună în lumea artei încă din perioada comunistă. A început să picteze de la vârsta de 17 ani, la Brașov, iar în 1985 a expus pentru prima dată în R.F. Germania. A fost remarcat de unul dintre cei mai mari galeriști, LEVIN și, cu ajutorul său, a început să expună la New York. Lucrările sale au făcut înconjurul lumii, fiind apreciate atât de colegii de breaslă, cât și de colecționari înrași. Palmaresul său este impresionant, el expunând în S.U.A., Germania, Franța, Spania și, nu în ultimul rând, în Olanda, țara de origine a picturii.

1985 – Expoziție de grup la Forumul din Leverkusen, RFG.

1985 – Expoziție personală la Mulheim am Main Museum, RFG.

1986 – Expoziție de grup pe tema „VISUL” în Ohio, SUA.

1990 – Expoziție de grup „Negru & alb” la Ward-Nasse Gallery, în New York.

1991 – Expoziție de grup „Autoportret” la Ward-Nasse Gallery, în New York, SUA.

1992 – Expoziție personală „One-man Show” la Sunnen Gallery în New York

1992 – Participare la Summer Exhibition în New York '92, iar ca urmare, „Manhattan Arts” îi acordă The Diploma of Excellence in Arts”, considerându-l oficial unul dintre artiști anilor '90.

1993 – Expoziție de grup pe tema „Imaginea fantastică” la Ward-Nasse Gallery, New York, SUA.

1993 – Expoziție de grup „Maeștrii din Est”, la Oprea & Levin Fine Arts Gallery în New York, SUA.

1994 – Expoziție de grup „3 Pictori, 3 Sculptori, 6 artiști români”, la Oprea & Levin Fine Arts Gallery în New York.

1995 – Expoziție personală „Spațiul neconvențional al picturii” la Barcelona.

1996 – Expoziție personală „Meditații medievale” la mediateca „Norbert Detaeye”, în Brașov.

1997 – Expoziție on-line inter-NET, realizată la Londra cu British University.

1997 – Expoziție personală la „RESSAY” Gallery, LEIDERDORP, Olanda.

1998 – Expoziție personală „Metafizica nopții” la „VLEUGEL” Gallery, SCHEVENINGEN, Den Haag, Olanda.

1998 – Expoziție personală, St. Brice și St. Hilaire, Franța.

1998 – Expoziție de grup, „TUSSEN DE POORTJES” Gallery, Hoorn, Olanda.

1999 – Expoziție personală, Rennes, Franța.

2000 – Expoziție personală „ASCEZA AZIMILOR” la Mediateca „Norbert DETAEYE”, în Brașov.

2001 – Expoziție personală la „IKUBO” Gallery, Londra.

2001 – Expoziție personală la Ambasada Olandei la București, România.

2001 – Este ales membru al Asociației Artiștilor Pictori, Sculptori, Arhitecți, Gravori și Desenatori din Paris, Franța

2002 – Expoziție personală „Simboluri” la Mediateca „Norbert Detaeze”, în Brașov.

2003 – Expoziție personală „Aurum nostrum non est aurum vulgi”, la „Kron Art Gallery”, în Brașov.

2004 – Expoziție personală „Idiosincrazia”, în Sibiu și București.

2004 – Expoziție personală „Remember Secession”, Poiana Brașov.

2005 – Expoziție de grup „Trei pictori români în Franța”, Orléans, Franța.

2005 – Expoziție de grup „Pictori români în Olanda” la Galeria „De Leuwe”, Haga.

2005 – invitat în Franța, timp de o lună de zile, pe valea Loirei, Tours, la atelierul de creație „Franța văzută de maeștrii picturii românești”.

2005 – Expoziție de grup „Trei pictori români în Franța”, la Galeria „Plus”, Brașov.

2005 – Expoziție de grup „Artiști români în rezidență Franța”, La Collioure, Franța

2005 – Expoziție personală „Exposicion de pintura”, Novo Sancti Petri, Spania.

2006 – Expoziție de grup la Budapesta, Sibiu, Copenhaga.

2006 – E invitat de onoare la Expoziția de Artă Sacră Contemporană – Lyon, Franța.

2006 – „EXPOZIȚIA DE PICTURĂ A MAESTRULUI GABRIEL STAN”, la Galeria „Passe-Partout”, Sibiu, România.

2006 – Premiul Consiliului Regional la „19-ÈME SALON ARTISTIQUE DE PRINTEMPS”, Saint Georges sur Moulon, Franța.

2006 – Expoziție de grup „7 ARTIȘTI ROMÂNI” la Galeria „Deux Clochers”, Saint-Genis des Fontaines, Franța.

2006 – Expoziție personală „Pledoarie pentru uitare” la Galeria „Kron-Art”.

2007 – Expoziție „Doi pictori români” la Ville de Poitiers, Franța.

2007 – Expoziție de grup „Culorile României” – la Rochelle, Franța.

2007 – Expoziție de grup „Montmartre en Europe”, Paris, Franța.

2007 – Expoziție personală „4 PAINTING” la Galeria „Kron-Art”, Brașov, România. Aniversarea a 40 de ani de activitate artistică.

2007 – Salonul de Artă Sacră, Palatul Culturii, Râșnov.

2007 – Expoziție de grup „L'automne culturelle roumaine 2007”, La Menitère, Franța.

2007 – Expoziția colectivă „Sârbu – collection”, Muzeul de Artă Brașov, România.

2007 – SALON D'AUTOMNE – „Grand Palais Paris”, Franța. Spania.

2008 – Expoziție personală „Insomnii”, Okian, Brașov.

2008 – Bienala Internațională de Artă Sacră Contemporană în Belley, Franța.

2008 – SALON D'AUTOMNE – „Grand Palais Paris”, Franța. Spania.

2008 – RÉTROSPECTIF DE PEINTURE ROUMAINE, Galeria Taylor, Paris.

Cu lansarea albumului de artă, antologia „PICTORI ROMÂNI ÎN FRANȚA”.

2009 – Expoziție Artiști români în Franța” B.R.D. Bank București.

2009 – Expoziție experiment Grupul ART-O.K. „De la Crizterie la crizoii” Kron-Art.

2009 – Expoziție personală „Fascinația mișcării”, C'arte, București.

2009 – Expoziție de grup „Crăciunul artistic, cu Art-O.K.” Olimpia, Brașov.

2010 – Expoziție artiști francezi și români la Montmelian, Franța.

2010 – Ambasada României la Haga a organizat, în colaborare cu Asociația Culturală Internațională „Soleil de l'Est” din Saint-Cyr-sur-Loire, Franța, expoziția „Retrospectivă de pictură românească”.

2011 – Expoziție Londra, 33 Portlandplace.

Cărți scrise și publicate

În laboratorul celor 12 simțuri (2003), tradusă în limba franceză (2010).

Despre semne, vorbe și cuvinte (2006).

Caligrafii alchimice (2007).

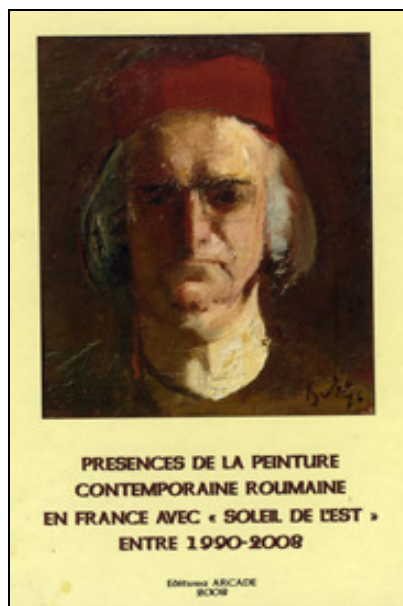
Idei pentru imposibile poeme (2008).

Rimphonya (2009), premiată la Târgul Internațional de Carte, Iași (2009).

Oglinzi secrete (2010).

Articole, eseuri și cronici plastice, în cotidiene și reviste periodice de cultură.

Conduce Galeria de Artă **Kronart** și editura cu același nume.

Luceafărul - opera non finita

În mod obișnuit, capodopera eminesciană *Luceafărul* e considerată și comentată ca un poem definitiv încheiat și concluzionat, tema sa fiind destinul geniului în lume: acela de a nu avea *noroc*, adică a nu putea ferici pe nimeni și nici el însuși a nu putea fi fericit. Pentru Eminescu, obiectul fericirii – „sfântul noroc” – era iubirea. (*Și poate că nici este loc / Pe-o lume de mizerii / Pentru un atât de sfânt noroc / Străbătător durerii, S-a dus amorul*) – și anume, *iubirea ca energie cosmică de refacere a Unului primordial*, scurtcircuitând și depășind în acest mod geneza, care a dat naștere unei lumi imperfecte, muritoare – idee formulată astfel: *Două inimi când se-mbină, / Când confund pe tu cu eu, / E lumină din lumină, / Dumnezeu din Dumnezeu.*

Iată însă că, într-o notă de manuscris, apare intenția poetului de a modifica *Luceafărul*, mai ales *sfârșitul* – cu mult înălțat ă la *Giordano Bruno* (ms.2257, f. 4291). Ce îl va fi nemulțumit pe Eminescu privitor la ideea poetică dezvoltată în capodopera sa ?

*

Este de observat că în *Luceafărul* are loc o repetată interferență între viață și moarte.

Nemuritor fiind, pentru a se insera în lumea muritoare și apoi a se întoarce necontaminat tanatic în sfera fără de moarte, astrul va trece printr-un număr de transmutări între cele două stări. Astfel, la prima sa coborâre, chipul luceafărului e aparent straniu: *Iar umbra feței străvezii / E albă ca de ceară. / Un mort frumos cu ochii vii / Ce scânteie-n afară.* Aceasta, în contrast cu „portretul” din strofa precedentă: *Părea un tânăr voievod / Cu păr de aur moale / Un vânat giulgi se-ncheie nod / Pe umerele goale.*

Imaginea „umbra feței străvezii” vrea să spună că fața e transparentă și, prin urmare, apare drept o umbră, o umbră albă, luminoasă. Un alb ca de ceară, pentru că luceafărul este un mort viu, și este un mort „frumos”, dar totodată foarte viu, cu ochii scânteind atât de intens lăuntric încât se revarsă în afară, în univers. Este aici descrisă starea de transfigurare

perpetuă a astrului. Luceafărul este „mort de nemurire” – *tot von Unsterblichkeit* – după un cuvânt al lui Nietzsche, *tot von Verklärung* (Richard Strauss) – imagine accesibilă a fi văzută doar geniului, cel care posedă un al treilea ochi, *ochiul transcendental*. În schimb, prințesei luceafărul îi apare, pe de o parte, sub înfățișare *voievodală*, deci analog stării ei sociale pentru accesul imediat la prezența astrului, dar totodată *mort* în raport cu lumea pieritoare.

Ca atare, la prima coborâre, Cătălina îl vede pe luceafăr sub forma angelică vizibilă doar în vis (*O, ești cum numa-n vis / Un înger se arată*), dar imediat își dă seama de străinătatea astrului, „viul” pe care ochii lui îl emană este transuman, ea vede doar moarte, nu și a fi mort de nemurire. Omul nu are acces la această stare, nu o „pricepe”, mai mult, îl sperie, așa încât, la a doua coborâre fata îi cere luceafărului să renunțe la străinătatea sa, care este nemurirea, o stare „înghețată”: *Străin la vorbă și la port / Lucești fără de viață, / Căci eu sunt vie, tu ești mort, / Și ochiul tău mă ngeheață.*

Pe om îl înspăimântă nemurirea. De această spaimă se va vindeca fiica împăratului în brațele muritorului său omonim, Cătălin, un „noroc” pentru care, anamnestic, în final, ea va cere binecuvântarea de la luceafăr.

La a doua coborâre, are loc moartea luceafărului prin intensitatea durerii: „se stinge cu durere”, ceea ce arată contaminarea omenească a ființei sale astrale cu suferință, la care participă însuși cerul din care el se smulge: coborârea devine o durere a cerului: *Și ceru-ncepe a roti / În locul unde piere.* Acum, astrul seamănă și mai mult a mort, așa încât, dacă la întâia coborâre era îmbrăcat în culori luminoase, auriu/albastru, acum apare în „negru giulgi” și înnegurat la față. Urmează lungul periplu al încercării luceafărului de a merge la demiurg

spre a-i cere să moară ca nemuritor. Drumul său este o adevărată probă inițiată în unul din cele mai înalte *misterii*, mai sus de misterii isiațic, orfic, eleusin, tibetan etc., deoarece are loc depășirea timpului și a spațiului printr-un zbor asemenea fulgerului și într-o revărsare cosmică a oceane de lumină. Prin acest zbor, luceafărul „moare”, transcende de la starea de astru la cea de eon increat, substanță eternă din Unul Primordial. Dacă în cele două coborâri pământene, el apărea mort de nemurire, acum el este eternitate pură.

Demiurgul, caracterizând viața umană ca fiind o dublă sfârșire, și anume, durere și păcat: *Cum ai putea să fii zidit / Din lacrimi și din vină?*, îl pune pe Hyperion față în față cu propria sa identitate: *Iar tu, Hyperion, rămâi / Oriunde ai apune, / Tu ești din forma cea dintâi / De vecinică minune.*

Hyperion nu poate abdica de la „miracolul” său original pentru a intra în negurile și negările proprii lumii umane. O asemenea moarte este împotriva legilor increatului; mai grav încă: prin căderea sa în *murire* e amenințată cu moartea însăși sfera divină: *Tu adevăr ești datorind / Lumină din lumină. / Și adevărul nimicind / M-aș nimici pe mine.* – afirmă Demiurgul. De aici, o idee fundamentală: adevărul se află în sfera nemuririi, iar *tot ce moare este neadevăr*, altfel spus, moare fiindcă este neadevăr. Așa fiind, Hyperion moare ca ființă intențional umană, rămânând în puritatea eternității sale originare. →

GEORGE POPA

*Foto: Bustul lui Eminescu de la Ipotești – 2011 (sus)
Daniel Leș, Coș cu ulcele (jos)*

În final, Hyperion se întoarce în locul sortit pe bolta cerească, vindecat de dorita sa murire. Iar de sus, proclamă „diferența ontologică”, mai mult *onto-axiologică*: jos norocul iubirii dăruind cu fericire trecătoare pe condamnații la murire, iar sus nemurirea înghețată, goală de istorie, de ardente ontice.

Prin urmare, dacă făptura umană este captivă unui destin făcut din lumină vremelnică și întuneric veșnic, cereștii sunt „meniți” luminii eterne, dar totodată lipsiți de vibrația vieții. Destinarea, „menirea” – este o oprire, o altfel de moarte.

Or, așa se explică de ce Eminescu intenționa să modifice *Luceafărul* și „mai ales să-i înalțe mult sfârșitul”, și anume „à la Giordano Bruno”. Trebuia depășit înghețul, căci „absolutul este frate cu moartea”. Ca atare, devenit „nemuritor și rece”, în realitate, încremenit în neschimbare, luceafărul era „mort”. De aici, ideea ieșirii din această aporie: condiția muritoare umană/condiția de a fi „mort de absolut”.

*

Fapt esențial: în *Luceafărul*, geniul este privit ca aparținând sferei ontologice a lui Dumnezeu, este o componentă încreată a Unului. Or, așa cum am mai discutat, în postuma intitulată de G. Călinescu *Povestea magului călător în stele*, apare o cu totul altă concepție. În viziunea din acest poem, pentru Eminescu geniul constituie o entitate care nu aparține sferei existențiale a lumii umane. Geniul nu se află în planul Creației, astfel că Dumnezeu „se împiedică în cifra lui”, fiind „scrieri străine” pe care nu le poate dezlega. Geniul este gândire pură și, după ce se va elibera din „corpul cel urât”, în care a fost „coborât”, el va crea o lume a spiritului pur, paralelă celei din geneza înfăptuită de Dumnezeu.

Evident, mai departe de a constata această discrepanță între viziunea asupra geniului din *Luceafărul*, unde e privit ca o componentă a lumii demiurgului, și cea din poemul postum, ca aparținând unui dincolo indeterminabil - deci două origini total diferite onto-axiologice, nu putem face supoziții. Ca atare, nu vom cunoaște niciodată cum ar fi putut arăta acea altă formă, superioară a poemului, și nu știm ce a pierdut gândirea filozofică prin neconcretizarea perspectivei din intenția poetului.

Să încercăm însă a întrezări unele luminișuri referindu-ne la deschiderile din viziunea poetico-filosofică a lui Giordano Bruno, care se afla în ideea lui Eminescu privind refundamentarea poemului său. Rezultă din poemele operei principale a filosofului italian – *De gli eroici furori* – „despre entuziasmele eroice” – că suprema aspirație a spiritelor dotate cu inteligență și „iluminare divină” este eliberarea metafizică. Focul și eterul – mistuire și renaștere ca spirit pur – sunt realitățile eliberatoare ultime, care constituie cheia de boltă în gândirea poetică a lui Bruno: *Nobilul foc mă înalță / și mă eliberează de natura inferioară... / Mereu voi fi asemenea Phoenixului... / Prin lumina intelectuală sufletul meu suie iluminând / și arzând prin dumnezeiască iradiere... / Cu focul împreună mă mistui / și înapoi în eter mă întorc... / Pentru a ajunge dincolo de stele / și de empireul ceresc de sub eter / nu este nevoie de a deschide ochii spre cer, / de a ridica mâinile, de a merge la templu, / ci de o lumină intelectuală / care vede dumnezeirea în sine însuși, / suflet din suflet, viață din viață, esență din esență. // Zborul intelectului eroic nu sfârșeste niciodată, / nu se află niciodată în repaus, / nu este nicicând satisfăcut cu un adevăr inteligibil, / ci aspiră mereu și mereu / spre adevărul de necuprins, nu este mulțumit niciodată cu ceva finit... / El despică bolta cerească / se avântă în nemărginire și, prin eter, pătrunde în sferele superioare, / parcurgând treaptă cu treaptă / adevăruri tot mai înalte.*

În afară de evocarea păsării Phoenix, un vers al lui Bruno, *Sunt de ajuns valurile oceanului să stingă ardoarea acestor flăcări?* este analog celor din *Odă (în metru antic)*: *Focul meu a-l stinge nu pot / Cu toate apele mării.* Dar cel mai revelator lucru este faptul că – analog – în *Povestea magului...* geniul este considerat o entitate captivă în lumea umană din

care se va elibera prin moartea învelișului material, redevenind gând pur, care este propria sa natură.

*

Ce este libertatea spirituală supremă? În definiția cea mai simplă, ea înseamnă transcenderea din orice condiționare, din orice determinare. O golire totală de orice numire sau definire, de orice *datum*.

În filosofia hindusă, prima treaptă a eliberării constă în cunoașterea faptului că eul empiric, intramundan – „micul eu” în definiția lui Eminescu – este o însăilare himerică a Mayei, un agregat de stări psihice mereu în descompunere și refacere, de unde, pe o doua treaptă, năzuința sinelui individual de a se elibera și reintegra în Sinele Universal, în Brahman. „Această concepție apare la toate nivelurile de spiritualitate și în toate contextele culturale”, afirmă Mircea Eliade. Iar Magistrul Eckhart suie mai înalt: pentru el, eliberarea omului înseamnă o dublă moarte, și anume, ca eu al lumii imanente și ca ființă în dumnezeul creator (*Gott*), pentru a atinge, renăscut, starea de increat, în ceea ce el denumește – Deitate (*Gottheit*). E „moartea divină” din viziunea marelui mistic medieval: *Când sufletul se desface din esența sa creată, / Strălucește pe el imaginea originală increat / În care el se găsește de asemenea precum ceva increat.*

Amintim, de asemenea, eliberarea mistică prin absorbția indistinctă în lumina primordială, care constituie baza teozofiilor egipteană (misterele isiaice), grecești (misterele orfice, eleusine), iraniană, tibetană, upanișadică, daoistă. În aceste diverse viziuni, lumina increată, confundată cu Unul, topește orice finitudine, orice individuație, orice lucru creat.

*

În lumina viziunii lui Giordano Bruno, urmărind logica mersului ascendent al eliberării ultime posibile, sinele eminescian urma să părăsească ipostazele ontice experimentate în lumea polarității pământ-cer, astfel că după depășirea focului teluric, *heraclitian* (*Odă [în metru antic]*), va depăși, de asemenea, și focul înghețat, astral din finalul *Luceafărului*, pentru a transcende apoi treptele către eliberarea nelimitată. →

Foto: Daniel Leș, Rude bogate, rude sărace

Iată texte esențiale în acest sens: *Ah! Cum nu suntem pe atunci când / Nici ființă nu era nici ne-ființă, / Nimic cuprinzător, nimic cuprins. / Nu era moarte, nemurire nu / Și fără de suflet răsufla în sine / Un ce unic ce poate nici n-a fost! O, de-am fi fost ca la 'nceputuri, Chaos / Plutind etern în cosmicul abis!* (ms.2290). Iar în *Archaeus: O lume ca nelumea este posibilă, neîntreruptă fiind de-o altă ordine de lucruri.*

Prin urmare, eliberarea supremă însemnează întoarcerea în Neînceputul pur, dincolo de orice model de ființare, dar și dincolo de neant precum și de orice model de „lume” – o unicitate *ce poate nici n-a fost*: extremă decantare ideatică. Giordano Bruno concepea de asemenea o transcendență, un dincolo de cercul conceptual om/divin, terestru/ceresc, efemer/etern, de orice sistem ontologic, o *antilume*. Viziunea lui Eminescu a trecut nu numai *deasupra existenței*, cum cerea Nietzsche, ci *deasupra diadei polare sclavizante* – fire-nefire – care funcționează într-o interacțiune eternă. Viziunea „nelumii” și a *anteriorității absolute în raport cu existența și nonexistența* deschid dincolo de planul terestru și astral, dincolo de spațiu și timp, dincolo de orice experiență a simțurilor și a intelectului – empirică sau transcendențială.

*

În context, iată un fapt semnificativ, de astă dată științific, care vine în consens cu intuiția eminesciană. Date noi ale fizicii afirmă că dincolo de lumea știută există o *antilume* sau chiar antilumi opuse clasicei, „canonice” protolumi, adică nivele de realitate, unde nu se mai regăsesc elementele care structurează universul uman, astfel încât scapă categoriilor aparatului nostru de cunoaștere, – aserțiune care marchează intrarea metafizicii în știință.

Existența acestor *suprarealități*, cum le-a numit Jean Fourastié, relevată de știința contemporană, a întrevăzut-o autorul lui *Archaeus*. Nu era o pură speculație a minții sau misticism, ci o „fulgurație intelectuală” a „instinctului metafizic” relevând un adevăr ultim – cel al decon condiționării metafizice radicale, al totalei eliberări. E experiența originară a lui Eminescu – experiența unei cugetări petrecute constant în tensiunea semnificărilor cosmice, a înțelesurilor

ultime, acolo se întâlnește cu marile intuiții ale umanității. Căci, scrie Giordano Bruno, *cei aleși au inteligență cerească, posedă lumina divină*, intrând astfel în „extazul minții”, afirmă Eckhart.

Aceasta a fost gândirea *sinelui* eminescian, conștiință axiologică, aflată în afara pulverulenței eurilor empirice intramundane. Și iată un alt fapt de excepțională semnificație: potrivit tot fizicii actuale, *există o conștiință independentă de procesele neuronale, de materie, precedând-o și putând acționa supra materiei, astfel că omul poate controla valoric creația*. Asemenea conștiințe pot fi strălucite de adevăruri rare sau unice. E conștiința-martor supramundă a genului, a sinelui eminescian.

*

Atât viața cât și creația lui Eminescu au constituit o dramă implicând cele două naturi ale sale: *eul intramundă și sinele transmundan*. Intelectul său „eroic” a supt până la extremul nivel la care poate ajunge

gândirea omenească în conceperea libertății onto-axiologice.

Ceea ce a scris poetul în perioada de maturitate a creației sale, deci după panteismul copilăriei, reflectă tensiunea acestei confruntări. Astfel, experiența poetico-metafizică eminesciană e una dintre cele mai înalte aventuri ale spiritului într-o lume necunoscută, sau care doar aparent există, și unde sinele extramundă s-a ivit printr-un neștiut hazard (sau greșală? mesianism intențional cosmic plecat din marea Ființă „heideggeriană”, nemulțumită de ea însăși?). Această supraconștiință judecă și constată imperfecțiunea condiției existențiale umane și a ființării în general pândită de ne-ființă, astfel că Eminescu a încercat să-i dea un sens superior prin taumaturgia poetică. Dar totul în „*iluzie înfinită*”, după propria-i expresie. Din acest motiv, el imaginează treptele eliberării transfinite: transcenderarea din lumea umană în starea dinaintea Creației, matrice existențială purtând ființarea în germen, iar de aici sușul mai departe, în *transposibil*, adică transexistențial și transneant, dincolo de orice stări ce pot fi concepute de om: viață/moarte, finit/infini și însăși ideea de *lume*. În acel *ne-unde* Sinele se redă lui-însuși.

Gândirea poetică a lui Eminescu – cel care afirma „*trăiesc în revelații*”, constituie un adevărat compendiu al cugetării universale. În ea putem afla în germen sau mai explicit esențialul a ceea ce s-a conceput în filosofie asupra problemei ființei (în lumea umană și a ființei în sine) și asupra libertății spirituale. Ea constituie experiența metafizică intramundă a Sinelui. „Zborul filosofic al lui Eminescu capătă îndeobște forma supremă a viziunii metafizice”, afirmă gânditorul Ion Petrovici. Și tot el considera că, dacă nu s-ar fi pierdut atât de timpuriu, Eminescu ar fi fost poate cel mai de seamă filosof român.

Dar, fapt important și semnificativ: Eminescu nu doar a teoretizat, nu a experimentat cugetarea, ci a *trăit* efectiv ceea ce a gândit, acele „fulgurații” cu ajutorul cărora a deschis orizonturi vizionare întrezărite doar de cei foarte rari și, din acest motiv, greu accesibile, denumite de el însuși „*sublime revelații ale misterului etern*”.

→

Foto: Daniel Leș, Îmblânzirea lutului.

NU ȘTIU UNDE, NU ȘTIU CUM

Doamne, știu că plângi
acum,
Doamne, știu că râzi de
mine,
eu sunt lacrimă de drum,
eu sunt ochi, tu ești
retine,

eu sunt mare fără mal,
râu ce se îmbracă-n sare,
tu ești mantie de deal,
eu sunt semn de
întrebare.

Doamne știu că plângi
acum –
nu știu unde, nu știu cum.

Sibiu, 2 noiembrie 2011

TRANDAFIRUL PIETREI

Abia aștept să vină ieri,
să nu-ți mai fiu
iar prag de seară,
să nu-ți mai fiu
nici prag de zi,
să nu-ți mai fiu trecut,
să nu-ți fiu primăvară.

Abia aștept să vii,
să te ridici peste nisipuri,
un anotimp fără de țară,
să nu ai nume
și niciun loc să nu te știe
și să fii ieri,
ca trandafirul pietrei
în pustie.

28 noiembrie 2011

O ALTĂ VIAȚĂ

Îmi caut ceva
în care să mă nasc
în altă viață,
în altă moarte
ca să mor.

Dacă-aș putea fi frunză
și dacă-ai fi copac,
până la rădăcini
aș coborî,
ca rugăciunea
în cuvântul cel dintâi.

Dacă-aș putea fi aer,
aș putea să-ți fiu
veșmânt;

dacă-ai fi iarbă,
mi-ai deveni pământ?

2 decembrie 2011

CINCIZECI ȘI CINCI

Eu vin dintr-o altă țară,
în care n-ai s-ajungi,
în care nu e nicio scară,
nu urci,
nu cobori,
în care doar viața
se poate ridica
la pătrat,
în care se moare
de mai multe ori,
te lepezi de nume,
ca de trup, uneori.

Eu n-am nicio țară –
sunt albul din culori.

2 decembrie 2011

NICOLAE BĂCIUȚ

Luceafărul - opera non finita

→ Or, aceste străfulgerări ale
intelectului au constituit pentru
autorul *Luceafărului* momentele cele
mai intens viețuite ale eliberării
spirituale. Căci, afirmă Platon,
„*Filosofia se cere a fi trăită și nu
consemnată în cărți. Cuvântul pe
pagini trebuie să fie rezultatul unei
convingeri împărtășite cu ideea
respectivă. Ea se aprinde brusc, ca o
lumină ce se hrănește în suflet
singură din ea însăși*”.

Eminescu rămâne un model
exemplar de viață filosofică a unei
ființări în necurmată sfășiere și a unei
conștiințe axiologice sfășiată, la
rândul ei, de marile întrebări și, din
acest motiv, căutând ieșirea din
aporiile minții și nonsensurile ontice,
mai sus de însăși ideea de libertate, în
consens cu gândirea Magistrului
Eckhart. Căci având în vedere că și
atingerea absolutului este o oprire,
marchează un sfârșit, astfel că, așa
cum am amintit mai sus, Eminescu
considera absolutul „frate cu
moartea”, zborul eliberator al
intelectului nu sfârșește niciodată.
Este foarte revelator că, la celălalt pol
al gândirii universale – cel indian –
idee analoagă dezvoltă Rabindranath
Tagore într-un poem din volumul
Balaka – Lebedă. Un stol de lebede
luând pe aripi întreg universul, zi și
noapte, zboară fără oprire, strigând

neîncetat: „Nu aici, nu aici! Mereu în
altă parte, în alt dincolo!”

O, nour de Lebede! / Aripile voastre
îmbătate de duhul furtunii / Supuneau
cerul cu râsul lor voios și neînfrânat /
Și trezeau valuri de uimire în oceanul
văzduhului! / ...Mesajul aripilor
aducea o sete nebună de mișcare / În

inima munților mereu neclătinați. /
Colinele deveneau nouri plutind fără
țintă prin spații / Șirurile de arbori își
smulgeau rădăcinile / Și se pierdeau
în căutarea limitelor lor în ceruri, /
Se năștea un dor adânc, un dor către
dincolo! / Prin voi sufletul lumii
retrimitea strigătul în toate părțile: /
Nu aici! nu aici! undeva în altă parte!
// Aud chemări după chemări ale

omului, / Plecate pe căi nevăzute /
Din trecutul adânc până în viitorul ce
nu s-a născut încă. / Astfel aud în
inima mea zburând cu tot stolul
înaripat / Acel suflet, acea pasăre
fără lăcaș / Ce zi și noapte, pe lumină
și beznă, / De la un țarm cunoscut la
altul neștiut, aleargă! / Tot golul e
umplut de Cosmosul înaripat / și de
cântul său unic: / Nu aici! nu aici! în
altă parte! în alt dincolo!

Căci, scrie Eminescu: Orice
noroc / Și 'ntinde-aripele / Gonit de
clipele / Stării pe loc – acel alt
„noroc” – al eliberării care începe
dincolo de încremenirea „nemuritoare
și rece”.

*

Luceafărul este prin excelență nu
numai opera apertă, dar și opera non
finită. O apropiere a *Luceafărului* se
poate face de *Simfonia neterminată* a
lui Franz Schubert. Această sublimă
partitură dezvoltă o melodie fără
sfârșit, străbătută de întrebări mereu
și mereu reluate – metaforă muzicală
a neliniștii metafizice de întotdeauna
a spiritului omenesc.

Astfel, *Luceafărul* ne poate oferi
două modalități de lectură: a ignora
intenția poetului de modificare a
textului apărut sau de a medita asupra
enigmaticei viziuni a poemului,
ascultând Die Unvollendete
Symphony.

Foto: Daniel Leș, *Dialogul mâinilor
cu lutul*

LR: La o privire superficială – dar extrem de la modă! – se pare că ați pariat pe cai morți: limba latină, greaca veche, Eminescu...

Latina alungată din școli – să nu streseze copiii ocupați cu discotecă, baruri și alte prafuri, Eminescu pus pe fărâș într-un celebru număr *dilematic*, izgonit din programa școlară, implicit din manuale, unde, în cel mai bun caz, mai dai fie de *Floare albastră*, fie de *Luceafărul*, fie de *Sărmanul Dionis* – în niciun caz de toate la un loc!! Așadar, stimate domnule prof. univ. dr. N. Georgescu: ***Ce e rău și ce e bine / Tu te-ntreabă și socoate...!***

N. GEORGESCU: Doamnă Rodica Lăzărescu, viața însăși ne învață că binele și răul sunt schimbătoare, chiar interșanjabile. ***Ce-un secol ne zice ceilalți o des-zic.*** Din păcate, noi avem tendința de a pune lucrurile cele mai importante în balanța „bine-rău”. Latina, greaca veche sau Eminescu – acestea ar trebui să fie dincolo sau separate de bine și rău, ar trebui să existe pur și simplu, ca și ceva natural. Nu e nici bine nici rău că azi e marți sau că soarele răsare, că plouă... Noi vrem să legăm ploaia de recoltă, de pildă, și s-o facem bună sau rea – dar... ce vină are ea, ploaia, că noi, oamenii, suntem muritori? Vreau să spun că aceste categorii ne invită la judecare, la învinovățire de pildă – și orice judecată cere avocat, procuror, judecător. În Antichitate, la Eschil, de pildă, cel mai greu lucru privitor la o judecată este să-ți găsești judecătorul. Mulți refuză să te judece, te îndeamnă să mergi în altă parte, că cauți pe altcineva. Oreste și-a omorât mama pentru a-și răzbuna tatăl, pe Agamemnon, marele cuceritor al Troiei: ei bine, niciun om n-a cutezat să-l judece pe Oreste, a trebuit să alerge la Oracolul din Delfi și să se roage de zei să fie analizată fapta sa. Noi înțelegem, în vremea noastră, că judecarea este un act obligat, că se face de la sine.

Mă întreb, apoi, care ar fi rezultatul dacă i-am judeca, noi înșine, vorbesc de un „noi” generic, pe aceia care au scos latina din școli sau l-au redus pe Eminescu din educație.

Vă repet: dacă am găsi judecătorii, ***ne-ndurații ochi de gheață***, ceea ce este foarte greu. Să presupunem, totuși, că i-am găsit: vom ști verdictul lor, acest verdict ne va satisface – dar cum se va aplica el?

“Vatra veche” dialog Nicolae Georgescu

**„CEL DE-AL TREILEA MIT,
ACELA AL ÎNȚELEPTULUI
EMINESCU, SE VA NAȘTE”**

Va fi, cel mult, o vină morală. Iar după aceea va trebui să găsim modalități de reparații. Ca să reintroduci, la ora de față, latina în școli ai nevoie de câteva mii de profesori de latină. De unde-i iei, când facultățile noastre scot, din 1973 începând (anul când s-a limitat limba latină în licee și s-a scos definitiv limba greacă), câte zece sau 20 de absolvenți pe serie?! Sistemul este complet dezzechilibrat. Vedeți și Dumneavoastră, profesorii de sport, de pildă, cer mai multe ore de sport pentru elevi, argumentează cu sănătatea nației și câte și mai câte – dar ei, ca număr, sunt o categorie, sunt câteva mii bune de indivizi, pot fi luați în seamă, sunt un partener de discuție, cum se zice, adică pot asigura orele în plus. Cum le-ar sta celor 70-80 de profesori de latină să manifesteze în fața Guvernului sau la Cotroceni pentru introducerea latinei în școli? Cine i-ar înțelege, cine i-ar lua în seamă, cine și-ar abține zâmbetul, cel puțin, privindu-i, cum ar reuși ei să convingă, cine ar accepta să judece acest prejudiciu moral adus nației prin eliminarea limbilor clasice din educația fiilor ei?!

După părerea mea, lucrurile acestea se pot discuta cu mai mult profit pe teritoriul frumosului decât pe acela al binelui. Ar trebui să arătăm mai des frumusețile limbilor clasice, frumusețile lui Eminescu, să atragem lumea către ele. Nu să judecăm, să îndemnăm...

LR: De vreo 20 de ani, s-a instaurat la noi un climat de ostilitate față de tot ce înseamnă mit, cu preeminență cele de emblemă națională. **Mitul Eminescu**, de exemplu, ar fi fost *creația național-comunismului ceaușist*. Mai avem mituri? Mai bine zis: mai avem nevoie de mituri? Ce șanse păstrăm să intrăm în Europa cu Eminescu de mână?! **Vede-n capăt începutul / Cine stă să le învețe?**

N. GEORGESCU: Mitul ține de om, nu de societate, sau în primul rând de om, apoi de societate. Societatea a sofisticat miturile, le-a lungit, le-a aglutinat, a făcut din ele povești, poveștile sunt lungi, se spun la gura sobei, mănâncă timp nefolositor, „pierd timpul cu folos” cum se zice... În vremurile noastre se trăiesc miturile scurte, motivele mitice, sau „mitemele”. Mitul automobilului torturează imaginația tinerilor, mitul Făt-Frumosului călare pe un cal alb cutreieră fantezia tinerelor. Televiziunile sunt adevărate laboratoare de mituri funcționale, scurte și percutante, de care ai nevoie acum și aici. Și ele pierd timpul cu folos; de fapt, ele au devenit „gura sobei” în casele noastre de azi... Vedeți, totul se transformă, totul se regăsește... Șansele mitului Eminescu? Sunt aceleași: să se regăsească în motivele mitice actuale. A murit mitul poetului, ca să zicem așa, și a murit după ce în epoca dogmatismului comunist, timp de vreo 40-50 de ani, acest mit a creat cu adevărat poeți. Vreau să spun că în marea majoritate a poezilor noștri mari a trăit mitul Eminescu, povestea chiar – cu toate amănuntele ei, dacă vreți. Acum se edifică însă mitul celălalt, al ziaristului, al omului politic. E mai aspru, mai greu de pătruns și înțeles. Cred că dacă această clasă profesională a ziaristilor și-ar fi păstrat dimensiunile de acum 6-7 ani, acest mit ar fi prins rădăcini mai puternice. Din păcate, ziaristii sunt, acum, mult împuținați ca număr, ziarele au devenit tabloide, sunt puțin interesante, nu se adresează intelectualului... Iar ei, ziaristii, ca indivizi, se revarsă în politică sau în administrație, fac tot altceva... Și sunt „școliți”, sau „ghidați” de bătrânii ziarști ai epocii trecute – care n-au înțeles mitul ziaristului Eminescu la timpul lor, ba, dimpotrivă, chiar l-au refuzat, l-au răstălmăcit... Șansa →

**A consemnat
RODICA LĂZĂRESCU**

mitului Eminescu stă mai mult în oficianții meseriei sale decât în publicul larg. O bună generație de jurnaliști, care se așteaptă, va putea instaura acest mit.

LR: Au apărut în ultima vreme numeroase și substanțiale documente referitoare la viața lui Eminescu, care, în mod normal, ar fi trebuit să limpezească – cât de cât – aspectele controversate ori să le scoată la lumină pe cele necunoscute. Cu toate acestea, se pare că ele, documentele, au avut darul să învâluie și mai mult în mister în special ultimii ani de viață ai poetului. De unde vine acest paradox? Avea dreptate Eminescu: *Și când propria ta viață singur n-o știi pe de rost, / O să-și bată alții capul s-o pătrună cum a fost?*

N. GEORGESCU: Documente noi apar tot timpul, pentru că mereu se fac conexiuni între evenimente și „documentul” nu înseamnă doar acel pețic de hârtie, material, sensul termenului e mai adânc, el vine de la *doceo*, *docere*, a învăța, a arăta ceva nou. Din conexiuni reies noile învățăminte, învățături, noile documente așadar. Important e cum se folosesc ele, cum refac ele biografia cuiva în genere și a lui Eminescu în mod special. Tocmai pentru că nu sunt folosite cum trebuie sau nu sunt folosite de loc, ele învâluie, obscurizează adevărul.

LR: „Nu încape îndoială că Eminescu a fost naționalist, xenofob, cu pulsuni rasiste și antisemite tot mai vii spre sfârșitul vieții, un conservator radical, ca Burke...” *Astfel încăput pe mâna a oricărui, te va drege, / Rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege...* Ține cu tot dinadinsul Nicolae Manolescu să-l confirme pe Eminescu?

N. GEORGESCU: Aceste cuvinte nu prea spun mare lucru omului de astăzi, dl Nicolae Manolescu folosește limbajul comunist cu termeni care te făceau să-ți înghețe sângele în vine uneori... Să vă spun, de pildă, sensul original al cuvântului „xenofob”, care nu s-a putut discuta sub comuniști, cuvântul devenind repede și rămânând o etichetă cu care puteai să-l acuzi pe oricine. Ei bine, în Athena antică *oi xeno*i erau străinii, dar nu străinii de neam, de elenitate, ci aceia veniți din alte cetăți. Ei erau întâmpinați la porțile Athenei de către o categorie specială de cetățeni, care își făcuseră un mod de viață din asta: le făceau temenele „străinilor”, se

oferau să-i însoțească prin cetate, să le ofere gazdă, o petrecere agreabilă a timpului, să le rezolve problemele pentru care au venit. Într-un cuvânt, expresia românească de limbă „a se face preș în fața străinilor” definește această categorie de atenieni lingăi, numiți *proxenoi*. Xenofobia este o „fobie” împotriva acestor *proxenoi*, nu împotriva străinilor. N-are nimeni nimic cu un oaspete, dar când un concetățean de-al tău se face preș la acest oaspete, pe acest concetățean în cerți, împotriva lui se ridică sentimentele. Care sentimente țin, de fapt, de mândria ta de cetățean, care este jignită de gesturile publice ale semenilor tăi. Eminescu, el însuși, îi ceartă pe acești închinători la străini, închinători din neamul lui însă. Chestiunea este socială, nu are nicio coloratură interetnică.

Toate celelalte etichete puse pe ziaristul Eminescu trebuie explicate prin definirea termenilor și adaptarea lor la vremea noastră – după ce au fost adaptați la vremea lui. Este o chestiune care ține de știință, nu de eristică politică.

LR: Citim în *Fragmentarium*: „De mult aud lăudându-se inteligența extraordinară a românului, deși poate nimic nu-i mai neadevărat decât această laudă. Căci pe ce se bazează o asemenea supoziție? Un popor, căruia-i este silă de orice muncă științifică, a cărui prisos de inteligență se consumă în lucrarea desigur cea mai ușoară a minții omenești, în suduituri sau ridicarea în cer a guvernanților săi, nu poate fi numit un popor inteligent”. *Toate-s vechi și nouă toate?*

N. GEORGESCU: Aceste potiriri ale gândirii lui Eminescu în gândirea noastră – acestea, și multe altele! – îl fac pe poet să devină unul dintre marii înțelepți ai neamului. Sunt premisele că cel de-al treilea mit, acela al Înțeleptului Eminescu, se va naște.

LR: În firavul cor al eminescologilor, vocea Domniei Voastre are un timbru distinct. De curând, ați lansat un nou volum despre „biografia politică” a Poetului: *Eminescu: ultima zi la „Timpul” (Dosar de presă). Cartea argumentelor*. Este primul dintr-o serie pe care Editura ASE a intitulat-o „Migrene”. Așa cum s-a subliniat la lansarea cărții, noua dvs. apariție editorială va crea... insomnii! De ce?

N. GEORGESCU: Nu vorbesc tocmai eu despre o carte a mea... Vă

ofer prezentarea „oficială” a cărții (la text contribuind decisiv, după cum am mirosit, soția mea, Doina Rizea).

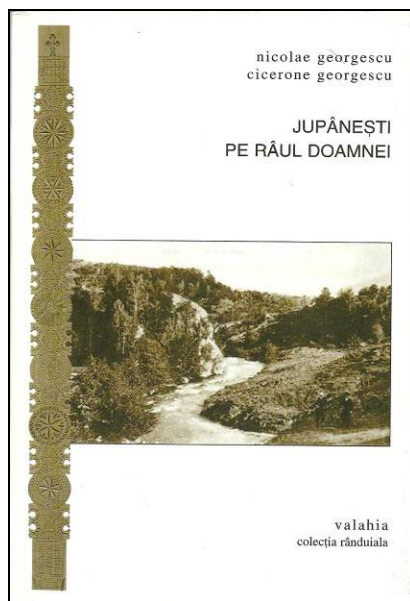
Cartea *Eminescu: ultima zi la Timpul*, de Nicolae Georgescu (Editura ASE, 2011), este o minuțioasă refacere a zilei de 28 iunie 1883 în biografia politică a poetului. Sunt aduse și comentate mărturiile din presă, din arhive, din scrisori, amintiri și comentarii despre poet – totul cu scopul, mărturisit de către autor, de a afla cât a fost boală omenească și cât a fost intervenție brutală, cât de brutală a fost această intervenție care a dus la îndepărtarea pentru totdeauna a lui Mihai Eminescu din presă și din viața publică. În ziua aceea se consemnează o schimbare de paradigmă economică și politică a țării noastre dinspre aliații tradiționali, Franța și Anglia, către Germania și Austro-Ungaria, context în care a fost nevoie ca guvernul să ia unele decizii rapide, dureroase, care au privit și presa. Eminescu nu era un simplu articlier la ziarul *Timpul*, el dezvoltă adevărate teorii sociale, economice și politice, toate incomode și mai ales nepotrivite în acest context când, prin alianța care se discuta la nivelul cel mai înalt european, țara noastră trebuia să renunțe la apărarea românilor din Transilvania, lăsând definitiv soarta lor în mâinile Imperiului Austro-Ungar. Pe de altă parte, Eminescu era un puternic agent de influență a opiniei publice, scrisul său fiind mereu așteptat, temut și respectat. Analizând presa momentului, se constată că *Timpul* este cel mai aspru critic al guvernului – iar în săptămâna de dinaintea îndepărtării poetului din redacție, este singurul organ de presă care face opoziție continuă și foarte energetică. Imediat ce poetul e înlocuit, ziarul se potolește, devine docil, lucrurile se liniștesc. Cartea arată cum toți prietenii lui Eminescu, începând cu junimiștii de frunte, ca Titu Maiorescu, Theodor Rosetti ori Iacob Negruzzi, și sfârșind cu ziariștii foarte apropiați, ca Ioan Slavici ori I.L. Caragiale, părăsiseră, de fapt, această corabie pentru a se îmbarca în echipele puterii – poetul rămânând singurul ziarist pe baricadele opoziției, alături de câțiva membri marcanți ai acesteia, ca Al. Lahovari ori Mihail Kogălniceanu – care, însă, erau oameni politici, parlamentari angajați, nu ziariști propriu-ziși. →

Tratamentul aplicat de „prieteni” pentru scoaterea lui definitivă și din presă și din viața publică a fost unul brutal: poetul a fost pândit și, pe când avea o indispoziție fizică, a fost urmărit, arestat de poliție și internat la un sanatoriu de sănătate, dându-se știrea publică, tipărită chiar în ziarul guvernamental, că el este nebun. O asemenea știre îl scotea automat pe cel numit din orice funcție publică, el trebuia să facă dovada sănătății, să recâștige credibilitatea. Există cazuri similare în epocă, de care autorul se ocupă. Poetului nu i s-a dat această ocazie a dezmințirii; mai mult, propriul său ziar, *Timpul*, pe care el însuși l-a construit și cu care în trecut a câștigat victorii de presă răsunătoare, ei bine, imediat ce-și schimbă direcția și orientarea, *Timpul* confirmă nebunia sa. Cartea desfășoară cu febrilitate documente de acest fel, rezultând un Eminescu tragic, prins într-o capcană fără putință de ieșire, dar în același timp puternic, luptător: el a căzut luptând.

LR: Pentru că suntem în ianuarie, când ziua de 15 marchează, de anul trecut, și Ziua Culturii Naționale, îmi permit să închei acest dialog redând pentru cititorii revistei *Vatra veche* câteva observații, ironic-amare, de-ale Domniei Voastre din introducerea la amintitul volum, nu înainte de a vă mulțumi pentru amabilitatea de a fi răspuns întrebărilor noastre:

Această lege [prin care s-a instituit Ziua Culturii Naționale, n.n.] ne spune că, așa cum Italia are ziua lui Dante, Spania pe cea a lui Cervantes ori Portugalia pe aceea a lui Camões, tot astfel avem și noi ziua de 15 ianuarie. N-am greșit cu nimic, țările respective au nume proprii, noi avem o dată; vreau să spun că lipsește numele lui Eminescu din cele patru articole ale legii și din recomandările Parlamentului. Trebuie să știi și să fii foarte sigur că acest 15 ianuarie este ziua de naștere a poetului ca să faci echivalările – altfel, este o zi oarecare identificată drept Ziua Culturii Naționale. [...] Dar cred că nu e om să nu se fi bucurat [...] că această sărbătoare se leagă într-un fel de numele lui Mihai Eminescu. Și în fond e mai bine așa: să se bucure de Eminescu cine știe și simte că e ziua lui, nu trebuie afișat acest nume, fiecare în sine însuși dacă-l caută. Îi stă mai bine ascuns, e mai protejat, mai aproape de oameni.

NICOLAE ȘI CICERONE GEORGESCU - JUPÂNEȘTI DE PE RÂUL DOAMNEI

Am în față o carte* *scrisă la patru mâini, la patru ochi, la patru urechi și la două inimi*, după cum ne asigură autorii, carte despre care aflăm, din prefața lui Gabriel Berceanu, ce **nu** este: nu este o *monografie exactă*, nicio *alcătuire de legende*, după cum nu e niciun *poem impresionant* (...), dar nicio *evocare dulceagă*... Și atunci – ce este?

Este o scufundare în sine însuși a fiecăruia dintre cei doi autori, o mărturisire a unuia către celălalt și a amândurora către cititor, făcută *cu sufletul în palmă*, în același timp, o incursiune în geografia, istoria, folclorul, mitologia locală, adică în *sevele arborelui nostru genealogic prin care ne suierăm cuvintele de la rădăcini până la florile încă neînflorite*. Și, totodată, o invitație către cititor, care este îndemnat să-și redescopere, cu deplină *sinceritate și libertate*, să-și înțeleagă rosturile, să se regăsească adică pe sine în toată moștenirea ancestrală ignorată adesea, sau, mai rău, devenită stânjenitoare și, prin urmare, negată și refuzată.

Pe un teritoriu geografic strict delimitat – Jupâneștii Muscelului de pe Râul Doamnei – suntem purtați prin varii domenii – de la etimologia toponimelor la întâmplări din vremea celui de-al Doilea Război Mondial, de la „raiul vacilor” din ultimii ani ai regimului comunist la legenda despre întemeierea Cartaginei, de la vestita Piatră de la Corbi la procesul

avocatului Istrate Micescu, de la bătaia de la Posada, la vizita președintelui de Gaulle, de la Cuca Măcăii, la împletiturile de nuiete (*coșuri, coșerii, gratii, vârșe, lese, șuşulețe*) cu care se îndeletniceau locuitorii zonei, într-o impresionantă desfășurare de cunoștințe etalate nonșalant, cu grație, ori învăluite în aura nostalgiei, pe alocuri străpunse de ironia subțire și adesea pigmentate de umor, fără a lăsa niciun moment impresia unui efort de documentare, ca și cum totul ar veni dintr-o memorie colectivă, transmisă genetic, din generație în generație. Nimic mai fals, autorii fiind – unul, profesor de istorie, celălalt, filolog de formație clasică și remarcabil eminescolog!

O tulburătoare observație, ca un subtil avertisment venit dintr-o comparație subînțeleasă, încheie cartea fraților Nicolae și Cicerone Georgescu. Râul Doamnei, *Râul Sfânt al Doamnei*, deturnat din matca-i firească spre a umple lacul de la Vidraru, a ajuns *o gârlă amărâtă, pe alocuri leșioasă*. Specialiștii spun că, în prezent, râul își caută *firul văii*, proces de lungă durată, *pentru că este un fenomen natural de reaşezare a urdinişului, de căutare a echilibrului între pământ şi apă*.

Asemenea râului, omul și societatea actuală se află în căutarea *firului văii*, a echilibrului stricat de civilizația tehnologizată, dezumanizantă, alienantă, dar și de anormalitatea vremurilor pe care le trăim... Cu atât mai dramatică și tulburătoare mi se pare întrebarea rostită în final: *Dar milă, de rău, nu vă e?*

Cartea aceasta îmi amintește de „plimbarea” la care își invita cititorii, în 2007, profesorul Ioan Adam, în a sa *Poveste a vorbelor* – aceeași dezinvoltă călătorie încărcată de erudiție, trecând pe nebagate de seamă, spre lămurirea unor expresii și locuțiuni, din filologie *în* și *prin* istorie, literatură, geografie, economie, mitologie. La fel ca și aceea, *Jupânești, pe râul Doamnei* se citește pe nerăsuflăte, ca o *poveste*, după care simți nevoia să o mai citești o dată, dar pe îndelete, cu creionul în mână.

RODICA LĂZĂRESCU

* Nicolae Georgescu, Cicerone Georgescu, *Jupânești, pe râul Doamnei*, Editura Valahia, Colecția Rânduiala, 2010, 319 pag.

POLITICA LUI CEL MAI... ȘI CEA MAI...

E cât se poate de firească dorința omului de a măsura/evalua tot ce-l înconjoară; această înclinație naturală ține de nevoia de ordine și echilibru, de cunoaștere intimă a universului în care i-a fost dat să locuiască. Numai că acest dat fireesc al ființei umane tinde să ne denatureze comportamentul, dacă e deviat spre senzațional și curiozități malformante. Cu eforturi nu prea mari putem afla care sunt vârfurile muntoase cele mai înalte, unde trăiește și cât de bine îngrijit este cel mai mare piton din lume (în varianta fericită că toți pitonii din lume au fost descoperiți, catalogați și măsurați), unde se află cea mai scumpă proprietate din lume (SV Londrei) de numai 70 de milioane de lire sterline, cea mai scumpă mașină de pe planetă, un Buggatti Veyron, la prețul modest de un milion de euro, cel mai mic calculator – The Martinov, cel mai bizar nume autohton – Verginica Vacăgrasă, cea mai tare dansatoare – Polina Angelona ș.a.m.d. În plan politic, ele sunt, cel mai adesea, catastrofale: amintiți-vă de *cel mai iubit fiu al poporului*, la noi și în alte părți ale lumii! Când nemulțumirile se acumulează și timpul nu mai are răbdare, se produce declicul: peste noapte, *cel mai iubit fiu* devine dictatorul, tiranul de tristă amintire, îngropat de toate păcatele lumii, reale și, uneori, imaginate!! Ierarhizările sunt incontestabile, când e vorba de continente, țări, munți, păduri, animale, arbori! Acestea sunt relativ

simple când/dacă vorbim despre valori materiale, însă devin deosebit de relative, dacă nu chiar riscante, atunci când ne referim – în mod expres – la oameni, valori spirituale/morale...

Să luăm un exemplu, nu chiar la întâmplare: *cea mai frumoasă femeie din lume!* *Miss Univers*, numită astfel cu o formulă gazetărească pe cât de pretențioasă, pe atât de găunoasă, după care oftează câteva sute de milioane de bărbați și poate nu numai!... Chiar... *Univers*?! Oare s-or fi luat în calcul și universurile paralele?! Or, măcar, cele terestre! Cum arată acel juriu infailibil, cum sună acele criterii prin care se alege... *Miss Univers*? Niciun juriu din lume n-o să mă convingă că este capabil să ne-o livreze pe cea mai frumoasă femeie a planetei Pământ! Mai curând e de crezut că femeia cu cele mai lungi picioare din lume, având în vedere miliardele de specialiști ce bântuie suprafața locuită a planetei, este Svetlana Pankratova, măsurând 132 de cm și că „arhitectul de pantofi” Mihai Albu a dăruit sexului frumos cele mai înalte botine cu tocuri ce măsoară 37 de cm. Astea da, performanțe!

Există însă formule cel puțin la fel de bulversante, ce sfidează, dacă nu bunul-simț, în mod sigur, o logică elementară: *cel mai mare fotbalist/boxer/atlet al tuturor timpurilor*, de exemplu. Un moment de luciditate se poate, domnilor gazetari sportivi? Nu contest talentul de excepție al lui Hagi, dar... Fotbalul a apărut, cumva, în neolitic, în Roma antică și n-am

Daniel Leș, *Siluetă*

aflat noi încă?! Pe deasupra, mai sunteți și vizionari, Doamne apără și păzește, scrutând cu o agerime de care, sincer, nu vă credeam în stare, *mii de veacuri înainte*? Ca să nu vă mai amintesc acum câte cariere de fotbaliști distruse aveți pe conștiință, din dorința de a crește tirajul/ratingul: *X e al doilea Hagi* (au fost câteva zeci și niciunul). Pe unii i-ați umplut de laude, poate meritate, până la un punct, iar ei n-au rezistat succesului, pierzându-se prin toate barurile și cârciumile, risipindu-se între cuvinte și formule ditirambice!

Goana după recorduri a atins cote paroxistice în această lume nebună, nebună... Cum putea să lipsească România din această competiție aberantă? Dacă Mexicul are cel mai greu om din lume, Manuel Urbe Gomez, cu 560 de kg, dacă Anglia are omul cu cele mai multe piercinguri, John Lynch, cu 241 de cercei, ambițioși, cum ne știu toți, am construit și noi, cu sudoarea frunții, cel mai lung lanț de prezervative, cel mai lung cârnat (fără nicio conotație sexuală), dar și cea mai mare colivă, așa ca să se știe! La acestea să adăugăm că România are drumuri mai proaste ca Botswana, dar – prilej de un adânc și răscolor sentiment de frustrare națională – nu avem garanția că avem întâietatea râvnită! Sunt necesare eforturi suplimentare pentru a atinge parametrii care să ne situeze între primele națiuni ale lumii și, la acest capitol, lucru posibil dacă avem în vedere înțeleapta noastră conducere de partid și de stat!

Politica lui *cel mai...* și *cea mai...*, atunci când e vorba de oameni, n-a dus, nicicând, la nimic bun! Rareori laudele mult îngroșate întâlnesc structuri morale suficient de rezistente pentru a răzbate printre cuvinte și, cunoscându-și bine posibilitățile, să-și exploateze optim calitățile reale. De cele mai multe ori, gazetarii profesioniști, cum le place să fie considerați, ahiați de audiență și succes facil, lasă – fără vreo remușcare – numai rebuturi în urmă: **frustrați, alcoolici, uneori și drogați**, fără ca ei să aibă – oficial – cea mai mică vină, ca să nu mai vorbim de remușcări! Când e vorba de politicieni, mai întotdeauna oameni cu dare de mână, clasamentele sunt mai întotdeauna futele și chiar pernicioase pe termen lung. →

MIRCEA DINUTZ

Poeme de Valentin Marica

Rochia ta e din apă,
din aer;
rochia ta e din vaier.
Rochia ta e din frig,
e greșeală;
rochia ta e frica de boală.
Rochia ta e din trup,
e nesfârșitul,
ochiul de fereastră,
hulitul.
Rochia ta e din soartă;
e apa
pe care o tai,
o parte să curgă în mine,
o parte în rai.

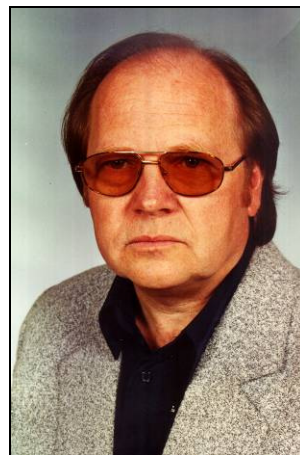
Rochia ta e atât de netedă...
Și totuși,
a atins botul fiarei;

a acoperit ochiul celui ucis
sub cel mai arzător soare.
Rochia ta e din mărgean pur...
Și totuși,
a străfulgerat sângeriul visului.
Rochia ta e atât de netedă...
Și totuși,
a atins
apa nălucirii.

Rochia ta e atât de netedă...

Rochia ta e din miazăzi...

Cât de frumos
îți privea, în iulie, Dumnezeu
rochia cu heruvimi la poală,
cu galben aprins, cu polen,
cu iarbă,
cu sare din marea domoală!
Era o cărare,
o albie, un pământ

sub aripi de fluturi.
O întindeai peste lujer de flaut...
Era pom în vară;
și încercai să-l scuturi...

9 decembrie 2011

(Din volumul în pregătire,
Neînduplecat, ochiul..., dedicat
Cezarei)

Așii manipularii își dau tot interesul pentru a propune/impune și – cu mult mai greu – susține o imagine publică până într-acolo încât aceasta să se substituie tipului real. Asta nu exclude existența unor forțe oculte, care își joacă marionetele cu dibăcie. N-am auzit de un clasament al celor mai abili politicieni, desigur greu de întocmit de la o etapă la alta, în schimb au fost destui care – referindu-se strict la personajele publice – au avut ambiția să stabilească un top al prostiei/inculturii. Căndea, cu succes egal, așa-zisele dive (costumate în bikini și o imitație de sutien), mai mulți politicieni ce nu se sfiesc să-și etaleze „calitățile” oriunde apucă, fără nicio jenă, oameni de televiziune, nu puțini, dar, mai ales, invitați/invitate la emisiuni deocheate, concurență mare, mon cher!! Clasamentele diferă, dar nu până într-atât încât să lipsească din ele Marean Vanghelie și Gigi Becali!! Fără ei, niciun astfel de clasament nu ar avea credibilitate!

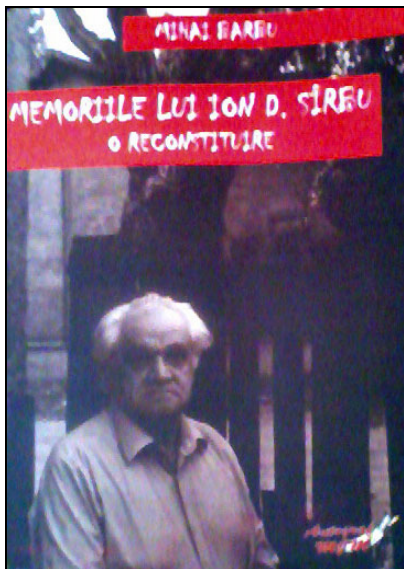
Nocive de-a dreptul, tocmai pentru că nu par astfel, se dovedesc a fi – pe termen lung – topurile literare, atunci când sunt dictate de interese de grup, de orgolii supradimensionate, de un joc înșelător al aparențelor impuse, mai degrabă, de criterii extraestetice sau, fără putința de a ne convinge, pur estetice, cu eludarea

componentei etice! În ultimele șase decenii, topurile au fluctuat după cum băteau vânturile ideologice sau... cele estetizante. A. Toma, M. Beniuc au bătut poezia română, pe post de vedete ipotetice, până aproape de sfârșitul deceniului șase, când falsele ierarhii încep să se pulverizeze, lăsând locul – cu mare greutate – talentelor autentice: mai întâi, N. Labiș, cel care a produs o primă breșă notabilă în maculatura momentului, după care au sosit, din ce în ce mai hotărâți, Cezar Baltag, Ana Blandiana, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Ilie Constantin, la care s-au adăugat, pe parcurs, Cezar Ivănescu, Leonid Dimov, Virgil Mazilescu (recuperați) și încă mulți alții, de unde se va decanta – pe parcurs – o ierarhie relativ stabilă.

Ce-i drept, unii n-au rezistat competiției, alții au cedat, treptat, în fața cenzurii, mai mult sau mai puțin severe, alții, ca în orice competiție, n-au rezistat succesului, pierzându-se pe parcurs, ori s-au lăsat mistuiți de marele public (recitați la toate serbările, difuzați pe toate canalele mass-media). Așa-numita generație șaze-cistă n-a avut, de la început, pe Nichita Stănescu drept lider incontestabil, ba – aș spune – nici astăzi locul său nu mai are aceeași capacitate de persuasiune și seducție, ca în deceniile anterioare. După 1980, s-au

impus atenției publice zece-cincisprezece poeți, dintre care, odată cu „Levantul” (1990), Mircea Cărtărescu a ocupat autoritar primul plan, nevrând și neputând să-l mai cedeze, sub presiunea uriașelor forțe de susținere editorială și publicitară. Un loc, firește, contestabil, resimțit ca opresiv de către unii, dar imposibil de ignorat. Dinspre N. Manolescu, acesta ar fi piscul de neatins al poeziei românești! În replică, neostentativă – e adevărat – Al. Cisteleanu decreteează: *Cel mai mare poet contemporan este Ion Mureșan*. Au mai fost, mai sunt și, în mod sigur, vor mai fi alte și alte puncte de vedere. În fond, ce-ar fi dacă toți cei 30-40 de critici de reală vocație (care există, fără îndoială!) ar propune câte un lider și o ierarhie, fiecare cu argumentele și dotarea personală?! Ne-am afla, neîndoios, într-o stare de normalitate, pe de o parte, dacă asta ar înlesni și ar eficientiza dialogul, dar, pe de altă parte, având în vedere orgoliile care se ciocnesc și lipsa de flexibilitate a unora dintre aceștia, ar exista pericolul real al unei stări haotice. Politica lui *cel mai...* și *cea mai...* nu poate duce la nimic bun nu pentru că ar lipsi competențele intelectuale și criteriile axiologice, ci pentru că reperele morale au devenit evanescente și clorotice.

Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire făcută de Mihai Barbu

Impresionanta carte a profesorului Mihai Barbu, *Memoriile lui Ion D. Sîrbu. O reconstituire*, publicată în 2011 la Craiova, Editura Autograf MJM, reprezintă efortul a mai multor ani de cercetare a arhivelor, efort care a fost încununat în anul 2011 și cu acordarea titlului științific de doctor. Profesorul Ion Vartic, coordonatorul tezei de doctorat, menționează „enormul material informativ pe care îl conține” lucrarea domnului Mihai Barbu.

La două decenii de la moartea scriitorului și de la căderea regimului comunist, opera lui I.D. Sîrbu suscită un interes tot mai larg. Filologi, oameni de cultură sau simpli cititori descoperă în paginile cărților aflate pentru multă vreme la sertar un scriitor de o mare forță. Ion D. Sîrbu și-a alcătuit opera, conștient, pentru posteritate, a scris-o la două mâini în speranța unor vremuri mai bune. Și nu s-a înșelat. Ironia face ca eliberarea mult visată să se producă la puțin timp după moartea scriitorului. Asemenea istoricului Procopius care oferă două versiuni, una oficială și alta secretă, I.D. Sîrbu scrie pentru sertarul său și pentru vremurile viitoare, mai prielnice. Diferența este dată de distanța în timp. Securitatea, ca organ ce veghea și supraveghea nu doar respectarea doctrinei comuniste, ci însăși conștiința celor care ar fi putut să se împotrivescă orân-

duirii, a confiscat prezentul scriitorului. Astăzi, arhivele C.N.S.A.S i-au oferit domnului Mihai Barbu un bogat fond documentar adus în prim-plan. Grație efortului său, viața și opera scriitorului petrelean pot fi descoperite în cele mai mici amănunte.

Că a fost în intenția autorului să-și scrie memoriile e neîndoielnic. Faptul este dezvăluit de editoarea lui Sîrbu, doamna Maria Graciov, în *Caiete critice* nr. 10-12/1995, în articolul *Sîrbu de la Craiova*. Dl Mihai Barbu preia ideea scriitorului și o extinde făcând apel la un bogat tom documentar pe care-l dezgroapă „din arhiva C.N.S.A.S., din scrisori, din scrieri, din presă, din spiritul locului și din istoriile orale”. Dacă I.D. Sîrbu ar fi apucat să-și scrie Memoriile, primele capitole ar fi fost Casa, Mama, Tata, Blaga, Partidul, Colegii, Universitatea, ...Puscăria și Craiova, precizează Mihai Barbu. Plecând de la ideea reparației morale, autorul se va apleca cu deosebită atenție asupra acestor momente din viața scriitorului.

Primul capitol, „Sagrada familia”, e rezervat familiei. Autorul scoate la lumină detalii inedite legate de strămoșii săi, împlinind astfel o dorință nematerializată a scriitorului: „Am 65 de ani, încep să mă gândesc serios la adunarea unor date precise despre mama mea, în vederea unei eventuale cărți despre copilăria-mi fericită... Nu se poate să nu găsiți un dascăl inimos sau un profesor localnic care să-mi comunice, foarte pe scurt, câteva amănunte în legătură cu istoria și profilul etnic al comunei Gârnici.” Gârnici este o localitate din județul Caraș-Severin, unde s-au stabilit familiile de cehi din Boemia. Mama scriitorului, Ecaterina Glaser, este descendenta unei familii de cehi venite în Banat. Asemenea lui Ulise, dar lipsindu-i eroismul, Sîrbu simte nevoia unei întoarceri spre origini.

Daniel Leș, *Când lutul devine artă*

Din discuțiile cu sora scriitorului sau cu alte rude, autorul *Memoriilor...* scoate la lumină amănunte tulburătoare legate de tată – Ion Sîrbu. Miner, sindicalist social-democrat, animat de spiritul dreptății, tatăl scriitorului nu va suporta arestarea fiului și se va stinge de supărare. Moartea tatălui, la care scriitorul nu poate participa fiind încarcerat, este un prilej pentru autor și pentru cititor deopotrivă să ia act de măsura atrocităților la care se deda Securitatea. Cortegiul funerar număra peste 3000 de oameni, notează Mihai Barbu, iar pentru a-i împrăști, Securitatea va incendia casa natală, amendând-o apoi pe sora scriitorului cu suma de 28.000 lei pentru neglijență la incendii.

Astfel de amănunte au o dublă valoare. Pe de-o parte, ele conturează realitatea socială a vremii, oferă o imagine a mediului în care a trăit Sîrbu, iar pe de altă parte, ne ajută să înțelegem mai bine destinul atât de încercat al scriitorului.

Un loc aparte în cuprinsul cărții este alocat de Mihai Barbu „matricei natale” și spirituale: colonia, casa natală, școala. Asemenea mentorului său de mai târziu, Lucian Blaga, care vedea în sat matricea spirituală dătoare de energie creativă și de liniște în același timp, și universul natal al lui I.D. Sîrbu este plin de simboluri. „Era, oare, Colonia petreleană o Patrie în miniatură?” se întreabă Mihai Barbu. Patria era pentru Sîrbu o Arcadia. „Se citea enorm în colonie, se cânta seara” – menționează Sîrbu în *Jurnalul...* său. Surprinzător, am fi tentați să comentăm noi cei de astăzi pentru o colonie multietnică, minerească. Colonia e spațiul matrice care l-a definit ca individ pe scriitorul I.D. Sîrbu și la care a revenit după eliberarea din închisoare când este nevoit să lucreze ca vagonetar. Semnificația simbolică, importanța spațiului vital al coloniei transpare cel mai bine în volumul *Povestiri petrelene*.

Dincolo de valoarea simbolică a Coloniei, un aspect important este alocat contextului economic și social. Grijă detaliului, amănuntele cele mai diverse, sursele de informare bogate dezvăluie în spatele autorului *Memoriilor...* ochiul jurnalistului.

→

CRISTIAN LUNEL

DL Mihai Barbu a oferit cu generozitate date legate de viața din colonie, de felul în care oamenii își duceau existența zilnică, informații legate de mină, de școli etc., pe scurt o radiografie a mediului din care provine I.D. Sîrbu. Ilustrând parcă principiul realist al empatiei dintre mediu și personaj, I.D. Sîrbu este un produsul al Coloniei. Valorile acesteia par să se fi impregnat atât de tare în conștiința morală a scriitorului, încât nu va abdica de la ele în ciuda tuturor greutăților pe care trebuie să le îndure de-a lungul vieții sale.

Experiența frontului este prima lecție a istoriei trăite de scriitor. El este, după cum arată Mihai Barbu, citându-l pe I.D. Sîrbu, „singurul student din întreaga facultate care *ca pedeapsă politică* era trimis mereu pe front”. Autorul *Memoriilor lui Ion D. Sîrbu* contabilizează cu exactitate numărul de zile pe care scriitorul le-a petrecut pe front și ele nu au fost puține: 1042. „Pedeapsa politică” invocată de Sîrbu se datorează aderenței sale la comunism, el fiind printre puținii studenți ilegaliști din Universitate. Ironia face ca, mai târziu, exact cei din cauza cărora a fost trimis pe front – comuniștii – să-l persecute și să-i distrugă viitorul. Conform datelor de evidență militară, Sîrbu a fost pe front în trei rânduri, fiind încorporat ca subofițer, deși absolvise Școala de ofițeri din Craiova. Am putea spune o a doua nedreptate. În iarna lui 1943, Sîrbu e luat prizonier, dar reușește să evadeze. Marșul de 1800 de kilometri spre patria natală e impresionant prin efortul fizic. Curios e că Sîrbu nu-și aduce aminte nimic din toată această perioadă. Explicația o găsește Mihai Barbu într-o scrisoare a scriitorului adresată lui N. Carandino din 22 mai 1975: „Sunt uneori stupid obsedat că nu reușesc să-mi refac, din foarte aventuroasa mea existență, clipe cruciale: nu țin minte cum am evadat din încercuire, de pildă, sau cum am ajuns la Jasnaia Poliana. Nu țin minte nici măcar o zi din marșul acela de 1800 km, pe care l-am făcut în iarna lui 1943...” Să fie oare un gest subconștient al celui care vrea să șteargă cu buretele istoria nefericită a existenței sale? Motivația o oferă I.D. Sîrbu în aceeași scrisoare referindu-se la contextul general al istoriei în care el ca ființă individuală

nu este inclus: „istoria scrisă ar trebui să fie dincolo de *memento-ul* de nume, date și evenimente, un act de critică sinteză al unui timp cristalizat și pus sub sticlă”.

Dacă de „aventura frontului” reușește să scape cu viață, venirea la putere a comuniștilor nu-i va fi, paradoxal, de bun augur. Mihai Barbu face o radiografie admirabilă a acestor ani negri din viața scriitorului. Ipotetic, Ion D. Sîrbu ar fi avut toate motivele să fie „un privilegiat” al noii orânduiri politice în care a și crezut. Spunem acestea, cu atât mai mult cu cât scriitorul era licențiat în filozofie, era un cunoscător al sistemelor filozofice, politice și sociale imparate de-a lungul istoriei. Or aderența la valorile marxiste n-a fost întâmplătoare. Dar de la utopie la ideologie există totdeauna o ruptură. Istoria s-a întors încă o dată împotriva sa. Nu doar că Sîrbu nu a fost „un privilegiat”, ba din contră a suferit peste măsură.

Este îndepărtat de la catedra universitară alături de marii săi profesori: Lucian Blaga, Liviu Rusu, unde ar fi promis o strălucită carieră. Paginile care descriu întâlnirile dintre Ion D. Sîrbu și Blaga sunt incitante. Ele dezvăluie pe de-o parte afinitățile intelectuale ale discipolului, prețuirea pe care poetul i-o acorda, dar și disprețul comuniștilor față de oamenii de cultură.

Cea mai dramatică perioadă a existenței lui Sîrbu este legată de anii de detenție.

Prima condamnare la un an de închisoare corecțională pentru omisiune de denunț relevă brutalitatea cu care statul își anihila presupușii opozanți. A gândi doar sau a-ți

exprima punctul de vedere divergent față de linia partidului erau păcate suficiente pentru ca autoritățile comuniste să te pedepsească exemplar – cu câteva excepții. Sîrbu lucra pe atunci alături de colegul și prietenul său de pe vremea studenției, Ștefan Aug. Doinaș, la revista *Teatrul* din București. Vina lui Sîrbu e aceea că a asistat la o discuție în redacția ziarului unde Marcel Petrișor, prietenul lui Doinaș, face mai multe afirmații ostile la adresa regimului, acestea și pe fondul revoluției studențești din Ungaria. Curios este că Ștefan Aug. Doinaș are în acest proces doar calitatea de martor, iar Marcel Petrișor este condamnat la 25 ani de închisoare.

A doua condamnare a scriitorului este și mai absurdă. Dar pentru autoritățile comuniste absurdul reprezenta o stare de normalitate. Sîrbu e condamnat pentru că ar fi scris o „piesă cu caracter reacționar”. Este vorba despre *Sovromcărbune*, o piesă scrisă cu 7 ani în urmă și care nici măcar nu se afla la dosar. Aceste detalii nu au constituit un impediment în enunțarea sentinței. Ironia face ca un alt prieten apropiat din anii studenției și *cerchist*, Ion Negoitescu, să fi contribuit la condamnarea sa.

Ceea ce putem remarca aici este aceeași grijă pentru detaliu a lui dl Mihai Barbu. Amănuntele inedite sunt dezgropate din arhiva *Securității*/ C.N.S.A.S. Paginile de interogatoriu stau mărturie abuzurilor pe care autoritățile le comiteau față de cei care aveau curajul să gândească altfel. Mai mult, deși procesele verbale nu menționează astfel de aspecte ascunse cu grijă, putem deduce presiunea psihică și fizică la care erau supuși cei anchetați, interogatoriile fiind luate pe parcursul a mai multor ore.

Un capitol aparte este rezervat experienței carcerale. Mihai Barbu face aritmetica detenției scriitorului. Potrivit acestuia, Ion D. Sîrbu a petrecut în închisoare 5 ani, 4 luni și 20 de zile. Sîrbu trece prin mai multe închisori comuniste: Jilava, Gherla, Salcia, Periprava, Giurgeni. Anii de detenție sunt cu siguranță cei mai întunecați din existența scriitorului. Chiar dacă Sîrbu nu a relatat niciodată nici familiei, nici prietenilor

Foto: Daniel Leș, Privind în zare

PE STRADA

Pe strada din talpa mea
nu mai ești.
Anul împarte frunze,
clătinate pe curba duminicii,
încetinite în sprânceana
pipăită de lut.

Nici măcar nu te-am rămas
pe coridorul cu urechi de cometă,
azvârlită pe toamna vântului
cu chipul pictat în ora
urlând a tăcere de piatră.

Pe strada din talpa mea
nu mai ești.
Strâns între mine și mine,

ca o virgulă,
scriu erata cântecului tău
cu inima afară.

MAI DEPARTE DE INIMĂ

Mai departe de inimă
e țancul din mâna ta,
prin care trece apa lacrimii
fugite pe străzi.

Mai departe de străzi
e gâtul fântânii, nechezând
a umbră de ciutură.

Mai departe de ciutură
e plopul de lângă primul sărut
al serii când te chem
la cina cea de taină.

AȘTEPT AERUL RUPT

Aștept aerul rupt
pe trunchiul ochiului de frunză,
cu capul în jos,
ca o literă uscată pe vopseaua
ultimului gând.

și înlăuntrul bănuiei că te simt,
se emoționează inima,

ciobindu-și osul despicat în tălângi,
ding-ding, ding-ding.

Până când auzul gurii
și-ndoaie genunchii,
lăsând vorba orei
să ne scrie crucea de lemn.

Aștept aerul rupt,
locuit într-o silabă țchioapă
a pântecului tău,
întâmplat a fi pârâu.

NU MAI AM ÎNVELIȘ

Nu mai am înveliș,
nu mai am înfățișare,
nu mai am miez de foșnet.

Bate inima copacului
din frunza cu care mă dojenești,
printre dinții cu priviri de oștiri
și coapse de tranșee.

Am rămas un înger
pe sprânceana degetului
cu ecou de sânge.

GEORGE BACIU

—despre această perioadă, dl Mihai Barbu reface prin documente istoria închisorilor comuniste. Atrocitățile, abuzurile, umilințele, foamea, lipsa asistenței medicale, starea de animalitate la care erau aduși deținuții sunt motive mai mult decât elocvente pentru a înțelege refuzul lui Ion. D. Sîrbu. Și cu toate acestea el povestește. Operele sale recuperează sub formă literară experiența trecută sub tăcere.

După eliberare, la 6 februarie 1963, Sîrbu e exclus „din societate” și este nevoit să se întoarcă la Petrila, „în mina strămoșilor săi”. Urmează o perioadă în care Sîrbu încearcă să se regăsească pe sine. Dincolo de preocuparea pentru detalii, Mihai Barbu lasă să se desprindă durerea sufletească a celui care ajuns la vârsta de 43 de ani, nu doar că a pierdut totul, dar se întreabă retoric: „Cine sunt eu? Ce rost mai am în lume? Ce am făcut în viață?”

Un loc aparte în ansamblul *Memoriilor...* îl ocupă capitolele care se referă la contactul indirect dintre Ion D. Sîrbu și Securitate. Prin mijloacele specifice organelor de supraveghere, viața scriitorului, stabilit acum în Craiova, este permanent invadată: de la telefonul care îi e supravegheat,

la corespondență, la mijloacele T.O. de supraveghere sau informatori. Nimic nu trebuie să le scape ochiului și timpanului vigilent. Materialul documentar e impresionant prin conținut. El nu rămâne la forma „brută” a notelor informative date de Securitate. Dl Mihai Barbu se dovedește un laborios comentator, face trimiteri largi la contextul social, la viața scriitorului, la persoanele cu care acesta intră în contact, la prietenii și falșii prieteni ai scriitorului, la apropiați. Rezultatul este desigur cel așteptat de cititor, care descoperă amănunte neverosimile, incitante inclusiv despre viața privată a scriitorului, despre avaturile scriitoricești și lupta cu cenzura. De altfel, aceste pagini ocupă un loc însemnat în ansamblul *Memoriilor...*

Nici incursiunea în Europa Occidentală a scriitorului nu e trecută sub tăcere. În ciuda tentației libertății, Sîrbu e prizonierul definitiv al „funcțiunilor sale spirituale”, după cum va mărturisi în *Jurnal...* Cele trei luni petrecute în Vest sunt un prilej de a se cunoaște, după cum mărturisește într-o scrisoare către familia Boeriu. Și în acest exercițiu de luciditate recunoaște că nu poate „gândi decât în lanțuri, prin lanțuri

contra lanțurilor”. Sîrbu rămâne prizonierul „spațiului mioritic” (ca să folosim o sintagmă a mentorului și dascălului său), care în ciuda tuturor dramelor provocate îi oferă în manieră dialectică sursa inspirației.

Deși opera sa nu a văzut prea des lumina tiparului în timpul vieții scriitorului, acesta, consecvent unui impuls interior, a continuat să scrie până în ultimele clipe ale vieții. Într-o scrisoare din 29 septembrie 1987 trimisă prietenului său și în același timp autorului, peste ani, al *Memoriilor...*, Sîrbu face bilanțul vieții sale scriitoricești, menționând lipsa a 17 ani din inventarul carierei sale literare. „Durerosul și tragicul amurg” pe care îl presimțea a venit din păcate mult prea devreme după 2 ani, pe 17 septembrie 1989. Că nu a putut recupera toți cei 17 ani pierduți din viața sa literară o știm prea bine. Ceea ce constatăm este că după dispariția sa, literatura de sertar a scriitorului a fost recuperată și așezată la locul ei binemeritat, iar *reconstituirea* în genul celei făcute de Mihai Barbu nu poate decât să întregască și să adâncească imaginea de ansamblu a scriitorului Ion D. Sîrbu.

Vârstele lumii

*Privește ceasornicul feeric al lunii
peste care mâinile-mi oarbe se plimbă
rotund după cerul din tine.¹*

Mă întorc la mitul domniei lui Saturn, Crăciun cum îl numesc istoricii români, făcând referire la transcendența prin milenii a legendelor autohtone. Filosofia rosicruciană nu se îndepărtează de vechile precepte ale Tradiției, recunoscând existența marilor ere după cum le clasifica Hesiod², istoria omenirii atribuind metale fiecăreia. Astfel, *vârsta de aur* este perioada cronologică a perfecțiunii inițiale, urmată progresiv de o stare de decadere și nefericire, numită *epoca fierului*. Poate că omenirea are și ea o viață asemănătoare care cuprinde copilăria, tinerețea, maturitatea și bătrânețea, cosmosul orientând locuirea noastră între cele patru puncte cardinale, cele patru anotimpuri, precepte preluate de către religii și doctrine dogmatice. Adogmatismul, mai greu ingerat se desfășoară dintotdeauna, filosofii naturaliști precum Epicur sau Lucrețiu, dezvoltând concepții alternative. Creștinismul suprapune peste prima perioadă, pe care o consider fiind a Continentului Mu sau chiar a civilizației răspândite de la acesta spre uiguri, tibetani, atlanți, egipteni, paradiul pierdut, ca un simbol al condiției umane înainte de păcatul originar. Lumea caducă și fără de moarte dispare. Din timpurile când nu existau separări psihologice și comportamentale între sălbăticiuni și între oameni, *epoca de piatră* reflectă începuturile cunoașterii, prezența focului ca tribut al înfrățirii științifice a minții umane cu viitorul. Și totuși Prometeu, Isus asociază progresului motivul sacrificiului. Cele șase epoci ale bisericii, cinci de la Adam la Cristos, dominate de Lucifer și cea în care trăim azi, iluminată de Sfântul Duh, se vor încheia cu împărăția mântuirii veșnice.

Dumnezeu veghează, cum spune Ion Barbu, *ochiul în virgin triumfător tăiat spre lume*.³ Acest vers conduce spre puterea cosmogonică a

matematicianului, a cărui filosofie avea să se zbată între credința oarbă și știință, la frontierele unde matematica ajută la descoperirea divinului și fiind ea însăși sursă de magie. Ion Barbu întrezărește clopotul dintr'un *nadir latent*, un clopot verde în care noi plutim precum meduzele în *zbor invers de harfe respirate*.⁴ Vârstele omenirii, drumul în spiralele clopotelor, muzica astrală pe care cu ajutorul cuvântului și al instrumentelor o imităm. Toate acestea sunt trecerea a ceea ce prin har a dăruit Dumnezeu omului, un vehicul astral care presupune necondiționat preexistența sufletului și metempsihoza. Ficino, D'Aquino, Augustin acceptă magia astrologică, dar se fereșc de faptul că aceasta ar putea fi folosită și de către demoni. Anima celestă sau îngerii ne influențează din clipa nașterii și până la moarte prin intermediul sufletului. Cât sunt și ei supuși unei dominații planetare?... pare o întrebare ce derutează siguranța compatibilității cu creștinismul. Practicant al unei frumoase credințe sunt sigur că ceea ce știu mai mult decât pot spune, rămâne ascuns nu din prudență, ci din bunul-simț al celui ce nu are voie să destabilizeze și așa o degingoladă periculoasă a societății în care trăim. și așa adesea trecem *scări, unghiuri, porți ! În prag de ușe*⁵, spune poetul, pe când ziua are potențialul unui ochian tăiat din piatră.⁶ În depărtare, privind prin ceea ce ni se cerne, sub cerul mat, albastru, care ne împiedică infinitul, știm că sunt îngerii, cei

buni, care ne ocrotesc și ne mediază transmiterea informațiilor arcului noetic și cei care ne transmit influențele astrale. Fântânile reprezintă accesul spre zenit sau nadir, Dumnezeu reflectându-se în apele lor.

*Cunoscut, acelor zori
În fântâni,*

*în șerpi,
în nori.⁷*

Complexă e structura universului. Ceea ce vedem nu e nimic pe lângă ceea ce este ascuns. Spiritul și Sufletul lumii, aparent impersonale, sunt supuse însă unei evoluții a roților timpului proprii fiecărui om.

*Ochiul meu privindu-te, Cer,
al tău este*

*și nu'i
căci dacă eu n'am trup
și aripa mea stinge în treacăt
marginile tale, Suflet Infinit,
ochi ce'mi mai trebuie
să mă privesc pe mine?*

*Sunt toate cerurile la un loc.
Ninip, Marduk, Nergal, Samash,
Iștar, Nebo, Sin cu toate semințiile
lor*

*și care vor mai fi fiind,
ce depărtate sunteți de aceste
ceruri !⁸*

Toată istoria are un caracter ciclic. Știința face referire la explozia inițială a universului și la implozia finală care ar fi urmată de un nou început. Aceasta ar fi istoria, care este formată din civilizații care succed→

LIVIU PENDEFUNDA

Foto: Daniel Leș, Lecturi și zile

¹ Vasile Nicolescu, *Timp*.

² *Teogonia*

³ Ion Barbu, *Grup, Joc Secund*, Editura Cultura Națională, 1930.

⁴ Ion Barbu, *Joc Secund*, id.

⁵ Ion Barbu, *Paralel romantic, Uvedenrode*, Editura Cultura Națională, 1930.

⁶ Ion Barbu, *Înecatul, Joc Secund*, Editura Cultura Națională, 1930.

⁷ Ion Barbu, *Orbite, Joc Secund*, id.

⁸ *Stelele umbrite, Poema focurilor*, Contact international, 1986.

departe

o lună am trudit lângă fata cu
panere de iarbă!
vocea-i a întins un fir oțelit.

Lângă trunchiul de vișin umbra-
i plutește,
strada se lasă sub strugurii negri,
pământul suie spre nările câinilor,
din brăie ies cuțite de fum.

focul a împins între roci
îngălbenite hârtii,
gândul e departe de hrană,
ca o vulpe ațipită în tufe de
măceși.

fata cu tăvi de pământ proaspăt a
murit!

numele ei trece înaintea ei: ca un
glonț rătăcit
împușcă soarele. amintirea-i e o
cădere

lentă a luminii în pahare de carne,
din care se adapă o căprioară
oarbă.

altfel

cireșele-s mici ca o lună a sângelui
soneria unei uși scufundate
amuțește păsările vorbitoare în
somm

sub norii cu picioare subțiri
plânsul tău
e în nisip un sâmbure din care
crește amurgul
scoica încăpătoare
din care numele se aude ca o vâslă
a unei respirații
peste fața însetată de larg

și ne plimbăm pe țărmul care ne
uită
și spargem cifrul unui seif de apă
când un copil se lovește de noi

și ridică o eșarfă de soare

Requiem pentru nenăscut

iarba își schimbă culoarea
vioara înnoadă auzul cu ace de
carne

rostogolite în laptele negru pietrele
strigă
fără de apărare în gurile peștilor
din vitralii

chipul e o pernă de ace
nenăscut văzător de departe
în inima de gumă

numele s-a șters la căpătâiul nopții
viața e tot mai plină
de
absența
ta

FLORIN CARAGIU

altora și care vor preda ștafeta celor
care urmează, astfel imperiile au
perioade de înflorire și declin, un cerc
infiniț, precum un uroboros fără
sfârșit.

Apophis e șarpele egiptean,
neființa, ce face parte din haosul de
dinaintea creației. El bea Noosul, apa
vieții pe care plutește luntrea lui
Osiris, dar și protejează ființa în
devenire.. Șarpele dragon, căruia îi
acordau venerația cei din Frăția
Șarpelui, sau mai târziu a Dragonului
(Vlad Dracul) era elementul
nemuririi, încolăcindu-se în spirală,
fluid vital în jurul oului cosmic,
spirală care la bază este pătrată și se
termină în cerc. Axele cerurilor se
învârtesc și la două mii o sută
cincizeci de ani ele definesc erele
acestei lumi. Dacă ar fi să începem cu
timpul supus zodiei Leului, puternicul
purtător al apelor, Saturn influența cu
zece mii cinci sute de ani înaintea lui
Cristos perioada Holocenă a soarelui,
pe care ne descriu istoricii Egiptului,
Mesopotamiei, ai celor două Americi
ca și ai continentelor ce astăzi nu mai
există. Condusă de Cronos, Epoca de
Aur descriă de orfici reprezenta
stabilitatea climatului planetar,
căldură și nivelul ridicat al mărilor.

La echinoxul Racului, Vârsta
Mamei Gaea se descoperă în
cercetările arheologice ca o revoluție
neolitică, animalele și pământul fiind
prietenele omului sub dominația lui

Zeus, epoca Lunii, Epoca de Argint.
Mercur sub Gemeni a condus
omenirea în Epoca Eroilor,
comunicare și muncă, marii
constructori lăsându-se conduși de
panteonul zeilor în Vârsta
Comunicării, dezvoltând scrierea și
folosirea roții. Nu mai puțin
importantă a fost Epoca Bronzului,
cea care sub zodia Taurului și
influența planetei Venus a înrăurit
construcții de piramide, utilizarea
cuprului, bronzului și a papyrusului.
Pentru noi, Egiptul și Creta rămân
dovezile vieții sub simbolul Crucii
ansate, Ankhul. E timpul uriașelor
structuri și al înțelegerii eternității.

La echinocliul Berbecului,
Epoca Fierului, războaiele lui Marte
conduc gândirea oamenilor spre
monoteismul lui Akhenaton,
mithraismul persan, curajul, inițiativa
și aventura dezvoltându-ne pe greci și
pe romani ca fii ai lui Marte. Epoca
de Mijloc, lumea actuală în care noile
religii, creștinismul și islamul conduc
sub Jupiter timpurile de sub Zodia

Peștilor, o cunoaștem prea bine și îi
recunoaștem realizările. Urmează în
necunoscut Epoca nouă, adusă sub
zodia Vărsătorului. Cine cunoaște îl
recunoaște pe Saturn, Dumnezeu
Tatăl aducând Lumina prin viziunea
Sfântului Ioan Evanghelistul și a
profeților tuturor civilizațiilor.

*E pace clară de-apă ce murmură'n
amurg / și vișinii lumina o foarfecă
prin frunze, / în casa scundă-ascunsă
sub rariște de fagi. / O fată brobodită
culege'n iarbă fragi / Și are gura
roșă ca fragii din coifă.*⁹

De aceea, vârstele omenirii,
controversat prezentate de savanți și
cărțurari, nu se opresc ci, ciclic, o iau
de la început, spirale în clopotele
universului. Pe coasta de nord vest a
Tasmaniei, acolo unde vântul numit
urlet înzecit asaltează țărmul, este
înscris acest poem: *Am aruncat cu
nisip dincolo de malul eternității. /
Pentru a fi spălat de către oceanul de
timp. / Are contur, formă, și
consistență / Sunt eu. // Într-o zi eu nu
va mai fi. / Dar, de nisipul va rămâne
aici. / La malul eternității. / Martor
mut al eonilor. / Și că azi am venit și
am stat / la marginea lumii.*¹⁰

Foto: Daniel Leș, La taifas

⁹ B. Fundoianu, *E pace clară, Poezii*,
Minerva, 1983.

¹⁰ Brian Inder, *Edge of the World*,
Rosicrucian Beacon, 6, 2011(t.n).

Întregul și partea

Poveștile, școala și cine suntem de fapt

Polenul florilor noastre

În veacul al XIX-lea, populația Europei s-a dublat. Iar a marilor capitale, Londra și Paris, a crescut cam de șapte ori. Acest proces de creștere accelerată era datorat, în principal, dezvoltării științelor și invențiilor, ca urmare a abordării raționaliste a vieții (care începuse încă din veacul precedent). Medicina, fizica, chimia, biologia, geografia și geologia, tehnologii diverse își reunesc contribuțiile spre beneficiul speciei umane. În 1803, apare vaporul cu aburi, în 1805 frigiderul, în 1814 locomotiva cu aburi, în 1821 motorul electric, în 1830 mașina de cusut, în 1831 revolverul, în 1844 telegraful Morse, în 1859 Charles Darwin formulează teoria evoluției speciilor vii, în 1866 Nobel produce dinamita, în 1877 apare fonograful, în 1879 becul electric, în 1887 automobilul, în 1892 fotografia color, în 1895 radiografia Roentgen și motorul Diesel, în 1898 teicomanda... Personalități ale bătrânei Europe, dar și ale Americii de Nord, concurează împreună la depășirea condiției omului în-suși, așa cum fusese el definit până atunci de religii, filosofii, situații politice și sociale, vecinătăți. Ideea de identitate patrimonială și națională capătă sensuri și accepții noi. Civilizațiile omenești au descoperit, fiecare, că aparțin unei unice grădini planetare și că, dincolo de polenul florilor proprii, pot avea parte și de polenul altor flori, adus de vânturi depărtate, pot înmulți astfel chiar rodul lor identitar.

O altă serie de fapte care deschide popoarele – inclusiv pe cel român – spre conștiința apartenenței la un mare întreg este dată de iradierea uriașă a modificărilor politice. Veacul debutează cu acțiunea fulgurantă a lui Napoleon Bonaparte, care intenționa să facă din Europa un imperiu în numele Franței. El încerca astfel să dea un răspuns plauzibil nu doar dispariției unor mari imperii (spaniol, portughez și Sfântul Imperiu Romanic), ci și extinderii altora: Imperiul Britanic, Germanic, Rus și creșterii importanței Americii de Nord. În mai puțin de 15 ani, Napoleon I-ul străbate Europa până la Moscova și este împins înapoi, fiind înfrânt la Waterloo în 1815. Congresul statelor europene (de restabilire a frontierelor) de la Viena, din 1815, unde marile puteri au fost Austria, Anglia, Franța și Rusia, a adus însă nemulțumiri și mai mari: el a încercat o restaurare după modelul de dinaintea Revoluției Franceze – care avusese loc în 1789 – adică era o tentativă de anulare a descoperirii forței rațiunii omenești, a tuturor descoperirilor tehnicii și tehnologiei, a tuturor invențiilor și venea după dublarea populației planetare. Pe scurt, Congresul de la Viena a propus lumii o soluție feudală, unde cei mulți aveau să fie stăpâniți de cei puțini și neproducători de valori... Rusiei i se recunoaște anexarea Basarabiei, răpită după războiul ruso-turc din 1812. Per total însă, situația politică a Europei, stabilită prin Congresul de la Viena, nu părea o soluție viabilă și nici n-a fost. S-au înființat, ce-i drept, rangurile diplomatice, valabile până astăzi, iar relațiile internaționale au căpătat noi dimensiuni. Valul revoluțiilor însă nu putea fi oprit. El a început cu decembrieștii ruși în 1825, a continuat cu revoluțiile europene în 1830 și a ajuns la dezvoltare plină cu revoluțiile din 1848. Astfel avea să se cutremure din temelii această „Nouă Europă” și această „Nouă Ordine” propusă de Sfânta Alianță a marilor puteri, unde politica se afla pe un braț al balanței, iar pe celălalt, în echilibru, se afla nu religia, ci Biserica în calitatea ei de instituție supra-statală. Nu e de mirare deci că Sfânta In-

chiziție a decedat și ea în 1834, spulberată de furtuna uriașă care acoperea pas cu pas orizontul nemulțumirilor lumii europene...

Procesul identitar atinge și el parametri planetari. Secolul al XIX-lea a fost numit Secolul Națiunilor. Popoarele Americii Latine conștientizează apartenența lor comună pe de o parte la vechile civilizații andine, distruse de conchistadorii spanioli, pe de alta faptul că flamura latinătății le acoperea deopotrivă. Astfel, pe când Napoleon pleca pe insula Sf. Elena spre destinul lui de exilat, Simon Bolivar unea Columbia, Venezuela și Ecuadorul într-un singur stat, considerând astfel că el va fi capabil să se opună creșterii Americii de Nord. Acolo însă, ca și în bătrâna Europă, aceia care nu voiau să revină la feudalism fiindcă deveniseră pe deplin conștienți de faptul că sunt singurii producători de bunuri ai lumii, ei, care sunt polenul ce fecundează toate civilizațiile omenești, își cer drepturile cuvenite pentru ceea ce fac: dreptul la muncă plătită și la ziua de muncă de 8 ore, aniversarea zilei de 1 Mai ca zi a muncii, egalitatea în drepturi a femeilor cu bărbații, abolirea sclaviei și egalitatea în drepturi a tuturor etniilor. Toate acestea consolidează apariția sindicatelor muncitorești și conștiința diferențelor dintre clasa muncitoare și țărănime, pe de o parte, proprietarii mijloacelor de producție, adică aristocrație și latifundiați, pe de alta. Veacul al XIX-lea a fost veacul confruntărilor dintre toate aceste forțe ajunse în prim planul istoriei. Ca urmare a revoluțiilor, se multiplică ideologiile de stânga și apare parlamentarismul, cu pluralismul său politic. Apar partidele politice și libera concurență în registrul economic și comercial. Alături de muncitori, intră pe scena istoriei, odată cu creșterea industrializării, o clasă nouă: burghezia. Iar acestea sunt, în majoritatea țărilor europene, doar primele și cele mai evidente rezulate ale marilor furtuni ale istoriei veacului.

Nu este deloc de ignorat locul francmasoneriei în desăvârșirea mutațiilor politice din secolul al XIX-lea. Ea apăruse cu mult înainte, se manifestase ca un club elitist, al celor (de pretutindeni și indiferent de etnie) care încercau, prin metode morale, alianțe spirituale, sentimente de toleranță și simpatie față de →

ECATERINA ȚĂRĂLUNGĂ

nedreptății vremurilor, să echilibreze balanța Binelui și a Răului în societățile omenești. Dar amplitudinea mișcărilor de protest, ca și fenomenul lor de masă, au împins francmasoneria la acțiune. Numeroase personalități ale masoneriei se mișcă pe harta Europei încercând să acopere rupturile de echilibru și contribuind la apariția unor noi instituții, la dezvoltarea învățământului, științelor și artelor. În veacul al XIX-lea, al națiunilor, toate drapelele tricolore ale noilor state care apar pe harta bătrânului continent au origine francmasonică.

Deși aflată încă sub jugul Imperiului Otoman (al Islamului, am spune azi), Europa de Sud-Est, printre care și românii, reacționează intens la semnalele schimbărilor europene. Sunt reînstaurate domniile pământene, privilegiu pierdut de țările române în primul sfert al veacului al XVIII-lea. Revoluția lui Tudor Vladimirescu, 1821, începută în același timp cu revoluția de independență față de otomani a grecilor (care devin independenți după șase ani de lupte crâncene), nu are ca rezultat imediat eliberarea, dar deschide drum Regulamentelor Organice și tentativei rusești de a-și aroga dreptul de control asupra zonei locuită de români (atunci au fost anexate Rusiei Delta Dunării și Insula Șerpilor). Țările române rămân sub ocupația trupelor otomane și rusești, iar Transilvania sub ocupație habsburgică din 1848 pînă în 1851. După un scurt interludiu, disputa dintre ruși și Habsburgi se reaprinde, astfel încât oștile Rusiei revin în țările române între 1853-1854, iar cele habsburgice ocupă toată suprafața locuită de români între 1854-1857.

Această stare de lucruri cerea reacții pe măsură, capabile să apere nația însăși de dispariție prin nerecunoașterea identității sale ca neam. Răspunsul a fost unirea Principatelor Române din 1859 și întemeierea României Mici, din păcate recunoscută de Puterile Garante doar pentru perioada conducerii lor de către Al. I. Cuza. Constituția, parlamentarismul, apariția partidelor politice, a scrierii

cu alfabet latin (1860) atestă existența unei intelectualități românești gata să preia sarcina conducerii noului stat. Aducerea unei dinastii străine (1866) a rezolvat greaua problemă a per-manentizării

lui în Europa și a permis dezvoltarea structurilor instituționale (de învățământ și cultură, legislative, economice, militare și social-politice) capabile să-l susțină în viitor. Astfel pregătit, tânărul stat român a reușit să-și obțină independența în 1877, luptând alături de Rusia contra Imperiului Otoman. Toți românii aflați în afara acelor granițe de stat au trimis participanți la susținerea obținerii independenței: Transilvania, Bucovina, Basarabia. Sentimentul apartenenței acestor provincii la entitatea românească nu dispăruse, iar acesta a fost semnul gândirii unitare a tuturor românilor asupra limbii și identității lor comune.

Societatea românească a veacului al XIX-lea a înfăptuit cel mai profund și mai hotărât viraj din întregul parcurs al istoriei sale. Distincția între oamenii de știință și creatorii din domeniul artelor, prefigurată încă din veacul precedent, se diversifică și capătă demarcații noi. Astfel, pe parcursul unui veac, Școala de Poduri

și Șosele, Mine și Arhitectură (1864), devine Școala Politehnică. În primul sfert al veacului XX ea are secțiile: Construcții, Electromecanică, Mine și Metalurgie, Chimie Industrială. La 1860, ia ființă Grădina Botanică din București, la 1870 apare Școala de Agricultură și Silvicultură de la Herăstrău, Școala Națională de Medicină și Farmacie din 1857, Societatea Română de Geografie din 1875, iar cea de Medicină Veterinară din 1883. Școliți în Franța, Germania, Austria sau Rusia (era veacul lui Timiriazev, Mendeleev, Lobacevski), apar primii specialiști de marcă în domeniul matematicii, fizicii, chimiei, geologiei, agriculturii, tehnicii și medicinei. Trebuie să remarcăm ca pe un lucru unic pentru spațiul european, paleta foarte largă de școlire a specialiștilor români la ora astrală a fundamentării națiunii înseși. În domeniul artelor și literaturii, apar Societatea Literară (1827) înființată de Ion Heliade

Rădulescu, facultăți la Universitatea din Iași (înființată în 1860) și cea din București (înființată în 1864), Conservatorul de Muzică și Declamație din București (1864) și Filarmonica Română (1866), Societatea Academică (1866), devenită Academia Română (1867), Ateneul Român (1888), Societatea Arhitecților din România (1891), cu Institutul Societății (1892), numit apoi Școala Superioară de Arhitectură (funcționează separat din 1897). În nicio altă țară europeană spiritele nației n-au cunoscut, înțeles și promovat domenii ale cunoașterii (științifice ori artistice) pe baza unui evantai atât de larg. Capacitatea de a înțelege deopotrivă modul de gândire și valorile științifice ale unor lumi atât de diferite, așezate între Moscova și Londra, Hamburg și Atena, pentru a le putea aplica la necesitățile spiritului românesc, a fost de la începuturi un principiu formativ chiar al identității noastre ca neam.

Literatura română a produs în veacul al XIX-lea cele mai mari valori la care ne putem raporta până astăzi, la începutul mileniului al III-lea. De aceea, scriitorii acestei perioade sunt numiți clasici ai literaturii române, deși, din punctul de vedere al stilului folosit, ei sunt mai ales romantici sau realiști. Poate ar trebui menționat, înainte de a ne lăsa învăluți de polenul florilor acestei veri plene a culturii române, că ne aflăm într-o grădină cu mai multe cărări, care se împletesc, se separă una de alta și se reunesc iar, pentru a desena arabescul complicat al grădinii literare românești. Iar între aceste alei virtuale cresc florile culturii, care-și trag seva întinzându-și rădăcinile departe și ținând între firele lor nevăzute chiar pământul întreg al acestei țări. Cărările acestui parc uriaș poartă numele felului în care scriitorii au înțeles să se apropie de viața naturii și a semenilor, pentru a ne lăsa nouă mesajul cel mai de preț: cărțile lor. Alea cea mai mare și mai plină de flori se numește *Romantismul*. El a debutat în Europa imediat după Congresul de la Viena (1815) și a fost cea mai importantă formă de protest a spiritului față de măsurile restrictive ale politicianilor care duceau lumea înapoi, în trecut.

Foto: În atelierul lui Daniel Leș

Muzica terapeutică

(III)

Citând poeme ca *Mii de stele... dulce sară...* sau *Călin Nebunul, Mai am un singur dor*, Dan C. Mihăilescu aude chemarea dinăuntru a cornului eminescian, o marcă a arhetipalității, sunete formate din șoapte, foșnete, îngânări, bateri de ramuri înaintează ca regresie în numenalitate, marcând distanța între fenomenalitate și esență (1).

Ion Negoitescu vede în sunetul de corn o chemare către unitate, similară unei morți gradate având următoarele trepte: intrare în lumea eternă, atemporală a codrului; visul și cadrul hipnotic; omul rătăcitor trezit prin sunetul de corn. În același sens, Al. Ivăsiuc propune, prin *mise en abîme*, o scenă de vânatoare mitologică în care un călăreț își înfige sulita într-un licorn, în vreme ce însoțitorii săi ridică în văzduh cornul de vânatoare, anunțând că a fost răpusă fiara. Cornul este și un simbol al întoarcerii la origini (2).

George Popa compară cornul cu ciocanul Mjólnir al lui Thor, zeul tunetului și al naturii, deținător al unor obiecte magice, din mitologia germană, pentru a exprima neliniștea Pământului-Titan, angoasa cântecului originar (3).

Muzica e corespondenta principiilor yin și yang (4), potrivit celor 12 semitonuri al sistemului muzical chinez, are valori timbrale, tonalități și ritmuri asociate pitagoreice plenitudinii vieții cosmice; ea este capabilă să intre în legătură cu divinul în funcție de zgomotul produs: somn, zămbet, lamentație, război. Creștinismul a preluat simbolistica lui Pitagora, prin Augustin (*Despre muzică*) (5) și prin Boetius care distinge trei feluri de sunete: muzica sferelor; sunete produse de mișcarea naturii; muzica instrumentală care este condiționată inevitabil de allegro, adagio, andante realizat prin mișcarea sferelor (6).

Cornul eminescian amintește fie de ritualul urcării celor cinci trepte identificate în cinci diagrame ale Paretei, fie de căutarea Graalului asimilat principiului vieții veșnice, zborului în spațiul cosmic – asemenea celui din *Luceafărul*, de cornul inorogului asimilat, în

mitologie, dragonului despre care vorbește Ovidiu Moceanu, în *Istoria română veche*. Către ce cheamă sunetul de corn? *Calitatea esențială a auzului, cea de filtrare a exteriorului, de decantare a semnelor prezenței invizibilului, este acum echivalentă prefirării luminii prin labirintica vegetală din Lasă-ți lumea.*(7) Cornul evocă mitul vechii Cornucopiei, al Cornului Abundenței – la el face aluzie arheologul James H. Breasted, de la Universitatea din Chicago, pentru a

se raporta la un spațiu din Orientul Mijlociu – sau trimite la două valențe semnificative: fecioria – cornul cântă înălțat spre cer, și fecunditatea – sensul falic al instrumentului. Spre deosebire de puterea cântecului-vrajă de a menține ființa în starea de Nirvana sau a cântecului-basm care naște la nesfârșit chipul celui care se oglindește în el, cântecul, în registru invers, prin corn, inițiază sufletul în ritmurile morții, ca topire în haos și resorbire în formele eterne (8).

Interesanta asociere între mental și muzică este exprimată în studiul rezervat poeziei lui Eminescu, îl determină pe I. Negoitescu să facă următoarea observație pe care o parafrazăm: când zeii cântă din corn, se trezește sufletul pădurii, cântarea codrilor adânci, herghelii albe de cai cu coame umflate de vânt se adună și, călări pe neaua strălucitoare, ei străbat întinericul fără de capăt al pădurilor (9).

Referindu-se la primatul ritmurilor și al muzicii, Luc Benoist numește cornul simbol al puterii și rază vizibilă a inspirației, cel care

împodobește fruntea lui Moise, sinonimul cuvântului aură (10).

Buciumul tânguș care anunță venirea ceremonioasă a lunei în intimitatea vechilor păduri, așa cum se regăsește în *Lasă-ți lumea...* sau cel sunând cu jale (*Sara pe deal*) e sinonimul tulnicului (11) și, în tradiția poporului român, instrumentul însoțește cele patru praguri existențiale: nașterea, botezul, căsătoria, moartea. Femeile din Ardeal cântă din aceste instrumente tronconice pentru a îndepărta duhurile rele, a transmite un mesaj codat, cunoscut numai de cei doi parteneri ai comunicării, prin sunetul puternic provocat îndelung de tubul având o lungime cuprinsă între unu și trei metri. Dincolo de dispersia spiritului care creează o stare de neliniște vastă, rarefiată prin curgerea susurător-siflantă, respectiv rulantă a consoanelor *S-R* din sara, sunetul buciului este conceput ca forță de concentrare orfică, așa cum plânsul unește cele două tărâmuri, al lumii revelate și al inerției pentru prelucrarea-amprentarea spirituală (12).

Cântecul tulnicului poate căpăta și o conotație sexuală, mai ales că apare în poezia de dragoste. Îndrăgostitul aude sunetul grav al ființei, ca o străfulgerare a simțirii sale, reciprocitatea muzică-percepției corporale amplificând fastul arhitectonicii edenice și dorința de împlinire într-un forte coplesitor sublimat într-un pianissimo catharsic.

Harpa, instrument muzical cu coarde ciupite întinse →

GINA AGAPIE

Foto: Daniel Leș, *Invocații/incantații*

vertical și cu una din laturile unui cadru triunghiular, e, ca și clopotul,

un simbol al armoniei și al echilibrului, pus în legătură cu Filomena (13), fiica lui Panndion, regele Atenei, căreia Teseu i-a dat înfățișarea unei privighetori pentru că a destăinuit puterea lui, cosând însemnele secrete pe un peplu dăruit surorii sale. Se cunosc harpa mică, portabilă, și harpa mare, utilizată în ritualul de inducere a somnului și de inițiere, de pătrundere în lumea de dincolo. Sunetele harpei induc o fericire iluzorie, prezentă numai în lumea ideilor platoniciene, unde căutătorul dorește să ajungă. În timpul vieții, harpa devine o modalitate, o tehnică medicală prin care se face legătura între partea materială a vieții, reprezentată de cadrul din lemn sau din os, și cea spirituală, figurată prin coardele care induc sunetele atât de armonioase (14). *Arpa de aramă* din *Basmul ce i l-aș spune ei* devine un mijloc prin care îndrăgostitul își cheamă iubita într-un univers al paradisului creștin, tutelat prin excelență de Maica Domnului așezată pe un *tron de argint și strălucire*, preamărită de *lire sunătoare* cu un cântec dulce și curat.

Aceeași conotație o capătă și harpa din *Unda spumă*, sunetul fiind acela ce polarizează spațiile origine: marea și cerul, într-o proiecție reciprocă. Interesantă e ideea lui Tudor Vianu, preluată și de Alexandru Melian, despre formele negației: revolta, refuzul și contestarea, cea de a treia reprezentând o alienare, o dedublare a eului. Sunt exemplificate patru texte reprezentative: *La Heliade*; *Mureșanu*; *Epigonii*; *Odin și Poetul*, care susțin ideea de orfism *sui generis*. În opinia lui Melian, *puterile cântului nu se concretizează în actul îmblânzitor, în forța lui de a însușești neînsușeșitul și de a-l sensibiliza către armonie; tăriile lui sunt răscolitoare, stimulând țipătul și turbarea, furia și răsturnările. Este un cântec al negației radicale, un cânt ieșit din harfa unui Orfeu al blestemelor* (15).

Bivalența instrumentului, regăsită pentru prima dată în *Vechiul Testament*, la David, care stăpânește bine harpa și sabia, e prezentă și în poezia eminesciană: dacă am regăsit semnificația pozitivă în textul citat mai sus, în *Epigonii*, *harpele zdrobite* sunt simbolul decepției și al pesimismului. Gestul titanic apare și în *Din lyra spartă*, pentru a

înregistra latura sceptică a geniului. Ștefan Augustin Doinaș (16) face trimitere la geniul romantic și la *mândria demiurgică a unei inteligențe poetice bazată pe îmbinarea unei discipline riguroase, ca aritmetica, cu vibrația muzicală, cu haloul eufonic al cuvintelor*. Cântăreți din liră erau și cunoscuții fii ai lui Core, cei cărora li se atribuie mulți din cei 152 de Psalmi. Aproape de lumea literară e personajul mitologic Orfeu, cel care stăpânește cu puterea lirei sale patria pământeană și pe cea subpământeană (17). De asemenea, Hermes, fiul lui Zeus, este un titan călăuzitor spre lumea lui Hades, ocrotitorul vieții pastorale, protectorul memoriei, legislatorul preoților, orator arhetipal și inventatorul lirei cu trei coarde. Este cunoscută lira confecționată de Hermes din boii furați lui Apollo, instrumentul având carapacea unei broaște țestoase, pielea unui bou, niște coarne și strune, în vederea obținerii unei vibrații cosmice, a unei nunți a cerului cu pământul (18). Cele șapte corzi sunt corespondențele celor șapte planete pitagoreice, sau celor 12 zodii, în cazul instrumentului cu 12 corzi. Potrivit creștinismului, prin sunetele și armonia lirei, este biruită fiara din Apocalips (19).

Acest instrument în formă de arc, foarte îndoit, cu coarde așezate longitudinal, este adesea prezent în lirica eminesciană, sunetul realizând un inel de logodnă pentru căsătoria vieții spirituale cu cea a simțurilor. Dincolo de muzica sferelor, a serafimilor care adoră inima lumii gândurilor, se organizează o lume izvorâtă din *lira gingașă și argintie*

ținută în mână a unei regine albe a nopții ca în *Ondina (fantasie)*.

1. DAN C. MIHĂILESCU, *Inițierea auditivă*, în *Perspective eminesciene*, op. cit., pg. 36-41.
2. ALEXANDRU IVASIUC, *Corn de vânătoare*, Editura Fundația Culturală Română, București, 1991.
3. GEORGE POPA, *Libertatea metafizică eminesciană*, Editura Timpul, București, 2005, pg.152.
4. CARL GUSTAV YUNG, *Arhetipurile și inconștientul colectiv*, Editura Trei, 2003: tratează problema unei conștiințe cu care se naște individul, asemănătoare arheului sau umbrei eminesciene, arată ce îi este propriu femininului ce îi aparține masculinului. Yung pune problema sufletului care se zbate între necesitatea existențială și cunoaștere, ajungând la concluzia că adevărul este creat și poate fi descoperit prin revelație tocmai datorită memoriei colective.
5. FERICITUL AUGUSTIN, *Despre muzică*, III, Editura Dacia, Cluj, 2002, Colecția Sfântul Augustin, Opera Omnia. Temele permanente ale augustinismului filosofic și spiritual-filosofic sunt *de anima* și *de Deo*, definitorii pentru natura umană. Pentru Augustin, cunoașterea sufletului implică un angajament existențial, o căutare spirituală concretizată prin trecerea prin maniheism, scepticism, neoplatonism, creștinism, toate fiind confruntate cu ideea de transcendență.
6. JEAN CHEVALIER, ALAIN GHEERBRANT, *Dicționar de simboluri. Mituri, vise, obiceiuri, gesturi, forme, figuri, culori, numere*, vol. II, E-O, Editura Artemis, București, 1994, pg. 327-328.
7. DAN C. MIHĂILESCU, *Inițierea auditivă*, în *Perspective eminesciene*, op. cit., pg.44-45.
8. ADRIAN BOTEZ, *Spirit și logos*, în op. cit., pg.169.
9. I. NEGOIȚESCU, *Poezia lui Eminescu*, op. cit., pg. 63.
10. LUC BENOIST, *Semne, simboluri și mituri*, traducere de Smaranda Bădiliță, Editura Humanitas, București, 1995, pg. 57.
11. Cf *Dicționar Explicativ al Limbii Române*, op. cit.: tulnicul este vechi instrument muzical de suflat popular, confecționat din coajă de tei sau de salcie și folosit pentru semnale, chemări.
12. ADRIAN BOTEZ, *Analiza*, op.cit., pg. 39.
13. GEORGE LĂZĂRESCU, *Dicționar de mitologie*, Casa Editorială Odeon, București, 1992, pg. 86.
14. cf. JEAN CHEVALIER, op. cit., pg. 119.
15. ALEXANDRU MELIAN, *Orizonturile negației*, în *Eminescu – univers deschis*, Editura Minerva, București, 1987, pg.26- 29. Este citat criticul TUDOR VIANU care găsește cele trei forme ale negației eminesciene concretizate în planul atitudinii, idei pe care le expune în *Studii de stilistică*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1968, pg.182.
16. ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ, *Orfeu și tentația realului*, Editura Minerva, București, 1974, pg. 255-256.
17. N.A. Kun, *Legende și miturile Greciei anti-ce*, Editura Orizonturi, București, pg. 236-242.
18. N.A KUN, *Hermes. Hermes răpește vacile lui Apollon*, în *Legende și miturile Greciei antice*, op. cit., pg. 45- 49.
19. JEAN CHEVALIER, *Dicționar de simboluri*, op. cit, pg. 226.

Foto: Daniel Leș, Polița olarului

Cultura – dimensiunea existențială a omului

Factorii care condiționează cultura

În *Studii de filosofia culturii*, Tudor Vianu admite două categorii fundamentale de asemenea factori:
A. Condiții materiale;
B. Condiții spirituale.

Din prima categorie fac parte: a) Mediul cosmic; b) Economia; c) Rasele.

În cea de-a doua categorie intră: a) Tradiția; b) Mărimea (cantitatea) grupului social.

Mediul cosmic exercită o mare influență asupra spiritului creator, drept urmare are un rol determinant la imprimarea unui anumit specific cultural. După filosoful român, Montesquieu a fost unul dintre primii gânditori europeni care a scos în evidență în opera sa *L'esprit des lois* importanța mediului la săvârșirea actului cultural. În primul rând, spune francezul, mediul acționează prin *climă*, iar clima prin *temperatură*. Iată de ce în zonele cu climă caldă se va elabora o altfel de cultură decât în cele cu climă rece. Evident, și civilizațiile din cele două zone vor prezenta diferențe notabile.

Configurația geografică este, după Montesquieu, al doilea factor de mediu ce-și exercită influența asupra gândirii și spiritului. Astfel, consideră el, stepele nesfârșite ale Asiei au favorizat nu doar deplasările rapide și loviturile îndrăznețe date de mongoli, turci sau tătari, ci și regimurile despotice. Dimpotrivă, popoarele din țările muntoase au fost întotdeauna inspirate de duhul libertății, iar aceasta a fost câștigată și apărută la adăpostul munților.

În fine, al treilea factor de mediu scos în evidență de Montesquieu este *natura solului*. Într-adevăr, țările cu o climă aspră și un sol sărac, bunăoară Japonia, au parte de locuitori dârzi și energici, pe când țările cu pământ mănos și nenumărate bogății ale solului și subsolului, sunt gospodărite anapoda de locuitorii lor indolenți. România este cel mai potrivit exemplu în acest sens...

Chiar dacă Montesquieu a omis acest lucru, putem spune că raportul dintre om și mediu este reglat de o subtilă lege a compensației: oamenii sunt mai înzestrați acolo unde mediul se dovedește ostil, pe când locuitorii zonelor binecuvântate de Creator își afirmă indolența și firea contemplativă.

Englezul Buckle este de părere că influența climei asupra civilizației nu se produce în mod direct, așa cum susțineau predecesorii săi, ci prin acumulare de bogății. Civilizația intelectuală fiind dependentă de bogății, Buckle

consideră că dezbateră teoretică este fertilă și dezinteresată doar acolo unde se constată un exces de bunuri, care elimină grijile săcătore ale vieții de zi cu zi.

Evident, bogăția recoltelor depinde de anumiți factori naturali: clima (căldura și umiditatea atmosferică), fertilitatea solului, configurația geografică. Dar depinde și de factorul uman exprimat prin energie și consecvență în muncă. Căci, subliniază Buckle, numai popoarele energice și consecvente sunt producătoare de bunuri. Dar aceste însușiri sunt la rândul lor influențate de climă, ceea ce înseamnă că ele vor putea fi dezvoltate doar în țările cu climă temperată, nicidecum sub soarele arzător al țărilor din sud.

Și iată cum condițiile în care se dezvoltă omul producător de bogății, determină nu numai formele, ci și valoarea civilizațiilor omenesti...

Dar, arată mai departe Buckle, legătura strânsă dintre om și mediu se reflectă până și în modul cum acesta trebuie să se alimenteze. Astfel, nordicii au nevoie de alimente cu un conținut ridicat de carbon, deoarece arderile sunt mai intense în acest climat. Locuitorii din sud au nevoie de alimente cu un conținut mai ridicat în oxigen, întrucât arderile lor sunt mult mai lente. Însă alimentele bogate în carbon (carnea și derivatele ei) sunt mai scumpe și mai greu de procurat, pe când alimentele cu un conținut ridicat de oxigen (fructele și legumele) sunt mult mai ieftine și mai lesne de procurat.

Așadar, însuși modul specific de alimentație datorat condițiilor climaterice, impune dezvoltarea anumitor aptitudini prin care nordicii se deosebesc temperamental și caracterologic de sudici: vigoare, hărnicie și ordine la primii, lene, indolență și dezordine la ceilalți.

N.B. Dacă facem un pas mai departe de Buckle, vom constata că pe întinse zone ale globului există un aliment de bază (grâu, orez, cartof), care imprimă un anumit specific culturii și civilizației: vorbim de civilizația Europei datorată creștinismului și grâului, respectiv de civilizația rasei galbene, datorată budismului și orezului.

Trecând la distribuția bunurilor, Buckle constată cum în țările cu climă caldă populația se înmulțește vertiginos, ceea ce duce la ieftinirea forței de muncă. În schimb, în țările nordice, terenul este mai puțin fertil, populația crește mult mai lent, forța de muncă este mai scumpă și salariile mai ridicate. Astfel, se instalează diferența de condiții economice, fapt care creează diferențe notabile de regim politic.

În sfârșit, vegetația mai bogată a ținuturilor sudice îi predispozează pe locuitori la meditație și le inoculează în suflet un fior de misticism, pe când natura mai plină de măsură din regiunile nordice dezvoltă alte însușiri mentale și spirituale, așa ca inteligența creatoare de cultură.

GEORGE PETROVAI

Foto: Daniel Leș, În jurul ulciorului

În *Manifestul comunist* din 1847, Marx și Engels și-au închipuit că prin „infailibilul” lor materialism istoric au oferit cele mai plauzibile explicații cu privire la *condiționarea economică a culturii*. Cei doi întemeietori ai materialismului dialectic și istoric erau de părere că toate societățile omenești urmează să treacă prin exact aceleași faze economice, ele îndreptându-se către momentul în care capitalurile vor fi concentrate doar în câteva mâini, fapt ce va înlesni procesul de etatizare.

Dar permițându-și absolutizări riscante și dezvoltări de ipoteze după niște scheme rigide, materialismul istoric a dat greș și la acest capitol, după cum și-a dovedit din plin limitele de gândire și evaluare la multe alte capitole. Astfel, concepția materialismului istoric este în strânsă legătură cu aceea a teoriei mediului. Numai că dacă teoria mediului acceptă diferențele culturale ca pe niște ireductibile, pentru materialismul istoric cultura este un produs al existenței sociale ilustrată de economie, prin urmare există o unitate a procesului economic, indiferent de locul unde el se desfășoară.

Marea carență a marxismului rezidă în pretenția lui Marx de a fi descoperitorul pietrei filosofale, și anume că teoria lui oferă explicații pentru întreaga procesualitate istorică, cu multitudinea fenomenelor sociale, economice, politice și spirituale, pe toate el înghesuindu-le în sistemul său conceptual mult prea strâmt, atâta timp cât divinității i-a refuzat orice contribuție. După cum bine știm, străduințele ulterioare ale corifeilor bolșevismului de-a vârl lumea în schemele rigide trasate de guru Marx, au generat multă suferință și jertfe uriașe.

Elev al lui Hegel, Marx era el însuși un metafizician monist. Atâta doar că substanța monistic-spirituală a lui Hegel (ideea sau logosul), care străbate ca un curent subteran întreaga istorie, la Marx devine o substanță economico-materială.

Se știe că *teoriile raseologice* s-au bucurat de multă prețuire în Germania nazistă. Tendințele expansioniste ale Germaniei revanșarde erau justificate de Hitler și ideologii lui prin nevoia de spațiu vital pentru rasa ariană, o rasă superioară pornită din nordul Indiei, germanizată după ce-a ajuns în centrul și nordul Europei și căreia omenirea trebuie să-i rămână profund îndatorată pentru contribuția sa majoră la dezvoltarea întregii culturi și civilizații a omenirii.

Precursorii acestei teorii au fost Gobineau și Chamberlain – unul francez, celălalt englez, dar amândoi seduși de fabuloasa misiune istorică a rasei ariene.

Gobineau merge până acolo cu elogiul, încât susține că toate marile culturi ale lumii antice (egipteană, asiro-babiloniană, chiar și cea chineză) s-au putut dezvolta numai în măsura în care un grup arian a cucerit aceste țări, inoculând apoi în teritoriu puterea lui creatoare de cultură! Totuși, admite că geniul artistic a rezultat prin încrucișarea fatală dintre albi și negri, întrucât albul este mai puțin dotat decât negrul și galbenul din punct de vedere senzual.

Chamberlain nu și-a propus să dovedească supremația culturală a tuturor arienilor, motiv pentru care sinteza lui începe doar de la Evul Mediu. Dar și în concepția mai temperată a lui Chamberlain, popoarele europene au fost producătoare de cultură numai în măsura în care au fost germanizate...

Că asemenea teorii sunt pure fantezii o dovedesc următoarele argumente susținute de specialiști și cercetători prestigioși:

1) Nu există rase pure;

2) Profilul fizic și moral al oamenilor se schimbă radical într-un interval relativ redus prin modul de viață, ocupație și alimentație. După câteva generații, înșiși germanii transplantați în America au dobândit faciesul americanilor, iar trăsăturile lor morale au suferit modificări substanțiale.

Cu aceste precizări, mai poate fi admisă gogorița că rasa ariană și-a păstrat neștirbite însușirile de-a lungul atâtor secole?!...

Cum acționează *tradițiile*? Înțelegând prin tradiții „influența muncii culturale anterioare asupra celei prezente” (Tudor Vianu), ele își exercită influența asupra culturii în principal prin instituții, educație, procedee culturale tradiționale și – de ce nu? – prin anumite cercuri valoroase din societate.

Cât privește *mărimea grupului social*, putem spune că există un raport invers proporțional între importanța tradiției și mărimea grupului: cu cât grupul este mai mic, cu atât influența tradiției este mai accentuată; invers, cu cât grupul este mai mare, cu atât influența tradiției este mai slabă. Acesta-i motivul pentru care o familie este mai tradiționalistă decât un sat, iar satul la rândul lui se dovedește mult mai conservator decât un oraș. Același raport se constată între un oraș mic și unul mare, între o zonă oarecare (un județ, de exemplu) și țara din care el face parte.

Se spune că Statele Unite au luat un asemenea avânt năucitor tocmai datorită faptului că americanii nu țineau cont de tradiții, care – lucru știut, de altminteri – acționează în anumite momente cruciale ale istoriei ca niște veritabile frâne. Este adevărat că tradițiile de pe teritoriul american n-au acționat cu aceeași vigoare ca tradițiile din alte țări, dar asta nu fiindcă ele n-ar fi existat, că doar emigranții au luat cu ei și tradiții. Atâta doar că tradițiile comunităților s-au dispersat până aproape de inexistență pe imensul teritoriu al acestei țări mare cât un continent.

Foto: Daniel Leș, Cioburi în curtea olarului

Anchetă „Vatra veche” SCRISUL DE MÂNĂ Încă mai scriu cu...

Experiența fiecărui scriitor poate fi unică, chiar dacă acest fapt se petrece *numai* în mintea lui de cele mai multe ori. Există, evident, și experiențe comune sau generale, cunoscute mai mult sau mai puțin publicului sau celorlalți scriitori. Tocmai aceste experiențe sunt, într-o măsură dificil de cuantificat, cele care pot produce schimbări să le spunem „de abordare” a actului scripturistic. Cum eu sunt un „singuratic”, experiența de cenaclu „de pe vremuri” nu prea mi-a folosit în felul în care scriu sau în care am scris literatură vreodată (deși atmosfera de-acolo nu mi-a dispăcut niciodată!). Așa încât voi încerca aici să scriu ceea ce a însemnat și mai înseamnă pentru mine actul în sine de a scrie, mai ales de a scrie „cu mâna”.

Până la apariția mașinilor de scris toată lumea a scris numai de mână. Mașina de scris a produs prima breșă într-o activitate atât de personală cum este scrisul. Chiar și scrisorile intime au căpătat o formă rece, nesinceră chiar, prin utilizarea clapelor unei mașini de scris. Cât privește scriitorii, ei au opus o rezistență destul de serioasă la modernizare. Nu mă refer la faza finală a oricărui op, moment în care și cei mai înrăiți „caligrafi” apelau, personal sau prin interpus dactilografe, la acest mijloc eficient de a-ți trimite manuscrisul unei redacții de revistă sau unei edituri. Iar atunci când, la noi cel puțin, controlul diabolic al mașinilor de scris a devenit o chestiune ce atingea pe undeva chiar demnitatea scriitorului, el a folosit mașina de scris, în răspăr așa zice eu, mai ales dacă ea nici nu era înregistrată. Dar vremurile au trecut și computerul a devenit astăzi altă

diabolică invenție pentru cei care (și) scriu. M-ar bate Dumnezeu să scriu că nu e un lucru folositor scrisul la computer (deși „puriști” mă vor blestema – încă o dată – că sunt un „altul” care folosește computerul pe post de mașină de scris!). Dar așa, așa cum au și remarcat deja o seamă de scriitori înaintea mea, se pierde farmecul manuscrisului. Trăiesc, mai ales ca istoric ce mă aflu, o enormă bucurie atunci când un text vechi mi se destăinuiește. Atunci când din caligrafia unui om, de mult trecut la alte preocupări mai puțin omeneste, cuvintele se revarsă cu toată încălcătura lor de demult, sentimentală, morală, legală sau contractuală și tresar ca înaintea marii descoperiri. Așa mi-l închipui eu pe, de-acum intratul în legendă, Perpessicius aplecat asupra manuscriselor lui Eminescu. Îi văd chipul transfigurat de bucurie atunci când găsește un cuvânt pentru care și-a ostenit ochii zile și zile în șir. Îi aud respirația șuierată din clipa în care ritmul poemelor eminesciene i se strecoară hoștește în sângele amorțit până atunci de căutarea aparent zadarnică. Desigur că în această idilică încercare de descriere a ceea ce a putut să fie, este și o mare doză de egolatrie. Cine, în sinea lui, nu s-a gândit să ajungă în locul lui Eminescu, să vadă de acolo de departe, cum zeci de cercetători se osădesc asupra manuscriselor lui, cum editorii se bat, care mai de care, ca să publice, primii, un manuscris neștiut, esențial, definitiv pentru marea lui operă? Probabil că nimeni nu (se) va recunoaște în acest mic scenariu. Citesc acum cum Schubert, care își împrăștia partiturile compozițiilor sale tuturor cunoscuților sau necunoscuților care-i intersectau drumurile, nu uita niciodată

Daniel Leș, *Olarii lui Daniel Leș*
într-un târg de olari

să consemneze pe ele data și locul unde le-a compus. De ce oare, mai ales dacă ne gândim că sute dintre ele erau lucrări ocazionale și pe care el însuși le-a dat uitării (oare?) imediat? La începutul veacului XIX manuscrisul autograf avea încă o valoare în sine extrem de mare. Iar dacă cel care-l scria avea și conștiința valorii sale, hop și gândul neastâmpărat al... nemuririi! Pentru că, dincolo de ceea ce este el în realitate, manuscrisul ascunde – ca un vierme într-un frumos măr – gândul la eternitate, la (re)descoperirea operei care să te nemurească. Iar cine spune că nu e așa, este un...

Deși scriu mult la computer, în jurul meu foiesc permanent și insidios instrumente diverse de scris, foi și suporturi de scris de toate culorile și de toate felurile (or fi având și ele vreun rol în chestia asta complicată a creației?). Dacă e să fie, inspirația te încearcă și te caută oriunde și oricând. Nu am un loc anume de scris, dar scriu cel mai bine (sic) ascultând muzică sau mașina de spălat rufe! Numai telefonul, altă invenție diabolică, mă scoate din minți și din ritm. Poezie scriu *numai* pe hârtie. Foile mi se adună în dosare lunare și, atunci când vreau să pregătesc un volum sau să fac un grupaj pentru o revistă, caut poeme care să urmeze gândul acelei întreprinderi. Dacă îl aflu, manuscrisul suferă transformări, adăugiri, tăieri etc., în momentul în care îl las să se strecoare în computer. Iar de acolo, drumul e liber spre o revistă sau o editură! Nu-mi fac iluzii că cineva, după ce n-oi mai fi, își va mai vârî nasul prin aceste dosare. Iluzia ar fi prea mare, iar dezamăgirea mea, acolo în ceruri, va fi și mai mare. Așa încât, mai încet cu măreția ascunsă între foile scrise, măzgălite, șterse sau încopciate între ștersături și pete de toate soiurile. Poate de aici și frenezia cu care mulți scriu tocmai când n-au de ce o face. Iar atunci când o pană de curent sau o comandă greșită – oare de câte ori n-am pățit-o și eu! – duc în neant inspirația și truda ta de câteva ceasuri, îți vine să arunci toată tehnica asta pe fereastră. Dar nu exclami: „ducă-se pe pustii!”, ci altceva mult mai... mustos. Oricum ar sta lucrurile, hârtia... suportă multe! Chiar și trecerea timpului, chiar și uitarea ta, chiar și speranța ta că nu ești atât de... mic (precum pari!).

Mai este un lucru pe care vreau să vi-l dezvălui aici: niciodată un poem sau o pagină de proză descoperită undeva într-un folder nu mă ferește atât →

MARIAN NICOLAE TOMI

de mult ca atunci când redescopăr, între foile uitate aiurea, un gând scris de mână.

Acesta din urmă îmi pare viu, mă trezește din amorțeală, întoarce timpul înapoi și chiar mă pune la treabă.

Adică la scris. Scriitura, felul nervos în care am scris sau calm și cu litere frumos ortografiate, ștersăturile făcute imediat după scrierea poemului – la proză las multă vreme textele la „zăcut”; de-o dospi ceva, bine va fi, de nu... – mă fac să re trăiesc momentul acela secret dintr-un trecut care credeam că nici nu mai există, de va fi existat totuși cândva.

Citind, recitind acea foaie, mă redescopăr, dar mă și judec atunci când manuscrisul cu pricina este o prostie monumentală. Că doar nu scriu numai poeme și pagini geniale! Ba, chiar că nu sunt un geniu. Doar că am, cred sincer treaba asta, o măsură destul de justă a valorii scrierilor mele. Cum nimeni nu va mai citi aceste dosare, mă fericesc să cred că nimeni nu va descoperi câte lucruri fade, ilizibile, proaste de tot am mai scris și eu.

Dar nu mi-e rușine cu ele (deși multe au luat drumul focului, dar cum acum am centrală termică pe curent electric e musai să le păstrez!).

Că unele manuscrise au ajuns degeaba – cu surle și trâmbițe – prin reviste sau prin volumele publicate, nu trebuie să mă/vă mire.

Dorința secretă (sic) de a scăpa de manuscrise, publicându-le, vă încearcă și pe dumneavoastră, nu-i așa?!

Și dacă după noi va veni Potopul sau Apocalipsa, urgent trebuie ca manuscrisele noastre să-și afle locul între coperte sau între filele revistelor.

Acolo li-i lor mai bine, și-a noastră-i nemurirea!

Bucuria de a scrie – scriu asta fără emfază sau fariseism – o găsesc aproape exclusiv înaintea hârtiei albe și între degete cu un pix cu vârful cât mai subțire cu putință. Și dacă are pastă neagră, cu atât mai inspirat va fi poetul din mine.

Drept confirmare și acest modest articol tot pe hârtie l-am început.

Că finalul îl datoresc computerului, nu-l mai pot ascunde nici măcar de dumneavoastră care le știți toate astea mult mai bine ca mine.

Voi cei ce veți căuta – totuși! – printre manuscrisele mele, veți găsi și ciorna de la care am pornit acest excurs justificativ.

Trăiască manuscrisul și mâna scriitorului care l-a nemurit!

Rol principal într-un spectacol deocheat

Port o pălărie
deocheată
cu panglici, fructe
și zurgălăi
în satul acesta
aproape pustiu
casele sunt mici
ferestrele cât ochiul
stâng
sunt invitată de onoare
la târgul anual,
izvorul
se vinde la bucată
răsucit în sfoară
transparent-gălbuie
un ochean prin care
lumea se vede
anapoda și veselă, trăsnită
o litră de bulion
poți pofți pe gratis
caprele fac larmă
chemând înserarea
când merg la culcare
preț de doi leuți
costă aventura
în bărcile de hârtie
pe care scrie
același cuvânt luat de val
casa de vis-à-vis
e toată un verde
stăpânului
mulți îi zic nebun
el râde ca-ntr-un ritual
învățat pe de rost
împarte bănuții din buzunare
la toți cei pe care
îi întâlnește în cale
și poartă lipită
pe cămașă
fotografia lui
din vremea când
fuma pipă
orăcăitul broaștei
rătăcite în ierburi
sună a litanie refuzată.

Motiv din vechea carte

Iov, desigur,
se putea înălța
de la durere la cer,
prin iubire
mai putea
și să moară fragmentar
l-ar fi înviat, poate,
cuvântul
rostit la facerea lumii
ieșit din frică,
fără sceptor,
fără trâmbițe în glas,
Iov, singuratic în ploaie,

aseară, mă chema
la o mărturisire
istovitoare
cu lașitate
mă îndepărtam
pe-o navă utopică
din cuvinte
plutitoare
între marea judecată
și poezie.

Cu evlavie

Mercur
îmi soarbe din palmă
însetat
ploaia
fostelor zile
socotim împreună
simțurile devastate
pe o roată de foc
răsucesc
două clepsidre
cu nisip sărat
din mare
e-acum
și e târziu
le-atâră de privirea
zeului rătăcit
printre puncte cardinale
așteptând.

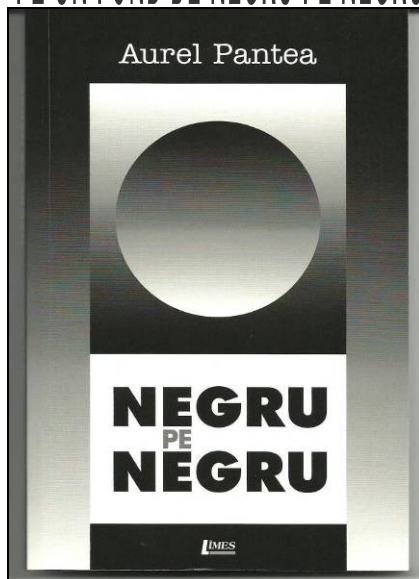
Ochii pământului

Cristinei

Vijelie de priviri
din ochii pământului,
ai pietrelor și-ai copacilor
prin verdele
din ochii bălăriilor
și-al jivinelor văduvite
de cuvânt și iubire
se-arată noaptea
mă gândesc s-adun,
ochii ațintiți
peste mine
privirile cerului, verdelui
vatămă și pustiirea...
podoabe, veșminte brodate
salbe, mi-am pus pavăză
în calea privirilor
de jos în sus
acum, din ochii viței-de-vie
și verdele Acela
voi bea o licoare aromată
și voi naște
o fată.

VERONICA BĂLAJ

TEXTUL SFÂNT AL LUMII PE UN FOND DE NEGRU PE NEGRU

Aurel Pantea este unul dintre poeții interesanți ai literaturii române, poezia sa vine dintr-o zonă umbrăsoasă a revelației pentru a lumina textul, pentru ca textul să nască în mintea cititorului gândul revelat.

Cartea sa de versuri *Negru pe Negru* aduce în atenția cititorului de poezie serios acea poezie emblematică, inspirată de realitatea imediată, filtrată prin ochiul celui care trăiește într-o culoare matematic exactă, situată în nodurile existenței.

Când citești textele scrise în volum ai impresia unei lupte acerbe între poet și poem ca ființă vie, o luptă mediată de limbaj, un limbaj dus până la limita posibilului. Uneori ar învinge poetul, apoi oboseala îl copleșește, alteori ar învinge poemul, dar limbajul este minim, limbajul pare insuficient și cuvintele se pierd în peisajul liric, absorbite de spaimă.

Poetul are în memorie experiențele trecute ale altor poeți, nu dorește să repete, de aici discursul se mută într-o altă zonă a poeziei, cumva între viziunea eremitului obligat să trăiască momentele aleatorii ale existenței și omul din cetate, chemat să suporte viața online.

Volumul începe cu un poem esențial, poate unul dintre cele mai profunde din literatura română actuală, un poem pătrunzător: „A cui favoare, ce posedai / o împlinim? Pacte, în legea înfierată, sting luminile, / genetica e tot o politică în care / proiectantul lucrează cu materia primă / luată direct din victimă, / întinsă pe planșe, iar în urmă se sting toate luminile”. Poemul nu are titlu, în apa-

rență, tensiune se creează în momentul în care se sting toate luminile, legea imuabilă, legea creației la care ne supunem e prezentă, nimic nu se poate face, dar s-a făcut totul în momentul în care am primit codul genetic. E aici o cunoaștere fără de cunoaștere, ducând la revelație, la aflarea secretului ființei. Poemul trimite cumva la tabloul lui Rembrandt, celebrul pictor, cel care a pictat „Lecția de anatomie”, o lecție în zone umbroase. De asemenea, profetul Daniel (*Biblia*) zice că măsura în istorie este omul. Viziunea profetului, acea imagine a statuii imense, aflate în fața sa, capul de aur, pieptul de argint, apoi coapsele de bronz și la urmă fierul amestecat cu lutul, așa par să se prezinte imperiile în fața lui Dumnezeu, plecând de la prototipul universal: omul. Apoi ușoara ironie a poetului, genetica e tot o politică, da, o prezentă în cetate, lucrurile sunt create, trupul e creat, dar nu se vede ceea ce este mai important: sufletul... Dar omul e pe planșă, pentru studiu, se sting luminile la momentul important al studiului... În psalm (*Biblia*), David afirma: nici întunericul nu este întunecos pentru Dumnezeu, iată de ce proiectantul nu are nevoie de lumină, de lumină are nevoie omul, cel care se bazează pe o cunoaștere limitată, limitată de trup, înghesuită în carne, în trei dimensiuni...

Privind mai atent la poemele din volum, constanți că toate au devenit dense, de nepătruns, fețe care nu se mai întorc, eternități prin coridoare cu oglinzi, corzi și raze peste delte în freamăt, există zone de întuneric în noi, păianjenul reveriei, ceva din noi rămâne afară, sârmele nervilor, albul triumfător după toate morțile, stai în mut și speră în Domnul...

Pentru a pătrunde poezia lui Aurel Pantea, e nevoie să prinzi viziunea, să

Daniel Leș, *Povara coroanei*

prinzi sistemul și limbajul, limitele și limitarea, moartea care iese în peisaj pentru a exclama: viață...

Viziunea poetică este una a universului contorsionat, după scenariul **black holes** (gaura neagră), regulile sunt altele raportat la discursul poetic obișnuit. Poemul scris de Aurel Pantea devine dens, cu masa lirică insuportabilă, cuvintele par să rețină sentimentele, iar dinamica ideilor o ia razna, rămâne doar orizontul evenimentelor, un orizont rece, impenetrabil, menit să absoarbă mintea cititorului până la nivelul nonexistenței. Totul are menirea de a crea singularitatea poemului, în interior se edifică ceva unic, Unul... În acest context, poezia lui Aurel Pantea face dramatic legătura între Nichita Stănescu și Ștefan Augustin Doinaș, de la întunecând întunericul pentru a ajunge la porțile luminii, la foamea de UNU. Dar gaura neagră a poemului poate fi mintea, fantezia, logica limitată a omului, locul unde se pierde lumina divină, trupul de pământ al ființei nu poate capta lumina necreată, energiile necreate... generând o altfel de energie, energia respingerilor aflată în anticamera iubirii.

Lumina nu scapă din poeme, se curbează sub greutatea trupului de pământ, de aici o suferință discretă, dar insuportabilă pentru poet.

Negru pe negru nu este neapărat un titlu original, dar propune o poezie originală.

Privind la taina fiecărui poem, deși poetul renunță la titlul de început, pricepi câte ceva: *la fel cum se întâmplă cu un chip, timpul cu toate otrăvurile, mulți lucrează la o față, metal vechi, memorie sudată, fiziologia realului, obiectele, această hemoragie, lumina desfoliată, feminitatea limbajului, cu flacără rece ard, bestia grea, când se epuizează limbajul, ești din nou obiect, morții cer găzduire, unul care își duce groapa cu sine...*

Deși pare inoportun să facem apropiere, totuși există atingeri cu poetica textelor creștine la Aurel Pantea, o apropiere în sens axiomatic, versul o trădează, spaima arată, neputința logicii de a capta logica lui **deasupra** sunt evidente... Din acest punct de vedere, poetul refuză un Dumnezeu al dragostei, se pliază pe un Dumnezeu impenetrabil, rece, depărtat, care ține ființa într-un cerc al neputințelor, teme ale creștinismului evului mediu, chiar ale creștinismului de început, ale călugărilor retrași în zona singularității... De aici scrierile lui Aurel Pantea →

CONSTANTIN STANCU

generează un sistem binar la citirea lor... timpul se frânge în poemele din volum.

Din perspectiva poeziei mistice creștine, putem reține câteva teme care înfășoară poemele lui Aurel Pantea, sunt corzile luminoase ale poeziei, greu descifrabile, dar care îi pun în valoare discursul liric.

Cunoașterea devine improprie, pierderea în extaz o justifică, desprinderea de lucruri, de realitate, de obiecte, face loc spiritului absolut, care biruie logica limitată a omului, lăsând loc frumosului obiectiv, rupt de curente, de mode, de preferințe, de revolte temporale.

Pantea vrea să fie un inițiat, iar poemele sale sunt ritualul prin care intră în sfera frumosului.

Frumosul ar putea fi generat de poemele lui în locul unde limbajul și tăcerea se întâlnesc. Desprinderea de lume și de ființa proprie fac posibilă intrarea în zona incomunicabilului, a necreatului, a imaterialului, a tăcerilor, dar tocmai acestea toate trădează prezența dinamică a luminii

pe care nu o vezi, dar ea există în poeme, prin corzile nevăzute ale transcendentului. Prin poezia sa, Aurel Pantea încearcă să mute mintea cititorului într-o zonă superioară, pur spirituală, se folosește de limbaj, se izbește de limbaj, asta în mod dureros.

Probabil că acest gen de poezie nu captează atenția cititorului obișnuit, dar o captează pe cea a cititorului avizat, intrând în zona creației academice și a literaturii inițiaților moderni, care tind să aducă ceva nou în literatură prin efortul conjugat al creatorului, grefat pe cunoașterea extinsă a omului contemporan care beneficiază de textele vechi și textele noi ale științelor de tot felul, pornind de la codul genetic până la textele sacre.

Se risipește poetul în volumul acesta *Negru pe negru*? Iată întrebarea la care poetul tinde să răspundă, cu acceptarea jocului poemelor el pare să adune, bazat pe limbaj, prin unirea ființelor, prin transfigurare.

Imaginația este un fel de natură, imaginația are texte, ceva se amestecă, singura șansă e să **stai în mut** și să speri în Domnul. Aici se simte providența divină care lucrează și neputința umană, imaginația pare a obtura sensurile, pare a rupe pătrunderea tainei...

„Că imaginația începe de oriunde e un fapt consolator, ce nu ține seamă / de exasperare ori bucurie, imaginația e unul dintre cele mai nemiloase fapte, e / un fel de natură, pentru că așa s-a simțit natura prima dată / în chin, a dat imagini / a băgat texte despre ea, băga-o-aș în mă-sa de imaginație / a băgat texte, iar acum / stai în mut, în limbajul ce absoarbe toate sintaxele, stai în / mut și speri în Domnul”

Se simte aici viziunea creștină despre limitare, limbajul e neputincios, singura speranță e revelația, doar poți spera ca Cel de Sus să coboare, prin har,

cunoașterea, limbajul e limitarea particulară în fața eternității și infinitului.

Sfântului Francisc din Assisi prin scrierile sale a pus în evidență mecanismul limbajului și capacitatea de a prinde cumva divinul, dar limbajul, până la urmă, a dus la neputință, singura posibilitate e textul revelat, divin, care declanșează viziunea, prin pendulare în întregul corp de texte al Bibliei. Pantea apelează la experiența acestuia și fixează în poeme limitele limbajului și neputința imaginației, limitată de trăirea în sarx (carne).

În cuprinsul volumului, poetul face trimitere, brusc, la un alt volum la care lucrează: *Nimicitorul vorbește*, sugerând neputința de a defini poezia proprie, dar și soluția care e a negației, pentru a lăsa locul revelației, negația nu șterge, negația eliberează. Iată ce notează Aurel Pantea în această scurtă notă, cu efect programatic: „*Mai limpede, imaginația a descoperit că poartă în ea însăși germele negației pe care, până acum, o percepea ca lucrând într-o exterioritate. Negația, cu toate vocile ei, vorbește, acum, în poeme. Elocvențele ei ocupă tot spațiul-timpul poemelor.*”

Conștiința poetică ajunge, în acest stadiu, un simplu martor al unui confesional în care vin în limbaj

conținuturi la care ea, până acum, se raporta ca la niște realități exterioare. Acum le descoperă ca fiind ale ei.”

În mod fundamental, poetul explică sistemul, mecanismele poemelor și nevoia de definitivare a operei sale în paradigma spirituală a experiențelor de natură poetico-existențială. Urmează confesiunea până la capăt, limita la care ființa poate capta divinul, negându-se ca ființă, dar eliberând adevărul pur spiritual, matricea.

Personal, am priceput nimicitorul ca prezență a divinului în Egipt, ca mod de a elibera, de a salva aleșii, de a le da

posibilitatea să iasă, protecția făcând-o sângere, ca semn. (A se vedea *Exodul, Biblia, Paștele*). De fapt, nimicitorul a făcut posibilă intrarea în noul teritoriu, dar totul are și o dimensiune spirituală, pentru cele din lut sunt proiecția celor de Sus, astfel că proiectantul știe, are planșa...

Iată ce notează Aurel Pantea într-un eseu:

„*Dar a vorbi astfel despre moarte înseamnă a te afla „în voința ta preasfântă”, ori, în spirit franciscan a fi într-o astfel de voință coincide cu postulatul fraternității univer-*

sale. Dumnezeu lui Francisc e tată și frate ce mântuie de a doua moarte. Această a doua moarte e prezentă și la egipteni și indienii antici. Evitarea ei, în „doctrina” franciscană e posibilă prin blajina solidaritate a tuturor făpturilor întrețesute în textul sfânt al lumii.” – **POEZIA MISTICĂ CREȘTINĂ, revistă aparținând de „Universitatea 1 Decembrie 1918” Alba Iulia**, unde și este profesor, adică dascăl, adică *rabi*, pentru studenți...

„Și moartea, da, ea, în timp, cu tot timpul, / cu tot timpul în gură, / iubindu-se cu timpul, metresa, văzându-mi sarcasmul / și invitându-mă, / cu, cu timpul în toate gurile ei, are tot timpul și toată / vremea ceva de spus, / ea are verbul în care sensurile sunt negre, cu el ne iubește, / ne spune acest verb / cu timpul în gură și în noi toate limbajele / devin nisip, nisip lichid, o subțire placentă în care ei îi / place să se tot nască / rostește-ți moartea, naște-ți moartea și amuțește pe veci, / stau cu moartea în gură / și vorbesc în neștire”

Urmărind cu atenție modul de grafie a textelor scrise de poet, vedem că Aurel Pantea își nimicește poemul, regulile minime moderne sunt negate pentru →

Foto: Daniel Leș, Ce vas perfect ar fi putut fi acesta...

a atrage atenție asupra texturii spirituale, pentru a impune în ochiul cititorului peisajul lui negru, ca peisaj pe negru, ca revelație și mecanism de ființare până la urmă... Ideea se dizolvă în spirit, cuvântul se face **logos**...

Plonjarea în arealul spiritual este o temă abordată de poeți după anul 1989 în literatura română (și nu numai de poeți), ca semn al relaxării vieții sociale și ca libertate individuală într-o perioadă de libertinaj. Astfel, Eugen Dorcescu, plecând de la textele biblice, a realizat unele volume de poezie, traducând, în echivalență proprie, cărțile Scripturii, atent la o exprimare cât mai exactă, de teamă să nu strivească miracolul, limbajul fiind unul clasic, tema general acceptată, dar finalul, o poezie de rafinament și claritate pentru ca adevărul să ajungă la cititor așa cum îl așteaptă, simplu și înălțător. (Vezi *Biblice, Exodul, Ecclesiastul* etc.)

La Paul Aretzu, limbajul se mulează exact pe text, astfel că versul său dă naștere psalmului pur și simplu, bazat pe canoane, dar cu amprentă literară evidentă. Sunt doar două exemple în care fondul spiritual, textura spirituală s-au materializat în poezie. (Vezi *Cartea Psalmilor*). Este o altfel de abordare, ea pleacă de la o altfel de vedere cu inima, adică: „prin lumina Lui vedem lumina” (*Psalmul 36 din Biblie*). La Aurel Pantea, probabil că în background, se află viziunea prinsă de Dumitru Stăniloae, marele teolog român, în cărțile sale, acceptate ca viabile în mediul creștin ortodox. Vilgil Podoabă, într-un studiu destul de elaborat, îl plasează pe Aurel Pantea în generația poezilor optzeci, enumerând linii, direcții, sensuri.

Probabil că la Alba Iulia, în zona acestui fel de poezie, Aurel Pantea tinde să ființeze o școală a celor inițiați în poezia negrului pe negru pentru a intra în zona literaturii luminate. Poezia va trebui să exprime ceea ce urechea nu aude, ceea ce ochiul nu vede, dar ființa captează, receptează singularitatea, foamea de UNU...

Și totuși, în ciuda poeziei scrise, Aurel Pantea este un poet sensibil, deschis în mod fatal spre porțile luminii, dar și abrutizat de realitatea imediată, pe care o convertește în poeme speciale, universul se dinamizează brusc sub revelația aceasta particulară.

Poeemele din volum sunt structurate pe două cicluri, timpul lui 1993, vremea lui 2005, dar sunt unitare, se leagă prin stilul poetic. Poeemele nu au titluri, par a se chema prin zicere, textul curge din text și neagă textul și lumile, dar la sfârșit, poetul dă cheia poemelor, în

cuprins sunt titluri discrete, orizontul evenimentelor se deschide cititorului prin definiții scurte, electrice. La fel ca în textele cărții *Apocalipsa* din Biblie, la sfârșitul acestora, se dezvăluie simbolurile, astfel poezia este în plină mișcare.

Despre poezia lui Aurel Pantea s-a scris, în timp, prin revistele literare, s-a scris cu seriozitate, s-au dat definiții și s-au explicat sensurile din punct de vedere literar. Dar poetul trebuie privit din perspectiva viziunii sale și asta înseamnă inițiere, ori zidul pe care textele sacre îl pun în fața cititorului neavizat este nimicitor. Poetul nu neagă de dragul de a nega, ci pentru a ieși prin spiritual în lumea posibilă a existenței lui negru, ori asta trebuie văzut ca existență, nu ca negație. De aceea, *Biblia* face legătura cu arta, cu restul culturii necesare într-o lume care cade, este în ruină. Pantea nu se joacă de-a poezia, el dă sensuri noi textului poetic.

Volumul (Editura Limes, Cluj-Napoca, 2009) are o prefață de Al. Cistelecan, intitulată *Ultimul taliban (Negru pe negru)* în care se afirmă: „...Dar reunite, cele două volume de *Negru pe negru* fac cel mai „negru” lirism de la Bacovia încolo...” . Personal, consideră că nu e în joc un negru lirism, ci o foame după porțile luminii, textul e doar mecanismul prin care temele, ideile, spaimele, erorile, temerile, taina sunt puse la dispoziția cititorului inițiat.

Cităm dintr-un eseu dedicat poeziei lui Aurel Pantea și perspectivei asupra poeziei române contemporane:

„Aurel Pantea se dovedește cât se poate de straniu. De paradoxal. Astfel, conform unei interpretări tehnice a poeziei sale, el n-ar fi, neavând exuberanța livrescă și procedurală a tehnicianului, decât un postmodern circumstanțial, de al doilea plan. Și nici n-ar avea cum să fie mai mult de-atât, de vreme ce, așa cum au observat și alții, ce-i drept, foarte puțini, el este funciarmamente un vizionar.

Daniel Leș, Casa olarului

Aurel Pantea, scriitor român, născut la 10 martie 1952, Chețani, jud. Mureș, în prezent conf. univ. dr., Catedra de Limba și literatura română, Facultatea de Istorie și Filologie, Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia.

Autor al volumelor: *Casa cu retori*, Editura Albatros, București, 1980, *Persoana de după amiază*, Editura Dacia, Cluj, 1983, *La persoana a treia*, Editura Cartea Românească, București, 1992, *Negru pe negru*, Editura Arhipelag, Tg. Mureș, 1993, *Aceste veneții, aceste lagune*, Editura Axa, Bacău, 1995, *O victorie covârșitoare*, Editura Paralela 45, Pitești, 1996, *Negru pe negru (alt poem)*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 2005.

Redactor-șef al revistei **Discobolul**, membru al UR, Filiala Alba-Hunedoara.

Un vizionar pur sânge, care este atât de absorbit de propria viziune și atât de dominat de ea încât nu-i mai prea rămâne vreme de tehnice și artefacte sofisticate.” - Virgil Podoabă, Esu despre poezia lui Aurel Pantea. Centru și Provincie.

În ultimul poem din volum, scriitorul se deschide spre șansa de a trăi un experiment unic, dăruirea proprie spre viața sa specială, de nerefuzat:

„Curva se dă curvarilor, a zis, și din el curgea/o dimineață pustie. Aceasta vorbea/cu multe voci. Nu mai citit, și citesc în neștire,/nu mai umbla, și umblu bezmetic, nu mai vorbi,/ și nu mai tac din gură, nu mai privi, și mă umplu de privesc...”

Iată că negarea face posibilă nașterea într-o altă dimensiune (*uterul ca o dumbravă parfumată*).

Limbajul nu trebuie să deruteze, el edifică lumina pe care se sprijină negrul...

Aurel Pantea își asumă această viziune, dar până la urmă, fiecare poet are libertatea de a-și asuma o viziune, poezia e un câmp în care culorile se schimbă, iar taina e că în curcubeu sunt șapte, ori șapte este deplinul (*Apocalipsa*), forma care parafează legământul, pactul, iar dragostea acoperă totul, pentru că singularitatea e locul unde dansează universul, iar mama noapte naște un poem...

LINIȘTE REDUSĂ LA TĂCERE

Cu acest titlu incitant, Mircea Petean își publică la editura proprie (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2011) noul său volum de poezii haiku.

Coroborând meditațiile autorului asupra subiectului propus, exprimate în argumentul cu care se deschide volumul: „Liniștea trece în tăcere și tăcerea se preschimbă în / liniște. Trebuie să existe aici ceva din misterul / dialecticii gol-plin. Trebuie să existe aici ceva din / misterul eternei deveniri: yin-yan.” (*Însemnări despre haiku*), cu cele afirmate în versurile: „dincoace de tăcere / e liniștea / dincolo – neant”, ajungem la esența problemei.

Dacă lumea fizică s-a născut din logosul divin (gând rostit, cuvânt, faptă), tăcerea reprezintă lumea nemanifestată, dinaintea rostirii demiurgice, iar liniștea devine echivalentul tăcerii în lumea materializată. Ninsorea fascinantă reprezintă disoluția lumii în neant: „Doamne, ce molcom / ninge – liniște / redusă la tăcere”. Tăcerea îmi pare mai abstractă, mai rece, masculină, pe când liniștea, aureolată de razele lunii, induce o intimitate feminină. În liniștea muntelui, parcă răzbate tăcerea abisurilor: „stâncile-s acoperite / cu mușchi – se aude / și mai bine tăcerea” (replică la versurile lui Blaga: „E-atâta liniște că-mi pare că aud / cum se izbesc în geamuri razele de lună”).

Zgomotul ploii destramă tăcerea celeilalte lumi: „trei pini înfrățiți / pe colina deșartă – / ploaia rupe tăcerea” ca și prezența fantomatică a tatălui revenit din eternitate: „culeg struguri / pe ploaie – alături / tata culege și tace”. La fel, lătratul câinelui trezește la viață o lume încremenită în uitare: „crengile sunt pline / de zăpadă – un singur lătrat / le scutură”.

Cam în același sens, concepea și sculptorul Constantin Brâncuși tăcerea: „viața și moartea, la fel ca și materia, se confundă, în ultim, într-o formă unică – Tăcerea.

Totul se scurge în vasul tăcerii – mare oceanică unde se varsă întregul univers.”

Volumul de haikuuri **Liniște redusă la tăcere** cuprinde opt capitole, scrise în ordine cronologică, astfel: *Zăpezile* prin anii 80, *Ploile* prin anii 90, *Felurite*, *În sat*, *Între râuri*, *În port*, *În munți*, prin 2000, iar *Lumi-na*

de august, în vara anului 2009, la Genova-Pegli, unde i se naște nepoțica Daria, la 25 august 2009.

În argumentul cărții, autorul caracterizează astfel haikuul: „Efemer ca respirația; și fundamental ca acesta. / Efemer ca un clipit; și firesc și spontan ca acesta. / Efemer ca o bătaie de inimă; și tulburător ca acesta.”

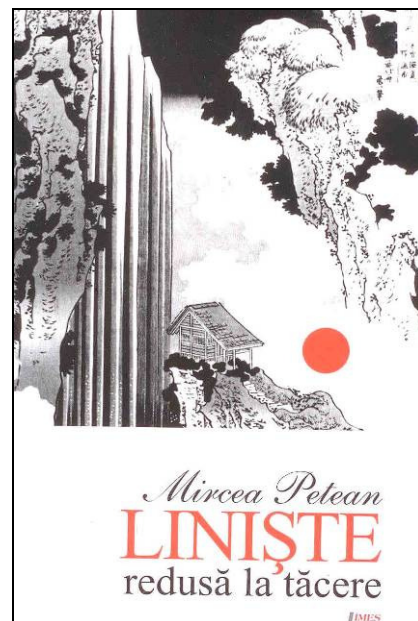
Acest gen miniatural de poezie, cu formă fixă și metrică riguroasă, descoperă macrocosmosul în microcosmosul plantelor, insectelor, peisajelor revelatoare. Pentru a condensa măreția și sacralitatea lumii în haiku, poetul trebuie să accepte cu umilință ca prin el să se exprime absolutul. Numai atunci va scrie: „da – o poezie / ferită de zgomot / și de-ngâmfare”.

Pentru Mircea Petean haikuul are efect taumaturgic: „Terapia prin haiku; mentală și scripturală; salvarea / prin haiku, ca oameni și ca artiști – ca oameni întregi, / adică.” (*Însemnări despre haiku*) Remarc, în acest sens, efectul magic asupra naturii, produs de puritatea unui copil: „un copil / în ușa bisericii – singur / înlătură grindina”.

Revenind la liniște și tăcere, transcriu două haikuuri care le exprimă, fără să le numească în mod expres. Iată liniștea sub semnul yin: „cârd de fete goale / lângă ciubare pline / cu apă de ploaie” și tăcerea copleșitoare, înspăimântătoare chiar, marca yan: „ninge / prin spărturile eului – / ne-a acoperit cerul lui Dumnezeu”.

Încheiem prezentarea cu un haiku autobiografic: „e seară și eu / îmi dorm somnul de-amiază / prăbușit între cărți”.

Remarcând că cele mai ample capitole ale cărții sunt dedicate ploii și zăpezii, descoperim și aici o dialectică a liniștii și tăcerii. Includem în analiză și titlul cărții, care derivă din versurile deja citate, pe care le reluăm: „ninge – liniște / redusă la tăcere”. Observăm că ninsorea reprezintă liniștea, iar zăpada depusă, tăcerea. Într-adevăr, natura îmbrăcată

în alb, prin indistincția creată, capătă atribute de dinainte sau de sfârșit de lume. Căderea fulgilor, însă, aparține lumii încă neadormite. Dar unde intervine ploaia în această dialectică? Zăpada reprezintă apa solidificată. Acum, apa ar putea simboliza neantul, iar zăpada, substanța. Totuși, senzația răstoarnă rațiunea și zăpada statornicită (statică) întruchipează tăcerea, iar ploaia și ninsorea (fenomene dinamice) reprezintă liniștea.

În concluzie, în recenta sa carte, Mircea Petean asociază liniștea cu tăcerea într-un mod abisal, inaugurând haikuul de tip metafizic.

Gândindu-mă că haiku-ul reprezintă un gen de poezie japonez, cu o ascendență în Evul Mediu, îmi pare că acest tip de lirism, inteligent și scilipitor, simbolizează lucirea spadei samuraiului, manevrată cu artă. Sabia despica aerul, între cer și pământ (reunind macro și microcosmosul), scoțând un sunet amenințător și dulce (eroic sau criminal), specific. Îmi închipui că această recenzie reprezintă sabia mea de samurai, pe care, agitând-o pe lângă urechile autorului, am să-l trezesc din somnul după-amiezii, dintre cărțile sale și ale altora, provocându-l la lectură.

Volumul lui Mircea Petean, **LINIȘTE REDUSĂ LA TĂCERE**, apare în ediție trilingvă, versiunea franceză fiind semnată de Yvonne și Mircea Goga, iar cea engleză, de Cristina Tătaru.

LUCIAN GRUIA

Foto: Daniel Leș, *Haiku în lut*

PAGINI DE ISTORIE INSTANT – PAȘI PRIN PUSTIA VEACURILOR

MARIANA CRISTESCU, *Trandafirii deșertului (România, mon amour)*,
Editura Nico, Târgu-Mureș, 2011
(II)

Autoarea reclamă „*Nevoia de... modele!*” a tineretului: „În acest hățis mizer de interese materiale, singura certitudine este, paradoxal... dilema. Constante ale anilor postdecembriști rămân... incertitudinea, inconsecvența, minciuna, rapacitatea, promiscuitatea, intoleranța, violența, grosolănia, hoția, crima etc. etc., „piloni” ai unei lumi sfâșiate între Rai și Iad, între „mizeri și bogați” – cum observa Eminescu în „Împărat și proletar” – creație repudiată rapid din manuale în anii postdecembriști, deși mai actuală ca oricând! Pentru că a fi foarte bogat (nu contează prin ce mijloace!) și a fi foarte sărac sunt singurele opțiuni ale societății românești, determinând categoriile umane și, evident,... modelele!”

Dimensiunea spirituală, deloc neglijată de Mariana Cristescu, e ilustrată cu un articol de excepție intitulat: „*A stat de vorbă cu Dumnezeu, într-o eternă dimineață a lumii...*” – un *Laudatio* binemeritat, fiind vorba de „*Maestrul Ion Irimescu, de pe prima pagină a Albumului dăruit de Academia Română, la împlinirea vârstei de... 100 de ani. Miracol de longevitate, „un artist cât secolul XX”, Maestrul ar fi împlinit 103 ani în luna februarie 2006! Sculptor puternic, tradiționalist și, în același timp, original, a traversat un întreg veac fără să-și piardă seninătatea, îmbărbătându-ne și înălțându-ne mereu prin splendoarea operei sale fără egal. Dar, pentru că și minunile trebuie să aibă un sfârșit, Maestrul a obosit într-un sfârșit și a... plecat puțin, sâmbătă, 29 octombrie 2005, să se odihnească pe pajiștile verzi ale Câmpiilor Elizee. Așa e datul, cei mai buni se duc, pe ei Dumnezeu îi iubește mai mult. Rămânem mai săraci, cu nostalgia doar, a „zăpezilor de altădată”.*”

Fiecare subiect al Marianeii Cristescu e o fărâmă de actualitate pe care autoarea îl trazează cu maximum de responsabilitate. Fie că e vorba de al 6-lea Congres Internațional de Dacologie, organizat de profesorul Napoleon Săvescu, președintele Societății „Dacia Revival International”, fie că e vorba despre Kogaion, despre Zamolxe, despre strămoșii noștri geto-daci, fie că este vorba de permanenta „*Nevoie de Eminescu*”, ori de *Cultura mureșeană în memoria cărților, vol. 1*, fenomen

analizat cu rigoare și exigență de istoricul literar Melinte Șerban, o oglindă fidelă a stării cultural-artistice mureșene în 352 de pagini, ori de alte repere ale spiritualității din această parte cu trecut greu încercat în istorie, Mariana Cristescu „le aduce la rampă”, le așează în lumina cea mai potrivită, ca să le dea strălucirea și însemnătatea pe care le merită.

Domeniul artei plastice e ilustrat de prezentarea lui Vasile Mureșan, un discipol al ilustrului Corneliu Baba, articol prilejuit de o expoziție personală a artistului. Articolul se intitulează sugestiv: „*Vasile Mureșan, între Lucian Blaga și Corneliu Baba*”. Tot la arta plastică se referă și eseu „*Suntem, oare, pregătiți și... demni să aflăm „Marea Taină”?*” – despre unul dintre artiștii timpului nostru, Ioan Șulea. Mariana Cristescu este cea care caută similitudini și conexiuni între fapte și întâmplări, între oameni și evenimente culturale, astfel, leagă expoziția artistului de pe simeza Palatului Culturii de memorabila vizită în România a regretatului Sfânt Părinte Papa Ioan Paul al II-lea, care numise țara noastră, nu întâmplător, ci dezvăluind o taină ascunsă sub valurile vremii, „Grădina Maicii Domnului”.

Pornind de la această superbă metaforă, autoarea face un amplu expozeu asupra locurilor sfinte din România, biserici de pe tot cuprinsul țării unde se află icoane sfinte care dau semne: Maica Domnului care plânge, multe icoane făcătoare de minuni.

După descrierea amănunțită a locurilor sacre, autoarea se întreabă în mod legitim dacă poporul român e pregătit pentru a afla „Marea Taină”.

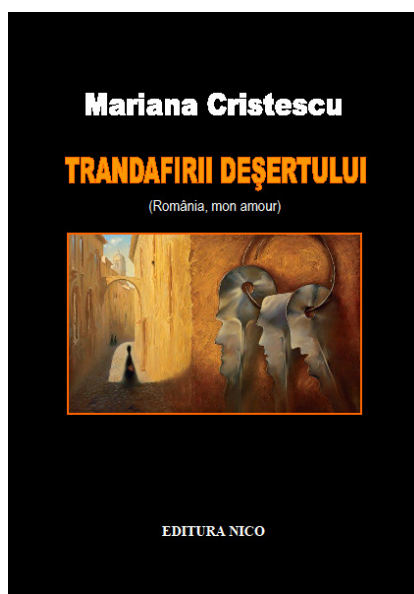

Articolul: „*O terapeutică a sufletului luminos și vrednic*” are drept subiect lansarea albumului „*Marcel Lupșe – un pictor*”, semnat Dan Hăulică, Mircea Oliv, Alexandru Mircea, și apărut în condiții grafice excepționale la Editura EIKON, Cluj-Napoca, 2007, cu sprijinul generos al lui Georg Lecca, prilej cu care, Mariana Cristescu redă câteva extrase din cuvântul criticului de artă Dan Hăulică de la acest eveniment, un comentariu foarte pertinent, presărat cu vorbe de duh, în stilul reputatului critic.

Un alt eveniment inserat în cartea de față este lansarea unui volum de versuri al lui Darie Ducan, „*Lungi plantații la singular*” – eveniment ce a avut loc la librăria târgumureșeană „Romulus Guga”, un foarte tânăr autor mureșean, membru al USR, cu un palmares editorial impresionant în pofida vârstei.

„*Constantin Mihu – Arc peste timp*” – se numește medalionul pe care autoarea îl face artistului cu acest nume, la împlinirea „*neverosimilei vârste*” de 80 de ani, prilej de a vernisa o expoziție de fotografie în Cetatea târgumureșeană. Portretul pe care i-l face artistului Mariana Cristescu e mai mult decât edificator: „*Ca să realizezi ceea ce face Costi Mihu nu e suficient - așa cum spune el - „să te întâmpli la momentul potrivit, și să ai ochi !”. N-ar fi destul, fără harul extraordinar și sensibilitatea aceea atât de specială, filtrată prin noblețea sufletească. Să simți vibrația aerului care dă contur și adevăr imaginii fugare, în permanentă metamorfoză, să poți opri clipa din mersul ei ireversibil, înlănțuind-o în întreaga, deplina ei expresivitate, ei bine, acestea însușească, fie și destul de stângaci prins în cuvinte, „rotundul” artistic al prietenului meu. Un om cu chip luminos, frumos la suflet, blajin și delicat, care abia acum, spre anii senectuții, mai „scapă” câte o amintire, la ceas de taină*”. →

CEZARINA ADAMESCU

O emoționantă evocare îi face și actorului Adrian Pinte, în articolul: **„Ne e foarte dor de dumneavoastră, domnule Pinte!...”**

Imensa erudiție a autoarei iese la iveală în fiecare text, printr-un bogat conținut și referiri la marile spirite ale umanității din care citează din belșug, precum și din similitudinile pe care le face cu situațiile autohtone, ceea ce face parte, desigur, din măiestria condeului său.

Nici cântecul nu este neglijat, și Mariana Cristescu, în articolul **„Natalia Gliga. Cântec sub vremi...!”**, aduce un frumos elogiu cântăreței Natalia Gliga, originară din Cașva mureșeană. Mariana Cristescu se slujește și de mărturisirile artistei despre viața ei de scenă, unde a avut modele de marcă, printre care pe Maria Tănase.

Despre originea ardeleană a celui mai bogat român din lume, Hasso Plattner, din Slimnicul Sibiului, Mariana Cristescu scrie în articolul **„Români și...români!”** – prilej cu care îi face istoricul familiei, după datele existente în documente.

Tot despre români celebri, de data aceasta despre un tânăr supradotat, vorbește Mariana Cristescu în articolul: **„Alexandru Radu – „cel mai tare” student român din lume!”** – singurul român acceptat la 12 universități de top din Statele Unite ale Americii, optând în final pentru Științe Politice-Economie, la Harvard.

Un interesant volum de versuri cu un titlu aproape șocant: **„Și Dumnezeu suspină”** – al Magdalenei Dorina Suciu, apărut la Criterion, o antologie bilingvă – versiunea engleză aparținând Olimpiei Iacob, e prezentat de Mariana Cristescu în aceste cuvinte: **„În mod indiscutabil, în această lume, din ce în ce mai goală de sens și mai ticăloșită, în acest timp în care, cu greu, mai poți întâlni un om întreg la suflet și la cap, Magdalena Dorina Suciu este nu numai o poetă de excepțională sensibilitate și vibrantă forță emoțională, a cărei creație luminează sufletele și colorează lumea, ci și un OM de impecabilă verticalitate și impresionantă dragoste de viață. Curajul de a trăi frumos într-o lume urâtă, înălțându-se în lumina cuvântului, precum îngerul lui Chagall deasupra mizeriei orașului, conferă valențe deosebite poeziilor ei, în egală măsură clasică și contemporană pentru cei de astăzi, dar și pentru generațiile viitoare. Dumnezeu îi poartă mâna!”**

Despre Simpozionul **„Artă și credință”** e vorba în articolul **„Reghinul, sub culorile sărbătorii”**, având ca temă Patrimoniul cultural mobil bisericesc -

„Artă și credință” - însoțit de o serie de manifestări menite să-i confere o anume spectaculozitate, facilitând astfel participarea unui număr cât mai mare de receptori ai evenimentului, spune Mariana Cristescu în această prezentare.

Și despre reeditarea volumului semnat Mihai Sin – **„Quo vadis, Domine?” (vol. I-II)**, Editura Nemira, 2007, volum care a produs reacții diverse la prima ediție, în lumea criticii literare: **„Cert este faptul – de altfel singurul încărcat de importanță – că proza lui Mihai Sin are plaja sa de cititori, nu puțini, în situația în care, pe zi ce trece, ecranul (fie Tv, fie Internet) devine un adversar neprincipal și nedemn al culturii, în general, și al lecturii, în special.**

Mihai Sin e, fără îndoială, unul dintre marii prozatori ai literaturii contemporane românești, pe cât de apreciat, pe atât de (...nu o dată!) hulit, calomniat și marginalizat de unii reprezentanți ai așa-zisei „protipendade” intelectuale (cu precădere târgumureșene). Scrisul său este la fel de moral ca și purtătorul de condei, la fel de... incomod și înaintea, și după evenimentele din 1989”.

Un alt autor recenzat și prezentat este Lazăr Lădăriu, iar volumul se numește **„Trecerea râului”**: **„O carte mai mult decât interesantă este acest al 14-lea opus de poezie, dintr-un „total” de 24 de cărți, așezând la momentul convenit, în ordinea priorităților, sau... a iubirilor - prima (sau a doua?) iubire – gazetăria, deci publicistica. Veșnic aflat în căutarea sinelui, permanent căutător al izvorului cu apă bună pentru suflet, la care să se întoarcă, și chiar o face, se întoarce sub formă de râu, câteodată învolburat, altădată lin și adânc, precum Mureșul, Lazăr Lădăriu -**

poetul - rămâne același, deși de fiecare dată altfel”.

Un autor prezentat cu aceeași căldură este ilustrul Zeno Ghițulescu, cu volumul: **„Arcane (Heimlichkeiten)”**, Ed. Niculescu, 2007: **„Doctorul Zeno Ghițulescu, Cetățean de onoare al municipiului Târgu-Mureș și împătimit cavalier al condeului, poet, romancier și dramaturg, apare din nou în „vizorul” iubitorilor de poezie cu un volum bilingv, „Arcane (Heimlichkeiten)” - o ediție antologică româno-germană (trad. Ida Alexandrescu), autorul operându-și singur selecția celor 120 de poeme din cele 16 cărți de poezie anterioare”.**

Un frumos portret îi face și lui Nichita, sub imperiul inefabil al acelui “dor fără sațiu” – prilejuit de comemorarea unui sfert de veac de la plecarea poetului să spună poezii îngerilor, așa cum se exprimă Mariana Cristescu. Autoarea face o trecere în revistă a operei marelui poet și punctează momentul trecerii lui la cele veșnice.

În **„Marginalii la o lansare de carte”**, jurnalista amintește că s-au împlinit, în 27 martie 2011, **„trei ani fără Avocatul Limbii Române, George Pruteanu”**. E vorba de lansarea volumului **„Stele de milioane”**, de Romeo Soare – carte în care i se dedică acestuia un capitol.

Un portret admirabil realizează Mariana Cristescu pentru admirabilul om de cultură și artă Romulus Vulpescu, la împlinirea vârstei de 78 de ani, în articolul sugestiv intitulat: **„Suntem români și punctum!”**: **„După cum scria Nichita Stănescu în „Gazeta literară” din 1967, Romulus Vulpescu face parte dintre scriitorii care sunt, în același timp, și propriile lor personaje: „Romulus Vulpescu este invenția lui Romulus Vulpescu, așa cum Don Quijote este invenția lui Cervantes. Autorul nostru este atât de lipit de propria sa operă, încât, uneori, nu poți ști cine l-a scris pe cine, care din cei doi este real și care este ficțiunea.”**

E un bun prilej de a o prezenta și pe remarcabila scriitoare Ileana Vulpescu.

Mariana Cristescu ne invită virtual și la un eveniment cinematografic, constituit de filmul **„Cocoșul decapitat”**, în regia lui Radu Gabrea, asigurându-ne că: **„filmul produce o adâncă bucurie estetică”.**

Articolul **„Cine s-ar mai îndrăgosti de-o femeie fericită?”** – este prilejuit de manifestarea **Zilele «Romulus Guga»**, întâlnirea scriitorilor mureșeni cu →

Foto: Daniel Leș, La o carte...

confrați din județul Bistrița-Năsăud, un bun motiv pentru a ne prezenta Cenaclul „**Conexiuni**” din Bistrița și pe conducătoarea acestuia, scriitoarea Elena M. Cîmpan, căreia Mariana Cristescu îi face un portret admirabil.

Uimitorul destin al solistului Costel Busuioc este subiectul articolului intitulat: „**Per aspera ad astra**” – **de pe schelă, pe marile scene!**”. Tenorul din Ghilad, județul Timiș, devenit... „**Pavarotti din Carpați**” datorită concursului „**Fiii lui Babel**” (*Hijos de Babel*), de la postul TVE, prin care sunt descoperiți și promovați artiști imigranți în Spania, concurs de mare anvergură pe care l-a câștigat și al cărui premiu constă într-un contract cu Sony BMG, casa de discuri care va sprijini cariera artistică a învingătorului”.

Alte și alte volume prezentate amplu, cu profesionalitate și discernământ literar, sunt pe tot cuprinsul cărții de față. Mihai Sin, Ion Dumbravă, Lazăr Lădăriu, Valentin Marica, Marius Pașcan, Cornel Dimovici, Ana Hancu, Mircea Dorin Istrate, tânăra Fabiana Farcaș ș.a.

Pornind de la aserțiunea: „**America nu este o țară; America este o atitudine!**”, autoarea prezintă crâmpoșe din viața culturală a diasporei românești din țara tuturor posibilităților, în chip deosebit, „O revistă românească, așadar, zămislită peste... mări și țări... din dragostea de neam de doi români excepționali – **Dwight Luchian-Patton**, director, și **Vera Luchian-Patton**, redactor-șef, un săptămânal difuzat abonaților din Anglia, Austria, Brazilia, Canada, Franța, Germania, Israel, România, SUA, Venezuela și Republica Moldova.

Cum spuneam la început, prietenul **Dwight Luchian-Patton** este un bărbat înalt, și la propriu, și la figurat. De dor și drag de țară, ca să se simtă cu adevărat „acasă” aici, în Ardeal, familia Patton și-a cumpărat o casă la Târgu-Mureș”.

Evenimentele artistice constituie și ele subiecte demne de luat în seamă și autoarea le inserează în carte cu multă căldură.

„**Zeno**” este titlul articolului omagial dedicat scriitorului Zeno Ghițulescu, la 80 de ani, prilej de bilanț provizoriu al celor realizate în cele opt decenii și iată, 22 de volume nu sunt de ici de colo, ci doar câteva repere. Mariana Cristescu pune accent însă, pe omul Zeno Ghițulescu și valențele lui spirituale și morale.

Un emoționant Memento îi face și solistei folk Tatiana Stepa, în evocarea:

„**S-a stins sunetul în formă de suflet**”...

Și actorului de excepție Mircea Albulescu îi face un Laudatio cu prilejul zilei aniversare, dorindu-i: „**La mulți ani, maestre Mircea Albulescu!**”

Nici decernarea premiului Nobel pentru Literatură, scriitoarei germane Herta Müller, nu este ignorată de Mariana Cristescu, într-un comentariu pertinent: „**recompensată pentru onestitatea prozei în care descrie un peisaj al dezrădăcinării – a anunțat Academia Suediei**”.

Gânduri răzlețe, la o aniversare... îl are ca protagonist pe scriitorul mureșean Valentin Marica, pe care autoarea îl prezintă în culorile cele mai calde cu putință.

Autoarea semnalează și un **Dublu debut** în persoanele scriitorilor Catinca Neacșu și Costel Neacșu, în volumul intitulat: „**Cu tine în rați**”, Universul Școlii, Alba Iulia, 2010.

Un poet emblematic pentru Ardeal, cântându-și glia, este Mircea Dorin Istrate, care se regăsește în prezentarea cu titlul: **Poetul care a trecut... „PODUL”!**

Articolul „**Cine pe cine arată cu degetul ?**” – îl are ca protagonist pe prozatorul Paul Goma, la 75 de ani.

O atitudine fermă o are autoarea față de mistificarea adevărului și de răsturnarea valorilor culturii românești în articolul: „**Foaie verde, frunză-albastră, / vai de noi și mama noastră!**”, legată de așa-zisul brand de țară lansat recent de „doamna ministru”: „**Nu mă tem de ministrul Culturii, ci de cultura ministrului**”... Astfel se exprima, cu ani în urmă, mai în glumă, mai în serios, superbul prozator Fănuș Neagu, intrat și el, pe nedrept, în

nenorocitul con de umbră al deșertului cultural postdecembrist, ca, de altfel, mai toate valorile noastre. Pornind de aici, deși nu am crezut că, în această Românie, a mai rămas ceva capabil să mă stupezeze, îmi permit să constat că, dată fiind toată tevatura cu penibila frunză a doamnei Udrea, nu de branduri de țară ducem lipsă, ci de responsabilitate și de... creiere de brand”.

Articolul care dă subtitlul volumului, „**România, mon amour...**” are ca punct de pornire... „o știre publicată recent de prietenii mei, gazetarii cu adevărat profesioniști de la 9AMNews, mi-a reținut atenția”: „**O româncă în «Infernul» lui Clouzot. Ascensiune. Un documentar de Ruxandra Medrea despre un film neterminat al regizorului francez a ajuns pe locul 1 în Topul Rotten Tomatoes**”.

Autoarea subliniază că: „Datorită Ruxandrei Medrea avem, așadar, încă un motiv de a ne mândri că suntem români! Faptul este tonic, mai ales în conjunctura actuală!”

Despre „**DEISIS**” – „O nouă galerie în Palatul Culturii care a fost inaugurată recent cu vernisajul expoziției de pictură „**Prapurii**”, realizată de **Marcel Naste**, în tandem cu lansarea volumului „**Linia de orizont**” (dialoguri literare) de **Nicolae Băciut** și un recital de pricesne – pentru că ne aflăm în postul Crăciunului - susținut de **Raluca Bogătean**”, vorbește autoarea în articolul cu același titlu.

Un amplu interviu realizat de Octavian Curpaș, Phoenix, Arizona (SUA) cu Mariana Cristescu, autoarea „**Istoriei României în pagini muzicale**”, este pretextul următorului subiect, din care aflăm amănunte interesante despre viața și activitatea scriitoarei.

Cuvântul ultim în carte îl are Nicolae Băciut, care îi face o prezentare Marianei Cristescu, pe măsura talentului și abnegației sale întru slujirea culturii și artei românești, cu toată generozitatea și tăria de caracter care o caracterizează.

Cartea în construcția ei grandioasă, degajă o căldură umană și o dragoste pentru cuvânt și pentru oameni, pe care, doar spiritul creștin le poate conferi într-o societate care dorește să-și respecte statutul și valorile perene.

Foto: Daniel Leș, Strigăt la cer...

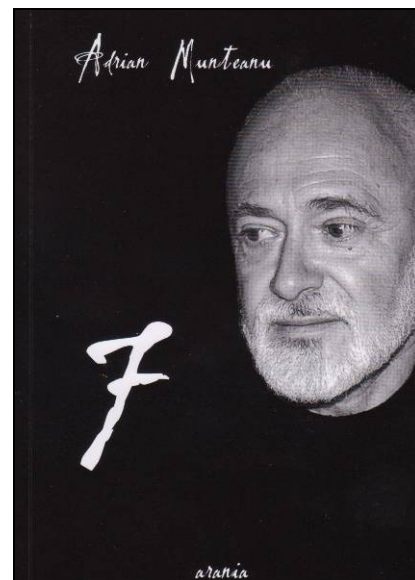
SONETUL DE AUR

Am salutat – la apariția, în 2005, a primului volum de **Sonete**, remarcabil, al lui Adrian Munteanu – intrarea autorului în această lucrare lirică de altăfă: o artă, cum spuneam atunci, geometrică și de finețuri lexicale, profundă prin ispita conceptualizării; artă și gândire, dar și construire – austere și prețioase, rafinate, suave; deopotrivă nepăsătoare la spusa meschină a cotidianului și contingentului. Poetul e conștient, iată, de lucrarea, de opera acestei Ere de Autoritate – cum a numit-o Stéphane Mallarmé, cel ce visa Cartea Unică –, sugerând Vârsta de Aur a gândirii: „Suav sonet, m-ai prins decis de mână. / Luntraș dibaci al rimei și-al măsurii, / Al trudei ce-și arată-n versuri nurii, / Ai vrut să fim de-o vreme împreună. // Aprins sonet, urzit în cerul gurii, / Luceferi risipești prin nopți cu lună, / Trezești din somn o trândavă lagună / Ca să-și așeze în eden condurii. // Răpești de veacuri pasul și felina / Ce-n labirint întortocheri decid / Și în clepsidră ai păstrat blajina // Licoare-a clipei ce-a săpat un rid, / Sublim sonet, îmi ocrotești lumina / Din asprele tăceri ce ne divid”. Mulțumindu-i pentru statornicie și fermecătoarea coabitare, autorul îi vestește Operei, după al șaptelea volum, îndepărtarea. Despărțirea așadar, probabil fără de întoarcere, deodată cu cartea a șaptea, a provocărilor și împlinirii (volumul intitulându-se chiar așa, „7”, fiind tipărit la editura brașoveană Arania), prerogativele enigmaticei cifre răsfirând acum și potențând (cu vorba aceasta a lui Lucian Blaga) taina – nuntirea necon-tenită a lucrurilor, misterele, duhurile nepătrunse ale libertății („De buza clipei s-a lipit sărutul / Uitărilor, o lance-n trup să-nfigă. / Cum să opresc talazul care strigă / Acoperind cu îndoieli ținutul? // Doar de-aș simți cum liniștea irigă / Scânteia tainei așteptând debutul / Și numărând stăruitor avutul / Dorințelor ce-au început să frigă. // În noaptea moale, măcinând carbune, / Prepar licoarea tare, de absint / A șovăielii ce-n potire pune // Luciri târzii și tremur alint. / La steaua spartă duhuri vin s-adune / Mărune cioburi, lacrimi de argint.”)

Într-un catren așezat drept *motto* la cartea de față, autorul evocă „noblețea graiului prin rimă”. Evocă prin

urmare forma fixă ce unește, pe de o parte, aspectul memorator – amintirea solemnă, cum a zis cineva, a unui eveniment a cărui semnificație persistă, și aspectul ritual și chiar magic, pe de alta. Căci aceasta e intenția Poemului: să devină echivalentul Imnului, care (a observat comentatorul mallarmean) va fi fost odată sacru, liturgic – de acolo noi nu recuperăm oare și astăzi, în cadențe și stihuri, reminiscențele? Fusesse adică, altcândva, poemul medieval, premeditat religios: dar nu ca și la acela așteptăm azi să articulăm incantații îndreptate spre ce e dincolo de noi și ne-ar putea, în consecință, îndruma, rectifica? E vorba de transcendență – de o altă transcendență însă, ne avertizează francezul G.Poulet –, una inexistentă, dar care trebuie silită să existe, la care tindem „ca la o prezență mitică” și pe care vrem s-o apropiem, s-o interiorizăm, cu care dorim să ne confundăm. Vârsta de Aur, timp „înrouat” (scrie Adrian Munteanu) rătăcind în veșniciei, chemate acum (din orele acelea „flămânde”) la prezență, la pogorârea înfricoșată în concret („ca să se așeze-n carne-nțelepciune”). Cum rostește, iată, și poetul nostru în acest minunat sonet **Scriu aripi albe tot ce nu se spune**: „Scriu aripi albe tot ce nu se spune, / Brăzdează cerul prevestind furtuna. / Planează lent și ocrotesc laguna, / Ca să se așeze-n carne-nțelepciune. // N-a mai pulsat înfricoșat niciuna / Clipind spre zorii spaimelor imune. / Se logodesc talazuri când apune / Un țipăt vag ce nu le-a frânt cunu-na. // Plesnet de val în ceas flămând cuprinde / Tăcute gânduri. Împăcat se-aștern, / Iar spuma orei tandru își întinde // Umbra târzie cu-n oftat matern. // În pieptul blând de pasăre se-aprinde / Înrouarea timpului etern.”

Încercarea lui Adrian Munteanu de a parcurge și închide, cu șapte opriri, un ciclu liric consacrat formei curate a sonetului (ea va găzdui deopotrivă o problemă metafizică și una lingvistică) este, din cât știu, fără de pereche în literatura noastră, printre puținele, probabil, în lume. Opinia mea e împărtășită și de alți comentatori cu expertiză indubitabilă, ca de pildă eminentul Radu Cârneli. Într-un *Cuvânt al autorului* din deschiderea cărții de față, Adrian Munteanu (din „tăria înălțimilor”) recunoaște a fi parcurs solitar drumul, „străin la

curente, grupări și tendințe”. Nu însă, să recunoaștem, fără a se raporta la semeni, poetul fiind de regulă într-un dialog interior, *era poemului* ca *eră de autoritate* presupunând adică, neconținut, o confruntare sau o alianță, eul care vorbește (cum s-a spus) neîntârziind să reflecte eul celui cărui a se vorbește. Cunoașterea de sine fiind nesfârșită și relativă (vezi sonetul **Nu știu cine sunt**), ea stând, ne încredințează Adrian Munteanu, sub porunca măsurii, a examenului mereu repetat, a reluării neoprite, poetului nu-i va fi dat, astfel, să fie altceva decât „izgonitorul de vorbe”; cu alte cuvinte, dacă el nu destăinuie, deja comunică, ieșind, ca să spun așa, din imolația manolică: transmite secretul, enigmele încă nedesfăcate, miracolul, deopotrivă trăirile, netrăirile, îndeobște mirarea, uimirea. Surprinderea că lumea există. Prin urmare Adrian Munteanu zice: „Izgonitor de vorbe voi rămâne, / Să nu alunge zbor de rădunică. / De șoapta ce mă-nlănțuie mi-e frică, / Ca nu cumva tăcerea să-mi amâne. // Privesc în mine. Tihna se ridică, / Plutind pe câmpul adumbrit de grâne. / Doresc ca Fiica Mării să îngâne, / Cu mine-odată, ruga-mi de furnică. // Dau la o parte leștul din rostirea / Scuipată-n geamăt depărtat de-azur. / Izbesc în miezul lui spărgând zidirea // Și mii de cioburi se desfac în jur. / Ce a rămas în mine e uimirea, / Un cuget simplu, roditor și pur.”

Ajuns la pragul despărțirii, a meritat truda (cum se întreabă autorul), își va fi avut oare ea rostul? Răspund aidoma cronicarului: cu asupra de măsură. Oricând revenirea ar fi cu puțință, la aceleași înalte cote.

A.I. BRUMARU

Adrian Munteanu - un trubadur tomnatic cu privighetori în suflet

Se anunța o zi îmbrăcată în aceeași rutină. Deschid calculatorul. Intru pe facebook. Derulez subiectele postate. Un afiș negru îmi atrage atenția. Simt o gheară...

Adrian Munteanu – „7” – lansare de carte, marți 29 noiembrie orele 18,00 „Casa Băiulescu”, la o nouă întâlnire a grupului de litere-sunete-și-culori „Caii verzi de pe pereți”. Respir ușurată. Marți. Trebuie să ajung, îmi spun. Nu știu de ce, dar trebuie să ajung! În subsolul afișului îi las un mesaj: „Succes veți avea cu siguranță, sper să pot fi acolo. Acum am aflat și nu știu dacă reușesc, dar încerc.”

La puțin timp îmi scrie: „Miha, încearcă, încearcă. Sunt momente irepetabile”. E clar. Va fi ceva special. Simt asta. Dau câteva telefoane...

La ora 17,40, împreună cu bunul prieten Izzet Baubec, intrăm în curtea „Casei Băiulescu”. Din urmă ne ajunge criticul și prof. univ. dl Virgil Borcan, un tip sobru, prea sobru, dar care mi-a stârnit admirația datorită prezentărilor făcute autorilor la cele câteva lansări la care participasem la Brașov.

Eram nerăbdătoare să urc, să-l întâlnesc pe acest trubadur cu privighetori în suflet, cum îmi place mie să-l numesc, Adrian Munteanu. Mi-era drag omul acesta. Mi-era atât de drag... Se înrădăcinase în sufletul meu încă înainte de a-l cunoaște. Doar îl citisem, dar versul lui avea forța de a transmite „sonata” sufletului, cum frumos spusese unul dintre invitații prezenți, numai că „sonata” lui nu e formată din trei, patru părți, ci din „7”, fiecare cu un alt ritm interior, cu alt suflu. De când îl auzisem recitând poemele Adrianei Lisandru își ocupase locul. Atâtea calități la un singur om mai rar. Frumos în adevăratul sens al cuvântului și pe dinăuntru și pe dinafară. Nu știu să fi întâlnit un recitator mai bun, actorul din el excela și la acest capitol.

L-am abordat înainte de începerea lansării. Știam că va fi ocupat după aceea. Aveam să-i dau în dar „poetica@”, mi s-a părut cel mai potrivit moment să-i înmănez cartea Lirei.

Aflase de noi în tabăra de la Cislădioara de la Maria Gabriela Dobrescu, cu siguranță. Am reușit să-i smulg și o promisiune deși timpul îi era cel mai mare dușman. La puțin timp, a venit și mi-a dăruit volumul care tocmai se lansa.

Un volum inedit și cred că unic prin prezentare și concepție în interiorul căruia am găsit un plic cu o foaie de manuscris purtând semnătura maestrului, o filă de

istorie valoroasă peste ani. M-a impresionat profund. Aveam sentimentul unui sfârșit de drum...

Dl președinte al Fundației Culturale Arania, Daniel Drăgan, a ținut o frumoasă prelegere despre activitatea dlui Adrian Munteanu. Atât domnul Drăgan, cât și criticul Aurel Ion Brumaru au concluzionat „încercarea lui Adrian Munteanu de a parcurge și încheie, cu șapte opriri un ciclu liric consacrat forme curate a sonetului (ea va găzdui deopotrivă o problemă metafizică și una lingvistică) este, din câte știu, fără de pereche în literatura noastră, printre puținele, probabil, în lume. Opinia mea e împărtășită și de alți comentatori cu expertiză îndubitabilă, ca de pildă eminentul Radu Cârneli.”

Nu au fost elogii. Nu avea nevoie. Avea deja un nume „și unul bun”, ca să citez o colegă de cenacul. Acest volum însă încheia „un cerc liric”, un proiect la care autorul s-a supus în mod voit: „Tot ceea ce mi-am propus să fac, am făcut, tot ce am simțit e așternut în pagini. Voia ce-am voit-o!”, spune autorul.

Asta nu înseamnă că nu va mai scrie sonete, că se va retrage, „nu am gânduri pesimiste, închei acest cerc să nu creadă alții că sunt un fixist în primul rând, în al doilea rând am și alte proiecte care vreau să le duc la bun sfârșit până mă mai rabdă Cel de Sus”. Laurențiu-Ciprian Tudor, inițiator, alături de domnul Adrian Munteanu, al grupului de poezie, sunete și culori „Caii verzi de pe pereți” din Brașov, a venit în completarea celor spuse de cei doi, întregind astfel tabloul unui poet care cu siguranță va rămâne o figură reprezentativă a literaturii brașovene.

„Când să-i fi venit ideea că se pot aduna toate pasiunile sale actoricești, muzicale și poetice într-un singur text numit sonet, nu se știe. Oricum, pe la 55 de ani. Cert este că a avut nesăbuița să scrie pe cel dintâi volum al său SONETE 1, așa că a fost nevoit să-l scoată și pe următorul, SONETE 2. Apoi au apărut și PAINGUL ORB (Sonete 3) și FERESTRE ÎN CETATE (Sonete 4), toate la Editura Arania, pe care din 2008 a preluat-o. În 2009, a ieșit volumul 5 de sonete, FEMEIE!!!, la editura bucureșteană Minerva. Este o antologie a sonetului său de dragoste. La carte este adăugat un CD cu texte în interpretarea autorului. Un an mai târziu, în 2010, apare la editura DACIA volumul al șaselea de sonete, ORELE TĂCERII.

Cu volumul 7, revine la editura Arania, și încheie proiectul sonetistic, pentru a face loc altor proiecte literare. Târziu, că așa i-a fost și parcursul, a devenit membru al Uniunii Scriitorilor.

Pentru desăvârșirea serii au fost invitați muzicienii Silvan Stâncel și Ovidiu Scridon, care au susținut un concert acustic, și actorul Mihai Bica a recitat câteva sonete care au încântat publicul

numeros, pentru că, trebuie să spun, mansasda unde a avut loc evenimentul a fost plină.

La încheierea serii, autorul a mulțumit tuturor celor care l-au ajutat și susținut „fără sprijinul lor și cu structura mea interioară nu aș fi reușit”, concluzionând într-o sinceritate dezarmantă: „Este cazul să lăsăm falsa modestie la o parte. În Brașov s-a născut ceva care nu are corespondență. Nu s-a scris, cel puțin în spațiul literar românesc, nu șapte, nici măcar cinci volume de sonete. Nu Adrian Munteanu, un scrib, ci noi, cei care suferim aici, comunitatea noastră, trebuie să recunoaștem și să ne bucurăm împreună, să mutăm capitala sonetului din Moldova la Brașov. Nimeni nu își dorește o victorie personală...”

Într-o interpretare de excepție, care a înmărmurit toată suflarea, a încheiat cu un frumos sonet „Vorba care moare”, „Vorbe urzite... Vorbe rostite”, „Vorba de duh și vorba care doare / Zdrelindu-ți carnea când nu poți găsi / Un mal torid și altul de răcoare / Vorba fântână ca să poți zidi”, „Vorbe... Vorbe...”

Ceea ce face volumul inedit nu este doar fața copertei, realizată după un portret făcut autorului de Iulia Matei, în care privește într-o lume numai de el știută, nici spatele copertei în care a selectat din numeroasele mesaje ale admiratoarelor și tipărite pe toată coperta, printre care cu mândrie spun, se află și al meu, dar nu am să-l dezvălu, ci unele sonete care au la sfârșitul lor două date, 25 octombrie 2005 – 2 noiembrie 2011, 6 decembrie 2004 – 25 august 2009 etc., despre care autorul spune „Am adunat în anii din urmă peste 900 de sonete, însă, doar ceva mai mult de jumătate dintre ele s-au regăsit într-o carte, am purces la recitiri, refaceri sau rescrieri integrale ale unora din textele de pe parcurs, nepublicate vreodată. Cred că și ele au dreptul de a ieși la lumină, de a nu rămâne doar într-un dialog cu propriul lor izvoditor.”

Un perfecționist, îmi spun. Mi se întâmplase și mie să reconstruiesc anumite gânduri după câteva luni, dar un „ochi vigilent” sesizase mereu diferența. La sonetele dumnealui nu se simte asta, sunt un tot unitar, dar ce vorbesc, Adrian Munteanu este un profesionist, care poate desăvârși creația. Momentul acela care te inundă, te înecă, ei pixul și începi să vâslești în marea de cuvinte până reușești să dai valurile deoparte și ajungi la mal, iei poezia în brațe ca pe o ființă iubită și te simți împlinit. Cred că asta face diferența între el și alți iubitori de sonete.

Se încheia o seară „irepetabilă”, așa cum îmi spusese, iar eu nu pot decât să mulțumesc autorului pentru aceste bijuterii muzicale care aduc „agonia” mai aproape de „extaz”.

MIHAELA AIONESEI

Un neloc unde eu scriu

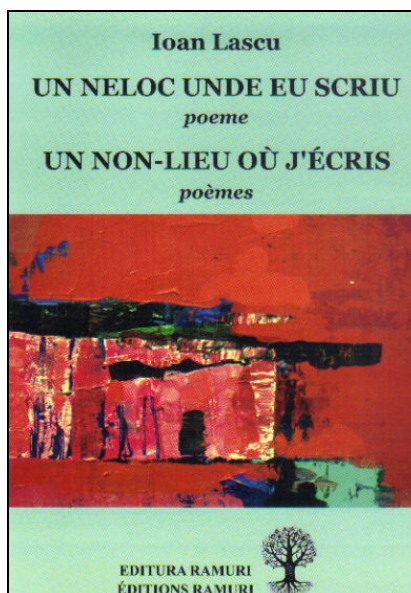
Ioan Lascu a apărut în peisajul literic românesc cu volumul *Contrar așteptărilor* (Ed. Biblioteca Ramuri, Craiova, 1993), în care afirmă cu fermitate că poezia de substanță, poezia ancorată în fluxul vieții, al trăirilor și al neliniștilor individuale și cosmice nu a murit, dimpotrivă, chiar în aceste versuri se afirmă plenar, fără acea timiditate a sufletelor aride, retrase în jocuri gratuite de cuvinte, în exhibiții pretins spirituale ce sună tare, dar de cele mai multe ori fals și gol.

Asta pentru că Ioan Lascu, ca ființă, coboară din spațiul ales al Văii Jiului către Câmpia Olteniei și poartă în suflet pulsațiile acelor locuri ale începutului de lume și de viață.

Prin urmare, cu un asemenea bagaj de semnificații peisagistice și umane venite din vechime dar încă vii, poezia sa nu se putea lăsa antrenată în jocuri înșelătoare de idei pure, în muzica inteligenței văduvite de viață. Astfel, afirmă poetul în poemul *Prima amintire*: „...e seară / mai este soare în sat / de pruncii ce se nasc / uitat”.

Cum observăm, încă din acest poem Ioan Lascu nu se complăce în viziunea cosmopolită, oarecum la modă a omului modern, îngrămădit de-a valma în aglomerațiile citadine. El poartă cu sine satul începuturilor de cultură și de civilizație, satul părăsit pentru o vreme de cei dezrădăcinați și veșnic rătăcitori. El își afirmă apartenența spirituală în spațiul unde însuși Timpul s-a întrupat și curge precum Jiul bătrân, cu valoare de destin. Adaugă poetul în *Întoarcere acasă* că „...râul e seceră cu zimți de nisip / un ochi închide sediul unei narațiuni / țărânci cu broboade pe gură / pleavă deșartă în vagoane posace”.

Chiar dacă civilizația modernă intră în sat cu „pleavă deșartă în vagoane posace”, încă mai întâlnește acea feminitate chinuită de vremuri și de vitrega soartă „țărânci cu broboade pe gură”, dar care și-a împlinit destinul născând pruncii acum rătăcitori, care mai apucă în timp revenirea spre coloana vertebrală a râului, ca o „seceră cu zimți de nisip”. Acesta este, deci, spațiul ce definește lirica lui Ioan Lascu, unde „...fete căzute pe buza ulcioarelor / se lasă străpunse de

beznă și rădăcini” (*Noapte germinație*). Neantul nu-și are locul aici, deși în trecerea lui mai mușcă necruțător din ființele care constituie încă frumusețea acestor locuri. Dar aici neantul nu are sorți de izbândă pentru că de undeva, „...copilăria scoate căpșorul / din marginea unei ulcele cu lapte” (*Treceri petreceri*). Imaginea copilăriei, a paradisului tuturor începuturilor este prea evidentă, prea puternică pentru a îngădui trecerea intempestivă a umbrelor.

Volumul *Marea întârziere* (Editura Biblioteca Ramuri, Craiova, 1994) exprimă în mod ironic mulțumirea poetului (învăluită, totuși, în tristețe) că „...predic în pustie / sunt mulțumit că pustia mă aude/ și suntem singuri – eu și pustia” (*La voix humaine*). Desigur, acea „pustie” nu este a naturii mame sau a Cosmosului milostiv, ci a sufletelor celor din jur, seduse de o civilizație a manipulărilor de tot felul, care le exacerbează doar instinctele de posesiune, alienatoare. Aici poetul nu se sfiește să exprime sentințe morale precum nemuritorii-i maeștri ai vermurilor vechi, pe care, într-o fericită continuitate, nu i-a ignorat niciodată: „...să nu adormiți în biografiile trențaroase, / șoptindu-vă rugăciunile cele de toate zilele” (*În cinstea Duminicii care vine*).

În culegerea *O groapă în timp* (Editura Pasărea măiastră, Craiova, 1998), poetul însuși își exprimă nemulțumirea de sine că „Nu te caut, Doamne, îndeajuns / sunt numai plânsset zadarnic zvântat / nu sunt lumina din mijlocul lacrimii / nu sunt nici cuget de bronz / care vibrează la

numele tău ca un clopot” (*Ardere de tot*). Poetul nu poate trăi doar prin spiritul său generos, prin teritoriul profund al sinelui său, ci și prin semenii a căror rătăcire îl doare și care îi împuținează lui însuși puterile în calea talazurilor prăbușirii. Astfel, cheamă ajutorul Celui de Sus să învingă împreună seducțiile „pustiei”. Asta în timp ce îi privește chiorăș pe cei ce se mulțumesc cu aceasta. Spune el, ironic, necruțător: „Ia-te și tu după ghiolban, / cu banii, cu botinele lui cu paftale / cu aroganța lui țipătoare clipă de clipă –” (*Zilele se-adaugă, scad*). Remarcăm nu numai aici deplina stăpânire a conotațiilor limbajului ironic, poetul revelând prin vestimentația intens ornamentată a semenului, a fratelui „ajuns”, imensa goliciune interioară, iar prin bogăția ostentativă strigătoare a sărăcie umane.

Volumul *Incantații metalice* (Editura Craiova, 2003) continuă aceleași reflecții intransigente ale devenirii sinelui într-o lume tot mai îndepărtată de propria-i esență, de valorile morale, de poezie. Constată poetul în poemul *Urmare la Sancta simplicitas*: „Eu sunt o rază stingheră căzând într-o zi înnorată. / Eu sunt visul ascuns al unui câmp înverzit. / Eu sunt doar unu singur în așteptarea luminii”. Poetul nu renunță la credința sa în destinul izbăvitor al poeziei și la destinul luminos al umanului, singurul creator și păstrător al frumosului ca permanentă și oglindă a vieții. Creația sa e o făclie a revelației acelei frumuseți, nu prin ornamentații exterioare tipice stilului pompos, înșelător, ci prin simplitatea stilului, chiar printr-o austeritate a artei îmbinării cuvintelor, suficientă, însă, pentru a exprima această lume așa cum este ea. În poemul *Cogito*, remarcă cu aceeași simplitate: „Dar inima mea întreagă este în afară umbră/ Și înăuntru stâlp de lumină. / Este o privire a Celuilalt”. Astfel, ființa lui se simte împlinită, când este privită și luată în considerație de Semenul său, chiar dacă rătăcit pentru o clipă.

Volumul bilingv, *Un neloc unde eu scriu* (*Un non-lieu où j'écris*, Editura Ramuri, Craiova, 2010) cuprinde →

GEO CONSTANTINESCU

ultimele poeme scrise în limba română cu transpunerea în limba franceză realizată de autor. Este un prim pas, considerăm, făcut de Ioan Lascu pe calea universalizării creației poetice.

Următorul poate fi continuarea, adică publicarea unei antologii poetice a creațiilor anterioare, pentru a conferi o imagine mai amplă a liricii sale necesarelor provocări universale.

Fără a face o analiză stilistică a traducerilor, remarcăm la poemele românești aceleași traiectorii ale motivelor poetice și ale esențializării limbajului în sensul mărturisirii condiției poetului în nelocurile ființării lui, adică într-un prezent degradat. În ciuda pozițiilor sale piezișe în fața Celorlalți, el o face cu încăpățănarea copilului care își crestează gândurile și numele pe scoarța copacilor: „Un neloc în care eu scriu / îi crestez scoarța cu inima mea” (*Încă o aruncare de zaruri*). Astfel, gândurile sale vor căpăta și consistența și viața aceluia arbore în care au fost încrustate. Situație diferită, indiscutabil, de a confratelui care își propune să câștige timpul „...decât măsurându-i mizeriile / cu propriul său mormânt” (*Lui Henri Miller*).

Prin urmare, reafirmă el în *Urma urmelor*: „N-aș vrea să spun ceva sofisticat / nici despre viață, nici despre scriere. / Aș vrea să spun ceva simplu / să ne meargă la inimă / ca sângele mărilor. // Pentru totdeauna / urmele mamei mele pe harta de iarbă. / Pentru totdeauna / chipul inimii mele mergând pe urmele ei / pe harta de iarbă.”

Iată din nou afirmarea tranșantă a poeziei Ființei în însuși spațiul exemplar al zămisirii ei, în contrast cu cea a nisipurilor mișcătoare ale rătăcirilor, cu cea a traiectoriilor nesfârșite ale frunzelor în bătaile vânturilor, tipice lipsei de valori a Prezentului.

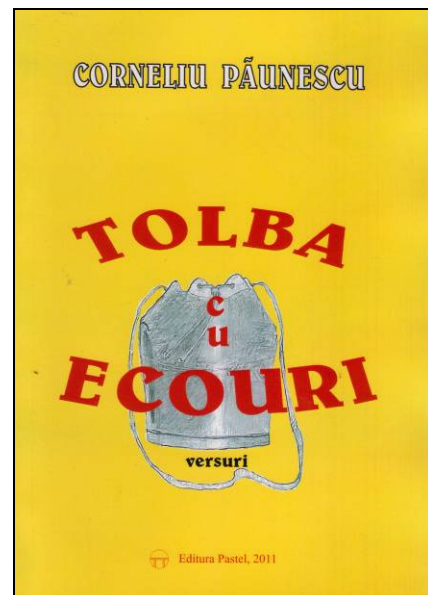
Deci poezia lui Ioan Lascu pariază pe permanența simbolurilor esențiale, încăpățănate să rodească în memorie și în cuvinte.

Întrupată pe aceste coordonate, Poezia lui capătă valoare de destin. Iar provocarea pe care el însuși și-o propune de a se afirma în limba lui Voltaire reflectă credința secretă că tradiția poetică românească încă nu și-a spus pe deplin cuvântul în cadrul literaturii universale.

REINVENTARE

Corneliu Păunescu vine în poezia tare a formelor fixe, a sonetului și rondelului, dinspre speța minoră (nu însă neînsemnată, cum se știe) a epigramei (vezi **Tolba cu ecouri**, Editura Pastel, Brașov, 2011). Un teritoriu sever, locuit de ironie și humor, ascultând de porunca inteligenței critice; înainte însă de orișice, un ținut poetic supus formei, dedicat regulilor. Aci autorul a deprins exigențele normei, ale măsurii – cu regula nu oprești devenirea, dar o strunești, nu pui praguri inspirației, nu-i retezi aripa, îi vei oferi însă înfățișarea ființei statornice; ordinea, rostul. Catrenul epigramatic, neîngăduitor cu fluentă și volatilitatea (care e și o pierdere), se reinventează iată, la Corneliu Păunescu, încărcându-se liric, în ceremonia inefabilă a sonetului, nelipsind totuși, ascunsă bine, însă remanantă, și căutătura mai tăioasă, autoironică: „Mi-ai dăruit, ieri, inima-ți, iubită, / Să-mi fie, -n viață. Car de foc și far, / Pe Căi Lactee, ea m-a dus cu har, / Simțind-o dragă după cum palpită. // Un cosmos am parcurs fără de habar, / Păstrând-o-n brațe, – aprinsă ca o plită; / Tot fără de-odihnă, nici cât o clipită, / Am strâns chiar praf de stele milenar, // Ce-am semănat prin timp, cum se cuvine, / În Marea Nepăsării, chiar cu spor, / Văzând, apoi, larghețea cum revine, // De parcă-aș fi grozavul vrăjitor, / Azi deschizându-mi ochii, larg, în fine, / Mă văd la piept c-un ceas deșteptător... (**Dragoste perpetuă**).

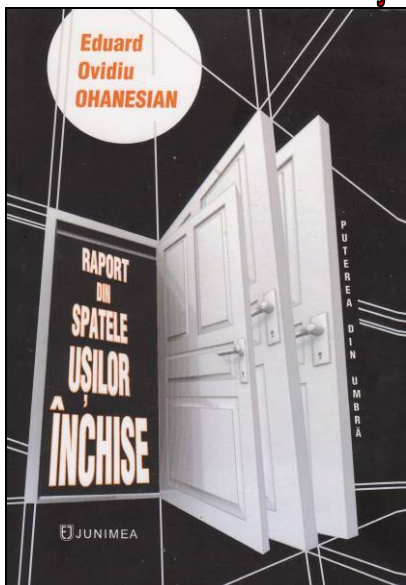
În cele din urmă, poezia, creația în general, într-un cuvânt lucrarea, își au temeiul în căutarea formei, în disciplinarea fervei, a entuziasmului sau reveriei – o disciplinare care nu e decât așezare în ordine, așezare în regimul controlat al măsurii. Ordonarea compozițională e asociată remarcabil la Corneliu Păunescu cu un minim de solemnitate, de oracularitate, cum s-a zis, una mai totdeauna – epigramistul nedeazămințindu-se – dejucată însă de o pornire tandru critică, dacă nu de-a dreptul incisivă. Ca în acest foarte frumos (chiar virtuos) sonet, **Rebel cântând muzei sale**: „De-ai fi o vrăjitoare veșnic bună / Ițită dintr-o carte de povești, / De ghinion, cum nu mă mai ferești, / Refuz tranșant să îți

mai cânt în strună. // Și dacă-ades' răsând mă chinuiești, / Mi-apari chiar a pustiei hădă dună, / Îmi spun că asta-i numai o minciună / Plonjând la loc, în apele-mi firești. // Onest chiar fără a fi o clipă snob, / Trăind cu lumea-n pace de-o vecie, / Nici ție nu-ți luai măcar un ciob; // Iar când te urmăream și-n reverie / Ți-am fost, ingrato, preamulul rob, / Că-asa, pe Terra, fost-a-mi dat să fie”.

Un „remake” după **Meșterul Manole**, balada cunoscută, fără nimic parodic acolo, mai degrabă o adaptare pe gustul contemporaneității postmoderne, excelent realizată, e **Povestea unui meșter tocmit de-un târg-cetate (file de cronică)**. Dacă în poema folclorică lumile evocate sunt din registrul fabulosului, în varianta lui Corneliu Păunescu e atîntită lumea politicii – una dedată (precum în temele epigramatice) jocului mărunț al puterii, moravurilor corupte, furtului: ziditorul, împlinindu-și menirea constructivă, îndură aci nu prăbușirea metafizică, martirizarea sau eroizarea, dar amăgirea și triviala prostire din partea autorităților pragmatice și venale. Poema e în totul remarcabilă. Iată o mostră: „Primit de stăpânii cei mari, cu respect, / El fost-a rugat să aștepte ani trei, / Cum șefii cei vechi ridicaseră banii / Ce au dispărut odată cu ei. // Și meșterul nostru, plătinu-și la ban, / Toți oamenii săi, din averea-i privată, / Rămase pe lângă noii stăpâni, / Pe-o sumă de mult datorată...”.

A.I. BRUMARU

Situația jurnalismului de investigație în epoca „teoriilor conspiraționiste” e oarecum paradoxală: provocându-le, în bună măsură creându-le, va fi apoi provocat, el, de acelea, pus sub întrebare, decredibilizat. Căci ce sunt în definitiv aceste înscenări ale unor conspirații fatale și, prin țintă, ubicui, pretutindene? Mereu amenințătoare, menite a privilegia mai totdeauna grupuri restrânse, elitele, facțiunile de iluminati. În istorie, se spune, atunci când ești pus în fața unei întâmplări ininteligibile în proximitate, a tragediei inexplicabile prin cauză, autori de regulă anonimi născocesc scenarii așa-zicând lămuritoare – mimând accesibilitatea, acestea vor îndruma, în realitate, pe trasee improprii și colaterale, captivante însă, contând de regulă pe seducția de care se bucură la insul de rând agitația negurii esoterice; nu în ultimă instanță, pe nevoia aceluia de a-și lămuri în cadre lejere anume împrejurări tulburătoare, bulversante.

Agresiuni ce trezesc mentalul colectiv, șocurile neiertătoare sunt tratate de „teoreticienii” complotului global în viziuni sinistre (aci sensul propriu al termenului se potrivește foarte bine), o cupolă a răului ori a inevitabilului coboară acum peste locurile și lucrările omului. Sunt, din întinsa listă a producției conspiraționiste, cunoscute cu asupra de măsură acestea: SIDA a fost creată în laborator în scopul asasinatului demografic, americanii nu ar fi ajuns pe lună (aci scornitorii fiind probabil antiamericanismul vest-european și deșeurile de după cădere a național-comunismului), prăbușirea Turnurilor Gemene (zic, între alții, aliații de stânga ai Islamului)

e opera guvernului SUA, dacă nu a Mossadului. Mai sunt și altele, câteva avertizând asupra primejdiilor ce amenință România.

Teoriile conspiraționiste sunt inspirate ori motivate de erori sau falsuri din domeniul filosofiei și din aria, prea lătită azi, a confesiunilor. Dacă, așa cum observa englezul David Hume, erorile filosofice sunt în cel mai rău caz ridicole, erorile religioase sunt deja periculoase. Fervoarea mistică, un simț deturnat, adică necritic, al sacrului, iluminarea întărită nosologic, prezicătorii patologici sunt, alături de altele aidoma, cauze ale multor înscenări conspiraționiste. Dar o cauză, deja apreciabilă, e în comunitatea însăși, în însăși umanitatea. Nu știu cine a spus că între păcatele libertății (ca dimensiune a ființei), primul este prostia. Păcat însă că nu e dureroasă. Prostia – care ajută va să zică la împrăștierea teoriilor conspiraționiste – e (după definiția redutabilă a lui D.I. Suchianu) confuzia de puncte de vedere. Nu e, prin urmare, doar ignoranța, importantă aci e judecata incorectă și credulitatea (auditoriului, a masei, a difuziunii), imaturitatea duhului critic (ca să nu mai amintim contribuția în caz a factorilor politici și financiar). Prostia, în aceste circumstanțe, e promovată în mijloacele de comunicare ca prostie cultivată, cum a botezat-o cineva: nu doar acceptată, ci și lăudabilă. Va forma astfel o sclavie în fața iluziei, în fața amăgirii.

Nu sunt mulți, din cât știu, jurnaliștii de investigații care izbutesc în fața obstacolului conspiraționist, anulându-i aceluia mizanscenele, rețeaua, ofensivele. Dintre aceștia, cunoaștem astăzi, grație și cărții de față (**Raport din fața ușilor închise**, Editura Junimea, Iași, 2011), doar unul, Eduard Ovidiu Ohanesian. Omul e cunoscut, cine să fi uitat, în cursul celui de-al doilea război din Golf, kidnaparea ziariștilor rămani de către teroriștii irakieni, prima răpire consemnată astfel în istoria spațiului mioritic? Fuseseră trei jurnaliști, cel de-al patrulea era manipulatorul, Munaf, însă numai E.O. Ohanesian nu acceptă, după eliberare, motivația oficială, refăcând adică trasee, extrăgând și afișând probe și documente, spre a înfățișa aspectele logice, dar reale, ale stranie, fatidice conjuncturi. Eduard Ovidiu Ohanesian redactează, în 2009, încă îndoiindu-se probabil de tăria probelor, a demonstrației, **Puterea din umbră**. Timpul însă îi va da dreptate, dezgropări de înscrisuri, înregistrări, destăinuiți etc. sosesc degrabă și-i confirmă concluziile primei

cărți. **Raport din spatele ușilor închise**, volumul al doilea al investigației, adună așadar în literă confirmări, dar și înfățișarea unor noi enigme din istoria recentă, autorul fiind, cum spuneam, sprijinit de documentul, de regulă, imbatabil („documente, nume, date, fotografii și biografii și cu nelipsita <<Notă a ofițerului>>, cuprinzând mesaje și comentarii de la cei care și-au pus viața și cariera în pericol, dezvăluind abuzurile Sistemului), pe urmă, mărturii indubitabile, culese din miezul evenimentialului. Se confirmă, de exemplu, aici că Omar Haysam a fost întemnițat în Siria ca informator al Serviciilor israeliene, se certifică apoi, foarte documentat, traficul cu armament al aceluia în complicitate cu Busuioc, Kassar și Bout. Dar autorul a purces deopotrivă la dezvelirea și a altor secrete ferecate: contribuția interlopului țigan Costică Argint la compromiterea lui Adrian Cioroianu și a lui Călin Popescu Tăriceanu, legăturile aceluia, neașteptate, cu Carlos Șacalul. Sunt, în fine, propuse noi ipoteze despre intervenția străină, îndeosebi a sovieticilor, în revoluția română de la 1989, ca și despre surprinzătorul act al securistului Mircea Haș, care-l deconspiră americanilor pe Bin Laden, înainte de atentatul din 11 septembrie 2001.

De ce este însă nevoie de lucrări precum aceasta a lui Eduard Ovidiu Ohanesian, una pe care o localizez între reportajul literar (dar nu și ficțional) și documentarea severă a cărții de istorie? O spune autorul însuși: „Deși personalități implicate până peste cap în evenimente, ca Virgil Măgureanu sau Victor Atanasie Stănculescu, au publicat cărți cu referire directă la intervenția străină, nici până astăzi nu știm cine a tras în noi. De exemplu, tuburile cartușelor de proveniență străină de la Sibiu nu au fost documentate sau analizate niciodată, iar proiectele secrete ale dictatorului Ceaușescu sunt ascunse chiar și astăzi, după deklasificare. Am avut parte de trei președinți și nenumărate guverne, dar niciunul nu ne-a spus adevărul. Am trecut prin mineriade, țigarete și răpiri, dosare rămase practic nesoluționate până în ziua de azi.” Dar **Raport din spatele ușilor închise**, ne încredințează în încheiere Eduard Ovidiu Ohanesian, a fost redactat, mai ales, „pentru a evidenția fapte grave de poliție politică și crimă organizată desfășurate sub sceptrul unei conduceri așa-zis democratice.”

A.I. BRUMARU

Anotimpurile lui Ilie

Mărturisesc, din capul locului, că autorul acestei cărți – care așteaptă de la mine rostiri pe seama paginilor sale – mă descumpănește, aproape mă inhibă. De ce am ținut, totuși, să dau curs invitației este pentru că știe de o vreme încoace cât de mult mă încântă textele sale, publicate mai cu seamă în „Cuibul visurilor” (Maieru).

Stimați cititori, nu vă lăsați păcăliți de titlul acestei cărți! Cartea e un suculent, admirabil joc al simulării pe seama „celor care nu cuvântă” (vorba lui Emil Gârleanu), dar și o seducătoare scriere despre condiția umană în ipostazele ei dintre cele mai „terapeutice”: luminoasă, binevoitor ironică, afectuos condescendentă, persiflant îngăduitoare. E un joc al corespondenței între regnuri, dar în care, cel ce observă această relație e un înțelept psihic. „5 anotimpuri” e o carte în care te lași cucerit de ipostaza de a fi om. Ilie te invită să înțelegi că tu știi mai mult decât o pasăre, că o găză e mai frumoasă decât e ea în stare să știe despre ea însăși. În această lume străină de cuvinte, Ilie vine către noi, persuasiv, cu propunerea de a înțelege viața în orizontul ei de gingășie și minuni greu de dezlegat. Dar, uneori, parcă nici nu le vrei dezghiccate, căci păsărarul te invită la ghidușii, chiar dacă, uneori, în finalul lor, tristețea aruncă, totuși, câte un gheizer.

Autorul pretinde că ceea ce vă oferă e un jurnal, care începe cu prima zi a anului și se încheie cu ultima zi de decembrie. „5 anotimpuri” e o carte greu încadrabilă unei specii literare epice. Ilie Hoza nu narează, epicul său e cu totul special, căci se povestește pe sine în raport cu natura. E un epic în care personajele sunt necuvântătoarele, observate cu drag, cu umor sau ironie, de către o singură instanță: el, scriitorul. Citindu-l, am avut mereu tentația unor raportări la înaintași ai scrisului și muzicii. De pildă, să ne amintim de Odobescu cu al său *Pseudokinetikos*. De la început, el își mărturisește șiretlicul: e un pretext prin care adună tema vânătorii din nenumărate spații ale culturii culte și populare; e o carte care nu poate fi rezumată, povestită, cititorul, comentatorul pot doar broda pe seama a ceea ce brodează scriitorul.

Latinii aveau o sintagmă care, iată, peste milenii i se potrivește și lui Ilie: „Ut pictura poesis!” Da, e în cartea aceasta a măiereanului un stil descriptiv încântător de plastic și de o admirabilă forță a sugestiei poetice; o dezinvoltură – deloc ostentativă – în a crea expresii neașteptate pe seama unui du-te-vino între preajma naturii și condiția umană. Stilul său nu poate fi alăturat altor condeieri: îmbină neologisme, sintagme latinești, fraze

croșetate amplu cu expresii, vocabule ale oralității populare (în speță din zona Maieru-Rodna), arhaisme, expresii familiare, onomatopee.

Natura în timpul verii este pentru Ilie Hoza „o biserică verde”: „locul unde nimeni nu mă stingherește, unde frunza mă umbrește, păsările îmi vin alături fără să ceară strălucire hainelor mele (...)”. Limbajul zemos poate aminti de cel al lui Fănuș Neagu, dar tot așa poți găsi câte un accent din Topîrceanu – cu umorul său, când „umanizează” lumea mică – sau din Hogaș – dar fără retorica grandilocventă a acestuia. Mai tot timpul, vietățile, natura sunt convertite în ființe umane, cititorul fiind astfel îndrumat în a înțelege diversitatea relației dintre natură și om, (la un moment dat, Hoza gândește oarecum curtenitor: „Mă încred, mai cred, că madam Prima Vera va să aibă talia îndeajuns de viespe, ca să nu-și rupă crinolina”. Deopotrivă, omul este tras de mână, cu delicatețe, spre a se împărtăși (de exemplu) din mirajul universului naturii, autorul închipuind un fel de „șezătoare la țară”, la care participă salvia verticilata, cerențica, veronica, ungueroaica, pătlagina, căprița „Florica lui Cucu” învârtind la vârtelniță și altele la șezătoarea câmpului verde; în fruntea mesei, cu cununiță de flori albe, ghici cine-i mireasa? Săbioara (*Cephalanthera longifolia*). Apoi vin peșitorii din neamul *Carduelis*, care „fură lăna zburătoare din caierul păpădiilor!” Iar băieții – bondari vor aduce nectar de „*Prunum spinosa*” și apă de izvor! Uite-așa ne mai trece și nouă câte-un dor!” Ce dor? – te întrebi. Dor după ingenuitate, puritate, nevinovăție și imaginație.

Acest jurnal al lui Ilie Hoza e doar calendaristic și nu e ținut pe zile sau luni. Nu-mi pot reprima plăcerea de a mai strecura în textul meu următoarea secvență pe care autorul o intitulează „Dulap olfactiv” (extrasă din paginile

închinat verii): „Am numărat azi o mie de mirosuri: miez dulce de pară mălăiață, otavă proaspăt cosită (de mâna mea, cu coasa uneșului Liviu), prune putrede ajunse-n găleată ș-apoi la bute, de soc, cu fructe deja coapte, rubinii, zdrobite sub limbă, de coajă amară-n tanin de nuc, de lut și noroi care pute a copită de vită, a balegă (...), abur trândav de harbuz zdrobit, putrezit cu sămburii ieșiți în afară, acreală de apă stătută într-o palmă de apă în care zace o coropișniță (...), parfumul catifelat de caisă al femeii, demult iubite...” Nu pot să nu-l invoc pe Caragiale, parafrazându-l: Ilie Hoza vede, aude, miroase „monstruos”. Uite un pasaj ornitologic: „Prin-pe-printre-pest-pe sub crengi parade și alergări nuptiale la cocoșari înfierbântați, vrăbii casnice, excitate, mierloi frustrați, grauri amorezați, gaițe pufoase și ciocănitori nebune. Într-un porumbăr înțepat, învelit în corzile buclate ale unui butuc de viță-de-vie, își fac curte pe ascuns mierloii și soața gulerată. Codobaturile, presurile se fugăresc, se urmăresc, zboară pe deasupra perechii, prin pajiștile cafenii, picurate cu petice de toporași, cât palma de copilași. Prin tufele de soc pleșuv, măcăleandru își cheamă jumătatea. Pițigoi, se pare că s-au cuminițit, au terminat de se iubit.” Iar din când în când, mai strecoară câte o reflecție, de genul: „Verdele din natură nu dispăre, cum nici speranța din sufletul omului nu moare.”

Am tentația de a risca o apropiere de Antonio Vivaldi, sub aspectul structurii compoziționale. Adică: dacă la Vivaldi „*Anotimpurile*” fac parte dintr-un ciclu de șase concerte, care au titluri programatice, începând cu „Primăvara” și, străbătând anotimpurile, se revine în final cu două părți, dedicate din nou primăverii, Ilie Hoza are în carte cinci părți, doar că ordinea este cea calendaristică: începe cu tablouri ale iernii și își încheie compoziția tot cu secvențe hibernale (din prima zi de ianuarie până la ultima zi a lui decembrie).

Cititorul se așteaptă ca tonurile cromatice, acustica, lumina să fie cele pe care oricine le cunoaște de-a lungul vieții, în rotirea lor anuală, însă paginile lui Ilie seduc prin ineditul observației, al perspectivei existențiale, prin constanța atitudinii sufletești, spirituale față de „lumea celor care nu cuvântă” (iarăși Emil Gârleanu), dar în numele căreia vorbește el, autorul; și nu o face în viziune pășunistă, bucolică, ci din perspectiva potrivit căreia omul și natura se află în relație de complementaritate.

Încă ceva: cele cinci părți au următoarele titluri: „Aripi de zăpadă”, „Aripi cu flori de cireș”, „Aripi de văzduh”, „Aripi melancoliei”, „Aripi de înger”. De ce „aripi”? Presumtivii cititori vor hotărî de ce.

CORNEL COTUȚIU

Filtre Terapia Jeniței Naidin

Absolventă a Academiei de Studii Economice, Jenița Naidin a lucrat peste 30 de ani în sistemul asigurărilor sociale și al pensiilor, publicând 12 cărți juridice, citate și astăzi de studenții care îmbrățișează această meserie. Însă rolul benefic pentru societate al Jeniței Naidin nu se oprește aici, fiind și un fin observator al fenomenului literar. Al cincilea volum **Terapia de responsabilizare**, apărut la Ed. Karuna, în colecția „Alternativ”, rămâne ca

structură pe același segment al criticii literare, precum: *Scrisul și cititul*, *Vindecarea*, *Terapie prin cuvânt* și *Cuvânt vindecător*.

Colaboratoare a cotidianului „Răsunetul” din Bistrița, Jenița Naidin știe să fie în comuniune cu cititorii, cărora le împărtășește cu drag gândurile ei despre cărțile citite. Volumul cuprinde 31 de eseuri aflate sub deviza iubirii, după cum constată și scriitoarea Virginia Brănescu, cea care semnează prefața cărții. „Toate lecturile și studiile ni s-au părut interesante și utile și sunt adepta creării unui orizont larg de cunoaștere și a dezvoltării unei conștiințe universale care ne scapă de toate bolile”, declară Jenița Naidin. Volumul, bine structurat, oferă crâmpie de viață într-o continuă psihologie a vindecării sufletului prin cuvânt. În acest demers, rugăciunea are un rol important, făcându-ne să fim senini, lucizi, să descoperim fericirea spirituală. În acest echilibru al vorbelor, facem cunoștință cu cărțile așezate pe raftul principal al bibliotecii scriitoarei. Despre „Tunelul timpului”, autor Gheorghe Mizgan, spune că servește sensului înălțător al vieții, iar despre Nicolae Vršmaș că este „scriitorul cu suflet de aur”. În carte, două dintre scrierile părintelui Nicolae Feier sunt

tratate la modul cel mai frumos, scriitoarea descoperind în preot devotamentul față de patria noastră, România. Impresionant este materialul despre volumul „Vă las în loc surâsul”, ultimul caiet școlar al Cezarei Codruța Marica, un album memorial dedicat, cu dragoste, celei plecate prea devreme dintre noi, de către tatăl ei, scriitorul Valentin Marica.

Cartea, citită la recomandarea duhovnicului Grigore Conea, „Omul, zidire de mare preț”, scrisă de Arsenie Boca, este un remediu deosebit pentru creștini, venit din partea celui luat sub aripa cerească de la o vârstă fragedă. O carte de psihanaliză, care descoperă puterea creației umane: „Scrierile mele sunt un mijloc de comunicare spirituală, sufletească și culturală”. În fața cititorilor, Jenița Naidin se confesează cu recunoștință și iubire: „Am scris din nevoia de a comunica atât propriile gânduri, dar și gândurile altor spirite de la care avem ce învăța și ale căror creații ne luminează viața”.

Un volum care oglindește frumusețea chipului unui om care trăiește în și prin cuvânt.

MENUȚ MAXIMINIAN

„Maculatorul” transcris pe curat

Cu acest „Maculator cu spirală”, apărut nu de multă vreme la Editura Universității „Lucian Blaga” (2011), Ion Dur (prof. univ. și decan la Facultatea de Jurnalistică a Universității „Lucian Blaga” din Sibiu) se află la a opta carte a sa. Textele recentului volum, așa cum anunță într-o „notiță” autorul, sunt scrise în perioade diferite; unele sunt strânse cu nostalgie din „maculatorul cu spirală”, altele direct de pe laptop. Toate aceste texte, „transcrieri pe curat”, au șanse egale în fața cititorului și demonstrează rezistența la/prin cultură, înainte, dar și după 1989. Chiar dacă „contextul” în care au fost scrise/publicate e diferit, „mesajul” lor rămâne același: „valorile ce aspiră să intre în tabla axeologică a spațiului nostru cultural” merită să fie în atenția rațiunii și afecțiunii noastre.

Spre deosebire de celelalte cărți (mai ales **Noica – între dandyism și mitul școlii**, **De la Eminescu la Cioran și Hârtia de turnesol**), în care autorul își etala calitățile de exeget și eseist – calități, de altfel, evidențiate și de textele primelor două secvențe ale cărții – acum valențele de prozator ale lui Ion Dur stârnesc interes. Proza bănuim că

va fi o a doua vocație a sa spre surprinderea poate a unora. Partea beletristică a cărții este evidentă mai ales în ultima secvență a ei, în care Ion Dur se dovedește un foarte subtil memorialist, când nostalgic, când ironic, preocupat mereu să facă „elogiul sau reabilitarea lucrurilor mărunte, bucuriilor prea simple, secundului”.

E poate o nouă viziune a lui Ion Dur, pentru care eseul e acum generator și de nostalgii și de neliniști, oricum eseul a ajuns un domeniu al experimentului în care narativitatea, adesea conferivă, devine un instrument interpretativ și astfel comentariul e și mai atractiv.

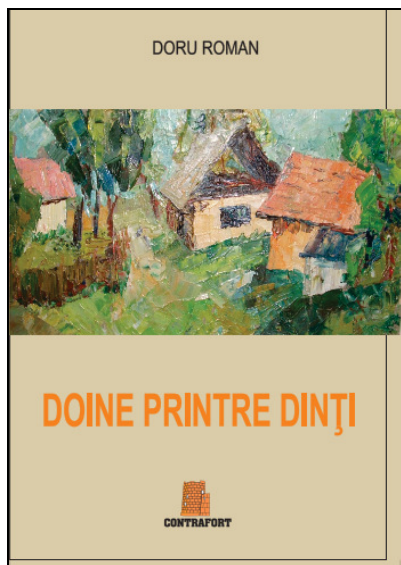
Cât despre textele despre Blaga, Rebreanu, Fundoianu, Maiorescu, Motru, „Crinul Alb” și, bineînțeles, Noica, predilecția sa, ce să mai vorbim: Ion Dur este cel pe care îl știm din cărțile anterioare, eseistul nuanțat, exegetul ce propune unghiuri noi de interpretare, bine documentat și competent. Spiritul critic și disponibilitatea analitică se angajază și în

probleme controversate pentru care Ion Dur găsește argumente justificatoare ca să-și impună punctul de vedere. Dacă ar fi să recomandăm cititorilor noștri un singur text din această carte, noi am propune eseul „Noica – între Apus, Răsărit și Pălăniș”.

SILVIU GUGA

DORU ROMAN ȘI POEZIA ÎN „VREMURI MALADIVE”

Poezia lui Doru Roman urmează un drum ce se deconspiră a fi **circular**, în ceea ce privește obiectivitatea. Din volumul **Pasajul filigranului** (Ed. Fundației Culturale „Ion D. Sîrbu”, Petroșani, 2002), volum ce trebuia să apară, în urma unor „nevinovate” modificări, la „Cartea Românească” înainte de ’89, poetul înlăturase orice urmă de subiectivism, sfidând narativitatea și metaforismul gratuit, în favoarea șlefuirii obiectului poetic într-un mod parnasian, de directă tăietură barbiliană. Se trecea, astfel, prin individualurile tarate ideologic, în orizonturile unei obiectivități reci, uneori sculpturale, grație predispoziției poetului spre o lume populată de pietre prețioase, adevărate locuri privilegiate ale imaginarului său. Un **safir** este omul în bucata de steril social. Cu al doilea volum, **1907** (Ed. Contrafort, Craiova, 2007), se avansează pe aceeași linie a experienței poetice, de șlefuire și decantare a limbajului, însă atitudinea nu mai este de retragere de sub presiunea ideologică, nici de înfruntare, ci de retracție față de gesturile și subiectivitățile excitate la schimbarea de paradigmă socială. La o sută de ani de la reprimarea răscoalei din 1907, în pofida tăcerii generalizate, Doru Roman găsește de cuviință să aducă **ofrande** celor unsprezece mii de țărani uciși. Micropoeemele din acest volum se constituie, după arta **haikuului**, ca scăpărări ale locului unde sufletul se

atinge de obiect și subiectivitatea face o breșă în partea de eternitate a lumii. Aura ei se vede de cei din ochii cărora picură lacrimi de sânge. Al treilea volum, **Doine printre dinți** (Ed. Contrafort, Craiova, 2011), este o întoarcere sau recuperare a obiectivității prin subiectivitate. Lumea, în ceasul ei prim de răsturnare de paradigmă, s-a subiectivizat, alunecând, pe întinse laturi, în zonele maladivului. Doru Roman scrie, acum, în „*vremuri maladive*”, poeme ca **doine** de jale și le rostește „*printre dinți*”. Ele poartă asupra omului ajuns cu rădăcinile tăiate, prăvălit perfid la condiția de „marfă”.

Doru Roman se apleacă asupra unor situații din social și ideologic, atinse de o boală văzută de toți și de nimeni, și le ridică, spre confruntare, cu partea oarecum stabilă din istorie și viața omului.

La „examenul clinic” al justiției poetice se semnalează „virusi” periculoși, care, prin acțiunea ipocrită, trec drept „anticorpi”. Din această preschimbare, mai bine zis, împielitare, care „*te pune într-o fluiditate fără de capăt*”, cum s-a zis, vin îngrijorarea doinirii și grija doinitorului. Sunetele nu mai umplu cerul, nu se mai îndreaptă spre mister și transcendență, ci spre răni și imanență, ele se scurg ca lacrimi pe față și în pământ: unele sunt cu lumină, ca „*floarea de in*” („*Floricea inului / ochisorii cerului / în ștergar țesută / cu lumină multă / și cu fir de lună / candeliei cunună / vină de lumină / cu iz de grădină / și de busuioc / floare cu noroc!*”, **Chemare**), altele grele, cu tremur de neființă și moarte socială („*Foaie verde brad umbros / lumea s-a întors pe dos / și e plină de căpuși / la ferestre și la uși / ... / când te-au stors ca pe-o lămâie / drept la coș îți fac vânt ție / și din om ești numai marfă / ac, unealtă, altă boarfă*”, **Bancomania**, s.n.).

Nu misterele lumii contează, ci rănilor. Privirea poetului se îndreaptă tomografic spre ele, le observă cum s-au întins pe față și corpul suferindului și le descrie în așa fel ca să se aleagă chipul făptuitorului, deși acesta este înfășurat în hainele binefăcătorului.

Altfel spus, tema acestor doine este **ipocrizia** cu efectele ei **maladive**, întoarse ca **balsam** asupra țesuturilor sănătoase ale organismului social.

Atitudinea poetului, ca orice atitudine, se adâncește în subiectivitate și numai prin rezonanța socială s-ar putea, în ultimă instanță, determina reîntoarcerea spre obiectivitate.

Însă această determinare, ce scapă observației directe, se surprinde estetic în recursul lui Doru Roman la unele **entități ipostaziate** din poezia noastră populară sau la altele din zestrea culturală a lumii.

Prin aceasta, poetul se ferește atât de ilustrativismul cu marginile întinse în abstractul alegoric, cât și de efuziunile sentimentalismului. El face să vibreze contrastant cu precaritatea morală din intrestiiile sociale aceste **entități** din folclorul nostru, precum **oița năzdrăvană** din **Miorița** („*Mioriță lae / lae bucălae / te lăsară-n ploaie / să o faci de oaie / bacii te despoaie / și te ciomăgesc / și amar asupră-ți / rău grăiesc / că n-ai fi de neam / că n-ai fi de rasă / că pe arc carpatic / n-ai mai fi acasă / că ești hidoasă / că n-ai caracter / nu ești andaluză / nu ești juvaier / ba că-ți pute lăna / dar de tuns te tund...*”, **Oaie dragă**); **dorul** („*Pe muscelul mărului / la umbra haiducului / în cântecul cucului / toarce țara din fuior / lacrimi de argint și dor / răsucind fusul ușor / și îl cântă și descântă / zbor de pasăre plăpândă / și de inimă flămândă / gând de soare cu scânteii / de izvor țâșnit din stei / pe aripa norului / drept la poarta dorului*”, **Printre gene**, s. n.); **jalea** generată de un hotar despărțitor de neam (**Lacrima Prutului**), sau cea din doinirea „*Munții noștri aur poartă / noi cerșim din poartă-n poartă*”, constant prezentă, reluată în **Doina spoliei**; **urâtul**, ca piață rea („*Cânta un huhurez la proră / un singur huhurez cânta / și țara-n lacrimi se stinge*”, **Imitație nereușită**); alte ipostaze vin cu contururi prezente, dispariția fără urmă a flotei românești (**Fata morgana**), cu carnavalescul din social și politic (**Gondola**, **Prezent incandescent**, **În locul plopilor tăiați**, **Revelație**, **Superbaștanii**, **Zăbranic**), cu spectacolul lumii teatralizate (**Spadasinii noștri**, **De-a hoții și vardiștii**), chiar al semnelor istorice (**Dilemă**).

Spre acest procedeu sunt aduse și construcții „fabulistice” (**Opinia publică**). Din zestrea culturală a lumii, cu consonanță în prezent, se întrupează poetic **Mamutul cu**

picioare de lut – ipostaziere a deșertăciunii puterii și valorii politice, ca în cazul visului Împăratului Babilonului, ghicit și descifrat de Daniel (**Daniel 2**, 31-45).

Ipostazierea aceasta poetică, la care face recurs Doru Roman, își are rădăcinile în candoarea sufletească a românului și în speranța că prin invocarea poetică se pot îmbuna cele rele ale lumii.

Când vremurile au ajuns maladive, ca și în locuința în care există un bolnav, vocea trebuie să fie liniștită, iar mișcările celor din jur să fie discrete.

Astfel se petrece și cu această poezie a lui Doru Roman: doinele sale, „*printre dinți*”, nu înseamnă că sunt spuse cu ton ridicat, ci doar cu năduf, ca de o gură în sufocare, cu supărare și ciudă, de cineva ajuns la ceas de necaz.

Poate să fie un om, poate să fie un popor.

Un alt set de poezii, desprinse parcă din primul volum, de tăietură barbiliană, vin cu același scrâșnet social și se alătură doinelor, în cea mai mare parte dezarticulându-și strofele, întinzându-le pe verticală, clipind din rimele „ascunse”, ca niște stalagmite sau stalactite apărute în pieptul omului.

Cine pătrunde printre ele, și în tăcere le aude lacrima picurând în înghețare, începe să le împărtășească durerea.

Doru Roman o face.

Este durerea celui ce constată schimbările ipocrite ale unei paradigme sociale, ale acestei maladii sau banchize care ne scapă stăpânirii. Uimirea sa, ce ne privește și cuprinde, pare aidoma cu surprinderea lui Parry, din celebra **Parabolă** a lui José Ortega y Gasset: „*Parry povestește că, în călătoria sa spre pol, a mers o zi întreagă îndreptându-se spre nord, în goana neobosită a câinilor inhămați la sanie. La căderea nopții, a privit indicațiile aparatelor ca să determine locul unde se afla și, spre marea lui surprindere, a constatat că se găsea mult mai la sud decât dimineața. Întreaga zi se căznise să înainteze spre nord, alergând pe un sloi imens pe care curentul oceanic îl târa spre sud*”, (**Meditații despre Don Quijote**, Ed. Univers, Buc., 1973, p. 109).

DUMITRU VELEA

Părintele Feier - despre episcopii din mănăstirile străvechi

Preotul Nicolae Feier, aprig susținător al creștinismului, cel care înobilează, prin rugăciunile lui săvârșite la Biserica de la Coroana, viața creștinilor, apare pe piața editorială cu un studiu impresionant: „**Episcopi în mănăstirile străvechi ale Țării Bistriței – o incursiune eseistică în istoria monahismului românesc**”. Monografia, apărută în Colecția „Identități” a Ed. Karuna, cu binecuvântarea Mitropolitului Andrei, beneficiază de un

riguros aparat bibliografic, cercetătorul Nicolae Feier aplicând avizat studiile din cele mai vechi vremuri legate de credința românilor. Convins că neamul există și se evidențiază prin două elemente constitutive – limba și legea – Nicolae Feier face un pro domo pentru limba străveche a tracilor, declarându-ne veri buni cu grecii, latinii, germanicii, armenii și slavii. Legea strămoșească sau obiceiul pământului trebuie păstrate cu ardore la fel ca belagiile – codul de legi divino-umane ale monoteismului ascetic, promovate timp de milenii de către călugării pileați proveniți din casta preotească a bessilor, cei care i-au convins pe strămoșii noștri să se închine unicului Dumnezeu. Declarând răspicat că strămoșii noștri, machedonii traci din sudul Dunării, sunt primii creștini din Europa, Nicolae Feier vorbește despre creștinismul stră-românesc altoit cu ușurință pe învățătura leviților tuturor tracilor, așa cum îi numește părintele Stăniloaie pe preoții traci. „Dacă noi, românii, am marcat decisiv cu ceva *istoria universală*, am făcut-o prin Sfântul Dionisie Smeritul (Exiguul), în anul 530 d.Hr., cel care a instituit ERA CREȘTINĂ”, declară părintele Feier.

În anii 1456-1469, exista un episcop cu numele Macarie, care „sfințea preoți pentru Ardeal și Ungaria”, cu reședință într-o mănăstire din Galații Bistriței. El era continuatorul unei vechi tradiții eclesiale ortodoxe, bizantine, numită

horepiscopat stavropighial, având ca punct central Biserica Romanică de la Herina, construită după părăsirea cetății daco-romane de la Sărățel din pietrele și cărămizile acesteia. Fiind distrusă de către tătari în 1241, această străveche biserică a fost reconstruită de către sașii veniți aici ca „*hospites regio*”. Se spune că episcopul Macarie este un ucenic al Mitropolitului Moldovei și la îmbrăcarea schinei monahale a luat numele protectorului său, așa cum a făcut patriarhul Elie Miron Cristea care, după mamă, era și el din Galații Bistriței și care a luat ca nume de monah numele Mitropolitului

Ardealului, Miron Romanul. Lângă biserica monument istoric din Budurleni, se găsește o cruce cu caractere grecești, pe care se află inscripția Kir Macarie. Despre Galații Bistriței, cercetătorul Nicolae Feier spune că are numele legat de cartierul Galata din Bizanț sau de provincia Galatia.

Legat de episcopii din mănăstirile străvechi ale Țării Bistriței, o altă ipoteză este deslușită în această carte despre episcopul Ioan Layr, primul episcop de Vad care, se pare, că a avut primul său scaun episcopal în apropierea Cetății de la Sărățel, în schiturile fostei mari mănăstiri bizantine, preluată de sași și catolicizată. Din moment ce episcopul ducea tratative la fața locului cu patriciatul săsesc, în 1523, pentru dreptul de reconstruire a unor mănăstiri. Un alt episcop, Anastasie, conducea, în 1529, oștile lui Petru Rareș împotriva cetății săsești Bistrița, reușind, la 11 noiembrie, un armistițiu și predarea cetății. El se autodefinea episcopul Anastasie din Vadul ungurean, Vadul fiind sub jurisdicția Cetății Bistriței.

Cartea este un punct de sprijin pentru toți cei care iubesc biserica strămoșească, instituția pe care s-a întemeiat neamul nostru românesc. O lucrare în care sunt explicate toponimiile bizantine ce abundă în spațiul din jurul cetății daco-romane de la Sărățel-Domnești. O monografie ce merită așezată în rândul cărților de istorie și religie.

MENUȚ MAXIMINIAN

PANAIT ISTRATI, nomadul statornic

Notă asupra ediției

Rățiunea de a exista a lui Mircea Iorgulescu a fost scrisul. A scris mult și în ultimii trei ani de viață când se eliberase de corvoada serviciului la radio și avea planuri să scrie și mai mult, însă boala l-a împiedicat. Când a luat hotărârea să editeze Panait Istrati, studiul care i-a marcat serios existența, a trimis materialele precipitat, cu o furie pe care nu și-o mai putea înfrâna. Rămăsese dator doar cu „Nota asupra ediției”. Nu a mai apucat să o comunice, căci, pe 7 iunie 2011, a părăsit această lume. Ceea ce am inserat aici cred că poate fi lămuritor asupra modului cum dorea să fie ediția definitivă Panait Istrati.

IOAN GROȘESCU

Friday, February 4, 2011 8:07 AM
From: nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

[...] E costisitor pentru tine să termini traducerea din franceză în română a Spovedaniei și-apoi să te apuci de prefață.

Hai, te rog mult, ocupă-te de Istrati! Visez să facem o ediție revăzută, definitivă. Încearcă să visezi și tu.

Sunt pisălog? Recunosc.

Am trăit Saturday, February 5, 2011 5:40 PM From: i grosescu nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr

[...] Mi-aș dori mult pentru tine să poți duce la cap a doua variantă. Uite, îmi aduc bine aminte că, într-o scrisoare din 26 dec.1984, te întorșeseși din Grecia, spuneai, citez, *Lucrez la cartea despre Istrati, (care mi-a schimbat viața) și-mi doresc, pentru '85 s-o termin. Când și dacă apare, nu mă interesează; esențial e să știu că mi-am făcut datoria, că am scris-o, adică. (iar după aceea fie ce-o fi, spuneai atunci).*

Semne bune Sunday, February 6, 2011 8:03 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] M-am hotărât. Ți-am spus că începusem, cu ani în urmă, să traduc din *Spovedania unui învins*. Am găsit cele circa 20 de pagini pe undeva prin computerul vechi și nefolositor. Voi continua cu traducerea și am de gând să fac și prefața și note bibliografice. Paralel voi adăuga la ceea ce am și ceea ce voi folosi la note. Prima parte din *Celălalt Istrati* nu o am culeasă, însă pe cea de a doua, da.

Dacă Domnul sau cel care hotărăște asupra vieții mele îmi va îngădui, în trei luni dau gata ceea ce mi-am propus.

Miercuri Wednesday, February 9, 2011 6:03 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i grosescu nelutzug@yahoo.com

[...]Dar eu nu vreau să o lungesc atât de mult, nu de alta, dar dacă până atunci plec dincolo?! Până să mă fulgere boala, aveam un fel de sentiment nepăsător al timpului din față - nu era limitat. Acum e și mai rău, nu știu unde e limita aia. Știu doar că e aproape. Că poate fi peste o lună, două, trei. Că la fel de bine poate să fie ceva mai încolo. Dar îi simt, ca un tăiș de ghilotină, răceala ascuțită în ceafă.

Gata. La muncă! **Traduc, am pornit șantierul, și o fac și pentru a evada în lumea cuvintelor, a echivalentelor etc., o lume mult mai plăcută și mai suportabilă decât cea care mă înconjoară.** [...] Hai, la lucru, Iorgulescule!

Re: Ai Wednesday, February 9, 2011 9:15 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Mă lupt cu traducerea! [...] iar când obosesc, fac doi pași și mă pun în pat!

sâmbătă Saturday, February 19, 2011 7:06 AM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] dar inima mă trage la traducere. Și s-a răcit vremea și la Paris. Dar, vorba Sandei, bine că sînt în viață! [...]

Nu mă Saturday, February 19, 2011 6:45 PM

From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Luni mă bombardează cu chimicale. Moleșala începe cam de marți după-amiază.

Scriu la interviul despre Buzura. [...] Chiar dacă nu-l termin până duminică seara/luni dimineață, tot îți trimit cât am scris, [...]

marți Tuesday, February 22, 2011 9:16 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com Message contains attachments! File (68KB)

Dimineața de azi încă nu e lovită de efectele chimioterapiei - și încerc să profit.

Am trimis interviul acum câteva minute, îl ai, iată, și tu, trufanda. [...] Sâmbătă și duminică am avut zile mai tulburi, iar ziua de ieri, luni, ziua de chimioterapie, a fost lungă și obositoare. [...] dar de diseară sau de mâine, miercuri, s-ar putea instala, nu știu cu ce virulență și durată, obișnuita oboseală chimică. O aștept în liniște. Mă reapuc de traducere.

Spune-mi Tuesday, March 1, 2011 6:01 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...]M-am chinuit îngrozitor. Deja mersul până la spital a fost ca o expediție himalaiană, [...]

Joi Thursday, March 3, 2011 8:15 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Nu am putut lucra nimic până acum, bineînțeles. Voi relua începând de azi. Următoarea sedință de chimioterapie e pe 14 martie, aș mai avea vreo zece zile până reintru în apa neagră...

→

Vineri Friday, March 4, 2011 10:30 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
[...] Mă simt stors, stors, așa e cuvântul. Golit până și de suflet. Și plâpând. Mai exact, pâlپând...[...]

Esti Saturday, March 5, 2011 8:28 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Da. Ieri am reușit să traduc o pagină din "Spovedanie". [...]

Duminica Sunday, March 6, 2011 6:34 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Iată-mă treaz și pus pe lucru la cinci dimineața, [...], cu o senzație că am ieșit până la brâu din apa neagră a chimicalelor [...] Nu știu cât mă va ține, dar încerc să profit. Am lucrat și ieri puțin, am tradus cam o pagină.

Duminica Sunday, March 13, 2011 9:50 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Răul a venit - ieri - , m-a inundat, m-a zdrobit, apoi s-a dus. Acum mi-e bine. [...] Acum, cât m-o ține, încerc să mai traduc. În aceste ultime trei săptămâni n-am reușit să prognez prea mult...

Revin Sunday, March 27, 2011 5:15 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
[...] Mi-am găsit o poziție cât de cât confortabilă pentru mijloc, tușesc fără scrupule, vreau să traduc măcar o pagină [...]

Miercuri Wednesday, May 4, 2011 8:06 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
[...] Am realizat că în fond de pe la 17 ianuarie am tot făcut naveta între casă și spital și că în afară de vreo 30 de pagini traduse din Spovedanie (rămase înghețate de pe la 20 martie, ca macaralele lui Ceaușescu, când a început să-mi fie deosebit de rău), [...] Și am fost obligat să suport și mizeriile instituțiilor din țara mea de origine...

Re: Ai Friday, May 6, 2011 7:18 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Fac proiecte. Știu că e o nebulie în situația mea, dar altfel mor. La spital, când mă zbăteam între trezie și leșin, încercam să mă agăț de orice, să nu mă prăbușesc. Cel mai des îmi făceam planuri, inevitabil delirante. Acum încerc să recuperez câte ceva din acele deliruri și să le găsesc o formă

rațională, cât de cât. Dacă iese ceva, îți scriu.
Nu pot scrie, nu mă pot concentra, nu am forță. Poate va veni...

Pe Sighet Monday, May 9, 2011 1:07 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Măine am chimioterapie. Deci o nouă sursă de bleagă accentuată pentru zilele care vin ...și mă tot gândesc la "proiectul nebun"!!!

proiectul Monday, May 9, 2011 6:45 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
Dom' Jan,
Probabil sub crisparea inconștientă, dar activă, a mersului de mâine la chimioterapie, m-am mobilizat să raționalizez "proiectul nebun" și să ți-l trimit. Să fie la tine...

Iată:
a) după apariția noii ediții a "Mahalalelor" tale, i-am putea propune patronului editurii ploieștene să scoată un Istrati "ediție definitivă".
b) baza ar fi ediția din 2004 de la Polirom (o ai - și te rog să urmărești pe ea, să verifici dacă nu bat câmpii!);
c) aș elimina "prefața epică..." și aș pune în loc un text inedit despre Istrati și Orwell: prima traducere în franceză a unei cărți de George Orwell s-a făcut în 1935 și avea o prefață de P.I., apărută postum, la trei luni după moartea lui, un fel de testament literar...; am acest text în franceză, doar să-l dau pe românește;
d) ar urma partea intitulată "Tânărul Istrati" și apoi cea numită "Drumul spre glorie";
e) aș pune un capitol inedit de sinteză asupra destinului și operei lui PI, de genul el s-a creat pe sine, cca. 50 de pagini, e scris;

f) aș lăsa "addenda", dar aș schimba câte ceva - aș scoate "afacerea..." și aș pune un tex, pe care ți l-am trimis odată, intitulat "cum se fabrică un agent comunist"; aș pune, sint tentat, și poemul lui Victor Serge tradus de mine, "Moartea lui Panait", care ar încheia volumul.

Ce zici?! La așa ceva te gândeai tu când tot mă împingeai să-l pun în ordine pe Istrati?

Mai am de pus aspectele tehnice, dar nu mai am putere și mă bizui pe ajutorul tău. Revin când pot; acum sint epuizat...

Domnule, Monday, May 9, 2011 6:54 PM From: "ioan grosescu" nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr
e o chestie absolut fenomenală!!!! [...] Eu ți-am spus de mult să faci/facem treaba asta, dar nu am insistat ca să nu te agasez. Hai!

Dupa Wednesday, May 11, 2011 7:56 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
... Să nu zici că m-am țicnit din cauza bolii... francezii au o expresie, "rage de vivre", aș traduce-o prin "furie de a trăi", deși "rage" nu e chiar "furie", e mai aproape de... "turbare", pentru a se sugera, probabil, dimensiunea irațională și metafizică a respectivei stări...

Ce crezi tu, monșer, că am făcut aseară, după ce am venit de la spital (pe la patru, dar am dormit apoi vreo două ceasuri)?! Ei bine, am scociorât prin diferitele mele fișiere "istratiene" și am compus unul nou, cu titlul "proiect ediție definitivă". Am pus în el (cu gândul să-ți trimit tot, la tine vor fi în siguranță) tot ce este susceptibil să intre în ediția proiectată. Tot ce e "nou", vei vedea, există, se înțelege, în formă informatizată (n-am stat). Din volumul de la Polirom am de asemenea în formă informatizată tot - cu excepția primei părți, "Tânărul Istrati" (p.18 - 174).

Nimic Sunday, May 15, 2011 10:57 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
nou.

Nu-l voi căuta pe acel domn de la Polirom. Eu vreau ca această ediție definitivă Istrati să apară tot la Ploiești, la dl Paul, sub îndrumarea ta.

Ți-am spus că reîncep, încetișor, să revin la suprafață. Uite ce-am făcut ieri și azi, trăgând de mine, e drept: am pus la punct noua formă a "addendei", cu tot ce va conține ea (din ceea ce a→

Foto: Daniel Leș, Borțoasa

intrat în volumul de la Polirom din 2004 nu rămâne decât textul despre "cruciadă"). Când voi căpăta puteri, îți trimit.

Cum crezi. Sunday, May 15, 2011 1:03 PM From: "Ioan Grosescu" nelutzug@yahoo.com To: mircea.iorgulescu@sfr.fr
[...] Mi-a plăcut (încă de pe 15 sept. 2009 ți-am spus) și mi-a rămas întipărit în minte ceea ce mi-ai scris în dedicația pe cartea trimisă: "...această biografie a unui nomad statornic". Ce titlu de carte: **"Panait Istrati, nomadul statornic"!!!!**

Dupa delir, Sunday, May 15, 2011 10:16 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
disciplină!!!

Domnule, acesta va fi titlul, dacă va fi să fie ceva! Da, și ți-l datorez!

Iata Monday, May 16, 2011 8:10 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
cum arată "noul cuprins":

CUPRINS

În loc de introducere: de la Romain Rolland la George Orwell

I. Tânărul Istrati

«Cazul» Istrati

Fiul cărții

Fratele sărac

II. Drumul spre glorie

Anonimul elvețian

Recunoașterea

III. Panait Istrati - creație a lui

Panait Istrati

IV. Addenda

Un anarhist al dracului de deștept ..

Cum se fabrică un agent comunist ..

Chemarea Mediteranei

„Otomanul” Istrati

«Cruciada Românilor» și Panait Istrati

Recviem din stepă

Și există deja aproape întregul conținut. Aș mai avea de dat pe românește (de rescris, vreau să zic) povestea cu Rolland și Orwell (o am numai în franceză) și de procurat forma informatizată de la Polirom, din 2004, asta pentru partea intitulată "Tânărul Istrati" (e, de fapt, cărțuia din 1986...)

Nu, nu sînt "funcțional" decât cam 15% , dar strâng din dinți... ce altceva pot face?!

Uite Thursday, May 19, 2011 6:08 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Daniel Leș, Pe gânduri

Message contains attachments 3 Files (285KB) | Download All

și celelalte două capitole (Anonimul și Recunoașterea), plus, ca "foaie de drum", noul cuprins... mă bucur că sunt acum la tine, am sentimentul de ușurare, ca și cum le-aș fi depus la bancă.

Expeditia Monday, May 23, 2011 12:04 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Mi-am mai revenit și eu, dar nu cine știe ce. Lucrez la acea rescriere pe românește a textului ce urmează să țină loc de introducere. Încerc să termin până la sfârșitul săptămânii (pe 31 am iarăși nenorocita de chimioterapie...)

POZE: îți voi trimite "căcălău, maria-ta!". O să mă și înjuri...

[...] M-am uitat deja pe macheta realizată de tine cu ce ai până acum. E foarte bine, dar sînt o mulțime de mărunțișuri. Poate vorbim la telefon...

este Wednesday, May 25, 2011 12:11 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

ok, prietene - și cum zici să fie scris textul și cu ajutorul pe care mi-l dai; nu sînt deloc în apele mele, fie ele și mai tulburi, mă chinuie respirația; cât despre poze, dacă am vlagă - deși nu e mare lucru! - voi încerca să fac în cursul zilei un test; JPEG am;

Re: Uite! Sunday, May 29, 2011 10:30 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

[...] Eu sînt în aceeași stare de istoveală, mă târăsc prin casă și mă uit

pe fereastră cum a venit vara [...]. Dacă nu se găsește o soluție să mă repun cât de cât pe picioare, până la sfârșitul anului dau ortul popii...

Am mai lucrat, fără mare spor, dar cu devotament. [...] Probabil voi scurta; textul francez era pentru alt cititor decât cel român. O să-ți mai trimit și poze.

ia fii atent aici Monday, May 30, 2011 6:07 PM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: „ioan grosescu” nelutzug@yahoo.com
Message contains attachments 1 File (79KB)

Dragul meu,

Ești un chițibular perfecționist. Am citit pasajul trimis de câteva ori, dar nu-mi dau seama ce te stînjenește. Oricum, am creierul terciuit, mi-a fost foarte rău și sîmbătă, și azi. O să reiau când voi fi mai limpede. Și sînt foarte crispat din pricina chimioterapiei de mâine. Fiindcă nu m-am refăcut după cea de acum trei săptămîni... prevăd zile groaznice.

Am reușit, cu chiu cu vai, să termin textul Orwell. Ți-l trimit, să mă liniștesc. Am și încă două poze de trimis. Dau povara pe tine, săracu'...

Marti Tuesday, May 31, 2011 7:34 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com

Aștept ambulanța am avut iarăși o noapte grea. [...]

"Dublu" ăla e un decalc după franceză, cred; dacă tu crezi că e greșit înlocuiește eventual cu "revers" sau cu ce crezi că e mai convenabil. Obişnuiește-te să iei hotărări de unul singur, căci soarta textelor mele, în curând, va depinde de tine în exclusivitate.

Uf! Nu mai pot....

Revin Sunday, June 5, 2011 9:29 AM From: mircea.iorgulescu@sfr.fr To: i. grosescu nelutzug@yahoo.com
foarte greu și încet. Chimioterapia de marți a fost ea ultima din serie, dar a fost cu aceeași substanță și aceeași doză ca și cele precedente. Și aceeași toxicitate, dacă nu chiar mai mare, prin efect cumulativ. Abia azi, duminică, am reușit să mă ridic din pat și să fac vreo câțiva pași și să scriu acest mesaj.

Acum mă întorc în pat, sînt stors! Dar nu mă las.. *)

*) Acesta a fost mesajul trimis duminică, 5 iunie. Marți, 7 iunie 2011, ora 8 dimineața, închide ochii ca și cum s-ar fi culcat ca să se odihnească puțin înaintea încă unui efort de a pune la punct ultimele detalii la „proiectul nebun” de pregătire a ediției definitive Panait Istrati.

DOCUMENTELE CONTINUITĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(VI)

Viața era tot mai pătimită, mai căznită, mai pocită și mai siluită și pe din afară și pe dinăuntru ca de o mână vrăjmașă. Nu mai era din aia de odinioară din care îți venea să muști ca dintr-un măr și să nu te mai sature de plăcere și de răcoare. Nu mai avea gustul celei de atunci, nu mai avea parfumul acesteia, era ca florile alea urâte despre care nici nu te gândeai că s-ar putea naște vreodată, dar căroră se pare că le venise vremea. Ziua nu mai era zi, noaptea nu mai era noapte, vara nu mai era vară, iarna nu mai era iarnă, obrazul nu mai era obraz și parcă nici locul nu-i mai era acolo unde se afla. Bucuriile și necazurile nu mai țineau de suflet, așa cum ținuseră, fuseseră furate fără nicio rușine de trupul de hulpav, cu plânsul și cu râsul și cu lacrimile, cu tot, iar nevolnicul care le furase spre fălă, că, de, el era trup de om, nici nu știa la ce sunt bune. De atâtea mușcăături și sfâșieri din toate părțile, lumea se crâmpoțise, se împrăștiase, se făcuse un fel de pardoseală moale în care oamenii scormoneau ca găinile într-un fel de cine știe ce de pe jos, scormoneau să se îndoape și să crape de sătule, în timp ce proastele de rațe care n-aveau decât ciocul de scormonit, se uitau de pe lături și crăpau de flămânde. Mai mult și decât crăpelnița, era la mijloc banul. El era bucuria, patima, durerea și tot ce putea fi mai rău. Dar să-l iei, nu să-l dai. Tu și cu tine și un timp și cu ai tăi erai lumea întreagă. Restul, începând de la poarta bătăturii și călcând în uliță unde putoarea aia de nevastă-ta și proasta de fiică-ta, fată mare, aruncau gunoiul de după o săptămână – două de măturat, erau marele rest, arătura, pârloaga sau ce-o fi, numai de vămuit, de dijmuit, de ciupit, de jumuit și de muls să fie și să țină. Țăla, restul ăla, era hoitul cel mare din care se înfruptau toți, aici se dădea bătlia lui care pe care. Cine apuca apuca, cine nu... Că de-aia îți învățaseși mâinile să adune, să apuce, să rupă, de-aia îți învățaseși picioarele să fugă sau să pună piedici în dreapta și în stânga. Tot *chichirezul* era să fie peste ceilalți, și cât de sus era o stabileau tot banii. Altfel, pentru ce ți-ar fi fost bună mintea? Ajunsese la modă o vorbă: să te descurci. În asta erau cuprinse și știința căpătatului din milogea și cumpăratul și furatul și tot ce ținea de deșteptăciune, tot ce te ducea cu gândul la bani. Se înțelege că și munca era aici, când omul nu mai avea încotro, dar și munca era de multe feluri, între care, mai pe la margine, și munca cinstită. Nimic, nimic să nu-ți scape nestors, nemuls... Fiindcă banul era ca un coșmar perpetuu, te urmărea pretutindeni. Banul e buruiana cea mai spurcată care trăiește pe unde nu te aștepți. Găsirea lui însemna să te descurci.

Păi să luăm, de pildă, nunta, treabă, ai zice, ca orice treabă. Dar făcută cu cap, o nuntă, hai, fie două, trei, te făceau om. Nu mai era însă nunta de odinioară, care se făcea spre bucuria celor două case înscrise, dar și a celor pe care îi pofteai ca să împarți bucuria cu ei. Atunci totul te costa pe tine și pe socrul celălalt, voi erați cei care puneți totul la bătaie și, Doamne, multe erau! Acum, că se schimbaseră vremurile, se schimbaseră și năravurile. Ceilalți, satul era cel care da. Nici vorbă, și înainte îți veneau oaspeții cu ceva, că nu se cuvenea să vină cu mâna goală, cu un miel, cu un purcel, chiar și cu un vițel, cu un săcotei de grâu sau de porumb la încropirea gospodăriei tinerilor, dar treaba asta se

făcea mult mai înainte și, pe cât se putea, pe ușa din dos, nu în văzul tuturor. Dar de aici și până la plicul de azi, înmănat în prealabil fiecărui cap de familie participantă, plic pe care era bătut la mașină numele și prenumele, dacă nu și adresa destinatarului, și pe care, foarte important, era un dreptunghi în care era specificat: valoare netă lei... , cursese multă apă pe pârau. Singura grijă a oaspetelui era să bage banii în plic și să aibă grijă ca suma acestora să *bată* cu cea trecută în casetuță. Element esențial din întregul proces de organizare care cădea pe capul celor doi cuscari. Nu se putea lăsa o asemenea grijă pe capul amărăților de însurăței, mai ales că unii încă mai aveau caș la gură, și care erau cu gândul la ale lor, fiindcă nu ieșiseră din visul acela frumos că *pirostriile* care le fuseseră puse pe creștet i-ar fi făcut niște *regișori* la care venea atâta lume să le ureze una și alta.

Cam același lucru și cu botezul care urma, că, dacă nu urma, asta putea să însemne o suță de alte lucruri, botezul, mai bine-zis mobilul său, praznicul, urmarea să suplimenteze încasările de la nunta cea mare pentru a cărei reconstituire, măcar parțială, veniseră oaspeții. Pruncul, ca și cei doi însurăței, se transformaseră odată cu așezarea oamenilor la masă într-un pretext. Aproape ieșea și el din calcul, așa cum ieșeau o serie de ritualuri devenite inutile din cauza prea multei științe care le asalta din toate părțile, ca de pildă ursitoarele, episod atât de spectaculos la botezurile de pe vremuri.

Un loc aparte în acest trio de sărbători (sărbătoriri) din viața omului îl ocupa înmormântarea. Nu e deloc greșit s-o numim așa, din moment ce până la ieșirea oamenilor din cimitir și întoarcerea la fosta casă a mortului, prin atmosfera de măreție și de cucernicie, te apropia și pe tine, cel viu, de Dumnezeu și de tainele cele de nepătruns. Deși, cum ar fi fost de așteptat, se presupunea cel puțin că moartea și înmormântarea ar fi fost cu totul și cu totul altceva, se întrezăreau multe similitudini cu practicile nunții și ale botezului. Așa că apropierea uneori până la suprapunere cu moartea și cu înmormântarea din *Miorița* nu puteau fi luate decât drept o metaforă singuratică și suspendată din folclorul nostru. Nu mai vorbim de suprapunerea quasi totală din cadrul petrecerii, „petrecaniei”, care chemase oaspeții dornici să reconstituie măcar parțial ceea ce fusese la nuntă. Nu se mai ținea cont de amănuntul că, dacă la naștere, se năștea o stea, acum cădea una, poate aceeași, dar nu se putea trece cu vederea că omul trebuia să-și scoată cât de cât pârla, →

ȘTEFAN GOANȚĂ

să-și scoată o parte din banii dați doctorilor, vracilor și pe eventualele medicamente, dacă mortul fusese chiar bolnav și de altă boală, în afară de bătrânețe. Așa că și aici era nevoie de nelipsitul caiet în care să notezi discret, dar firesc, ceea ce a fost adus ca prinos răposatului: *jumate* de sticlă de ulei și de *kil* de zahăr, niscaiva ouă, găina sau metrul de cârnaț... La nuntă, se înțelege, erau mai multe de notat. Nu lipseau dintre celelalte cadouri săpunurile, sticluța de parfum și pasta de bărbierit și perechea sau două perechi de chiloți pentru mireasă. Uneori – asta depindea de plăcerea scrisului și de îndemânare – notați și dacă nevasta invitatului s-a *servit* și ea din toate ca ceilalți. Se prea putea ca dumneaei, de teamă să nu vadă suratele din jur că se ghiftuiește și pe urmă să aibă de ce s-o bârfească, făcea treaba asta acasă spre nemulțumirea abia ascunsă a bărbatului. Trebuia să se sacrifice el și să se îndoape pentru amândoi, dar treaba asta o trecea cu vederea cel cu caietelul și n-o mai consemna, deși, în spiritul corectitudinii, trebuia. Fuseseră însă cazuri, așa se auzise, când soții se certaseră din cauza asta, dacă nu ajunseseră și la spital din cauza îndopatului peste măsură, până la divorț. Nu de alta, dar nu știai dacă la vreo nuntă de-a ta sau la una care urma să aibă loc în casa ta ăia n-o să bage în ei și mai și. Așa că nu puteai rămâne în pagubă. Erau însă multe altele de care nu puteai trece cu niciun chip. La chestia cu plicurile, te puteai și arde, dacă nu căscai bine ochii. Se întâmplase de multe ori ca în plicuri să se găsească, în loc de bancnote, hârtii goale tăiate din caiete cu foarfeca la aceleași dimensiuni. Să nu te zgârii pe obraz de ciudă? Așa că îngroșai obrazul, deschideai plicul în fața omului și, de față și cu alți martori, verificai dacă banii puși *băteau* cu suma pe care respectivul o trecuse *manu propria* în casetuță. Paza bună...

Am zăbovit asupra ceremonialului actual din jurul celor trei evenimente cruciale din viața omului – fără a decripta și ceremonialele de odinioară, considerându-le pe acestea ușor de reconstituit prin rememorare și monografiere de înaltă competență la dispoziția celor interesați –, pentru că acestea ni se par cele mai concludente când e vorba să se compare ce a fost cu ceea ce este în acest domeniu și, în același timp, pentru că tot aici găsim și cea mai prolifică sămânță de vorbă în disputele pe aceeași temă de tipul: «Și acum mai ai ceva de zis, domnule bățule, care zici că duci în cârcă zestrea de înțelepciune, moștenire de la zeci și sute de înaintași? Acum vezi ce e aia nuntă adevărată, naștere și *botejune* adevărată și îngropare adevărată?» «Mai am de spus, mă domnule ăsta, mai am, și încă multe, chiar dacă unele sunt spuse și răspuse în zadar. Cele de azi, așa cum sunt ele spuse de voi, par a fi mai degrabă niște poveri în plus pe capul celor care le poartă, niște corvezi. La fel sunt și pentru cei care se simt obligați să participe cu obolul lor la ele, adică măcar să înapoieze darul în bunuri sau în bani primit de ei când au fost gazde de una sau de alta. Acum, ca oaspeți, trebuie să dea înapoi ceea ce au primit atunci și să-i sugereze încă de pe acum celui care primește să dea și el când îi va veni rândul să-i fie oaspete, să dea cât a primit dacă nu și mai multișor, că viața asta le tot scumpește pe toate. Și nu vezi domnia ta că cele legate de

evenimente, cum le-ai zis, nu mai sunt ale sufletului, nu mai sunt cele care să te înalțe prin puterea bucuriei ori a durerii, să te întinerească, nu să te îmbătrânească sub greutatea lor. Îți creștea inima la ce oboseală dulce îți aducea atât bucuria, cât și durerea! Că aici vreau eu să te aduc. Întâi și întâi, să-mi spui mie ce e cu progresul ăsta cu care îi tot dai zor. E mers înainte sau înapoi? Și pe ce te bazezi dumneata când spui că încolo e înainte și încoace e înapoi, când trebușoara asta cu ce înseamnă înainte și înapoi n-o poate dezlega nimeni? Că de stat pe loc nu poate fi vorba. Și nu vezi că, făcând și dregând lucruri peste lucruri cu tot mai puțină plăcere, omul

se usucă din picioare? Trăiește și așa, că n-are încotro, ca și pomul căruia nu-i mai place locul tot mai bolnav în care trăiește, dar se usucă și el încetul cu încetul. Iar dacă uscăciunea lui începe de la inima lui de lemn, de la miez, și a omului începe tot așa, adică de la suflet. Pe urmă, de la uscăciunea asta începe și urâtirea omului. Nu vezi ce urăți se fac și oamenii și pomii? Le pui apă la rădăcină, le faci trai de trântorit în seră, degeaba. E drept, capătă pentru o bucată de vreme o rumeneală în obraz ca

aia a bolnavului de oftică, dar cât îl ține? Pe cine mai înșeală culturile astea siluite prin fel și fel de tratamente spurcate.»

Și, aduse de bățul până aici, gândurile erau reluate de alți firoșcoși de-ai noștri, ai satului, atâtia câți mai erau printre bătrâni, care se contrau de mai mare dragul cu filozofii de vitrină repeziți tam-nisam asupra *Mioriței* și nu numai. Că bătrânii mureau, se duceau și nu mai veneau alții în locul lor, iar tinerii se tot nășteau și tot mai tineri și mai nesimțitori. Din cauza fatalismului, a unui anumit spleen carpatin, din cauza renunțării și a îndemnului la pasivitate promovat de ea, de *Miorița*, am fi..., dar ce n-am fi, dacă e vorba de rău?, rămași în urma celorlalți. Asta tot ziceau dumnealor. Atât să fi înțeles ei sau atât să fi vrut să înțeleagă din *Miorița*? Dar există fatalitate, prăbușire în renunțare la tot ceea ce e viu în jurul nostru? Pe cine nu ar înfiora, dacă ar privi cu ochii minții, tragismul luptei firisorului de grâu rămas numai de o șchioapă din pricina secetei, dar care și cu ultimul strop de viață se ascunsese într-un biet spiculeț, abia ghicit că e spic, și acolo aștepta ca măcar un bob din el să scape sănătos și să-i asigure perpetuarea? Și aceeași încrâncenare și din partea unui biet fruct bolnav și viersănos încăpățânat în repeziciunea cu care vrea să se coacă, doar doar sămburele din el i-ar putea asigura o nouă încolțire. Și ce să mai zicem de lupta până la istovirea totală a musculiței prinse în panza-plasă a păianjenului! Și numai omul, numai el din tot ceea ce e viu să renunțe, să îngenuncheze și să-și primească de bunăvoie moartea? Ar fi absurd, o culme a absurdului, dacă se poate spune și așa. Balenele sinucigaș? Dar cine garantează că în cazul lor e chiar vorba de o sinucidere și nu doar se zice așa pentru a masca neputința omului de a descoperi adevăratele motive care ar întâmpina intuirea din partea lor a unei morți iminente? Și atunci, excluzând cazurile patologice izolate, tocmai în fericitul ciobănaș de pe gura de rai să se fi născut acest morb? Cu voia dumneavoastră, altă superabsurditate!

Foto: Daniel Leș, "În povești"

Convorbiri duhovnicești

cu I.P.S. Arhiepiscop Ioan Sebejan
al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Poezia *Rugăciune* este una dintre cele mai alese flori pe care și le-a sădit Eminescu în grădina operei sale literare.”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, sunt unele persoane sau categorii de oameni care nu o cinstesc pe Maica Domnului, dar noi, românii, avem un strălucit poet care i-a închinat o poezie cu totul deosebită. Mă refer la poezia *Rugăciune*, închinată Fecioarei Maria, scrisă de marele nostru Mihai Eminescu. Pentru frumusețea ei deosebită și pentru dimensiunea creștină extraordinară (de fapt creștinismul reprezintă una din ipostazele lirice eminesciene), redau textul în întregime:

Noi, ce din mila Sfântului
Umbră facem pământului,
Rugămu-ne-ndurărilor,
Luceafărului mărilor;
Ascultă-a noastre plângeri,
Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce, clară,
O, Maică Preacurată
Și pururea Fecioară,
Marie!

Crăiasă alegându-te
Îngenunchem rugându-te.
Înalță-ne, ne mântuie
Din valul ce ne bântuie;
Fii scut și întărire
Și zid de mântuire,
Privirea-ți adorată
Asupra-ne coboară,
O, Maică Preacurată
Și pururea Fecioară,
Marie!

Poezia *Rugăciune* de Mihai Eminescu este un imn religios cu accente de odă. Titlul este folosit cu sensul său propriu, de act existențial uman în fața divinității.

Scriitorul-teolog Valeriu Anania, devenit mitropolitul Bartolomeu al Clujului, consideră că poezia pornește de la tradiția creștină autohtonă și că ipostaza care l-a sensibilizat pe Eminescu este icoana Maicii Domnului de pe bolta de deasupra Sfântului Altar, cu privirea și cu brațele îndreptate ocrotitor către credincioșii dinăuntru, în care Maica

Domnului este ocrotitoare a creștinătății. Înainte de a continua să spun câteva cuvinte despre această poezie, Înaltpreasfințite Părinte, de ce se află tocmai icoana Maicii Domnului pe bolta de deasupra Altarului?

I.P.S. Ioan: La Cincizecime, Maica Domnului a ascultat predica Sfântului Apostol Petru, când s-au botezat cam la trei mii de suflete și atunci când s-a întemeiat Biserica, Maica Domnului a fost de față. Sub ochii ei s-a întemeiat Biserica. Sub ochii ei blânzi și privirea-i dulce, săvârșește în mod permanent preotul Sfânta Liturghie. De aceea, pe cupola Sfintelor Altare, se pictează Maica

Domnului cu Pruncul în brațe, astfel străjuind biserica, pe preot și pe credincioșii aflați în biserică.

L.C.: Revin la poezia lui Mihai Eminescu, *Rugăciune*. Poetul concepe „rugăciunea” într-o formă dialogată, structurată în două strofe, cu refrenul: „O, Maică Preacurată / Și pururea Fecioară, / Marie!” Adresarea este în numele colectivității. Comuniunea sufletească se realizează printr-o invocație adresată „îndurărilor”, „luceafărului”, pentru ca „regina peste îngeri”, „lumina dulce, clară” să „se arate” din „neguri”. Dialogul eului liric cu divinitatea din prima strofă este susținut de verbele „rugându-te” (gerunziu) și „ascultă, te arată” (imperativ), exprimând implorarea sacră a Fecioarei pentru a asculta „a noastre plângeri”. Fără a detalia concret, Eminescu dezvoltă, în strofa a doua, invocația către Fecioară: „Înalță-ne, ne mântuie / Din valul ce ne bântuie”. Sugestiv folosit verbul „a înălța”, a ne ridica la cer prin alăturarea cu „ne mântuie”, iar „valul” are semnificația efemerului, a tot ce este trecător.

Imaginea poetică a Fecioarei este metaforică: „crăiasă”, „scut și întărire”, „zid de mântuire”, cu „privirea adorată”, un izvor de mântuire. Refrenul strofei a doua are alte semnificații decât cel care încheie prima strofă: privirea Fecioarei are puteri miraculoase, sugerând înălțarea și mântuirea.

Poetul Mihai Eminescu creează atmosfera necesară exprimării unor gânduri și sentimente înalte, prin îmbinarea lexicului religios, cu rolul de a sacraliza („Sfântului”, „îngeri”, „rugându-te”, „îngenunchem”, „înalță”, „mântuie”, „mântuire”), cu vocabular de factură romantică-mitică („luceafăr”, „mare”, „neguri”, „lumină”, „crăiasă”, „adorată”). Se realizează astfel o necesară antiteză între lumea terestră, cu existența sa efemeră, care face „umbră pământului”, „cu plângeri” inerente condiției sale bântuite de „valuri”, și lumea divină, capabilă „să mântuie”, coborându-și asupra noastră, a oamenilor, „privirea adorată”.

Poetul transmite sentimente pioase, realizând un portret literar atemporal (general-valabil). Văzută în ipostaze diferite („regină”, „lumină dulce, clară”, „crăiasă”, dar și „scut”, „zid de apărare”), Fecioara Maria îmbină măreția și suavitatea. La atmosfera generală, contribuie și muzicalitatea specifică imnului religios: două strofe de câte zece versuri, alternează rima împerecheată din primele șase versuri cu cea încrucișată din ultimele patru, cu un ritm ce dă impresia unei incantații religioase. Iar ultimul vers conferă o notă de modernitate, deși poezia este realizată în „dulcele stil clasic”. Acesta este Poetul Mihai Eminescu cu geniul său.

Știu, Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, că apreciați și că vă place poezia eminesciană. Într-una din sălile reședinței episcopale de la Miercurea-Ciuc, alături de icoane ale sfinților români, sunt însemnate versuri scrise de Mihai Eminescu. Dar să revenim la minunata poezie *Rugăciune*, adresată direct Preacuratei Fecioare Maria. Oare de ce Eminescu a ales-o pe Maica Domnului pentru a-i adresa rugăciunea? →

LUMINIȚA CORNEA

Foto: Bustul lui Eminescu de la Blaj

CURSURI DE FOLCLOR ROMÂNESC PENTRU ÎNGERI

A plecat discret dintre noi (4 decembrie 2011, Cluj-Napoca), așa cum a trăit întreaga viață, prof. dr. Ion Șeuleanu, originar din Târnăveni, născut la 7 octombrie 1939.

A fost absolvent al Facultății de Filologie din Cluj-Napoca, în 1961, susținându-și doctoratul târziu, în 1997, cu teza *Poezia de nuntă în folclorul românesc* (1997).

A fost dascălul multor generații de studenți, a predat la catedra de folclor, biografia sa profesională incluzând și o bursă Fulbright la University of Washington, Seattle (1976-1978), dar a fost bursier și al University of California, Los Angeles (1984-1986), făcând specializări la Budapesta (1981), Roma (1994) și Szeged (2000). A fost secretar de redacție (1971-1976, 1986-1990) și apoi redactor-șef la „Studia Universitatis «Babeș-Bolyai»”, seria Philologia, și a făcut parte din colegiul de redacție al „Anuarului Arhivei de Folclor”. A colaborat la reviste ca „Tribuna”, „Familia”, „Vatra”, „Revista de etnografie și folclor”.

După debutul în „Steaua” (1961), a mai publicat volumele *Poezia populară de nuntă*, București, 1985; ediția *Nunta în Transilvania (în contextul*

ceremonialului nupțial românesc), București, 2000; *Dincoace de sacru, dincolo de profan*, Târgu-Mureș, 1994; 1995; „*Pururea întineritor*”, izvorul, București, 2001, precum și edițiile Ioan Slavici, *Opere*, I, prefată de D. Vatamaniuc, București, 1967 (în colaborare cu Dumitru Pop și Octavian Schiau), antologiile *Cântecul de cătanie*, I-II, Cluj-Napoca, 1997-2002 (în colaborare), și a fost coautor la *Dicționar analitic de opere literare românești*, 4 vol., apărut între 1998 și 2002; *Dicționarul General al Literaturii Române*, 2004-2005.

Pentru mine a fost, înainte de toate, **dascălul**, cel sub a cărui aripă am crescut noi, cei din seria 1978-1982 a Facultății de Filologie, secția română – o limbă străină. Cum se zicea, era îndrumătorul nostru de an, „dirigintele” nostru, cel care s-a purtat cu înfinită prietenie, cu deschidere, înțelegere, sprijin. L-am perceput ca pe colegul nostru mai mare, păstrându-i mereu însă respectul și prețuirea ce i se cuveneau.

Am rămas prieteni toată viața, încercând să-mi „plătesc” datoriile în 1994, când i-am publicat, la Editura Tipomur, una dintre lucrările sale importante, pe care am și botezat-o, fără să-i trădez substanța, cu „*Dincoace de sacru, dincolo de profan*”, făcându-l

să înțeleagă cât de important era „ambalajul”, pe o piață invadată de cărți.

Orașul natal și-a manifestat și el respectul pentru personalitatea profesorului nostru, acordându-i titlul de „Cetățean de onoare”.

Ne-am revăzut de mai multe ori de-a lungul vremii, dar de fiecare dată ne purtam de parcă nu ne-am fi despărțit deloc. Modestia, noblețe rară, l-a caracterizat întotdeauna, contaminându-ne și pe cei care i-am fost în preajmă cu virtuțile sale.

Încet, încet, după Ioana Em. Petrescu, Liviu Petrescu, ne despărțim de cei de la care am luat lumină.

Cu siguranță, undeva în Împărăția Cerurilor, Ion Șeuleanu le predă îngerilor folclor românesc.

NICOLAE BĂCIUT

→**Î.P.S. Ioan:** Mihai Eminescu a închinat această poezie Maicii Domnului, ceea ce denotă că el se trăgea dintr-o familie unde a văzut, unde a auzit cuvinte deosebite la adresa Maicii Domnului. Putem spune că avea o viață duhovnicească îmbunătățită. A trăit într-o bogată viață religioasă ortodoxă. **Familia Eminescu poate să fi fost familia cu cei mai mulți călugări din secolul XIX**, iar Mihai Eminescu, nepotul, cu cei mai mulți unchi și mătuși în călugărie. Bunicul său, cântăreț bisericesc... Raluca, mama poetului, a avut doi frați călugări, Calinic și Iachint, trei surori călugărițe, Olimpiada, Sofia și Fevronia, o nepoată de soră, Xenia, tot călugăriță. Raluca, mama poetului, avea, de asemenea, sufletul la cele înalte. A cumpărat o bisericuță, încât Eminescu a avut, din fragedă copilărie, o biserică a familiei, chiar pe moșia părintească. Ea mai există și azi, se poate vizita în cadrul Complexului Memorial „Mihai Eminescu” de la

Ipothești – Botoșani. Mai mult, Eminescu mergea pe jos până la Mănăstirea Agafton, din apropierea Botoșanilor, la mătușile sale măicuțe. Chiar rămânea în vacanțe în bucuria celor mănăstirești, a slujbelor religioase. Am putea spune că întâi în casa părintească a învățat s-o cinstească pe Maica Domnului, aceasta de la părinți și de la rudele apropiate, apoi pășind și el spre biserică, fiind un credincios ortodox și știind că, în biserică ortodoxă, Maica Domnului se bucură de o cinstire deosebită. Noi spunem „mai cinstită decât heruvimii și mai mărită fără de asemănare decât serafimii”. Iată unde o așază Biserica Ortodoxă pe Maica Domnului, mai cinstită decât heruvimii și serafimii!

Așa că poetul Mihai Eminescu a auzit de atâtea ori cântându-se la Sfânta Liturghie acest axion și de aici a învățat și el să o cinstească pe Sfânta Fecioară Maria. Și așa cum a scris atâtea poezii, unele dintre ele chiar cu dedicații personale, am putea spune, iată, că a ținut să scrie această

poezie ca o floare aleasă, pentru că **Rugăciune** este una dintre cele mai alese flori pe care și le-a sădit Eminescu în grădina operei sale literare. De aceea eu, la Ierusalim, am scris versuri din această poezie, alături de versuri din altă cunoscută poezie scrisă de Eminescu, *Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie!* și le-am pus lângă harta României Mari, pe care, așezată pe tron, este Maica Domnului cu Pruncul în brațe. Acolo am scris aceste dulci cuvinte ale lui Eminescu adresate României și Maicii Domnului ca ocrotitoare a României, această grădină a Maicii Domnului, cum a fost numită țara noastră.

În concluzie, eu zic că Eminescu a demonstrat încă o dată că se trăgea dintr-o familie creștină, dintr-o viață creștină, că a trăit creștinește și a fost acela care a formulat cel mai sintetic relația dintre Biserica ortodoxă română și poporul nostru. **Eminescu a numit Biserica ortodoxă „maica poporului român”.**

UN CADOU ÎNSÂNGERAT

Scriitorul Axel Jules nu și-a putut vinde ultima carte de poeme din cauza blestematei crize mondiale. Nu vrea să-și tragă la răspundere talentul, atâta timp cât însuși marele Dostoievski zace nemișcat în librării. Umples o geantă cu cărți și se plimbă prin țară cu trenuri încetinite. Prin compartimente, Axel își prezintă opera, în timp ce călătorii mănâncă știțele și scuipă semințe.

– Lasă-ne, domnule, cu poezia, că ne mor pruncii de foame!

– Ei au nevoie de artă, de hrană spirituală! – explică Axel.

– Se vede că nu ai copii, domnule!

– Cărțile mele sunt copiii mei! – suspină Axel

– Apoi ai grijă de ei și nu fă pe distrusul cu noi! Nu cerși!

– Cine cerșește, omule? Ofer ceva de lux!

Mai apoi a venit iarna și Axel a hotărât să dea cadou cartea unuia și altuia. Chiar așa... pe stradă... printre fulgi și ornamente de sărbători. Unii luau cartea, apoi o lăsau la pubelă sau chiar pe trotuar. Axel avea un vecin la etajul inferior, un muncitor care-i reparase baia. Gata! O să-i ducă un exemplar! Ce cadou grozav de sărbători! gândi Axel.

I l-a lăsat la ușă, bine împachetat. După câteva ore, vecinul a sunat la ușa lui Axel.

– Ce surpriză! se bucură Axel.

– Mă, boules, strigă vecinul, îți bați joc de mine? Pentru asta ți-am lucrat în apartament? Ce să fac cu

hârtia asta? Am destulă hârtie igienică!

...Îl lovea pe Axel cu cartea peste tot, mai ales peste cap, până când un fir de sânge s-a prelins peste frunte. Afară se auzeau deja colindătorii beți și gălăgioși, cântând o manea colorată.

ALEXANDRU JURCAN

Imagini

Pe acoperișuri
Se înclină grele de păsări
antenele părăsite
Frigul înalță aburii
scăpați din casele înțepenite
în veghea nopții
Înăuntru, oamenii fac socoteli
înmulțind numărul gradelor
cu
prețul per gigacalorie
Mai tăiem un grad
mai punem o haină
ca în vremurile bune...
Păsările calculează
cât
mai este până la prima
rază de soare
La magazinul din colț (toate
magazinele se află în colț)
revopsit, rebotezat / s-a făcut coadă
Coadă lungă și densă (ah vechile,
nu prea vechile cozi!...)
Vânzătorul același, acum patron,
apare
Toți ochii îl urmăresc
Toți speră
El trece tot așa de negru, dar mai gras
La fel de crispat, dar mai absent
Azi inaugurează un nou etaj
și
totul e promoțional!
Toate pungile (pungile de plastic,
desigur)
șușotesc: promoție, promotion...

Păsările planează ușor
pe deasupra mulțimii, apoi zvâcnesc
în altă direcție!

Țara mea

am străbătut-o în lung și-n lat
brăzdând cele câteva iugăre
atâta amar de ani
Am schimbat câteva perechi de boi
și nu știu câte perechi de opinci
În fiecare anotimp
țara mea arăta altfel/
când reavănă așteptând sămânța
când vălurind grâne,
ori tescuind struguri
Uneori
mă uitam spre înălțimi
la munții mai depărtați decât
soarele,
decât norii de ploaie

Într-o iarnă
după atâta umblat
cum aveam vreme, am pornit spre
munte
unde nu mai fusesem
Totul era alb în cer și pe pământ
niciun semn în față
nicio urmă în spate
Fiecare pas părea primul
fiecare putea fi ultimul
Nu mai fusesem niciodată
la munte...

9 decembrie 2011

Daniel Leș, Spirale

Zbor

Blocurile cârpice cu polistiren
decupează un cub de ceață
gri și rece
Rece ca inima ta
Frigul se răzbună
pe hainele întinse pe sârma groasă
(furată cândva din secția 3 de la
combinat)
- trupuri simbolice, sacrificii pentru
zăpada răstăcită deocamdată
prin spațiul shengen

N-a mai plouat de câteva luni,
deci sutienul din teiul
de sub geamul penultimului etaj
n-avea cum să cadă...

Soarele l-a decolorat,
două vrăbii s-au aciuat în
cele două cupe/ visând
mângâieri
Mângâieri calde
ca mâinile mele
Toate cele patru blocuri
se întrebau, toate
emiteau ipoteze după
noapte aceea...

Spre amiază cubul de gheață
crăpă, iar cele două păsări
se ridicară încet și se îndreptară
spre barieră/ ducându-și
(cine-ar crede?) cuiburile de-o vară
Cuiburile rotunde
ca sâni tăi....

IULIAN DĂMĂCUȘ

M.M.: Ce reprezintă neamul pentru Melania Cuc, sângele care curge prin vene, dar și marele neam, națiunea căreia îi aparținem, prin legătura cu aceste meleaguri?

MC.: Ca și patria, care este Patria cea Mare și patria mică, adică locul natal, așa este și Neamul. Neamul ca Națiune și neamul de sânge, de familie. Cele două stau într-o balanță perfectă. Nu poți face parte dintr-un neam, dacă nu simți că-i aparții și celuilalt. Există aici o fidelitate infailibilă.

Să pornesc de la neamul cel mic, familia de carne și sânge, dar unde, prin ADN mă simt beneficiarul unui tezaur spiritual clar. Dinspre bunicul de mamă am rădăcini care urcă până hăt spre nordul scandinav. Aici nu am acte care să certifice zicerea mea, doar legenda de familie, numele tipic pentru locuitorii din nordul Europei, Herseni. Nu se știe clar cum au coborât, în timpul Imperei Austro-Ungar, în Carpați, soldați, oieri, negustori sau oameni de pripas. Cert este că stră-străbunicii mei, blonzi și cu ochi albaștri s-au stabilit la Bilbor, în umbra Călimanilor. Acolo și-au înmulțit turmele de oi, și-au înfipt rădăcinile în cremenea muntelui, s-au statornicit. Se spune că făceau transhumanță, fugind din fața celor care umblau să îi ia cu arcanul în cătane. Așa au ajuns, mai întâi la Ocnița, apoi la Archiud. Sunt povești adevărate și pe care bunicul Simion mi le spunea în copilărie. Aveam zece ani și locuiam cu el în casă, la celălalt frate al mamei, care era profesor de Științe naturale la școala din Archiud. Unchiul acesta se însurase cu o moțoaică, gata oricând să ia foc, ca spiritul. Preda Limba rusă și era deputată. Bunicului nu-i păsa de intelectualii din casa lui, el avea o lume specială, care mă fascina.

Îmi plăcea să dorm în patul acela costeliv, cu strijac din paie și acoperită cu o bundă uriașă, care putea ca naiba

a seu de oaie. Bunicul Simion avea harul comunicării, ca puțini alți oameni pe care i-am cunoscut în viața asta. Era mândru de originea sa. De ceea tot ce realizase era cu mintea și cu palmele. Era primul țăran sadea din sat, care își făcuse feciorii domni mari, cu carte! Îi purtase la facultate. Avea și o imaginație extraordinară; cred că de la el am moștenit acel strop de libertate interioră. Deci pe linia asta nu mă pot lăuda că mă trag nici din daci, nici din romani și, totuși, bunicul meu iubea țărana asta și a stropit-o cu sânge și cu sudoare până la 88 de ani. Avea o înverșunare fără de leac, împotriva „cozilor de topor” cum le zicea el trădătorilor de neam și țară, adică vecinilor de ogradă, români maghiarizați pe vremea cedării Ardealului de Nord, și care, pentru un pumn de zahăr de la Budapesta, se schimbaseră din Ioan în... Ianoș. Și aici, iaca, facem fuziunea cu NEAMUL cel mare.

Cred că dacă tu și ai tăi ați băut apă dintr-o fântână, mai bine de o generație, meritați să fiți stăpânii de

Melania Cuc, în miezul evenimentelor, la Bistrița

drept ai fântânii. Așa e și cu țara, dacă ești aici de sute de ani, te-ai naturalizat, ai devenit de-al locului și poți iubi, până la sacrificiu, locul care ți-e casă și masă, bisercă, chiar!

Eu nu cred în retorica naționalistă. Nu mă bat cu pumnul în piept că sunt aici de două mii de ani, deși în afară de această încrengătură genealogică, restul strămoșilor mei, prin bunica dinspre mamă, care era din Domnești, și filiera mea paternă, sunt româncă cu documente de stare civilă în ordine, atât cât se găsesc ele în arhivele scrise și nescrise. Peste tot și toate, ne unește un legământ ancestral.

Afară, în zăpada-fecioară

Ne jucăm de-a prinselea
Noi doi și briganzii.
Cămașa ta s-a descheiat din nasturi.
Așteaptă alt trup cu miros de gutuie
sălbatică.
Degeaba aş pune prețul cel mai bun
Pe felia asta de întâmplare ce ține
De turla bisericii și
De sfârscul de limbă niciodată vorbită.
Tu te picuri mereu în țărană
Colostrul proaspăt de bivoliță.
Cu noi, laolaltă, fără iertare de sine,
Fereastra maternității regale se rupe în cruce.
Pelerinii se înfruptă tăcuți, pe-ntrecute,
Din prescura fără sare, a senectuții.
Afară, în zăpada-fecioară,
Lacrima sticlei de lampă s-a schimbat
în lentilă.
Rostogolim fără sens soarele
Din oglindă în oglindă,
Mergem cu ochii deschiși prin orașul
Din care vom fi alungați cu pietre și
pâine.
Pe șantierul cel nou,
Motoarele duduie fără combustie și cu
Șaiba înglodată în mir de măslina.
Mie?
Încă mi-e bine!
Îmi țin umbra de după pe umeri
Și-i spun basmul cu...
„O felie străvezie de fericire”.

MELANIA CUC

nostalgii cu bere blondă

nostalgie cu bere blondă undeva
prin podișul gobi
o blândă expresie de
familiaritate
pe fețele prăfuite ale femeilor
galbene
cu privirea mult prea obică
pentru gustul meu
aici nimeni nu vorbește
deutschland
nimeni nu citește science fiction
aici nimeni nu cumpără bmw-uri
passat-uri
pietrele se iubesc mai puțin
decât în alte părți
nimeni nu-și asumă condiția lui
puck
orice dragoste de nylon înfășoară
vechile biserici lamaiste
cand mergi la braț cu o
romantică enola gay
acum cu aceleași semne obscene
căutându-mă pe mine

nu-mi place să scriu poeme de dragoste

nu-mi place să scriu poeme de
dragoste
în care să contemplan fesele
iubitei ca pe niște manuale de
artă erotică hindusă
și sfârcurile ca niște jetoane
ieftine de poker
epiderma ei de tigroaică tânără
în care se evaporă apusurile
nu-mi provoacă repulsie dar nici
exaltare
prefer să mă păstrez pentru
momentele când ne retragem
amândoi
în anticamerele cu înșeri
nu le văd rostul unor astfel de
poeme
și așa spune chiar că sunt
plictisitoare
nici despre mine nu-mi place să
scriu
mă oripilează acest lucru
dar în acest poem o fac tocmai
pentru că nu mai am nimic de
spus
așteptați de la mine vreo
povestioară cu tâlc?
vă spun doar atât
femeia vieții mele îmi face
ceaiul de fructe în fiecare
dimineață
și seara tot ea îmi pregătește cina

ca un cvartet de coarde
o bătrână i-a spus într-o seară
„nu poți să fii o iubită completă
dacă nu știi să faci nod la cravata
iubitului”
nu mă ascuți, te gândești în altă
parte
mintea ți-e la dracu-n praznic
îți spun
și eu am plâns lângă paharul de
coniac ieftin până să mă las de
băut
și eu am luat pastile cu pumnul
ca adolescențele sinucigașe
și eu am fost chiriașul jovial al
spitalelor
împărțind fiole de nefericire
asistentelor cu nume de flori
am scrâșnit din dinți am băut și
am plâns până mi s-a buhăit fața
până mi s-au îngroșat venele
până mi-au crăpat mâinile
până mi-au apărut riduri și
cearcăne
până am făcut pungi sub ochi
până mi-au crescut aripi pe burtă
până am redevenit cel dinainte
de scrierea acestui poem

poemul unui emigrant întors acasă

v-am spus eu ca o să vină? v-am
spus? nu m-ați crezut
hahaha uite-l s-a întors
nu stătea el mult timp departe de
lumea asta
de lumea care l-a avortat într-un
tomberon de plastic pe strada
principală
v-am spus eu ca o să vină?
acum o să ne povestească totul
pe îndelete
așa ca la focurile făcute de
pescari pe baltă

spre seară facem o chindie în
cinstea întoarcerii lui
să vezi ce isterie va fi în micuțul
orașel să vezi îmbulzeală
să vezi lume curioasă să asculte
poveștile lui
prin fereastra unui autobuz
mâncat de rugină pe marginea
drumului
printre fiare vechi copiii făceau
cu mâna se hlizeau scoteau
limba
ia zi cum a fost ai muncit ai
răbdat foame ai răbdat frig
câți bani ai strâns?
să n-o uiți pe maică-ta știi că are
biata de ea nevoie de bani
ne-a povestit toată noaptea până
spre cântatul cocoșilor
l-am ascultat hipnotizați ca niște
lemurieni
unii se mai băgau în seamă
făceau comentarii malițioase
am muncit cât trei la un loc am
răbdat frig și foame
dar m-am gândit tot timpul la
voi și asta m-a ținut în picioare
am început un poem cât am stat
acolo
un singur poem ultimul poem al
dracului poem cât am plâns
recitindu-l
scriam câte puțin în fiecare seară
uneori nici nu mâncam
beam o sticlă de vin și scriam
azi o strofă mâine alta
nu v-am trimis scrisori
am zis ca e mai bine să scriu un
poem cât pentru toată viața
un poem lung întins pe vreo
două continente
să vi-l citesc acasă la întoarcere
doar să-l șoptesc
să arăm cu el pământul desculți
în țărână să ne ridicăm case să
ne oblojim rănilor
„dar oricât m-aș strădui eu nu
pot schimba lumea asta de rahat
ci ea mă schimbă în fiecare zi în
fiecare noapte
eu nu iubesc lumea și lumea nu
mă iubește.
dar lumea e mai pricepută decât
mine în a nu mă iubi”
și uite așa după multe nopți de
nesomn mă trezesc într-o
dimineață de iarnă
că stau în fața oglinzii cu ochii
plânși și vorbesc de unul singur

SORIN LUCACI

Starea prozei

Un amurg inutil

Zi de muncă cu program scurt. Dintr-o dată, pusă în viață, una din rarele măsuri ale statului „înfloritor”, pentru temperarea pașilor forțați spre societatea socialistă multilateral dezvoltată. Însă timpul acesta gol nu-i aducea lui Lulă nicio ușurare. Dimpotrivă. Îl încărca de gânduri apăsătoare. Era așa de departe de puțintica lui femeie pe care, doar cum o privea drăgăstos, după o săptămână istovitoare de muncă, o lăsa grea. Așa îi turnase, unul după altul, cinci copii, iar al șaselea era pe drum... Astfel că sunt ani de când părăsise satul sărac și muncea pentru puțini bani peste tot, prin țară, pe șantiere. Asta nu o împiedica pe Torina lui să-i umple în continuare casa cu puradei. Care, toți, sunt nerăbdători, zgomotoși, în continuu cerând de mâncare, haine de pus pe ei, caiete pentru școală. Și pentru asta se chinuiește el mereu pe aici. Astfel că nici nu știe ce să facă cu pleșca de timp pe care i-a dăruit-o, pe neașteptate, Guvernul.

În zare, soarele își trimitea, peste oglinda lacului, ultimele raze. După o iarnă grea și lălaie, care pe Lulă îl necăjise destul. Iarnă învățată între moină și ger, care le îngreuna tuturor robota zilnică. Dar, spre primăvară, reușise să-și procure o frumoasă căciulă de Astrahan, așa cum se purta, în acel timp, peste tot, prin Capitală. Îl cam luaseră în răspăr cei de pe șantier cu noua căciulă, dar el nu-i lua în seamă. Ghicea cu ușurință dincolo de râsul bășcălios urâtă invidie. Și, până la urmă, faptul mai degrăb îl mulțumea. Îl făcea să creadă că o merita, într-adevăr, deși pe șantier era privit, cu superioritate, doar ca un simplu salahor. Căciula de Astrahan îi dădea, fără îndoială, o nesperată prețuire.

Lulă își purta cu semeție capul mare, pătrat, cu trăsături robuste, nere-gulate, pe care trona, bine înfiptă, căciula cea nouă. Cu pufoaica, însă, stătea destul de rău. Era desfundată și lăsa să se vadă fâșii decolorate de căptușeală. Cizmele de cauciuc și pantalonii de dimie erau decolorați de persistența continuă în noroiul galben de pe șantier. Se ducea agale spre dormitoare. O luase pe malul lacului, printre blocurile mereu neterminate, în care se mutaseră deja locatarii. Prin jur, se făcea curățenia de sfârșit de săptămână. Lulă îi privea pe acești orașeni cu invidia țărânului care nu va avea niciodată o astfel de locuință. Casa lui era departe, aici își duceau zilele toți navetiștii de prin sate, în barăcile construite expres pentru ei, la marginea șantierului.

Astfel că se lasă vrăjit doar de farmecul bălții. De copil îi plăcea să se bălăcească prin toate ochiurile de apă, nu

o dată uitând de vitele ce le avea în grijă. Acasă numai el știa ce-l aștepta.

Lacul Colentinei era limpede. Lulă se gândea că chiar și acum ar fi minunat să se afunde în unde. Dar era interzis. La vară, în nopțile lungi, fără îndoială că nu-l va vedea nimeni.

Zâmbește. Dinții-i erau rari, îngălbeniți de tutun.

– Hei domnu', ce căciulă frumoasă!

Lulă tresare de plăcere. În fața sa, trei găligani cu priviri disprețuitoare păreau puși pe artag. Rânjeau strâmb. Pe Lulă îl cuprind fiorii. Locul era singuratic, iar pentru a fugi era prea târziu.

– Buună marfă, face și cel din stân-ga. Nu vrei s-o pui aici, pe capul meu să vedem cum îmi șade? Așa, de probă.

Lulă se uită aiurit la capul tuciuriu al omului care-și aplecase cărlionții lucioși către el.

– Hai domnu', nu fi scârțar! Ia uite ce blană lucioasă! Oare nu se potrivește cu fața mea?

Lulă stă încă în cumpănă.

– N-auzi bă, ce zice omul? Era un ton ce nu vestea nimic bun. Dă-i-o s-o încerce și el. Că nu ți-o mănâncă.

Omul era roșcat, cu sprâncenele albe, dizgrațioase. Lulă face doi pași înapoi. Vlăjganii îl urmează. Se apropie de balta clară.

– Noi te rugăm frumos...

– Dar cum să pun eu căciula mea pe capul dumneavoastră?

– Așa, frumos, cum ai pus-o la tine. De ce nu ai pune-o, mă rog?

– Cred că e prea mare. Am cam lărgit-o.

– Nicio problemă. Încercarea moarte n-are. Dacă nu e bună n-o luăm.

– Adică să-mi furați mie, căciula?

– Bă, țărane, ai grijă cum vorbești? Noi nu suntem hoți, auzi? Noi facem așa, o probă...

Lulă scoate cu multă obidă căciula

Daniel Leș, *Măiestrie*

de pe țeasta țepoasă. Părul i se ridicase, aspru. Îl netezește zadarnic cu palma crăpată. Apa lacului era la călcăielele sale.

– Așa da, mulțumesc. Ce ziceți băieți, mă prinde?

– Parcă e făcută pentru mata, șefu'. Chiar că te aranjează. Trage-o nițel pe frunte. Aranjează-o mai către dreapta, puțin. Așa, golănește. Ești bărbat bine, ce mai!

– Acum de ce stai așa prost, nu vezi că ai intrat la apă de tot?

Profitând de neatenție, Lulă o ia voinicește la picior. Chiar că îi pare rău acum că nu s-a luptat cu huliganii pentru căciula cea nouă. Și-l costase atât! Merita să se bată, ba chiar să-și dea viața pentru ea. Se scutură însă. Mai simte încă pe șira spinării fiorii reci ai morții. Când se și vedea căzut la marginea apei. Își face cruce repede. Până la urmă e fericit că a scăpat.

– Hei „țără”, încotro ai tulit-o, măi?

Lulă întetește pasul. Ce-or mai avea cu el acum?

– Măi omule, stai să-ți iei căciula.

Lulă fuge de-a binelea. Cei trei se iau după el.

– N-auzi bă, să-ți iei căciula înapoi?

Lulă șovăie. Nu-i vine să creadă urechilor. Se întoarce. Tuciuriul e cu mâna întinsă. Lulă continuă să păstreze distanța. Pare și mai dezorientat.

– Mulțumesc, dar nu-mi mai trebuie.

– Ești ținut, omule? Ia-ți căciula și vezi-ți de treabă. Ce, nu e a dumitale?

– Păi acum nu mai este...

– Cum nu mai este? Vrei să spui că ne-o lași nouă?

– Dacă dumneavoastră binevoiți...

– Tu nu vezi că este prea mare? Ai o țeastă cât un dovleac.

– Mă gândeam că totuși vă este necesară...

– Măi omule, ia-ți căciula și du-te cu Dumnezeu. Noi nu luăm de la amărăți. E clar?

– Clar ca lumina zilei.

– Atunci ia-ți căciula și să nu te mai prindem pe aici...

Lulă își ia, într-un târziu, căciula. Parcă fără nicio bucurie. Cei trei își continuă drumul. Își întorc din când în când capetele cu buzele lăbărtate de râs.

În depărtare, soarele însângera balta care începuse să se neliniștească.

Lulă va intra, în sfârșit, în dormitorul comun, va desface fără obidă, pe valiza lui de lemn, cu cosorul ascuțit, o conservă de pește „Merlucius”, o va îndoi cu toată rația de pâine din acea zi și o va amesteca îndelung, urmărit în continuare de gândurile lui negre, ca niște stoluri de cioră hămesite...

GEO CONSTANTINESCU

Anuța

Vacanța de după reușita la admiterea în liceu. Merg spre casă cu o sacoșă grea. Singură, cu gândurile mele.

O fetiță din vecini mă ajunge din urmă. O cunosc din vedere. O zăresc în curtea școlii sau pe stradă. Cam atât. Având același drum, intră în vorbă cu mine.

Când ajung în fața porții, Anuța, așa se numește, mă întreabă ce fac după-amiază. Puțin mirată de întrebare, îi spun că merg la Casa de Cultură. E suficient să o pornesc din nou pe Anuța. Vrea să știe ce se face acolo. Știind că mama mă așteaptă, îi spun că acolo se cântă, se joacă teatru...

– Știi să cânti? o întreb.

– Da, toți cântăm în casă.

– Ce cântați?

– De la radio...

– Mă grăbesc acum, dar ne putem întâlni pe la 5 și povestim atunci. E bine?

– Sigur, spune voioasă Anuța.

Nu dau atenție întâlnirii pe care am stabilit-o. La ora cinci și câteva minute, Anuța deschide poarta și mă strigă. Ies și o invit în casă. Îi arăt biblioteca și o rog să mă aștepte până mă pregătesc. Îmi iau repede o rochiță, îmi leg părul în „coada de cal”, coafura la modă, încălț sandalele și mă apropii de Anuța.

– Ce de cârți aveți!

– Tatălui meu îi plac foarte mult cărțile. Și reviste avem multe. Tata e abonat și la reviste străine. Nu prea e voie... Poștașul aduce **La Roumanie aujourd'hui**. Dar săptămânalul **L'Humanité** îl ia de la chioșc. Uneori și **Pif, le chien**. Spuneai că știi să cânti. Îmi cânti ceva?

– Ce să îți cânt?

– Ce vrei tu, ce îți place ție.

Îmi cântă cântecul pe care l-am auzit în filmul **Tudor**. Un cântec frumos pe care Anuța îl cântă bine. Dar eu vreau să cânte ceva din Maramureș. Nu prea știe. Înțeleg că radioul e sursa ei de informare. Mai exact, un difuzor, cum aveam și noi. Puțini oameni aveau în anul 1963 radio în casă.

Plecăm la Casa de Cultură. Sunt programate repetiții la cor și orchestra de muzică populară. Mergem mai întâi în biroul tatălui meu. I-o prezint pe Anuța și îi spun că fata vrea să afle ce e Casa de Cultură. Apoi, mergem în sala de repetiții.

Cei din orchestră pleacă într-o sală mai mică, iar în sala mare sunt deja așezate scaunele pentru coriști. Unii mai au foi cu texte. Domnul Ioan Furnică discută cu doamna Maria Mihalca, fosta mea învățătoare și profesoară de muzică. Pe noi nu ne întreba nimeni de ce suntem acolo. Începe încălzirea vocilor.

Doamna Mihalca se apropie de mine:

– Cum e în vacanță? Bine.

Îmi găsesc câte ceva de făcut. Citesc, merg la râu cu fetele, am fost pe Arșița, după frăguțe...

– Ați găsit?

– Puține. Dar nu contează! Ne-am plimbat.

– N-ai vrea să mergi cu noi la Satu Mare? E faza pe regiune a formațiilor corale.

– Dacă mă primiți, vin!

– Sigur. Ține cartea cu partiturile. Și vino la repetiții! Scrie-ți cuvintele și mâine să le știi!

– Bine, imediat îmi aduc ceva de scris!

Și fug la tata în birou:

– Te rog să îmi dai două foi și un creion! Vreau să scriu cuvintele. Merg și eu la Satu Mare.

Tata zâmbeste și îmi dă ce îi cer. Ies ca vântul, gata să-l răstorn pe Belmondo (așa îi spunea tata unui instructor artistic). Anuța vrea să mă întrebe ceva. Văd că ezită.

– Care e problema?

– Aș vrea să văd și eu Satu Mare...

– Și?

– Nu știu dacă mă lasă tata, dacă mă primește dirijorul, dacă...

– Hai la repetiție! E o șansă!

Ne așezăm, scriem cuvintele și ascultăm ce cântă vocea întâi. Ne lămurim. Putem învăța până la concurs. Dacă doamna profesoară ne primește, restul nu e o problemă. Tatăl meu va vorbi cu tatăl Anuței.

Nu mai avem nimic în minte decât: „Anișoară, Anișoară, tractoristă bălăioară”. Și finalul la care doamna Mihalca ne făcea semn să cântăm mai tare. Coristele mai în vârstă nu prea pot să cânte notele înalte.

Urmează o săptămână cu repetiții în fiecare zi. Anuța a primit învoirea, dar cu condiția să nu se despartă de mine.

La Satu Mare am plecat cu două autobuze. Pe serpentinele de pe Hera ne simțim mai rău, dar tata ne îndeamnă să cântăm. Nu prea tare, să nu răgușim. Sfatul e foarte bun.

Drumul e destul de greu. Ajunși la câmpie, vedem pe geam orașul, dar ni se pare că nu ne mișcăm. Când ajungem la școala care ne găzduiește, e întuneric de-a binelea. Suntem cazate într-un dormitor cu 30 de paturi. Rădem: „ca la cazarmă”.

A doua zi, de dimineață, plecăm în grup să vedem unde vom cânta. Anuța, tot lângă mine. Tremură de emoție: „Ce fru-

mos!” „Ce clădire mare! N-am mai văzut un parc atât de frumos!” „Mai mergem mult?”. Eu zâmbesc. Am mai fost în Satu Mare, dar și în alte orașe mai mari. Acum, avem un scop serios: să luăm un premiu.

Suntem îmbrăcate în haine specifice zonei Vișeu. Lumea se uită după noi când trecem în grupuri. Vedem „sala”. Urmează să cântăm pe o scenă în aer liber. Ne facem încălzirea vocilor lângă scenă. Ne conduce doamna Mihalca. Apoi, domnul Furnică are o discuție cu doamna Mihalca. Vine la noi și ne spune: „Astăzi va dirija doamna profesoară. Să fiți atenți! Știți ce aveți de făcut. Succes!”

Mă uit la tata. Știu că domnul Furnică e dirijorul și doamna îl ajută. Dar acum s-a schimbat ceva. Cred că tata știe. E calm. De fapt, se pricepe să-și ascundă emoțiile. Emoțiile noastre nu se termină imediat ce încheiem programul. Ne împrăștiem prin oraș, după suveniruri, să facem fotografii, unii la o prăjitură, alții să mănânce, că era miezul zilei. Anuța se apropie de noi:

– Domnule director, vă rog să-mi dați voie să merg cu fetele de la OCL! Vreau să îmi cumpăr ceva.

– Bine. Să fiți la timp la autobuz! Aflăm rezultatele concursului și plecăm la Vișeu. Știți ora!

– Vă mulțumesc! La ora 5 suntem la poarta școlii!

Anuța e foarte bucuroasă. Și noi. Sperăm că vom fi pe podium. Doamna Mihalca încă mai are emoții.

Domnul Furnică a venit cu rezultatul!

– Corul nostru a obținut premiul al doilea! E foarte bine! Înseamnă foarte mult, știind cine au fost adversarii. Felicitări tuturor!

Strigăte de bucurie, urale, aplauze.

– Mai am ceva de spus! De astăzi, doamna profesoară va fi dirijorul corului. Eu mă voi ocupa de orchestră. Ne vom întâlni la Casa de Cultură!

Ajungem târziu la Vișeu. Obosiți, dar bucuroși Suntem așteptați în fața Casei de Cultură de mulți oameni. Toți vor să știe ce am făcut. Noi aducem veștile, pentru că telefoane nu au decât instituțiile.

După mai mulți ani, tata m-a întrebat dacă îmi mai amintesc de fetița aceea care a fost cu noi la Satu Mare. Îmi aminteam, dar nu am ținut legătura.

– Anuța s-a împrietenit cu cei din orchestră, cu soliștii și, împreună cu formațiile de folclor, a ajuns în mai multe țări din Europa. Știi că aveau un spectacol cu obiceiurile de nuntă.

– Mă bucur pentru ea. O fetiță simplă, dintr-o familie de țărani, o fetiță talentată, care și-a văzut cu ochii visul de a cânta pe scene adevărate. Eu am rămas o amatoare, pasionată de muzică. Dar nu-mi pare rău că m-am dedicat școlii. Matematica e la fel de frumoasă. Și nici ea nu e pentru oricine.

MARIA TIRENESCU

Odihnă

Ședeau în cerc
umbre suspendate în ocru
între două lumi îngenunchiate
atomi ai foamei în cursa himerei
erau sudați împreună
sub cerul asurzitor
muiți în răs invizibil
pământ ars, tufișuri sterpe și bețe
cenușă oarbă a zilei precise
focul picura biciuri
culori se-amestecau
vertical prin policandre
praful scâncea-n ochi
nisipul silabisea-n gură
cei de acolo pluteau
prin labirintul tăcerii
cascadori ai himerei
canicula era bolnavă de foame
atomii se luau la trântă prin aer

Julia May adormită

Stol de vise-i zboară peste casă
Casa ei fără ferestre
Casa ei cu uși ferecate
Casa ei, la răscruce de drumuri

Oglinda cu Vise

Volume lucioase dormeau
legate în piele de zimbru
în dulapuri pe pereți de himeră
tapetați demodat de Cucoana Elisa
Cavaler naviga prin hârtii
și trofee câștigate la baluri
Îmbrăcat în beige, moșăia tăcut
la masa de lucru cioplită-n stejar
Cu ochii scăldați în antice tomuri –
Răscoală peste obiecte spartane
sufletul ei se legăna lunatic
de candelabru pestrui de Murano
Se ascundea prin dulapuri
îndesate aliniate cu dulcetu
de vișine răskoapte din pomi
din gradina cu muzică a Domnului
Ion

Ferecate-n mintea ei cea albastră
o curte răcorită de suflete pierdute –
Unul câte unul la zaruri și cărți
în orașul himeră cu râul Negel
îmbufnat
în încăperea unde intrau și ieșeau
în galop persoane apretate pe ață,
oarbe cu mâini efemere, fantome
electrice
măscărici adormiți în lumi ferecate

Vara

Păianjeni vărateci urzeau
cuibăriți în alcovuri de stâncă
Erau sub un castron de sineală
și gălbenuș – pământul plutea
plesnind în lumina acută
umbre de aur prin bolovani
Scorpioni și șopârle înotau la soare
printre cactușii care trosneau în spații
O libelulă dispărea spre Palatul din
Stâncă,
argint scrijelit pe-o tăbliță de cer
Greierii se scăldau pe boabe de
ienupăr
Crengi rupte, mărgelile din turcuoaze
îngâneau melodii de demult
Frunze șopteau despre legende
în imagini din nisip invizibil –
Țipăt de păsări în tocană de suflete
fierbeau suspendate în ocrul torid.

La Castel

cavalerii mășăluiau
în bățătura cea veche
castelul se sfârâma
în himere de plumb
enclavă de putori
de o putreziciune fină,
vânătorii de găini plantaseră
voci și semințe de măsline
în foioșoare de grâu,
la banchetul fantastic
masca principesei atârna apretată
la Poarta dinspre Răsărit
în Turnul de Veghe
loc de turniruri și gălcevi
cavalerii erau pași în armură
și măslinul era îmbobocit
lângă fântâna cântătoare –
furtuni certărețe

Daniel Leș, *Proporții*

în curtea castelului... frânte
tufe uscate împletite în noduri
țnuite pe pereți coșcoviți.

La mijlocul verii

Uleioasă și calmă-i căldura
Înfășată pe suprafața mării
La Southwold, punctul cel mai din est
al Angliei

Coloane de șezlonguri
Întreprind tumultul torid al litoralului
Care ondulează în culorile mării

Traversând razele soarelui
Dantela roză etalează modele,
Când pescăruși cascadori decupează
aerul

Pe chei, ceasul în formă de baie
Sună ora întreagă și jumătatea
Roțile i se rotesc în sunetul propulsat
al apei.

Nu-i răgaz pentru mămicile îmbrăcate
În culorile azurului și al fructelor
pârguite
Mici răsfățați se ghidează cu apă
minerală de la gheață

Epuizați pe șezlongurile deschise
Bărbați, femei și copii se dedică
siestei
În timp ce bolta cerească se-nroșește
zglobie

Pentru umbrele în mișcare și valurile
ascunse
Totul este ca mai-nainte; de-a lungul
digului
Pescari amatori cercetează depărtarea

În labirintul de oameni, femei și copii
Întinși pe șezlonguri cu modele
animaliere
Cerul își înălbește albastrul de sineală

Se odihnesc doar și să fac
cumpărături
Gălețele, lopățele și pește cu cartofi –
Se apără de pescărușii-n viraj
MARIANA ZAVATI GARDNER

*Membră a Uniunii Scriitorilor din
România, a Royal Society of Literature,
a The Poetry Society of the Open
University, Marea Britanie, a ARA
USA/Ca/RO.*

*Autoarea a publicat versuri și povestiri
în UK, USA, Germania, precum și
articole, recenzii, povestiri și versuri în
reviste literare din România.*

Biblioteca Babel

EDITH SÖDERGRAN

(1892-1923)

Edith Södergran a fost prima modernistă finlandez-suedeză. Nu a beneficiat în timpul vieții de prea multă apreciere, de recunoaștere a valorii poeziei sale, însă astăzi este considerată unul dintre cei mai mari poeți finlandezi. La început, poezia sa a fost influențată de simbolismul francez, iar mai târziu de expresionismul german și de futurismul rusesc, influențe de care se folosește la modul creativ în propria sa poezie. Ritmul liber, imagini puternice, provocatoare își trag seva din conștiința de sine nietzscheană și din convingerea că mesajul său este nou și în același timp stupefiant pentru cititorii finlandezi. Încă de la apariția primului volum de versuri, a fost întâmpinată cu neînțelegere și chiar ridiculizată. Drept urmare, al doilea volum de poezie se deschide cu un provocator cuvânt înainte al poetei:

Că poemele mele sunt poezie, nimeni nu poate nega, eu nu vreau să susțin că sunt versuri. Am încercat să imprim un ritm unor poeme recalcitrante și, astfel, am aflat că stăpânesc puterea cuvântului și a imaginii numai în deplină libertate, în detrimentul ritmului. Poemele mele să nu fie luate ca neglijente însemnări. În ceea ce privește conținutul, las instinctul meu să reconstruiască ceea ce intelectul meu în expectativă a consemnat. La baza încrederii în mine însămi stă faptul că eu mi-am descoperit propriile dimensiuni. Numi stă în fire să mă fac mai mică decât sunt.

Primul volum de poezie îi apare în 1916 – *Dikter* (Poezii), care este urmat, printre altele, în 1918 de *Septemberlyran* (Lira lui septembrie), în 1919 de *Rosenaltaret* (Altarul Rozelor), *Framtidens skugga* (Umbra viitorului) în 1920 și postum, în 1925, de *Landet som icke är* (Țara care nu există).

Edith Södergran moare tânără, exact când propria-i poezie începe să influențeze creația altor tineri poeți cum ar fi Elmer Diktonius (1896-1961) și Gunnar Björling (1887-1960).

SORA VIEȚII

Viața seamănă cel mai mult cu moartea, sora ei.
Moartea nu este altfel, poți să-i ții mâna
s-o mângâi și să-i netezești părul,
ea îți va întinde o floare și va zâmbi.
Poți să-ți împlânți fața în pieptul ei
și s-o auzi spunând: e timpul să mergem.
Ea nu-ți va spune că e altcineva.
Moartea nu stă întinsă palidă verzuie
cu fața la pământ
sau pe spate pe o targă albă: moartea
merge de jur împrejur
cu obrajii rumeni și vorbește cu toată lumea.
Moartea are trăsături delicate și
obrajii blânzi,
pe inima ta pune ea mâna ei moale.
Pe cel ce-a simțit mâna moale pe
inima lui,
nu-l încălzește soarele, el este rece ca
gheața
și nu iubește pe nimeni.

VIERGE MODERNE

Eu nu sunt o femeie. Sunt neutru.
Eu sunt un copil, un paj și o hotărâre
îndrăznească,
sunt străfulgerarea zâmbitoare a unui
soare roșu...
Sunt o plasă pentru toți peștii lacomi,
eu sunt un toast în onoarea tuturor
femeilor,
eu sunt un pas spre aleatoriu și
distrugere,
eu sunt un salt în libertate și în
conștiința de sine...
Eu sunt șoapta sângelui în urechea
bărbatului,
eu sunt fiorul sufletului, dorința cărnii
și negarea,
eu sunt semnul de intrare la noul
paradis.
Eu sunt o flacăra, iscoditoare și
cutezătoare,

Eu sunt o apă, adâncă dar până la
genunchi temerară,
eu sunt foc și apă într-o legătură loială
necondiționată....

ZILELE TOAMNEI

Transparente sunt zilele toamnei,
pe fondul auriu al pădurii, pictate...
Zilele toamnei zâmbesc lumii întregi.

E așa de bine să dormi, fără dorințe,
obosit de verdeață, sătul de flori,
cu roșie ghirlanda vinului la căpătâi...
Ziua de toamnă nu mai are niciun dor,
degetele ei sunt neîndurător de reci,
în visele sale pretutindeni vede
fulgi albi în neîntreruptă cădere.

SURORILE NOASTRE SUNT ÎMBRĂCATE ÎN ALB ȘI NEGRU

Surorile noastre sunt îmbrăcate în alb
și negru,
surorile noastre stau lângă apă și
cântă,
surorile noastre stau pe stânci și
așteaptă,
apă și aer au în coșurile lor
și le numesc flori.
Dar eu cuprind cu brațele-mi o cruce
și plâng.
Odată am fost catifelată ca o frunză
tânără verde
suspendată foarte sus în aerul
albastru,
atunci două tăişuri s-au încrucișat
înlăuntrul meu
și un învingător m-a purtat spre
buzele lui.
Puterea lui a fost atât de tândră încât
eu nu m-am rănit,
el a prins o stea strălucitoare pe
fruntea mea
și m-a lăsat tremurând de plâns
pe o insulă numită iarnă.

STELELE

Când se lasă noaptea
stau pe trepte și ascult,
roiuri de stele în grădină
și eu stau afară în beznă.
Ascultă, o stea a căzut cu un clinchet!
Nu umbra prin iarbă cu picioarele
goale;
grădina mea este plină de cioburi.

**Prezentare și traducere de
DORINA BRÂNDUȘA LANDËN**

Biblioteca Babel

HANS DAMA

Tablou de iarnă

Aspru aer, pură nea;
Bolt-apăsătoare.
O scrutez în depărtare
În solara peruzea.

Brazii nalți, ca între prietini,
Șușotesc sub greul strai;
Iau, mișcând ușor din cetini,
Forme-artistice pe plai.

Tu, ponor în frumuseți,
În odoare hibernale,
Mi-ar plăcea-n mrejele tale,
Când în soare te răsfeți.
25.2.1965

Tablou matinal

Ceasurile nopții-urâte
Rând pe rând s-au dus frumos;
Burgu-n somnu-i doborât e,
Susură fântâni duios.

Bezna-ncet se risipește,
Zorii spălăciți răsar:
Vagi contururi, bărbătește,
Prin voaluri gri transpar.

Numai niște singuratici
Vezi trecând pe străzi pustii:
Pașii li se pierd lunatici,
Cadențată graba li-i.

Boarea serii

Înghite sear-a zilei trudă;
mai șchioap-un vânt sfârșit spre-
amurg.

Abandonați, stau nori să fugă,
iar cețuri printre sălcii curg.

Puzderia de ochi-lucarnă,
toți gâfâind pe-acoperiș,
cu înțeleș tușind, se-ntoarnă
spioni de vise – pe furiș.

Din chinuri picură langoare;
o strâng asemeni perlei și,
tăcut, îi crăp eu scoica tare –
din ea țâșnește lumea gri.
15.6.1989

Dor de țară

Cum te-aș duce în câmpie,
unde mă plimbam cândva,
jucam hora în pruncie,

și-ostenita lun-albie-n
mute ramuri spânzura!

Unde cerul și pământul
în tăcere se unesc
și, vioaie ca o turmă,
fascinant făpturi foiesc.

Iar în inimă de codru,
ochi de lac aș vrea să vezi,
strălucind cum nu e modru
și-oglundind cei iriși verzi.

Case-n șiruri cascade-n umbră
– parcă un decor ar fi –,
gânduri ca de plumb când umblă
colo-n ulițe pustii.

Străin acasă

Nu-i bucurie prea multă
vatra văzându-mi-o iar.
Nimeni aici nu-l ascultă
azi pe străinul hoinar.

Străzi ce erau de paradă
reci și pustii sunt acum;
nu-i mai ce-a fost în ogradă;
viață-n odăi – nicidecum.

Locuri intime-n pruncie
azi sunt străine, un vid
pare căscat pe vecie,
porțile nu se deschid.

Freamătă cu demnitate
plopilor doar, peste șosea.
Drumu-n amurg se tot zbate,
liber din pustă s-ar vrea.

Dacă salcâmul scâncește,
să-l consolez nu-nțeleg:
însumi eu plâng sufletește,
plânge și spațiul întreg.

Țese pustiul la plasa
pentru eternul său mers.
Nu mai m-atrage acasa,
ci-mi însemnez câte-un vers.
Banat, vara lui 1991

Ultimul tren

Un ultim tren plecă fără de știre;
făcui cu mâna, lacrimi nu mi-a
stors.

Am ezitat să-l iau după sosire,
ca să-mi alung eu orice reîntors?

Și roțile-mping dorul înainte.
Speranțe-or tăvăli peste puțin.
Eu surghiunesc eternități din
minte
în visuri ce nicidecum nu mai
revin.

Iar cel din urmă punct se 'neacă-
n zare,
de parcă n-ar fi fost aici, imens.
Stau șine la amiaz inerte-n soare;
noi știm cititul într-un singur
sens...

Tu următorul punct îl intuiește!
Întoarce-ți fața în direcția sa!
În liniște-l poți aștepta, firește,
dar ultima speranță nu ți-o ia?

26.6.1989

Toamna printr-un cimitir

În zare se desfrunzesc raze –
ce de splendori!
Maree reflectă-n jur vara-n
simple culori.

Tentant le-atrage, pesemne,
gerosul pământ.
Și nouă, din trepți, ne vin semne:
ne-nghite-n curând.

Reflecții ne sunt strangulate –
horcăie-n gât.
E ultimul gând ce se zbate-n
zvârcoliri, urât.

Sfințiți suntem doar pentru
humă:
un drum – în final.
Speranțe și vveri se sugrumă:
o punte – spre-alt mal.

06.11.2004

Traducere de SIMION DĂNILĂ

Hans Dama (de fapt **Johann Dama**) (n. 30 iunie 1944, Sănnicolau Mare, județul Timiș), scriitor și om de știință originar din România.

A studiat limba și literatura germană, limba și literatura română, pedagogia, geografia și economia la universitățile din Timișoara, București și Viena.

Din 1974 trăiește în Viena, unde lucrează la Institutul de romanistică al Universității și la o școală privată.

Din 1980 predă la Universitatea din Viena.

A publicat numeroase contribuții privind literatura germană și română, istoria culturală și dialectul șvabilor dunăreni, precum și poezii, nuvele, eseuri și note de călătorie.

Ocean întors **PREZENȚI ȘI ABSENȚI** **ÎN FAȚA MINUNII DE A FI**

Creatorii au surprins în operele lor momente din veșnicia minunii de a fi. S-ar cuveni să fie alăturate toate momentele importante ale cunoașterii noastre pentru a avea o percepție asupra viețuirii, dăinuirii, firii, la un moment dat.

„Scrutați-vă menirile ființei: nu-s oameni făcuți să fie fiare, ci pelerini ai binelui și-ai minții”. Dante Aligheri, *Infernul*... (Oamenii nu-s născuți să fie fiare, dar au fost de multe ori mai răi ca fiarele). Să fie de neîmblânzit conflictele ce ne însoțesc, ne macină la tot pasul, predomină răutatea ce ne stă în umbră, pentru că se vede că n-am devenit pelerini ai binelui?

S. Freud (contextul pretinde polaritatea) semnala, plecând de la moralitatea lumii: „Demonii nu există cu nimic mai mult decât zeii, fiind doar produse ale activității psihice ale omului”. Produse ale aceleiași activități sufletești sunt și încercările, în ansamblu, de a explica minunea de a fi. Încercările începutului sunt puse pe seama primului impuls, a creației din nimic, a big-bangului, a primei explozii (dar ce-a fost înaintea lor, ce le-au determinat?), iată nu se poate explica, nu pot explica începutul! Atâția filosofi au crezut, începând din Antichitate, că putem cunoaște până acolo unde dezlegăm cauzele, necesitățile, determinările (conexiunile lumii). Cu puterile noastre, limitate în timp, vom rămâne pentru vecie la jumătatea de măsură în a-i pătrunde „minunii de a fi” secretele. Timpul schimbărilor, sensul, finalitatea pot fi scurte ori imemorabile... Explicațiile de ordin materialist ce au ca suport cunoașterea acumulată, logica, experiența de viață (începând cu alcătuirea lumii din „apeiron”, principiul activ al lumii (Anaximandros), urmat de credința că aerul e substanța din care provine lumea (Anaximene)... „Totul curge, nimic nu rămâne neschimbat”, susținea Heraclit, iar toate din lume provin din foc, din atomi zice (Democrit). În paralel, filosofia idealistă alătură o lume în esență de ordin spiritual (o lume creată, dominată de spirit, Lumea ideilor (Platon).

Din această perioadă a farmecului și a simplității, ideile își trăiesc primele lor includeri în subsisteme, sisteme, ADAUGĂ VOCAȚIA FILOSOFILOR, CONCLUZIILE LOR CU PRIVIRE LA ORDINEA LUMII, făcând în cazul

cel mai bun un pas timid pe calea apropierii de minunea de a fi pe calea unui tablou imaginat. Concret: se mai adaugă o ipoteză la o eclectică, complicată interpretare. Se constată la început cu mirare, apoi, după prestigiul pe care îl aduc clasificările că lumea, viața este parcelată, că așa trebuie cunoscută, apropiată, contemplată. Iar după descoperiri, ordonări... după cum este bine știut ne vedem în fața unor nedumeriri mai mari.

„Orice iarbă se cunoaște după sămânță”, Dante, *Purgatoriul*. În privința minunii de a fi, a sămânței pe care o purtăm, a acestui subsistem, a acestei monade pe care o admirăm, (comparându-ne cu zeii), ne dezgustă, ne face invidioși, suntem și azi în privința scopului, a viitorului, a patimilor petrecute fără sfârșit, după dovezi, la fel de absenți, de prezenți în fața MINUNII, mergem pe aceeași linie paralelă cu neînțelesul.

Se pare că toate schimbările ajung să creeze și să neghe forme de echilibru. Există, nu există în acestea vreo intenționalitate? Dreptul la extrapolare ne poate face să credem că în centrul Universului ar sta **necesitatea echilibrului, a unuiu dinamic**, dar poate fi vorba de a măsura înfinitatea odată cu probabila intenționalitate ce ar caracteriza-o?

Minunea de a fi pentru fiecare ființă ia sfârșit, în sistemul de raționalități existente. Cum ar putea fi continuată această petrecere a timpului, întârziere, împlinire a existenței neîncheiate după moarte? Suntem cu răspunsul, dacă este vorba de un scop și o verificare în veșnică rămânere în urmă.

De ce nu-i în schimbare morală palpabilă persoana umană? Poate ne explică întunericul dat de neghiobiile, dușmăniile, nădejile stupide... Eugen Ionescu: „oamenii nu se regăsesc decât ca să se lovească”.

Înțelegerea miracolului de a fi înseamnă a măsura nemăsurarea. Toate speranțele, dincolo de ceea ce descoperim în conviețuire, în legăturile dintre lucruri, a ordinii pe care o poate aduce știința, sunt sortite sinediei, ca să fim optimiști... Mulți gânditori în mod explicit ori implicit, numindu-l pe Dumnezeu cunoaștere, cred că Atotputernicul atât dorește să fie cunoscut...

Ignoranța noastră nu poate fi răspunzătoare în fața minunilor fără de sfârșit ce ne înconjoară: „Existăm în fel și chip, înțelegem în grade diferite miracolele ce ne înconjoară, pe noi înșine (socotiți cea mai mare minune) nu ne întrerupem viața pentru că nu avem suficiente explicații filosofice

asupra cauzelor, asupra efectelor, ce la rândul-le întrec închipuirea și desigur înțelegerea, devin minuni.... Nu pentru că am fi ignoranți în fața noului ne trezim în fața minunilor, fiindcă judecata în discuție ne pune pe nedrept întreaga viață în brațele ignoranței (Minunea ar fi efectul noutății asupra ignoranței, Samuel Johnson), calificativul este dezonorant pentru un om, pentru omenire, care n-au cum ține pasul, nu au avut același mers cu minunea de a fi, probabil nu-i vor cunoaște țelul. Este onorant pentru pământeni că fac „și imposibilul, adică imaginează mersuri, măsuri, locuri îndepărtate de realitate”, pentru a explica minunea de a fi.

Ceea ce numim lume își are repetițiile sale, ele zăbovesc în viața oamenilor de-a lungul civilizației, or creatorii au surprins în operele lor multe din momentele acestor pelerinaje, dăinuirii, chiar și jumătățile de măsură.

Pe ce ne putem baza, cugetarea lui W. Shakespeare este pe înțeles: „Nu în stele se află destinul nostru, ci în noi înșine”. Tot în destinul nostru este înscrisă întrebarea cu privire la „minunea de a fi”. În fața acestei întrebări, răspunsul rămâne mereu parțial, așa a fost întotdeauna, așa este și va fi.

Reflecția filosofică asupra punctelor nodale (esențiale), ale prezenței și absenței miracolului existenței, ale relativității lui, merită să devină ceva mai adevărat și mai clar, pe căile cunoașterii (cu verificările lor, analizele, sintezele ce acoperă bibliotecile, criticile reciproce), ale întrepătrunderii sufletului și minții, voinței și acțiunii. Ceea ce nu înseamnă că nu ne vom lega speranța de orice pas făcut în descoperirea unei cauze; poate e minunea așteptată, cauza cauzelor.

DANIEL MUREȘAN

CÂT DE VEȘNICĂ ESTE VEȘNICA POMENIRE?!

O stradă liniștită ce urcă ușor, îndreptându-se lin spre marginea orașului, garduri în spatele cărora se zăresc acareturi, curți, case obișnuite. Ici-colo, câte o tufă de trandafiri își poartă cu mândrie ultimele flori – cam șifonate și decolorate de brumă. Undeva, pe stânga, un zid înalt, de pe care tencuiala gălbejită s-a desprins din loc în loc, croind petice albe, ca o plagă purulentă, peste care se întind, asemenea unor cicatrice, câteva ramuri scheletice de iederă ruginită de toamnă târzie. Două porți de lemn, date în lături, descoperă privirii o clădire părăginită, iar prin gangul încoronat de o semirozetă de fier – primul gând a fost că ar fi o stilizare a coroanei de spini purtate de Iisus pe drumul Golgotei – se zăresc vreo cinci trepte ce se opresc, încremenite, speriate, îngrozite de-a dreptul, în fața unei uși părăginite. Pare o veche așezare boierească, dărăpănată, căzută în uitare, dar, înainte să apuci a-ți imagina trăsura oprită în fața gangului, privirea se fixează asupra geamurilor zăbrele, întunecate... Pașii mă duc, aproape inconștient, către cele cinci trepte de piatră, tocite, dislocate parcă sub greutatea suferinței ce s-a târât atâția ani mereu în susul și rar, foarte rar, în josul lor. Odată trecută de ușă, am în față o încăpere boltită, iar pe stânga și pe dreapta – o înșiruire de uși înguste, de lemn ferecat, purtându-și fiecare numărul caligrafiat pe scândura groasă...

Era în genul celularului mare de la Aiud, însă părea o miniatură a acestuia, cu un hol spațios la mijloc și cu celulele înșirate pe două niveluri de o parte și alta lateral, totul la o scară foarte redusă. Nu arăta mai mare decât un vechi conac boieresc. Și celulele erau mai mici, având doar 3,5 metri în lungime în loc de 4 metri...

Trag de zăvorul masiv de fier ruginit, ușa grea de lemn se urnește a lehamite, ușița metalică, și ea ruginită și prevăzută cu un zăvor, ce acoperă ochiul mic, pătrat, de nici 20 de centimetri, din partea de sus, pare a scârțâi, clipind a avertizare...

Odată intrat în celulă, dintr-o privire am făcut imediat inventarul „bunurilor în folosință”: un pat de fier cu saltea de paie și chiar cu cearșaf pe el, o pătură, o sobiță pentru cărbuni [...], un scăunel rudimentar și foarte scund, identic cu acelea folosite de țărani, pe vremuri, în jurul meselor lor rotunde, și, desigur,

cele două tinete constând din două ciubărașe de lemn.

Intru în spațiul de dincolo de ușă... văzută din interior, ușa își pierde toate reperele – doar în deschiderea pătrată a vizetei privirea se lovește brutal de ușița metalică ce o obturează...

...deținutul nu trebuia să mai vadă nicio altă ființă omenească, în afară de gardianul din tură care își îndeplinea serviciul matinal, fără să-ți adreseze niciun cuvânt.

Încăperea goală, în care niciun firicel de lumină nu răzbate printre scândurile ce-i acoperă fereastra cocoțată aproape de tavan. Aici totul e în arest – până și privirea...

Fereastra, de dimensiuni reduse și oblonită, era amplasată foarte sus, astfel încât cu mare greutate, doar cățărându-te pe pat și agățându-te de zăbrelele ei, ai fi putut zări ceva afară, dacă vreo crăpătură în oblon ar fi permis, eventual, acest lucru.

O liniște grea, mai grea decât ușa masivă...

...nu aveai voie să faci zgomot în celulă, care s-ar fi putut auzi la vecini, nu aveai voie să te cațări la fereastră și nu îți era permis să ciocăni sau măcar să atingi zidurile pentru a încerca să stabilești o legătură cu ceilalți deținuți.

Doar curentul mișcă discret aerul din celulă...

...deșteptarea în fiecare zi la ora 5 prin bătaia clopotului. După deșteptare, deținuții trebuiau să-și facă patul după o tehnologie precis indicată și din acel moment, până la ora 10 seara, era strict interzis să te mai atingi de el! În tot acest timp aveai voie să te plimbi liniștit în celulă sau să stai pe scăunel, cu fața la vizetă, în așa fel încât gardienii să te poată privi în orice moment.

Un zgomot înfundat, probabil o grindă putrezită, ca o tuse seacă, îndepărtată...

...o tuse simplă pentru punct și o tuse dublă pentru linie... [...] ...efortul era uriaș... [...] Numai pe această cale am reușit să spargem zidul acestei fantastice izolare și astfel să ne manifestăm cât de cât ca niște ființe omenești. Căci ce fel de oameni s-ar mai putea chema unii care, vreme de cinci ani și jumătate, ar sta închiși în niște cuști, fără să poată ști ceva din ce se întâmplă în jurul lor, fără să vadă pe nimeni sau să vorbească cu cineva?

Scârțâie puternic o ușă... Tresar... Și din nou liniște. Frig, întuneric și liniște. Încep să număr ușile de jos, începând din partea stângă, strigându-le, în gând, pe nume: inginer Puiu!, Corneliu Coposu!, Ion Diaconescu!, Ilie Lazăr!... Ridic ochii spre etaj: Ion Mihalache!...

– Aici Ion Mihalache! Sunt torturat că nu vreau să dau declarațiile mincinoase care mi se cer! Mi se refuză medicamentele și orice fel de îngrijire!... Mai departe nu s-au mai putut înțelege cuvintele lui, căci gardienii au năvălit în celulă imobilizându-l și lovindu-l cu brutalitate...

Se întetește curentul. De afară se furișează, cuibărindu-se prin toate cotloanele, încercând să purifice locul, frânturi din *Tatăl nostru*, rostit lângă troița din fața gangului, de preoții și urmașii martirilor din pușcăria Râmnicului:

...precum și noi iertăm greșităților noastre...

Și un ecou înfundat, ca un suspin prelung, se strecoară spre soarele blând de afară:

...Dar nu uităm!

Privesc încă o dată paragina în care se află penitenciarul, „pușcăria veche” din Râmnicul Sărat. Zidurile surpate și, mai înspăimântător decât orice, nepăsarea semenilor pentru care a suferit atâta îl îngroapă iar și iar pe Ion Mihalache. Peste memoria tuturor sfinților închisorii praful gros al uitării se așterne în straturi groase sub privirea indiferentă a ministerelor, institutelor, fundațiilor, ong-urilor...

Veșnica lor pomenire...

Mă îndrept spre ieșire, neputând să-mi reprim o întrebare... Cât de veșnică este veșnica pomenire?!

RODICA LĂZĂRESCU

26 noiembrie 2011

Notă

Citatele sunt reproduse din Ion Diaconescu, *Temnița – destinul generației noastre*, Editura Nemira, București, 1998.

Fotografiile aparțin autoarei.

O "familie" modernă!

E Duminică. Sfânta zi de Duminică! Ador să lenevesc puțin mai mult... Totuși, la un moment dat, mă urnesc... și deschid geamul. Vecinul de la I e la mașină, cu nevasta și fetița... se duc la biserică. Ea urcă în față, fata în spate, el se prefăce că are treabă la portbagaj și-mi trage cu ochiul. Mă rușinez și mă ascund după perdea.

– Ți-o fi intrat o muscă-n ochi, ai? Pe frigul ăsta! Că și sufletul ar îngheța în ea. Linge-te pe bot și urcă în mașină, c-a lăsat asta bărbați mai ca lumea decât tine, să-i scape printre degete, de mofțuroasă ce e! Pasărea mălai visează!

E vecina de la II! Nimic nu mișcă-n bloc fără ca ea să știe.

Bisericosul se face vișiniu și urcă la volan... cu greu. Are nevastă-sa un palton gros la șolduri... Pe lângă ea, chiar mă simt balerină! Stau lipită de perete în balcon și mustăcesc.

– Te-ai trezit, cucoană? mă iscodește dama de la II.

Nu zic nimic.

– Hai, că te văd! Ai cămășuța aia mai mult dantelă. Încă e bine poziționată retrovizoarea de balcon a lui bărbatu-meu!

Mă bufnește râsul. Așa e. Domnul de la II, fiindcă are o nevastă „știe-tot”, are o oglindă retrovizoare, mare, ca la autocare. Cu ea ce-și mai clătește ochii, prin balcoanele oamenilor. Acum e la pat, săracul. Nu l-am mai văzut de mult pe-afară. Până la balcon se se mai târăște uneori... Acum e rândul nevestei „să stea de veghe”.

Închid geamul rapid. Cine știe ce-mi mai vor auzi urechile... Și nu vreau să-mi stric ziua.

Îmi fac un ceai, și-mi citesc mesajele.

M-am trezit având în minte sfatul unei prietene mai vârstnice: „Să nu rămâi singură!”

„Mă duc la maică-mea să o duc pe cea mică. Grig e dus cu motocicliștii lui. Mă duc și eu la o șuetă cu fetele, la Mall. Hai și tu, leneșă mică!” îmi scrie Dia, medic primar. Peste săptămână, ziua e la spital, după-amiaza la cabinet... seara o ia pe cea mică de la soacra sau de la mama ei... ea sau Grig. Dorm împreună și au frisoane de viteză dimineața. Grig duce fata... la mama sau la soacra... ea fuge la spital. El e mai liber... program flexibil... e artist.

„Văd că dormi, e întuneric la tine... și eu am chef de povești. Sau ai program de joacă pe sub plăpumioară?” îmi scrie vecina, perete comun cu mine. „Mă duc până la cumnată-mea.”

Dorica e o fată tare de treabă. Are un soț blând și vesel. Au un băiat mai mare, frumuseț și tăcut, care și-a întrerupt facultatea, ca să o întrețină pe prietena lui. El era la Poli, ea la Farmacie. Când a terminat, fata și-a ales un altul, „că ea-și dorește copii... și nu poate risca, cu el...”. Sora lui, cea mică, fusese bolnavă psihic toată viața. N-am văzut atâta devotament la nimeni, ca la oamenii ăștia. S-a prăpădit în vară, sărăcuța, când eu eram la mare... nici n-am știut. Se lovea de pereți și urla ca lupii în perioada ciclului. 26 de ani a răcnit zi și noapte. Dar n-au abandonat-o. Dorica „se duce la cumnată”... pentru că are casa lângă cimitir. Pot zice că n-au abandonat-o nici acum.

„Nelu rămâne acasă. E jos, la boxă, dacă ai nevoie de ceva.” Nelu e soțul ei. De când îl știu „face ordine în boxă”. Adevărul e că dacă ți se strică ceva... broasca de la ușă, ți se arde un bec, se defectează mașina de spălat... etc., Nelu are orice piesă și rezolvă, chiar de e duminică. Acolo, printre fiare și șuruburi, mai are și el „un pic de alinare”... o berică, o țiucă bună... Nu aducea alcool în casă, că nu se știa când l-ar fi putut descoperi fata. Ea nu mai e, dar regula a rămas neschimbată.

„O să merg la unchiul Ion!” îmi scrie Mia. Fata asta a fost o frumusețe. Atâta a tot ales, până „l-a

cules” pe unul care i-a arătat un fluturaș de salariu... pe gustul ei. „Îi plac banii. E zgârcită foc! O să-mi fac avere cu fata asta!” se gândi, la vremea însurătorii domnul cu fluturașul de salariu „competent”. Și așa a fost. Și-au făcut o vilă cochetă... la care un leu n-a pus unul mai mult decât altul. E interesantă veșnica lor negociere. Deși stau de 20 de ani împreună, fiecare e „cu punga lui”. „Copii nu vreau, că-s cheltuitori!” i-a zis el înainte de însurătoare... și-așa a rămas. Au bătut palma.

Îmi vine să râd. La banii lor, ea preferă să meargă duminica la unchiul Ion, ca să mai economisească ceva. Odată mi-a și explicat: „de dus, am abonament, o parte din drum... apoi fac un bilet... de întors, bilet și abonament”, deci 2 bilete, 3,5 lei/persoană. Dar te alegi cu un prânz copios și ceva la pachet... cel puțin cina... dacă nu și pentru mâine prânzul... uneori și a doua cină.

Tot pensionarii sunt baza! Eh, le duce și ea ceva... din ce-a primit și nu-i place... sau îi prisosește... sau ia de la magazinele chinezești, de 3,8 lei orice produs.

„Atenția contează, dragă! Cine-i mai bagă-n seamă și pe ei? Se bucură că le deschid ușa.”

Așa e, Mia dragă! O să punem afiș pe ușă, în curând: „Vizitați-mă! Azi am sarmale!”

Eeeeeee... dacă o să fie cu sarmale, sigur vine și soțul Mie! Pentru un „potol grețos”, poate fi cel mai glumeț și fermecător personaj... și mâine, nu te mai cunoaște!

Trăim vremuri grele, dom'le! ...se aude surd, fundalul vieții noastre.

„Madame, ești acasă?” mă interoghează grăbit Alin, la telefon.

„Da, sunt!”

„Vin de la gară direct la tine, ok?”

„Ok!” îi răspund.

Alin e un student la arhitectură, foarte talentat, cu care am „o înțelegere... curioasă”. Eu îi țin mâncarea ce și-o aduce de la Severin, de la părinți, la mine, la frigider/ congelator, el îmi bate covoarele de sărbători sau „când mă taie pe mine de-o curățenie generală”. Altfel, într-o săptămână, ar rămâne fără nimic. Așa e la cămin, iar el merge acasă cam o dată/lună.

L-am cunoscut... la o expoziție de grafică. E destul de scund, foarte →

CORINA-LUCIA COSTEA

VIAȚA LA ȚARĂ, TOAMNA

Vreau să trăiesc o nouă viață la țară... Pe prima mea viață la țară am trăit-o vrând-nevrând. Nu eu mi-am ales părinții, nu mi-am ales satul, nu mi-am ales rudele și vecinii. Pur și simplu m-am trezit într-o ogradă, dintr-un sat din Podișul Central al Moldovei. Eram parte din ea și mă înconjurau toți și toate din toate părțile. Habar nu aveam că ar putea fi și altfel. Și... chiar că nu putea fi. Eram parte din întregul acela, nu puteam să lipsesc, ca să nu știrbesc rotundul frumos, ograda noastră. Făcea parte din mine și eu din ea, cu tot ce se învârtea în juru-ne.

Acum... e altceva. Pot să am opțiuni. Vreau sau nu să aleg viața la țară? Aleg că da, vreau, dar nu la țara

mea, la o altă țară... Și nu numai pentru că e mai aproape de oraș, ci și pentru că țara mea s-a cam păcănit, neluată în seamă de cei care au moștenit-o...

Închid pleoapele, ca să pot crede povestea: apusuri colorate, cântecul vinului în boabe, plecatul rândunelelor, îi fără pereche, fete cuminiți purtând coșuri încărcate cu ciorchini, teascurile învârtite-n curți, mustul curgând, mustul fierbând, prefăcându-se în vin, cocoși amețiți cântând în pături pline de porumb, un soare îngăduitor și... râuri de aur, râuri de aramă, râuri de bronz...

Deschid ochii, dar nu vreau să mă trezesc. Nu vreau să ies în curte, să mă spăl pe dinți cu apa proaspătă de la fântână, încă nu vreau mic-dejunul cu ceapă, ouă și slănină și nu vreau să mi se agațe pe ambele brațe câte o căldare, pe care să o umplu cu struguri și s-o răstorn în cada de lemn de la capătul viei, din zece în zece minute și cineva să însemneze asta pe un răboj cu plumbul, trăgând liniuțe strâmbe și chinuite... Așa se făcea în copilăria mea...

E romantic să mergi la cules de vie când nu ai vie, privind asfiziului soarelui de pe o culme din mintea ta...

Dar realitatea, viața la țară, realitatea asta nu-i deloc romantică... Vecinul înjură, pomenind toate măruntaiele anatomice pe de rost

când îi iese ceva anapoda, femeia negricioasă, proastă și urâtă de peste șanț cotcodăcește dis-de-dimineață ca să-și trezească copilele din somnul dulce și să afle toată lumea cât de vrednică nevastă este ea... Hodorogesc căruțele... Latră câinii... Măcăie rațele... Gâgăie găștele... Cotcodăcesc găinile toate odată, de parcă au umplut lumea de ouă... Cucurigesco cocoșii... Nechează caii... Să înnebunești, nu alta!

Unde ești dumneata, Duiliu? Să te-ntreb prietenește, ce-ți veni cu... viața la țară? Nu era bine în diplomație, la Roma? A fost musai să scrii de viața asta, să le dai imbolduri ălora de pe un mal și de pe altul al Râmnei, apa care nu e apă vara și pe malul căreia un general rus, fudul și beat, și-a terminat odiseea și-și doarme veșnicia în tone de bronz pe vârful dealului?...

Ehehei, Duiliule! Duiliu-te-ai să te duilești! Și ia cu tine Vrancea toată, cu Sauvignonul, Feteasca, Băbeasca și Moșeasca toată... Ia-le, bade Duiliu! Du-le-n Rai și lasă-le acolo... pe-un picior de plai...

Nouă lasă-ne culesul viei... fără de cules, bătutul nucului... fără de bătut și plecatul la țară... fără să plecăm...

Lasă-ne visul, moș Duiliu!

ANICA FACINA

→slab și foarte brunet (păr, barbă)... iar pielea sîdfie.

„Mă înfiți, d-nă?” îmi zise atunci, așa, direct. „Vă uitați la mine... delicios.”

Abia atunci am realizat că așa și părea. Mă uitam în direcția lui, dar jur că nu-l vedeam... mă uitam „prin el”. Mă gândeam la problemele mele... de viață, financiare, de relaționare... într-un amalgam de ițe greu încălcite...

Și de-atunci, tot vorbim... la nevoie sau așa, de plăcerea conversației.

Am închis calculatorul și-am pregătit rapid masa... pentru două persoane: farfurii de felul II, de aperitiv, tacâmuri... câte două furculițe și câte două cuțite, pentru fiecare... pahar de țuică și de vin... șervețele (mereu sare peste supă/ciorbă).

Țăăăăăăăăăăăărrrrrrrrrr!

A ajuns!

„Salut, mami!”

„Salut, puiule!”

„Mor de frig! Ia să despachetăm, să

vedem ce-avem bun!”

Deschid și eu frigiderul, ridic capacele oalelor.

„Mmmmmmm... ce bunătați!!!!”

Îmi place când mârâie ca un motan. Mă amuză. Alege ce-i place... și eu, la fel. Dacă trebuie încălzit, încălzim.

„Tatăl nostru carele ești în ceruri...

Mulțumim Ție, Doamne, pentru bucatele-acestea...

...Amin!”

Mă așez evlavios la masă. Nu mai am o familie, în sensul tradițional... soț, copii, părinți. Omul acesta/copilul acesta îmi e un străin, dar ne

găsim în Sfânta zi de Duminică, la prânz, și ne rugăm, bucurându-ne că suntem sănătoși. Îi mulțumim Celui de Sus pentru că ne ocrotește de temeri și ne întărește în singurătate.

Mâncăm liniștiți. La radio, cântă ceva frumos.

După masă, el spală vasele, eu îi pregătesc „porția de alimente” pentru prima săptămână.

„Sărut mâna, Doamnă!” zice și-mi sărută mâna, ca-n filmele lui Sergiu Nicolaescu.

Închid ușa și mă așez... la o cafeluță (ăsta e un răsfăț pe care nu-l împart cu nimeni!)

Cum mai arată azi: „Prânzul în familie”? „Duminica în familie”? „O familie”?

Habar n-am!

Am făcut o cafea... excelentă, asta-i sigur!

Foto: Daniel Leș, Stâpânul ulcelelor

Cafeaua de dimineață

– Da, am auzit. Vin când vin. Și nu mai țipa, unii vecini încă dorm.

Bărbatul închise ușa după el, ignorând bodogăneala femeii. Cum Dumnezeu ajunsese în situația asta din nou? Unele greșeli par a fi destinate să se repete la nesfârșit. Și când te gândești că avusese șansa unei alte alegeri... Șirul gândurilor fu întrerupt de sunetul telefonului.

– Da, bătrâne! Nu, nu sunt acasă, am plecat. Da, e drept că e cam devreme, dar pe a mea am apucat-o istericalele și n-aveam chef să o aud când îmi beau cafeaua. O să beau una la atelier. Nu știu de ce țipa, nu o mai ascult de mult. Voi ce faceți? Dana, copiii? Irina? Ce e cu ea? A, da, știu, mi-a spus și mie....

Știa despre Irina. Deși se despărțiseră de un an și jumătate, ea continua să îi trimită sms-uri și mailuri în care îi povestea despre viața ei. Uneori îi trimetea și poze. Îi plăcea să le privească. Dar cel mai mult îi plăceau mesajele de vineri dimineața cu urări originale pentru un weekend plăcut. Uneori îi trimetea un banc. Sau o poezioară. Sau un link cu o melodie. Acum o lună și ceva nu a primit mesajul de vineri toată dimineața. A fost bosumflat până când l-a primit imediat după pauza de prânz. Irina avusese repetiții dis-de-dimineață și nu avusese timp... Abia aștepta mesajele, dar nu le răspundea niciodată. Îi era teamă că, dacă restabilește comunicarea, nu va mai putea rezista tentației. Și nu ar fi fost... corect.

Se întâlniseră la o petrecere la munte. Fusese un chef pe cinste, iar Irina contribuise la buna dispoziție generală cântând la vioară niște cover-uri de piese rock și rap care lăsase asistența cu gura căscată. Fusese o atracție instantanee. O atracție a contrastelor. Ea – muziciană, el – mecanic. Ea – nebunică și romantică, el – teluric și practic. Ei îi plăceau calmul și seriozitatea lui. Pe el îl încântau energia și entuziasmul ei. Ea glumea, el știa să rădă la glumele ei. Și atunci de ce nu a mers? Ba a mers. De fapt, a mers atât de bine încât s-a speriat. S-a trezit într-o bună zi că o sună să îi spună că iese cu băieții în oraș. Sau că vrea să știe de ce nu i-a mers bine la repetiție. Sau că stă seara la un pahar de bere și se întreabă ce șanse are o

relație dintre un mecanic și o muziciană. Iar răspunsul logic și tradiționalist a fost că nu are nicio șansă. Odată stabilit acest lucru, a decis că nu mai are de ce să continue. Și ca totul să fie definitiv, a găsit o altă față, fără poezii și pretenții intelectualiste și se mută la ea.

Și totuși, undeva acolo, în inima lui, Irina rămăsese. Ceva din el îl împiedicase să îi șteargă numărul din telefon sau să îi ceară să nu îl mai caute. Se întreba cum s-ar simți dacă Irina ar înceta să îi mai trimită mesajele. Dimineață îl sunase amicul său Radu să îi spună veștile despre ea. Fata rămăsese în relații amicale cu el și cu soția lui Dana. Pentru o clipă i-a fost teamă că Radu îi va spune că Irina și-a găsit pe altcineva. Asta ar fi însemnat că nu ar mai fi primit nici mesaje, nici mailuri, nici poze...

– Hai să trăiești, șefule! Și pe tine te-a gonit nevasta de acasă? A mea nu știu ce are azi, dar toacă ca o morișcă stricată. I-am spus că nu mă duc la mă-sa la țară să o ajut cu porumbul și a luat foc. Da' vreau și eu să mă odihnesc sau să mă distrez în weekend, nu să o slugăresc pe aia bătrână...

UNIVERSUL VIEȚII DEPRAVAT

Beteala poleită, croită peste coapse,
Ne dă la toți iluzii perverse și gustoase-
Un amalgam de simțuri, ce s-au
destrăbălat,
Sorbind din plin plăcerea adâncă din
păcat !

Ce este infinitul, de nu plăcerea pură,
Speranța, spațiul tandru și
cuminecătura ?

Acum dispar imperii și stelele se sting
În aurita boltă umbrită de un string !

PARCĂ TIMPUL S-A OPRIT

Parcă timpul s-a oprit
Nu mai avea asfințit
Nici ducleți simandicoase
Izvorâte dintre coapse

De gazele aromate
Ce cad repede pe spate
Și privesc spre infinit
Bolnave de-atât iubit

Și mai respirau suave
Florile din asfințit
Și rotunde și chiar grave
În același cer sfințit!

IOAN LILA

Vlad a vrut să replice că el nu are asemenea probleme, pentru că nu e însurat. Dar așa era oare? Dimineață a șters-o de acasă odată cu prima geană de lumină, pentru Anda turuia ceva, ea știa ce, iar el nu mai voia nici să o audă, darmită să o asculte. Și nu erau împreună decât de un an. Avea oare vreo relevanță faptul că nu purta verighetă? Purtase și verighetă cândva. Și dintr-o dragoste nebună, ajunseseră la o rutină iritantă. Chiar și așa, în numele fostei iubiri, ar fi rezistat stoic. Numai că ea s-a săturat, a găsit pe altcineva și a plecat. Iar acum...

Bărbatul întrerupse șirul gândurilor pentru a le împiedica să ajungă la concluzia dezagreabilă care părea a se contura.

– Dane, bem cafeaua asta și mergem să facem inventarul la piesele alea venite ieri. Dacă tot suntem aici, măcar să facem ceva util.

Irina îi spusese în mesaj că avea concert la Ateneu sâmbătă. Dacă vroia și el să vină, avea o invitație la Radu și Dana. Putea să vină cu ei. Își amintea și acum ce emoții avusese la primul concert al Irinei la care fusese. A fost la Sinaia. A cântat Mozart. Iar muzica era atât de delicată, de sensibilă. Iar el era atât de mândru. Îi venea să îi bată pe umăr pe toți din jurul lui și să le spună „e prietena mea”. Iar la recepția de după eveniment, Irina îl luase de mână și îl prezentase tuturor într-un mod atât de firesc...

Termină cafeaua și aruncă paharul la gunoi. Se îndreaptă către depozit. Băgă mâna în buzunar și scoase mobilul.

– Radule, la ce oră e concertul Irinei sâmbătă? Mă gândeam să trec să vă iau, pe tine și pe Dana, să mergem împreună...

ANAMARIA IONESCU

Ancheta „Vatra veche”

CASE MEMORIALE

CASA DE SUB PĂDURE

Dragoș Vrânceanu

(14 februarie 1907 - 4 mai 1977)

În anul 2007, la Râmnicu-Vâlcea apărea cartea *Casa de sub pădure – In memoriam Dragoș Vrânceanu (1907 – 2007)*, la o sută de ani de la nașterea scriitorului, antologie de texte alcătuită de patru redactori inițiatori: prof. dr. Ioan St. Lazăr, prof. Nelu Barbu, prof. Costea Marinoiu și Felix Sima, membru al U.S.R., filiala Craiova.

Poet, eseist, publicist, traducător, prestigios „ambasador cultural” al Italiei în România și al României în Italia, Dragoș Vrânceanu a fost, pentru vâlceni, o personalitate culturală de avangardă, care s-a ridicat dintre ei, nu a uitat de unde a plecat și a făcut lucruri însemnate și memorabile pentru locul natal (Băbeni – Vâlcea), înscriindu-l în universalitate. (Ioan St. Lazăr).

Ceea ce i-a marcat pe consătenii lui Dragoș Vrânceanu a fost invitația poetului de a alcătui un ansamblu folcloric al ciobanilor autentici, **Dor**, cu care să colinde Italia: *Am însoțit și am prezentat grupul păstorilor din Băbeni la spectacolul pe care a fost chemat să-l dea la Florența și care a avut loc în marea Sală a Secolului XV din Palatul Primăriei, celebrul Palazzo Vecchio al priorilor florentini de la 1300, unde își îndepliniseră sarcina de cetățeni Dante Alighieri și Nicolo Macchiavelli și unde păstorii s-au manifestat în fața statuiilor lui Michelangelo, care i-au privit de pe culmea artei lor. Umplea acea sală un imens public de intelectuali florentini care, la apariția păstorilor, au izbucnit într-un ropot puternic de aplauze. În Sala Secolului XV din Palazzo Vecchio, păstorii români ajunseseră pe poteca de plai, pe gura de rai a simțului și a creației lor artistice originale, comparabile cu oricare altele oricât de elevate.* (Dragoș Vrânceanu, **Păstorii Carpaților** în: „România liberă”, XXXI, nr. 8915, 22 iunie 1973, p. 2)

De altfel, încă din viață, Dragoș Vrânceanu era echivalat cu *legenda* care se întoarce la izvoare, iar trecerea timpului nu i-a estompat, dimpotrivă, i-a întărit această efigie. *Pe acest loc sfințit de mișcare/ mi-am așezat casa în așteptare...* „Casa”

lui „de sub pădure” era pentru el un „centrum mundi” din care se simțea solidar cu ființele silvestre și campestre, cu strămoșii și semenii, cu începutul imemorial și sfârșitul indefinit (prof. Nelu Barbu).

Acesta e și motivul pentru care, la 12 octombrie 1974, se constituie Cenaclul literar *Casa de sub pădure*, condus de maestrul Dragoș Vrânceanu, inaugurându-se și locuința cu același nume. La reuniunile cenaclului, au participat, de-a lungul timpului: Eugen Jebeleanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Alexandru Balaci, Mihai Pop, Paul Anghel, Malvina Urșianu, Ilarie Hinoveanu, Alexandru Oprea, Ioana Postelnicu, Ada Orleanu, Al. Cerna-Rădulescu, Ilie Purcaru, Dan Zamfirescu, Ioan Alecsandru, Dinu Săraru, Nicolae Dragoș, care devin membri de onoare. Lor li se adaugă mai tinerii scriitori: George Anca, Lucian Avramescu, Ioan St. Lazăr, Traian D. Lungu, Cornel Moraru, Doru Moțoc, Ion Predescu, Dragoș Serafim, Felix Sima, Ilie M. Stan, George Țărnea, George Voica.

...Au zăbovit, pe prispa casei, toți laolaltă sau pe rând, la edițiile succesive ale cenaclului...

Am recuperat, pentru istoria literaturii, de la familia regretatului preot Gheorghe Oprișescu și de la familia primarului de atunci, Ilie Jidoveanu, șapte scrisori trimise de Dragoș Vrânceanu celor doi, între anii 1970 – 1977 și una trimisă de către doamna Florica Vrânceanu – soția lui Dragoș – în 1994, adresată ultimului, scrie, în materialul său, prof. Nelu Barbu, localnic care l-a cunoscut bine. Din ele se observă onestitatea scriitorului și eforturile depuse pentru construirea Casei de sub pădure, lângă casa cea veche, a învățătorului Ion Georgescu, soțul de al doilea al mamei lui Dragoș, Marioara Irimescu, casă în care frații Mircea, Dragoș și Eugen au crescut. Scrisorile au conotații referitoare la nedeazădăcinarea sa de Băbenii aflați la 20 de kilometri de municipiul

Râmnicu-Vâlcea și dovedesc faptul că familia poetului a făcut sacrificii pentru a construi *Casa de sub pădure*, casa de întâlnire a scriitorilor invitați an de an, pe prispa traforată cu măiestrie. Citez din scrisorile lui Dragoș Vrânceanu: *Abia în al doilea rând ar putea să rămână lanteții pentru împrejmuire și taracii. Ne-am socotit cu Florica precum că ar fi bine ca realizarea cerdacului din față să rămână cu totul pentru la urma urmelor și banii pe care îi avem sau îi mai vom avea să meargă la terminarea – în primăvară – a tuturor lucrărilor referitoare la interiorul casei, la consolidarea pivniței și la mica încăpere pentru baie și lavabou. Te-am ruga foarte mult, dacă poți și îți găsești timp, să plantezi o serie de sălcii, de preferință plângătoare, de-a lungul gardului Vetei, eventual chiar din toamna aceasta, ca, poate prinzându-se, să mai poată crește. Abia în al doilea rând ar putea să rămână lanteții pentru împrejmuire și taracii.* (Scrisoarea din 5 noiembrie 1970). Și, tot pe aceeași idee: *Iubite părinte Oprișescu,/ Nu ți-am mai putut telefona. Plec astăzi, marți, pentru opt zile în Italia, într-o delegație ministerială. M-a bucurat faptul că temeliile au fost turnate. Pe la 10 – 12 septembrie, când sper să revin la Băbeni, se va putea începe construcția. Te deranjezi mult pentru noi. Sper că voi avea posibilitatea să ne revanșăm. I-am scris domnului Jidoveanu, rugându-l să facă tot posibilul să ridice stâlpii electrici în picioare - ca să fie începutul făcut și în această privință. Sper că ai primit cei 3.000 de lei, în care intră surplusul de ciment, salahoria, varul (sper că a sosit), surplusul de pietriș, cofragul și poate ușile, dar socotelile mele sunt aproximative, căci au mai fost probleme de transport și ... neprevăzute.* (Scrisoarea din 31 august 1971). Chiar doamna Florica Vrânceanu amintește, în scrisoarea sa, adresată fostului primar al comunei Băbeni, Ilie Jidoveanu, despre contribuția, din pensia de la Uniunea Scriitorilor, pentru finalizarea lucrărilor, contribuție care s-a plătit și după moartea scriitorului: *Este vorba despre ceva material. Poate știți că am cheltuit destui bani și destul de mulți luați cu împrumut de la Uniunea Scriitorilor, datorie pe care am→*

CARMEN SIMA

continuat să o plătesc și după dispariția lui Dragoș, Uniunea retrăgând orice sumă se încasa din ceva publicații și mie oprindu-mi din pensia pe care mi-o trimiteau. Acum toate pensiile au trecut la stat și a mea este destul de mică, pentru că am lucrat puțin timp, Dragoș dorind să stau mai mult cu el.

Poate ați aflat că au intrat hoții în casă, a treia oară și au furat foarte multe lucruri, făcând aproape imposibil să mai poți să locuiești. Virgil este departe și mărturisesc că prea puțin am avut și pentru fânul care se cosea. Cum vă știu așa de gospodari, m-am gândit că poate v-ar interesa să începem o colaborare și să valorificăm puțin și casa și pământul. Vă rog mult să-mi scrieți ca să știu ce să fac.

Am primit de la Râmnicu-Vâlcea un anunț prin care mă înștiințau că se organizează un concurs de poezie – „Dragoș Vrânceanu”, cu un premiu în bani pentru câștigător, manifestare care va avea loc în septembrie.

Luna trecută a avut loc la Muzeul Satului o întâlnire cu fiii Județului Vâlcea, m-au invitat și pe mine, când prefectul a spus câteva cuvinte, numind pe toți fiii vâlceni, scriitori, muzicieni etc. A fost pomenit și Dragoș Vrânceanu. (Scrisoare din 18 iulie 1994).

Reproducem, din volumul **Poeme alese** de Eugenio Montale, traducere și prefață de Dragoș Vrânceanu, București, Editura **Albatros**, 1983 (Colecția **Cele mai frumoase poezii**), scrisoarea către familie, semnată de Eugenio Montale: *Vestea dispariției lui Dragoș Vrânceanu m-a îndurerat profund. El a făcut atât de mult pentru Italia și pentru cunoașterea țării mele în România sa. Era neobosit și plin de entuziasm și fiecare vizită a lui era o sărbătoare pentru noi. Nu știu cine ar putea să-l înlocuiască. Mă întreb dacă tristețea multor prieteni pe care i-a lăsat în Italia poate fi o consolare.*

Aș fi fericit dacă aceste câteva cuvinte ale mele ar fi cunoscute în România...

Cele mai mari omagii din partea lui Eugenio Montale, 7 octombrie 1977, Milano, via Bigli 15.

Pentru descrierea pitorească a locurilor unde e așezată Casa de sub pădure, cităm textul scriitorului Ion Lazu, care este și autorul unui proiect

derulat prin Uniunea Scriitorilor, Plăci memoriale pentru scriitori:

Drumurile, dar și gândurile mele se țeseau în jurul „Casei de sub Pădure”, o casă într-adevăr visată de poet, pe care Dragoș Vrânceanu și-o construise în afara localității, la semidistanță față de comuna următoare, Șirineasa, undeva la poalele unui deal, sub cozorocul de pădure care atârna deasupra luncii propriu-zise a Oltului. Singur am descoperit (și cu surprindere) respectivul amplasament asupra căruia nu aveam decât indicații sumare și adevărul este că, după ce-l asimilasem temeinic, în urma a nenumărate descinderi (căci îmi alegeam traseele geologice în așa fel ca la întoarcere, fie că veneam dinspre nord, vest sau sud, prin largi perdele de pădure care în lunile mai-iunie explodau în jerbele sonore ale cântecelor păsărești, precum și în următorii ani, când am continuat să efectuez cercetări în zona Vâlcii, dar și după aceea, mereu, în drumurile mele cu trenul sau cu mașina, de fiecare dată ochii mei pândeau inflexiunile reliefului, poalele capricioase ale pădurii pentru ca, la momentul convenit, să se fixeze asupra misteriosului pătrățel alb, care licărea câteva secunde bune, pentru ca iute să se ștergă pe după arborii răzleți, după un pâlc de pădure înaintând spre lunca Oltului: Casa de sub Pădure, casa visată de poet, devenită ca printr-un miracol funcțională cu vreo trei-patru înainte de stingerea stăpânului său.

Cum aș putea s-o descriu mai exact, după ce de atâtea ori i-am dat târcoale singur- singurel, apoi m-am apropiat și făcându-mi umbră cu palma, am privit prin ferestrele largi camerele, veranda...? Era locuibilă – însă nu locuia nimeni acolo! O casă în așteptare – casa poeziei. Nu pot să spun decât că, în pofida unor explicații care mi-au fost date (și pe care n-am ținut să le aprofundez), până la urmă n-am înțeles dacă era vorba de un efort financiar temerar la limită cu extravaganța din partea lui Dragoș Vrânceanu sau de o despăgubire din partea rudelor, de un ajutor de la Uniune sau poate de la Consiliul Județean Vâlcea –, atât doar că era o vilișoară, cu câteva încăperi, la un singur nivel, ce-i drept cumva ridicată de la sol, ca totuși să fie protejată în anotimpul ploios – însă magistral încadrată în rama pădurii și, să spun așa, expusă acolo, în marea singurătate a împrejurimilor, adesea învăluită în păclă și cumva neverosimilă: ca un gest de mare cutezanță, iar dacă nu, ca o dovadă, la limită, că visul poate deveni realitate, oricât de târziu, mai degrabă pentru altcineva decât pentru cel care l-a nutrit. Jale și euforie, o înaltă tristețe și încredințarea că există o continuare, că poezia va dăinui, chiar dacă însingurată-răzlețită, la marginea codrilor strălumiți de cântarea păsărilor – acestea erau apele în care se scălda fără încetare sufletul meu în cele câteva luni cât am lucrat în zona Băbeni de Vâlcea.

Astăzi, la sfârșit de an 2011, Casa... încă nu se află în protecția Primăriei Băbenilor, localitate devenită oraș. S-a reușit, totuși, în ultimii ani, să de amplaseze o efigie de bronz a poetului la intrarea în Casa de Cultură devenită, astfel, „Dragoș Vrânceanu”, s-a reușit, tot din partea Consiliului local Băbeni să se amplaseze un reușit bust din bronz al poetului, realizat de sculptorul Sergiu Săliște, în parcul pustiu, și s-a reușit să se dea numele poetului străzii principale a orașului, în așa fel încât orașul însuși ar putea căpăta denumirea de „Dragoș Vrânceanu”... însă casa lui, în care și-a adus și banii și cărțile și mobila și sufletul... rămâne o pitorească, izolată și abandonată Casă de sub pădure, cu gratii la ferestre.

O ALT FEL DE CASĂ MEMORIALĂ

Fulga de Jos se găsește la 40 de kilometri de Ploiești. Numele vechi al satului, de care își mai amintește încă cel mai bătrân om din sat, Petre Pulbere, născut în septembrie 1911, era Smârciu. Când a devenit Fulga și de ce s-a schimbat numele, bătrânul nu știe, dar cunoaște uimitor de multe lucruri despre familia mamei scriitorului, care se chema Curculescu și nu Fulga. Cel mai vechi strămoș, despre care poate spune ceva Petre Pulbere, este Nae Curcă. Poate că el este una și aceeași persoană cu N.B. Curculescu, decedat în 1910, după cum o arată piatra funerară (adevărat monument) de lângă biserica satului. Familia Curculescu, „neam de boiernăși”, ar fi fost între cele mai avute din zonă, înrudită cu alte familii de oameni bogați din părțile locului (Alexiu, de pildă, „tot negustori și ei”). Nae Curculescu ar fi avut și treizeci de pogoane la Șchiopoaia, pe care le-ar fi vândut pentru „a-l face ofițer” pe fiul său, Ștefan Curculescu. Cumpărătorul pământului și mai târziu al casei în care s-a născut scriitorul ar fi fost părintele Arion (1884-1971), înmormântat și el în preajma bisericii, ca mulți membri ai familiei Curculescu, consemnați toți pe monumentul funerar înălțat în 1927 de colonelul Ștefan Curculescu, unchiul scriitorului. Acolo sunt înmormântate și mama, Ecaterina, moartă la 28 noiembrie 1916, și sora de cinci ani a scriitorului, Alexandrina, moartă la 22 mai 1919 și nu odată cu mama, cum spune Laurențiu Fulga. Cele două decese sunt consemnate în „Registrul stării civile pentru morți” care se află la primăria din Fulga. [...]

Fratele mamei, Ștefan Curculescu, a fost, în vremea Primului Război Mondial, comandantul regimentului 32 din Ploiești (la vremea aceea căpitan). El este, în orice caz, eroul de la Mărășești al familiei, de vreme ce Petre Pulbere declară că regele Ferdinand îl sărutase după bătălie pentru vitejia sa și îi dăruise, la sfârșitul războiului, cincizeci de hectare de pământ pe malul apei la Drăgănești, comună foarte apropiată de Fulga de Jos, și unde există, încă, două conace despre care localnicii nu

prea mai știu ale cui au fost până să devină IAS-uri. Petre Pulbere spune însă că unul a fost al unchiului scriitorului, colonelul, care mai apoi, după al doilea război, ar fi fost omorât de ruși pentru că era directorul fabricii „Concordia” din Ploiești. [...]

Revenind la părinții scriitorului, Ecaterina Curculescu se măritase cu Tudor Ionescu (cunoscut în sat ca Tudorică Spițeru), negustor din Cioranii de Jos. Tinerii veniseră la Fulga „în avere” familiei nevestei, unde deschiseseră prăvălie. Porecla „Spițeru” vine, evident, de la ocupația tatălui scriitorului. La nașterea lui Laurențiu, tatăl avea treizeci de ani, iar mama, douăzeci și șase, după cum este consemnat în „registrul stării civile pentru nașteri”, în dreptul lui Laurențiu Tudor Ionescu.

După moartea mamei, bunica maternă, Elena Curculescu, și nu „Maria Preot Fulga” („Universul Literar” nr. 7 din 1941) sau „presbitera Maria” („Luceafărul” august 1976) a încredințat copilul lui Tânase Ciupitu, a cărui fată „șchioapă de-un picior” putea să-l alăpteze (avea deci și ea un copil despre care bătrânul nu știe „să fi murit în flagel”, mai ales că el este convins că tifosul a fost imediat după război). Petre Pulbere povestește mai departe că, până să ajungă bebelușul la vârsta înțărcatului, Stana Șchioapa și ai ei primeau tot felul de bunătăți de la familia mamei moarte. Abia apoi s-a mutat tatăl în Cioranii de Jos, unde și-a deschis altă prăvălie, luându-și și copilul cu el fără niciun fel de opoziție din partea doicii.

În familia mamei nu au existat niciodată preoți și nici nu s-a numit nimeni Fulga. Niciun preot din Fulga nu a purtat numele satului, dar unui preot, după cum am mai spus, i s-a vândut mai târziu și casa în care s-a născut scriitorul. Nici casa aceasta și nici cea în care a fost crescut, o vreme, de doica Stana, nu mai există. [...] Petre Pulbere caută mereu să-și amintească cum i se spunea mamei scriitorului. Istoria familiei Curculescu este pentru el atât de vie, încât e uimit și necăjit că îi scapă numele acelei femei care a murit „din lăuzeală”, parcă ieri pentru el. Are un lapsus și, cu gândul la dedicația primului volum, încerc „Tania, Taniușa”, dar el respinge ca pe ceva străin, fără nicio legătură cu povestea

lui. Și deodată, pe când ajunsese a doua sau a treia oară la colonelul Curculescu, probabil adevăratul erou de la Mărășești al familiei, izbucnește: „Tinculeana, așa o chema pe maicăsa, Tinculeana Curculescu, măritată cu Tudorică Spițeru din Ciorani!”

Tinculeana – Taniușa, Tinculeana Curculescu și apoi Ionescu – Taniușa Fulga... Să fi fost una și aceeași persoană? Ei să-i fi dedicat Laurențiu Fulga prima lui carte? Reacționez imediat la „Tinculeana”. Mă surprinde, nu-mi place cum nu-mi plac multe nume feminine: Leana, Safta, Gherghina. Să fi avut aceeași reacție și scriitorul? A vrut s-o dezmiere pe cea care n-a trăit să-și dezmiere pruncul, cea care a murit la douăzeci și șase de ani, exact vârsta pe care o avea el când publica volumul?... Dar Fulga?... Petre Pulbere nu cunoaște acest nume și nici nu l-a auzit vreodată altfel decât denumind satul în care trăiește de nouăzeci și trei de ani. Nici primarul satului, nici secretarul, Gabriel Enăchescu, (născut în casa din Ciorani a lui Tudorică Spițeru, și nepot după mamă al lui Ștefan Bănulescu), nici inimoasa bibliotecară, Cati Zamfir, n-a auzit vreodată de vreun Fulga prin Fulga. Despre scriitor, n-au aflat că este născut în satul lor, decât după 1990. În 1994, i-au comemorat prima oară moartea. →

NINA ARHIP

Foto: Fostul conac de la Drăgănești despre care Petre Pulbere spune că ar fi fost al colonelului Ștefan Curculescu.

Se împlineau la 17 noiembrie (acolo se știa în octombrie), douăzeci de ani de la moartea scriitorului.

În Cioranii de Jos, informațiile sunt mult mai multe, apar chiar mărturii ale celor care și-l mai amintesc pe ofițerul aflat în același lagăr din Siberia sau chiar ale celor născuți după război care l-au văzut, mult încoace, la înmormântarea tatălui. Dar singurele documente sunt registrele matricole în care apar notele elevului silitor din școala primară.

Tudor Ionescu, Tudorică Spițeru și aici, pentru toată lumea care își mai amintește de el, era fiul lui Stoica Ioniță din Hătcărău, un sat din apropiere. Era printre cei mai bogați oameni din sat. Luptase, într-adevăr în Primul Război și fusese chiar decorat la Mărășești. A primit apoi și pământ, după cum spune unul dintre foștii directori ai școlii, om de peste optzeci de ani.

Avusese casă mare, frumoasă, cu prăvălie, în care vindeau și după venirea comuniștilor (evident, atunci nu mai erau proprietari) el și cea de-a doua soție, Sofia, cu care a mai avut încă patru copii: Stelian (cel care va moșteni casa părintească), Constantin („om distins”, devenit contabil la Ploiești), Titina și Alexandru. Numai ultimul mai este în viață și trăiește la Sinaia.

Dar copilul din prima căsătorie, Laurențiu, i-a fost cel mai drag tatălui, pentru că a fost singurul căruia i-a plăcut să învețe carte. Școala primară o face în sat, într-o clădire cu patru săli de clasă, de tipul celor construite în vremea lui Spiru Haret, care mai există și astăzi. [...] Clădirea școlii de altădată, renovată, este chiar cochetă, iar una dintre clase, transformată în cabinet de informatică, depășește ca utilare multe licee bucureștene. S-au păstrat trei din cele patru registre matricole în care se găsește situația școlară din perioada 1923-1927, când Laurențiu Fulga a făcut școala primară.

Elevul Ionescu T. Laurențiu a fost „I-ul” în clasa I și a II-a și „al II-lea” într-a IV-a. A avut, cu siguranță, tot note foarte bune și în clasa a III-a. Note de 8 și chiar 7 (în clasa a IV-a) a avut numai la „caligrafie”, „exerciții fizice” și „cânt”! Ciorănenii care l-au recunoscut după un timp în lagărul siberian, îl văzuseră puțin în sat la vremea copilăriei și apoi a

adolescenței. Într-adevăr, din 1928 și până în 1936, este elev la Liceul Militar din Chișinău, apoi student la Litere. iar în 1941, după licență, pleacă pe front. Este rănit în august 1941, iar în 1942, după ce la București îi apăruse volumul de debut (aprilie), pleacă din nou pe front (numai după 15 iunie), și nu cum va spune el în 1976. În toamna aceluiași an. se găsește la Cotul Donului și, în urma capitulării, devine prizonier într-un lagăr din Siberia. În același lagăr se găseau și țărani din Cioranii de Jos și foarte puținii supraviețuitori au povestit la întoarcere despre condițiile cumplite în care au trăit acolo: munciau la tăiatul lemnului, scosul cartofilor din pământ, ca și ceilalți prizonieri – italieni, unguri, germani. Dormeau în barăci, iarna, în Siberia, fără niciun fel de așternut, pe lemnul gol al paturilor suprapuse. Hrana era foarte puțină și proastă. Cei mai mulți, trei sferturi dintre ei, au murit în lagăr. Țăranii soldați deveniți prizonieri au fost foarte greu convinși să intre în divizia „Tudor Vladimirescu”. Nu înțelegeau cum ar fi putut ei să se întoarcă împotriva țării lor. Până la urmă, a trebuit să accepte această hotărâre ca unica posibilitate de salvare din infernul lagărului. Li s-a mai explicat și faptul că, oricum, Germania avea să piardă

războiul. Cei mai bătrâni dintre localnici își mai amintesc că în 1944, în fața casei lui Tudorică Spițeru, a oprit un camion plin cu soldații de sub comanda ofițerului Laurențiu Ionescu. Sofia, mama vitregă, i-a crezut ruși (camionul va fi fost rusesc) și a fugit să se ascundă în fundul curții. Pe urmă, când și-a recunoscut fiul vitreg întors din lagăr, a fost la fel de fericită ca tatăl care le-a dat să bea tuturor soldaților de sub comanda fiului, încă sublocotenent atunci. Abia apoi și-au continuat drumul spre front.

Mult mai târziu, în sat s-a aflat că cel mai mare dintre copiii lui Tudor Spițeru este scriitor. Îl vedeau foarte rar prin sat. Venea la câțiva ani, să-și vadă părinții. După moartea lui Laurențiu Fulga, ciorănenii au vrut să dea numele său grupului școlar din localitate, dar propunerea a fost respinsă și ei au renunțat la această idee după 1989. Casele lui Tudor Spițeru (avusese două „mari, frumoase, cu prăvălie”) au fost cumpărate pe rând de oameni din sat și înlocuite cu altele, noi. Ultima a fost demolată în 2002. Nu mai există în sat decât câteva piese de mobilier vechilor case, păstrate pentru că sunt „deosebite, frumoase” și poate mai ales pentru că aparțin unor vremuri în care era o mândrie să te numeri printre cei mai bogați oameni din sat și nu un motiv de teamă.

Foto: Monumentul funerar al familiei ridicat în 1927 de Ștefan Curculescu.

Muzeu

În fiecare-i un muzeu străvechi.
E viața re-trăită-n amintire.
Sunt expozate fără de perechi,
Mai vechi, mai noi, mai pline de iubire.

În fiecare, este-un plug pe brazdă,
Sau un mănunchi cu seceră în ea.
În fiecare, este- un suflet gazdă,
În fiecare-o adiere grea.

O vatră-n care mama coace pâine,
Sau un ogor cu grâu alb, curat.
În fiecare, este-un azi și-un mâine,
Dar mai ales, un ieri împovărat.

Muzeu-acesta e mai sfânt din toate.
Străbunii noștri sunt prezenți mereu.

L-am dăltuit cu sufletu-ntr-o carte
Și vreau să-l urc în cer, la Dumnezeu.

BEATRICE SILVIA SORESCU

Anchetă „Vatra veche”

Starea monumentelor de for public

Bustul lui Dimitrie Cantemir

Monumentul, existent în parcul Liceului Teoretic „Dimitrie Cantemir” din Iași, a fost realizat în anul 1966, de către sculptorul ieșean Iftimie Bârleanu. Proiectul de mediu derulat în perioada 2006-2008 a avut ca scop identificarea factorilor poluanți care au afectat structura monumentului și reabilitarea acestuia.

Materialul pus în operă este o piatră calcaroasă de proveniență locală, iar soclul este realizat tot dintr-un calcar cochilifer. La debutul proiectului, piatra prezenta zone gri-negre la suprafața expusă agenților atmosferici. Piatra monumentului s-a aflat atât sub acțiunea agenților atmosferici, cât și a celor legați de caracteristicile solului în care a fost amplasată. Este cunoscut faptul că piatra calcaroasă are o rezistență mecanică scăzută ($\approx 100\text{kg/cm}^2$), de unde rezultă rezistența scăzută la acțiunea factorilor de mediu. Rezultatul acestor acțiuni e strâns legat de complexitatea factorilor care iau parte la acest proces și de caracteristicile fizice și chimice ale pietrei. De asemenea, ciclurile de îngheț - dezgheț succesive din timpul iernii devin indicații prețioase asupra condițiilor grele în care s-a aflat piatra monumentului.

Sărurile solubile (sulfatii de sodiu, de magneziu, de calciu și clorura de magneziu), datorită unui circuit al apelor freatice și de precipitație, cristalizează cu multe molecule de apă. Acestea produc fluorescențe și un volum suplimentar prin cristalizare, ceea ce determină crearea de microfisuri și exfolieri ale pietrei. Analizele asupra compoziției chimice a apelor care circulă în solul și subsolul Iașului indică prezența sulfatilor, carbonatilor și a clorurilor de sodiu, calciu și magneziu, compuși care ajung în piatră datorită circulației și ascensiunii capilare, cristalizează, rezultând o creștere de volum.

Cea mai importantă cauză a degradării monumentului a constituit-o prezența lichenilor galben – aurii din genul Caloplaca și a lichenilor verzi – cenușii aparținând genului Lecanora. Aceștia au determinat instalarea mușchilor și microorganismelor heterotrofe cu acțiune litică.

Bustul are un amplasament neprielnic, fiind orientat cu fața spre nord și fiind înconjurat de clădire și foarte multă vegetație. Lucrarea este luminată maxim o oră pe zi, iar

umiditatea crescută favorizează dezvoltarea mușchilor și lichenilor.

Pe parcursul desfășurării proiectului, s-a constatat că bustul a fost executat din blocuri de piatră sculptate și asamblate direct pe soclu, pe un suport-armătură de fier și prinse cu ciment alb. Acesta prezintă o degradare avansată (aspect fărâmișos). De asemenea, s-au observat urme de rugină migrată la suprafața din interior.

În condițiile prezentate anterior, s-a propus mutarea bustului pe un alt amplasament, într-o zonă cu vegetație mai puțină, cu orientare spre sud. În acest sens, s-a încercat „demontarea” lucrării, ridicarea acesteia și a soclului aferent. Din nefericire, s-a constatat că exista un risc major de prăbușire iminentă, iar soclul prezenta o fundație în pământ care împiedica mobilizarea lui. Atunci, s-a hotărât îndepărtarea vegetației din jurul monumentului, crearea unei alei de acces și realizarea procesului de curățare pe vechiul amplasament. După îndepărtarea plantelor din jurul monumentului și reorganizarea parcului, lucrarea în discuție a fost tratată cu o soluție apoasă 5-10% de detergent tensoactiv și biocid pentru îndepărtarea factorului biotic. S-a efectuat și o intervenție constând într-o curățare mecanică minuțioasă (cu perii de diverse mărimi și bisturie), combinată cu tamponări cu soluție urmată de clătiri abundente cu apă. De asemenea, s-a aplicat un tratament furnicid, înainte de finalizarea lucrării.

Acest proiect de mediu a fost realizat prin colaborarea dintre Eco-Liceul Teoretic „Dimitrie Cantemir” Iași și Laboratorul de Conservare și Restaurare din cadrul Complexului Național Muzeal „Moldova” Iași și se înscrie în seria activităților din cadrul programului mondial „Eco – Școală”.

prof. DANIELA MUNTEANU

Goma, Breban, Manea și insomnia premiului Nobel

Nobelul e ca insomnia după vârsta de 40 de ani pentru scriitorul român. Chinuitoare, exasperantă. Storcătoare de puteri. Constantă. Veghea se lărgeste, este o anticameră a umilinței, cu exacerbarea complexelor și a teoriilor conspiraționiste. De ce nu și noi, de ce? Cum de alții sunt mai breji? Pe Herta Müller n-o pun la socoteală. Trăiește în Germania, scrie în germană, e scriitoare germană.

O să mă încumet să decelez o singură cauză a insuccesului – absența pragmatismului în mediul literar. În anii '90, după căderea guvernelor comuniste din estul Europei, dacă era susținut cu înverșunare și cu cap, Paul Goma ar fi avut șanse. Șanse risipite în prezent și de derapajele antisemite ale admirabilului disident. Dar cum să-l promoveze Uniunea Scriitorilor pe Goma, când doar de ceva zile a fost reprimat în organizație, după ce a fost exclus sub Ceaușescu. Orgoliile și piticimea morală și-au disputat întâietatea. Și politica, să nu uit.

Uniunea Scriitorilor a anunțat că îi propune pentru Nobel, ediția 2012, pe Ana Blandiana, Mircea Cărtărescu și Nicolae Breban. Blandiana are șanse microscopice, nu din cauza ei, așa stă treaba cu poezia în evaluarea celor din Comitetul din Norvegia. Cărtărescu? Iarăși șanse sub nivelul mării. E un produs impecabil de marketing, marca „Humanitas”, de țiuitoare rezonanță națională, mai degrabă decât unul care să-l depășească pe un Salman Rushdie, aspirant pe acolo. Nicolae Breban? Aici e aici...! N-a fost susținut de U.S. un fost disident, un om care a făcut istorie, ca Goma, și este scos la export un prozator acuzat de CNSAS de colaborare cu Securitatea, anatemizat chiar și de Nicolae Manolescu, președintele US, în „România literară”, pentru acest aspect al biografiei sale. Ce-o să zică conducerea US dacă justiția o să certifice interesantul concubinaj al lui Breban cu Securitatea? Ce-o să spună Comitetul Nobel? Depinde de suportabilitatea la penibilitate a fiecăruia... Laszlo Alexandru a scris cu îndreptățit năduf pe blogul său despre propunerea cu Breban: „Rușinea turnătorului la Securitate, căruia i se prevedea în oficiosul breslei o lungă singurătate, a fost propulsată pe firmament ca motiv de fudulie (inter)națională.”-<http://revistatribuna.ro/blog/p1026>

Din perspectivă pragmatică, Norman Manea ar avea cei mai mulți șorți de izbândă. E cel mai tradus scriitor român. Dar nu i se iartă dezvăluirea trecutului legionar al lui Mircea Eliade. Și că este incomod. Și că e evreu; asta în subterane, nu frontal. Dacă pentru o insomnia rezolvarea e un prozaic somnifer, în chestiunea Nobelului pragmatismul e o atitudine în absența căreia eșecul o să mustească mult și specific mioritic.

ALEXANDRU PETRIA

Literatură și cinematografie **PIELEA LUI ALMODOVAR**

De fiecare dată, genialul regizor Almodovar surprinde. Acum, în 2011, iată că schimbă complet registrul, oferindu-ne un horror special. Desigur, nu mai regăsim nimic din ale sale *Vorbește cu ea*, *Proasta creștere*, *Totul despre mama*, *Tocuri înalte*, *Sânge fierbinte* etc. Acum a pornit de la romanul *negru* intitulat *Mygale*, scris de Thierry Jonquet (1954-2009). Jonquet a lucrat în geriatrie, apoi a fost institutor. S-a apucat să scrie romane negre, cu disperări, ură, intrigă, făcând legătura între violența realului și violența literară. Pentru romanul *Moloch* a trebuit să suporte un proces penibil.

Filmul *La piel que habito* al lui Almodovar are sorgintea în romanul *Mygale*. Ne gândim la mitul Frankenstein, la mitul lui Prometeu, la drama transsexualului fără voie. Doctorul Robert încalcă orice etică, iar laboratorul secret creează suspens și spaimă. În film joacă Antonio Banderas, Elena Anaya, Marisa Paredes, Jan Cornet, Eduard Fernandez etc. La 20 de ani de la ultima colaborare, Almodovar îl distribuie pe Banderas în *Pielea în care locuiesc*. Doctorul Robert îl răpește pe agresorul fiicei sale, făcând din el creatura sa, testând o piele artificială. Regăsim universul din filmul lui Georges Franju-*Les yeux sans visage* – din 1960, unde asistăm la calvarul unei fete, al cărei tată voia să-i redea fața umană.

Almodovar face aici un viraj hitchcockian, într-un thriller în care urcă mereu o răzbunare rece și tăioasă. Regizorul își sintetizează propriile obsesii, într-o porozitate de genuri și sexe. Banderas ne spune: „Joc un monstru care nu seamănă cu un monstru. E politicoș, rezervat, e un doctor strălucitor, care avansează fără a fi demascat” (revista „Trois couleurs”, vara 2011, p. 74). Pentru prima oară la Almodovar, sexul se detașează de afectiv. Zice Banderas: „Doctorul Robert nu e îndrăgostit de creatura sa, ci de capodopera pe care a creat-o”.

Poate că Almodovar a devenit prea serios îmbătrânind?! Totuși... îi stă bine cu acest stil *negru*.

ALEXANDRU JURCAN

Cronica teatrală

„N-am bani, nu plătesc!” portrete pe cortină

„N-am bani, nu plătesc!” – una dintre piesele care l-au consacrat pe laureatul Premiului Nobel pentru literatură, Dario Fo, în plan internațional, a avut nu doar meritul de a impune un dramaturg original, creator de personaje ciudate, greu de încadrat într-o formulă definitorie, personaje neașteptate mai ales prin comicul pe care îl degajă și prin duplicitatea lor, dar și să acrediteze un gen special, acela de „a juca Dario Fo”. Genul acesta ar fi bazat pe dezinvoltura cu care personajele își denunță mediocritatea și limitele prin ridicol și bufonerie.

Textul, punctat de momente virulente de satiră politică și religioasă, nu poate fi înțeles fără reconsiderarea timpului social al scrierii lui, timp recunoscut și asumat. Piesa acestui dramaturg, cu simpatii politice afișate, de stânga, a fost scrisă în anul 1974 și redă într-o oarecare măsură frământările sociale din Italia aceluși timp.

Luigi și Giovanni sunt muncitori, colegi de serviciu, care locuiesc în același bloc, împreună cu soțiile lor. Nesiguranța zilei de mâine și teroarea facturilor ce trebuiesc plătite o determină pe soția lui Giovanni, Antonia, să se alăture unor concitadine ale ei, care, cuprinse de un „elan revoluționar” de grup, iau cu asalt mai multe magazine din cartier fără să mai

plătească produsele alimentare însușite. Bineînțeles, poliția se sesizează și de aici decurge o suită de întâmplări comice, cele două neveste fiind nevoite să ascundă marfa furată, nu doar de vigilența autorităților, dar și de bărbaii lor.

Încăperea, unde se desfășoară cea mai mare parte a acțiunii, este un apartament de bloc specific familiilor de muncitori, unde doar soțul lucrează, nevasta fiind casnică. Scenografia (decorul realizat de Bob József, costumele de Ioana Popescu), creează astfel un cadru eficace de desfășurare a acțiunii căruia nu ar fi de reproșat decât imaginea anostă și încropită. Recuzita este sumară, deși nu toate obiectele prezente pe scenă au o motivație a utilității. Frigiderul servește doar ca suport pe care se urcă inspectorul de poliție pentru a-și profera amenințările, iar robinetul nu e folosit deloc. Privit în ansamblu însă, decorul este funcțional, integrându-se în acțiune ca punct de reper pentru jocul actorilor, urmărindu-se în special ca succesiunea de stări și evenimente, interferarea și alternarea lor să fie transmise, cu puține excepții, prin intermediul interpretării.

O asemenea formulă teatrală reclamă interpreți capabili să reziste la efort fizic, actori înzestrați cu o bogată

fantezie, maeștri al transformărilor bruște de situație.

Aceste abordări au făcut ca, la primele reprezentații ale piesei, sala mare a Teatrului Național să fie plină de spectatori tineri, care se amuză copios.

Regizorul Marius Oltean și-a ales drept unul din motoarele mizanscenei sale, motivul „goanei”, al agitației frenetice după ceea ce aceste personaje cred că ar fi un trai decent și stabil economic. O goană absurdă care nu duce nicăieri, o mișcare continuă stărnită în gol. O bună intenție regizorală, care, dacă ar fi fost exprimată scenic cu o mai mare economie de mijloace (în fapt, pe scenă se petrece uneori o zarvă deșănțată), ar fi dus la o viziune de ansamblu mai convingătoare.

Alegerea lui Ion Vântu pentru rolul polițistului demonstrează înțelegerea regizorală pentru cerințele necesare montării acestei piese. Actorul parcurge numeroase fațete ale personajului său, schimbând tonul și caracterul, contrafacându-și vocea, trecerile de la o situație la alta fiind făcute cu rapiditate. Meritorii sunt și portretele conturate de Cristina Juks (Antonia), Dan Rădulescu (Giovanni), Vero Nica (Margherita), Mihai Crăciun (Luigi), în această primă premieră din actuala stagiune, o punere în scenă pe care secția română și-o poate înscrie cu liniște în palmares.

SILVIU MILĂȘAN

Foto: de la dreapta la stânga – Dan Rădulescu, Vero Nica, Mihai Crăciun și Cristina Juks

Cehov – precursor al teatrului absurdului (I)

Orice operă de artă este un univers nou, un univers creat din asociații inedite, care pot fi existențiale, estetice, filozofice, politice. Aceste asociații se construiesc și depind, în egală măsură, de subiectivitatea imaginii pe care și-o creează cel care este receptorul operei de artă. Dramaturgia cehoviană, prin noul tip de asociații estetice pe care le pune în mișcare, lasă impresia ca ar putea fi atașată unui număr mare de curente și fenomene literare precedente, concomitente, sau chiar viitoare. S-a spus că Cehov are ca izvoare literare pe Ibsen, Ostrovski, ba chiar și dramaturgia antică dar, în același timp, opera sa este considerată precursora scrierilor de mai târziu ale lui Beckett, Ionesco, Adamov, și alții, integrate în ceea ce s-a numit la jumătatea secolului XX, „teatrul absurdului”.

Matei Vișniec, dramaturg contemporan care poate fi încadrat în categoria creatorilor de teatru al absurdului, îi declară, imaginar, înaintașului său în *Scrisoare către Cehov*, că absurdul l-a descoperit mai întâi în piesele sale, piese în care eroii, asemeni indivizilor reali aruncați de destin în lumea comunismului, orbecăie și ei într-o lume fără orizont. „Niciodată nu m-a marcat atât de mult absurdul din

piesele unor Ionesco, Beckett, Dürrenmatt sau Pinter, cum m-a marcat încărcătura de absurditate din piesele dumneavoastră, unde căutarea absurdă a fericirii pune în lumină esența însăși a ființei umane. Dar această prioritate în punerea pietrei de temelie a teatrului absurdului nu v-a fost niciodată recunoscută. [...] Astăzi, imediat ce un autor imaginează trei personaje care așteaptă într-o stație de autobuz, i se reproșează că l-a imitat pe Beckett, că a creat o situație „beckettiană”. Nimeni nu își mai amintește că un anume Cehov, cu șazece de ani înaintea lui Beckett, a inventat trei surori care așteaptă la infinit într-un oraș de provincie ocazia de a pleca la Moscova, unde de fapt nu mai ajung niciodată. [...] Prin piesele dumneavoastră se plimbă tot felul de personaje iluminate, decalate, un fel de vagabonzi metafizici, care anunță o întreagă literatură a viitorului. Cum ar fi acel Trecător din *Livada cu vișini*, personaj fulgurant și misterios, care apare de nu se știe unde, întreabă unde se află Gara Nicolas și pleacă din nou spre nicăieri... Pentru mine acest vagabond este strămoșul lui Vladimir și Estragon.”

Analizând piesele lui Cehov, din perspectiva teatrului absurdului, pot fi descoperite teme aparținând acestei zone a dramaturgiei contemporane: universul lumilor răsturnate, al spațiului închis, incomunicabilitatea, alienarea, angoasa, lipsa de sens a existenței, așteptarea. După unii critici însă, condiția eroului cehovian nu este absurdă, în accepțiunea actuală a termenului; raportarea noastră la nefirescul situațiilor, la nefirescul acțiunilor eroului/eroinelor, este cea care pare pătrunsă de neînțelegere și de aici vine ideea de absurd. Pentru Cehov, nu este important raportul contemporan erou-antierou; el nu a încercat să glorifice un personaj sau să demitizeze un altul. Important, pentru autor, este universul uman, populat de indivizi care aduc în scenă problemele lor, neîmplinirile lor, frământările lor, univers pe care l-a pus în discuție, într-o lume „Ta-ra-ra-bumbia”.

Predelecția lui Cehov către tema spațiului închis din care eroul nu se poate elibera, pentru că „ușile rămân

închise”, apare și în opera sa, așa cum mai târziu apare la Sartre, în *Cu ușile închise*. Locul în care se petrece acțiunea pieselor lui Cehov este în general un spațiu închis, izolat: un conac în *Unchiul Vanja* sau *Livada de vișini*, dar și în *Pescărușul*, o casă în *Trei surori*, aducând în prim plan ideea de insulă, de spațiu din care eroii și eroinele nu se pot elibera, nu au scăpare. În *Trei surori*, personajele intră în casa Prozorov, dar nu mai pleacă din ea. Ele devin captivi ai casei, prizonierii ei. Și *Pescărușul* ilustrează ideea spațiilor închise. Cehov descrie o lume în care totul e inutil, o lume care curge spre neant. Acea lume „tarabumbia”, o lume de farsă tragică, „farsa tragediei și tragedia farsei” – spune Leonida Teodorescu în *Dramaturgia lui Cehov*.

Întâmplările în *Trei surori* nu decurg una din alta, sunt doar apariții, iubiri, căsătorii, nașteri, morți, dominate de cele două dimensiuni ale timpului, de curgerea lui și de ideea de ciclu. Toate personajele așteaptă ceva. Surorile așteaptă să plece la Moscova, Irina și Tuzenbach așteaptă să se căsătorească, Verșinin să treacă niște sute de ani, etc. În primul act se așteaptă musafiri, în cel de al doilea se așteaptă venirea mascaților, în actul III sfârșitul incendiului, și în actul IV întoarcerea lui Tuzenbach și plecarea brigăzii. Așteptarea este plasată în afara momentelor insolubile ale piesei și acest lucru este o consecință logică a faptului că așteptarea nu decurge dintr-o întâmplare. Prin căsătoria Irinei cu baronul Tuzenbach, starea ei de așteptare ar fi luat sfârșit. Cehov găsește însă o soluție ca această posibilitate să dispară, prin moartea lui Tuzenbach. Așteptarea nu e un mijloc de a obține ceva, dorit sau nedorit, la niciun personaj, este un scop. Se așteaptă ceva la începutul piesei, după cum se așteaptă ceva și spre sfârșitul ei. Nu are importanță ce se așteaptă, este important faptul în sine al așteptării.

Personajele se mișcă în acest univers ciudat guvernat de două dimensiuni ale timpului, înconjurate de atmosfera unei continue așteptări, sprijinite pe niște întâmplări care revitalizează ideea de așteptare și de timp care se scurge. →

TAMARA CONSTANTINESCU

Din acest punct de vedere, Cehov poate fi asociat cu Beckett. Încă din primele scene ale piesei, așteptarea este un pretext pentru dialog. Avem de a face cu dorința surorilor de a pleca la Moscova, după cum la Beckett se expune tot prin dialog, așteptarea lui Godot, sau la Ionesco se prefigurează apariția rinocerilor.

Femeile din teatrul lui Cehov sunt mobiluri ale destinului pieselor, ele impulsionează mecanismul lor structural. Sunt ființe – enigme, pline de viață. Dorința absurdă, năzuința neîmplinită a celor trei surori de a pleca la Moscova, devin aproape comice. Nimic nu le împiedică, niciun obstacol real, să își împacheteze lucrurile, să își cumpere un bilet de tren, și să plece la Moscova, unde și-au petrecut copilăria. Este mai degrabă năzuința către imaginea unui paradis pierdut, a unei lumi perfecte a copilăriei, spre care surorile se îndreaptă mental, ori de câte ori momentele neplăcute prin care trec le tulbură echilibrul zilnic. Moscova este locul perfect în care ar putea evada oricând, dar totul rămâne doar la nivel de vis neîmplinit, pentru că, de fapt, surorile nici nu au nevoie să își împlinescă visul, nici nu își doresc cu adevărat acest lucru. Importantă rămâne doar existența visului, a locului spre care ar putea pleca oricând, dacă ar vrea, ceea ce dă sens propriei lor existențe.

Natașa este un personaj al „distrugerii”. Prin acțiunile ei ea rupe echilibrul casei celor trei surori, pentru ca în actul IV să o vedem stăpâna absolută a locului unde s-au desfășurat reuniuni, speranțe, așteptări. Prezența Natașei este elucidarea unei lumi care și-a pierdut centrul de gravitație, care este o lume a instabilității, o lume a unui echilibru anormal, dar care se etalează ca o reprezentantă a omenirii, chiar dacă o face în sensul replicii lui Vladimir din *Așteptându-l pe Godot* – aici, în clipa de față noi suntem omenirea, chit că ne place sau nu. Nina Zarecina este tot o „distrugătoare” dar și elementul dinamic al *Pescărușului*. Ea intervine pentru o vreme în relația Trigorin-Arkadina. Nina se apropie de o casă. Pătrunde în spațiul ei închis, din care alte personaje nu vor, sau nu pot să se salveze, sau reușesc să o facă doar prin moarte (Treplev)

și pleacă lăsând în urmă un cadavru, tulburând echilibrul aparent al lumii ce populează acest spațiu-insulă.

Nici în *Pescărușul* nu există o întâmplare care să coordoneze întreaga acțiune, ci doar explozii de conflicte, ca și în celelalte piese. Sinuciderea lui Treplev din final stigmatizează farsa tragică, apărând aproape ca normală. Zgomotul împușcăturii este similar cu cel al topoarelor care taie livada, în *Livada de vișini*. Nina este singurul personaj feminin din galeria lui Cehov care își transformă viața. Ea iese din tiparele eroilor cehovieni, din galeria eroilor de comedie. Nu mai este precum Sorin „L’homme qui a voulu”. Ea nu s-a temut să trăiască, să iubească, să piardă, să sufere, pentru ca de fapt prin toate acestea, într-un fel absurd, în final să câștige, exclamând: „Principalul nu e gloria, strălucirea, ci puterea noastră de a îndura”. Ea își găsește drumul, chiar unul anevoios, plin de suișuri și coborâșuri, de împliniri și dezamăgiri. Când, la final, revine de unde a plecat, o face parcă doar pentru a se convinge că nu mai există posibilitate de întoarcere. Nina a spart cercul „rămănelor pe loc” al celorlalte personaje, s-a smuls din spațiul închis, s-a izbăvit prin suferință și prin fapte concrete.

Arkadina este o curiozitate psihologică, o actriță celebră, are talent, este inteligentă, dar extrem de egocentristă, trebuie să fie lăudată și aclamată numai ea, iubește teatrul și i se pare că prin jocul ei se află în slujba omenirii. Arkadina le vorbește în permanență celor de la moșie, unde vine periodic pentru a-și „reîncărca bateriile”, despre succesele pe care le are. Nu există însă nicio dovadă concretă, o cronică, o fotografie, un afiș care să ateste ceva despre realizările actricești ale „celebrei” actrițe. Este posibil ca această nevoie permanentă a Arkadinei de a-și reîncărca bateriile, prin aceste vizite la țară, să

fie de fapt nevoia de unicul loc în care actrița, nu tocmai realizată profesional, să poată poza într-o divă cu publicul la picioare. Aici nu o poate contrazice nimeni. Este o lume populată de ratați sufletește și profesional. Mașa îi spune lui Trigorin – < să nu scrii „mult stimatei”, ci simplu „Mariei care și-a pierdut neamul și nu știe pentru ce trăiește pe lumea asta.” > . În această lume plină de „l’homme qui a voulu”, de suflete măcinate de iubiri neîmplinite ca cel al Mașei sau al Polinei, nerealizata Arkadina găsește un pansament al gloriei, pentru a-și putea trăi mai departe „realizările artistice” posibil mediocre, sau eșecurile. Erotismul absurd pe care îl manifestă la o vârstă destul de înaintată, ridicola povestea de iubire dintre ea și Trigorin sunt tot un eșec. „Ești ultima pagina a vieții mele”, îi mărturisește ea lui Trigorin. Arkadina este un amestec de blândețe și zgârcenie, de bunătate și despotism, ilustrând perfect tipul caracterologic în care fuzionează îngerul, ticălosul și clovnul, afirmă Sorina Bălănescu în *Dramaturgia Cehoviană – Simbol și Teatralitate*. Arkadina nu se simte împovărată de vini tragice, și nici nu își trăiește „tragediile” ca o adevărată eroină antică, decât poate pe scenă. Dar prin prezența sa, ea face parte mai degrabă din categoria antieroinelor din teatrul absurdului, în ale căror trăiri se îngemănează tragedia și comedia.

Bibliografie :

- Bogdan Ulmu, *Caiet de regie Cehov*, Editura Princeps Edit, Iași, 2007.
- Leonida Teodorescu, *Dramaturgia lui Cehov*, Editura Univers, București 1972.
- Lucian Pintilie, *Bricabrac*, Editura Humanitas, București, 2003.
- Maria Vodă-Căpușan, *Dramatis personae*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
- Matei Vișniec, *Mașinăria Cehov, Nina sau despre fragilitatea pescărușilor împăiați*, Editura Humanitas, București, 2008.
- Monica Săvulescu, *Anton Pavlovici Cehov*, Editura Albatros, București.
- Sorina Bălănescu, *Dramaturgia Cehoviană- Simbol și Teatralitate*, Editura Junimea, Iași, 1983.

Foto: Daniel Leș, Repetiție

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Un număr de excepție, pentru care vă mulțumesc.

Florina Dinescu

Asta e, te-ai descurcat și de data asta – ai mai scos un număr al revistei. Ai tu... negrii tăi, care robotesc 24 de ore din 24, că altfel nu se... explică.

N-am auzit pînă acum de Liliana Spătaru, dar poezia ei mi-a plăcut.

Din interviul tău, m-au cucerit mai ales amintirile din satul natal. În cartea la care lucrez revin și eu la copilărie. În mod ciudat, nu Brașov-ul e matricea copilăriei mele, ci... gara Ibănești! Deși acolo eram doar cîteva săptămîni în vacanță, memoria îmi redă - vei vedea - doar trăiri din Ibănești și de la podul mare. Nu cel de acum, cel vechi. Cel din lemn, poate știi și tu de el, care era acoperit.

Mulțumesc, te îmbrățișez, vă îmbrățișez pe toți,

Titus

Vă mulțumesc mult pentru revistă. Așa cum ne-am obișnuit, conținutul acesteia se află la un standard ridicat. Felicitări!

Florentina Dalian

D-le Băciut, mulțumesc pentru noul număr al revistei. V-am trimis acum câteva luni un material despre Cehov. Nu am primit niciun semn în legătura cu el. Este posibil să nu fi ajuns la redacție, cu aceste mail-uri nu ai întotdeauna siguranță. De aceea, îl mai atașez încă o dată, poate are loc în numerele viitoare. Mulțumesc. Inspirație și numai bine!

Tamara Constantinescu

Dragă Nicu,

Tocmai mă pregăteam să te întreb din nou care este data limită pentru ca să-ți trimit al XII-lea pamflet, când, iată, îmi faci surpriza de a-mi trimite tu nr 12. Mai întâi, "La mulți ani!" și felicitări pentru acest număr, care e mai bun chiar decât acela pierdut și reconstituit, iar grafica este "epustoflantă"...

În consecință, îți voi trimite pamfletul respectiv în jur de 1 decembrie, astfel încât să

intru în primul număr. de la anul, pentru că am de gând (desigur, dacă și tu intuiești la fel!) să mai continui această experiență atât timp cât simt că face bine scrierii mele, dar și sumarului revistei...

Cu prietenie, C.

Vă mulțumim, domnule Băciut, Revista se află acum și în „citor de proză”. Gânduri bune, cu drag,

Dorina Sis

Vă mulțumim și vă dorim succes în continuare.

Colegii de la Constelații diamantine.

Redactor-șef Doina Drăguț

Bună ziua,

V-aș putea trimite niște articole, pe teme de literatură spaniolă, spre a fi publicate în revista dvs. V-ar interesa?

Viorel Rujea,
conf. dr. UBB, Cluj-N., Facultatea de Litere

Vă mulțumim frumos pentru revista **Vatra veche**.

Col.(rez) C. Donosă

Mulțumesc mult de tot pentru revistă. E ca o porție de apă vie a spiritului românesc din Patrie.

Vasile

FELICITĂRI! Am citit marturia Profesorului Dinu C. Giurescu. Excelentă.

Rog frumos să mi-o trimiți ca text/ format doc. Pentru a o relua în LAMURA, precizând sursa. Mulțumesc anticipat. Toate cele bune !

Vă mulțumesc, domnule Băciut.

Erbiceanu

Domnule Băciut, Mulțumesc pentru revistă. Dar repede îndreptați pe coperta 1. V-a scăpat, adică nu ați schimbat, numărul revistei. Vedeti că a rămas 11 noiembrie.

Mă bucur ca Dorina a fost la înălțime cu Transtomer.

Velea

Mulțumesc mult pentru revistă!

Vă îmbrățișez, cu drag,

C.

Vă mulțumesc, domnule Băciut! O voi citi cu același interes.

Cu prețuire,

Vavila Popovici

Mulțumesc, Mulțumesc!!! Deși am citit-o deja, de la Menutz cred, mă bucur că mi-ați trimis Vatra Fierbinte. Este așa de frumoasă, de atrăgătoare, e ca mustul care a devenit Vin deja așezat.

Când veniți în Burg? Vă mai dau vești curând. (...).

Melania

Sănătate! <http://tanasadan.blogspot.com/2011/11/vă-recomand-numărul-12-al-revistei.html>

Dan Tănăsă

<http://tanasadan.blogspot.com/>

Stimate Domnule Băciut,

La sugestia poetului Hans Dama din Viena, vă trimit un grupaj de poezii în traducerea mea, selectate din volumele *Launen des Schicksals / Capriciile destinului* și *Im Schatten der Zeit / În umbra timpului*, apărute la Editura Pollischansky din Viena, 2006, resp. 2011.

Cu mare stimă,

Simion Dănilă

Am primit, am citit, mi-a plăcut! Ca de obicei, un regal de cultură și inteligență! Vă mulțumesc din suflet! Cu stimă,

M.B.B.

Am primit revista și deja am citit-o cu mare atenție și cu cu aleasă plăcere a sufletului și minții.

Mulțumim muuult!

Ion Berghia

Dragă domnule Băciut,

Vă mulțumesc pentru onoarea ca ați accesat adresa mea și ați făcut-o reușit în preajma sărbătorii noastre naționale, 1 decembrie.

Vă rămân îndatorat și sper să am ocazia să contribuie la *Vatra veche* să fie o sursă de consolidare a identității tuturor românilor noștri. Respectele mele tuturor colaboratorilor acestei edituri și noi clipe de inspirație.

Valeriu Ostas

Dragă Nicule,

Mulțumesc mult pentru generozitatea cu care ai publicat micile mele compuneri. Revista a fost citită în Israel de prietenii mei și a fost foarte apreciată.

Doresc să-mi trimiți un exemplar pentru a-l expedia la Haifa. (...)

Cu prețuire și bune urări,

Ion Cristofor

Stimate domnule Nicolae Băciut,

Am primit și numărul 12/2011, din **Vatra veche**. Mulțumesc și felicitări! Am citit-o cu mare plăcere. Sunt mai bogat spiritual și:

Gând, cu prilejul sărbătorilor de iarnă

Eu vă doresc, întâi de toate,

Mulți ani, noroc și sănătate,

Să fiți mai tare decât piatra

Și să se învechească..., Vatra!"

Vasile Larco

Stimate d-le Băciut,

Am primit cu uimire, în lista de mesaje, numele dv. însoțit de numele revistei "Vatra veche", fapt ce m-a și determinat să deschid attachul, mesaje de la necunoscuți sunt multe și nu le dau atenție... Mare mi-a fost mirarea să găsesc o frumoasă revistă, bine documentată, frumos scrisă, foarte interesantă etc. Nu am citit-o pe toată, fiți sigur că o voi face mâine, poimăine.

Am crezut că cineva dintre amicii mei virtuali v-a dat adresa mea pentru că noi suntem literați - eu prof. de română, soțul a terminat litere la Iași- lb. slave, cu mulți ani în urmă, este scriitor, prozator, membru al U. S., etc. etc. - pentru a vă cunoaște revista și, eventual, pentru o posibilă colaborare.

Altceva m-a mirat și mai mult - am redirectionat mesajul în adresa mea de yahoo, pentru a-l inventaria într-un folder și atunci am văzut jos, toate adresele unora dintre prietenii mei cărora le trimiseseam un mesaj, cred că ultimul, cu Brâncuși. Stau și mă întreb de unde ați avut adresa mea și cum ați intrat în posesia adreselor prietenilor mei - aici eu găsesc modalitatea - pentru ei -, nu și pentru mine. Apoi, toată seara am primit telefoane de la unii dintre ei să le dau relații despre dv. și despre revistă.

Aștept un răspuns edificator. Tot ce vă pot spune este ca ați nimerit la toate adresele numai profesori de română, unii la pensie, așa cum suntem și noi, alții nu. Indiferent care a fost scopul dv., v-ați făcut o publicitate pe cinste, revista deja a început să fie citită.

Și mai simpatic este faptul că din lista mea lipsește soțul, probabil ați văzut două nume identice, și l-ați lăsat numai pe primul.

Multe se mai întâmplă pe net, se dau întâlniri, se fac și căsătorii, dar iată se face și un mic cenaclu literar.

Felicitări pentru revistă,

Mariana Catrina

bnadimineataluna@gmail.com

Bună seara. Vă mulțumesc din suflet pentru gândul de a publica și în acest număr nou articolul meu. Sunteți minunat prin ceea ce faceți! Asta seară, elevii clasei mele au participat cu d-na lor profesoară la un concurs de teatru francez. Ce frumoase lucruri se mai pot face încă! Împreună cu două școli, vom participa, de asemenea, la un program de colinde vechi românești. Vă trimit aceste informații, ca să vă sprijin în sensul acesta. există multe lucruri de calitate care au rămas. Dumnezeu să vă binecuvânteze!

Vă mulțumesc, Domnule Băciut, și am să o citesc cu plăcere. Vă urez succes, în continuare,
V. Lechințan

Mulțumesc pentru revistă!

Felicitări pentru alegerile artiștilor plastici! De-a lungul vremii, de când citesc *Vatra veche*, mi-au reținut atenția (în mod plăcut) Gabriel Stan și Petre Căpriță. De altfel, nr. 10 mi se pare memorabil prin asocierea în paginile sale a două viziuni artistice autentice (din paliere diferite ale creației): Mircea Ivănescu și Petre Căpriță. Nu pot să nu amintesc aici - dacă tot am deschis subiectul rememorărilor - testamentul lui Fanuș Neagu dintr-un număr al anului 2010.

Aștept cu interes viitoarele numere ale revistei, pentru care vă mulțumesc anticipat.

Daniela Varvara

Mii de mulțumiri, stimate domn, nu am mai avut acces la computer, aș fi dorit să vă trimit câteva poezii, poate din luna viitoare. Vă doresc multă, multă sănătate și împliniri, Dumnezeu să vă ocrotească și să ne auzim cu bine.

Sfintele sărbători să vă găsească în clipele cele mai fericite! Anul Nou cu bucurie!

Cu prețuire,

Relly Maria Niculescu

Stimate domnule Băciut,

Felicitări și mulțumiri pentru revistă. Vă rog deschideți pagina mea de Crăciun www.dumitruichim.com. Aș fi onorat dacă rețineți ceva pentru distinsa dumneavoastră publicație.

Pr.dr. Dumitru Ichim

Kitchener, Ontario, Canada

Bun găsit. Vă mulțumesc din suflet pentru "comoara aceasta". Am citit cu sufletul la gură, și aștept în continuare următorul număr al revistei. Multă sănătate, baftă.

Galzav

Excelentă revistă !

Mulțumesc !

Voi încerca să colaborez cu texte pentru numerele viitoare !

Cu reală apreciere,

Ciprian Voloc

Mulțumim din toată inima!

Lungu Marina

Vă sunt recunoscător pentru atenție și vă mulțumesc din toată inima, domnule Băciut! Am primit, răsfodit cu mare atenție și bucurie revista! Sunteți deosebiți.

Cu mult respect,

dr. Pavel Cerbușcă

Chișinău

Mulțumesc drag (Sfânt)... Nicolae și pentru darul de Sfântul Andrei! Vatra prieteniei noastre vechi se pregătește de...2012...

Sărbători fericite!

Lucian

Dragă Nicule,

Am primit toate revistele și îți mulțumesc. A fost un regal al lecturii, mai ales cunoscând

condițiile vitrege pentru a reuși să scoți o revistă lunară de asemenea factură și valoare, de aproape 100 de pagini. Nu știu câți dintre contemporani își dau seama de eforturi și mai ales de doza de nebunie creatoare de care dai dovadă cu reușita fiecărui număr. Dar rezultatele sunt pe măsură. Eu te felicit, îți doresc energie să continui cât mai multă vreme. Scrie-mi dacă abonamentul pentru anul viitor costă tot atât. Îți trimit pentru numerele viitoare o prezentare a unui poet din Ardeal viețuitor în Craiova, Ioan Lascu. La fel, îți mai trimit o proză, continuând tradiția de (iată!) un an în ale colaborării noastre. Multe salutări cunoștințelor și sărutări de mâini Doamnei tale. Cu aceeași dragoste de demult,

Geo

Mulțumesc. A fost o lectură superbă!

Cu prețuire,

Vasile Flueraș

Prin intermediul unei prietene, Carmen Tania Grigore, primesc de două luni revista d-voastră. Sunt încântată de bogăția de cuvinte pe care o găsesc indiferent că este vorba de poezie sau proză.

Mă bucur că există.

Îndrăznesc să vă trimit un material scris foarte recent. D-voastră veți decide dacă merită sau nu să apară în paginile revistei d-voastră.

Vă mulțumesc că există.

Respectele mele.

Mihaela Aionesei,

Târgu Secuiesc, jud.Covasna

<http://free.yudu.com/library/50851/Cititor-de-Proza-s-Arhive-revistelor-promovate>

Om drag, dacă tot văd că aveți deținută revistă de ținută, mi-o și expediați (mulțam!), vă trimit nisaiva creații a la Gagu, poate mi le băgați în seamă.

Dacă nu, o clipă de zâmbet pentru dvs., de la

Ananie Gagniuc

Vă mulțumesc pentru trimiterea acestei prestigioase reviste. Foarte bogată, inspirantă și educativă.

Sărbători fericite!

Pr. Ion Gherman

Îți mulțumim din suflet pentru promptitudinea primirii revistei "Vatra veche", ea făcând parte din preocupările mele.

Fie ca sărbătorile Crăciunului și Anului Nou să te găsească puternic și devotat drumului pe care l-ai ales, dragostei pentru limba română pe care o cultivi cu mult succes și dăruire.

Cu stimă și considerație,

prof. Virgil Suciu

Stimate Nicolae Baciut,

Am primit revista! Mulțumesc! O citesc și o dau mai departe!

Liliana

Așteaptă să iasă de sub tipar numărul de sărbători al revistei "Vatra Veche", poate cea mai consecventă publicație din Transilvania în ceea ce privește ritmicitatea aparițiilor. Numărul pe decembrie, ilustrat cu reproduceri după lucrări de Gabriel Stan, propune o întâlnire cu Nicolae Băciut, la 55 de ani de viață, un interesant dialog purtat cu Raia Rogac. Amintiri, fotografii cu mari scriitori, și dincolo de toate o operă. Toate le veți putea vedea din acest interviu. Poemele semnate de Adrian Botez ne înșeninaiază în prag de sărbători, iar esul despre Cehov al lui Dumitru

Velea este cu totul deosebit. Nu lipsesc nici bistrânenii, prin cronici la recente apariții Cronici pentru prieteni (Melania Cuc), Ritualul naturii (Olimpia Brendea Desliu), O lacrimă a poeziei (Ștefan Vescari), Ritualul prezentimentelor (Vasile Cihorean), Zece ani de interviu (Victor Știr). Un număr pregătit de sărbătoare.

Menuț Maximilian,

Răsunetul de Bistrița

Ce frumos mi-am început ziua! Felicitări, domnule Băciut, pentru tot ceea ce reușiți să transmiteți prin paginile acestei reviste.

Vă mulțumesc din suflet!

Cu deosebită stimă,

Prof.Anca-Maria Bungărdan

(Școala "Alexandru Ioan Cuza", Brăila)

Dragă Nicu,

Am aflat din presă că ai împlinit 55 de ani. Și am rămas descumpănit. Te credeam mai tânăr, atât ești de viu, de neobosit, de „neastâmpărat” în sensul cel mai bun și mai frumos al cuvântului. Ești tot timpul în activitate, nu ai niciodată zile libere, nici concedii. Ești prezent peste tot unde au loc evenimente culturale și nu doar ca simplu observator, ci ca participant activ, „naști” mereu idei noi, încurajezi și sprijini cu generozitate pe toți cei în care descoperi talent și perspective de dezvoltare, organizezi și patronezi manifestări de mare frumusețe și cu un bogat conținut artistic, îi sărbătorești pe oamenii de cultură care merită stima și recunoștința noastră, îți faci auzit glasul, cu inteligență, luciditate și fermitate, în numeroase probleme care privesc starea culturii noastre. Și îți mai găsești timp să și crezi tu însuși, pentru sufletul tău și bucuria noastră, versuri de mare frumusețe și sensibilitate, sau să consenmezi dialoguri extrem de interesante și profunde cu mari personalități ale literelor și artelor. Puțini sunt cei care se pot lăuda că au făcut pentru cultura română atât cât ai făcut tu.

Și ai făcut-o cu verva, cu pasiunea, cu dăruirea, cu neodihna unui adolescent care mai are mult până la cei 55 de ani pe care, află cu mirare, că i-ai împlinit.

Dar, dacă mai uit la impresionantul raft de volume pe care le-ai scris, la nenumăratele articole de ziar și revistă care-ți poartă semnătura, la bogata activitate de editor de cărți, la munca extraordinară și deloc ușoară depusă pentru a asigura apariția regulată, la un înalt nivel calitativ, a excelentei reviste care este *Vatra veche*, la calitatea și responsabilitatea cu care ți-ai îndeplinit ani de-a rândul obligațiile de dascăl sau la neobosită activitate de îndrumător cultural căreia i te dăruiești cu toată ființa, am sentimentul că trebuie să fii mult, mult mai bătrân, pentru că 55 de ani nu ajung nici pentru jumătate din ce ai realizat tu.

Îți mulțumesc, dragă prietene, și te felicit pentru tot ce ai făcut, pentru ce faci și pentru ceea ce, sunt convins, vei face și în viitor pentru împlinirea, exprimarea și valorificarea prin cultură a ființei noastre naționale. Cultura mureșeană, pe care o promovezi cu obstinație ca o parte valoroasă și importantă a culturii române, are mare noroc că ești aici, că iubești acest colț de țară și i te dăruiești.

La 55 de ani, dragă Nicu Băciut, să-ți dea Bunul Dumnezeu sănătate și viață lungă, putere de muncă în continuare, pentru că avem nevoie de tine, de dragostea și credința ta în viitorul acestei minunate culturi în care mulți ne mai punem încrederea și speranța.

Te îmbrățișez cu prietenie și aleasă prețuire,

ZENO FODOR

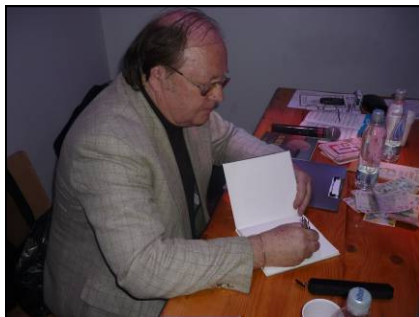
Sub semnul lui Romulus Cioflec

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Minunat! În numele tuturor participanților, vă mulțumesc că ați venit împreună cu scriitorul Valentin Marica și cu ... „Vatra veche” la Casa Memorială „Romulus Cioflec” din Araci, Covasna. De fapt, ați răspuns cu drag, după cum am simțit noi, la invitația Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni de a realiza, în colaborare cu Radio România Târgu-Mureș și cu redacția revistei „Vatra veche”, o seară literară, un eveniment literar intitulat semnificativ „Țărâm de iubire, Cuvântul”. La casa natală a profesorului-scriitor Romulus Cioflec! Ne bucurăm că această manifestare literară a avut patron-gazdă un român cu suflet de basarabean, Romulus Cioflec, iar oaspete, prin excelentul volum lansat, un român basarabean, Poetul Grigore Vieru.

Romulus Cioflec (1882-1955) a trăit zece ani în Chișinău, într-o perioadă fierbinte a istoriei Basarabiei, 1916-1926. În volumul său, „Pe urmele Basarabiei” (1927) evocă meleaguri basarabene și deapănă impresii acumulate în perioada trăită în Basarabia. În același timp este cartea crezului autorului despre națiunea română, prin ce are ea specific în Basarabia. Romulus Cioflec a lucrat la „Cuvânt moldovenesc”, la „Sfatul Țării”, s-a implicat în viața culturală, a fost profesor la Liceul de Băieți „Mihai Eminescu” din Chișinău. Profesorul și scriitorul ardelean Romulus Cioflec a fost înrudit cu Basarabia, nu numai prin multiple fire spirituale, dar și prin căsătoria cu Antonia Gavrilă, fiica lui Emanuil Gavrilă, înfocat militant pentru drepturile naționale din epoca dominației ruso-țariste. Prin urmare, Romulus Cioflec a fost legat sufletește de Basarabia și de basarabeni. Prin activitatea desfășurată la Chișinău a dovedit că e un bun prieten al basarabenilor.

Acest fapt a fost recunoscut oficial prin acordarea „Medaliei Bărbăție și Credință, clasa I”, pentru participarea la mișcarea națională politică și culturală de la începutul revoluției în Basarabia, înainte de Unire, până la venirea armatei române și după aceea. Am scris toate acestea despre Romulus Cioflec, stimat domnule

Băciuț, pentru a-mi motiva întrebarea: nu vi s-a părut normal ca acasă la Romulus Cioflec, să fi fost primit cu toată dragostea poetul Grigore Vieru? Bineînțeles mă refer la „Seara literară” în care a fost lansat volumul „Cel care se apropie – în memoriam Grigore Vieru – însemnări și eseuri”, Editura „Cezara Codruța Marica”,

Târgu-Mureș. După cum ați văzut, volumul a fost extraordinar de bine primit de public, scriitori din Brașov, profesori și elevi din Sfântul Gheorghe. Coordonatorul volumului, poetul Valentin Marica, a realizat „o carte superbă în textul ei, în structura ei și în înfățișarea ei”, iar revista „Vatra veche”, în care se regăsesc, număr de număr, pagini despre Grigore Vieru, reprezintă „centrul spiritual al României și are o pulsație extraordinară”, după cum a afirmat scriitorul Daniel Drăgan. Părerile asemănătoare au avut scriitori cunoscuți de la Uniunea Scriitorilor, Filiala Brașov – Ion Popescu-Topolog, Ionel Simota – sau de la Liga Scriitorilor din Brașov – George Echim, Viorica Popescu, Cornel Vlad, ori scriitorul-jurnalist Ștefan Danciu, alături de profesori și elevi din Sfântul Gheorghe. Cartea s-a vândut, s-au dat autografe. Revista în formă tipărită a avut un succes deosebit. Ne-a plăcut, domnule Nicolae Băciuț, afirmația domniei voastre: „Grigore Vieru este și în *Vatra veche*, revista care încearcă să cuprindă în paginile ei ceea ce numim noi patria limbii române”. Revista „Vatra veche” realizează într-adevăr unitatea culturală națională a celor ce au cuget românesc.

V-am amintit și ne-am amintit toate acestea, pentru a vă pune o altă întrebare: ce părere aveți despre posibilitatea realizării unui parteneriat între Casa Memorială „Romulus Cioflec” din Araci-Covasna, Centrul de Studii Literare „Grigore Vieru” din Târgu-Mureș și revista „Vatra veche”? S-ar putea organiza periodic evenimente culturale cu o tematică specifică, în atmosfera deosebită a muzeului memorial. Rămâne să-l consultăm, în această privință, și pe directorul Centrului de Studii Literare „Grigore Vieru” din Târgu-Mureș, poetul Valentin Marica. Probabil că am avea și binecuvântarea Înaltpreasfințitului Arhiepiscop Ioan Selejan al Episcopiei Covasnei și Harghitei, care vede în Poetul Grigore Vieru o „conștiință sfințită prin botez”, mergând numai „pe cărarea iubirii”.

Vă doresc dumneavoastră și colaboratorilor un frumos și împlinit sfârșit de an cu sărbători binecuvântate,

LUMINIȚA CORNEA

ALCALA DE HENARES

STIMATE
DOMNULE
N. BĂCIUȚ,

Îmi pare bine să iau legătura cu dumneavoastră, pentru a vă face cunoscute gânduri care mă macină de multă vreme. Nu reușeam să le strig nimănui în față, de vreme ce nimeni nu este vinovatul trăirilor noastre, și m-am

gândit că poate scrise vor fi de folos pentru vreun cititor sau, de ce nu, pentru mai mulți.

Plimbându-mă pe malul râului, m-am gândit la cum trebuie să se simtă omul în momentele de singurătate departe de casă, de familie și de toți cei care îl cunosc. Și în acele momente, parcă împrejurimile care altădată mi se paruseră relaxante, de această dată aveam impresia că nostalgia plutește în jurul meu, dornică să chinuie și să pedepsească. Drept răsplată, i-am răspuns cu calm, dar criticând, pentru că străinătatea, ce poate fi ea?

Ce poate să transmită astfel încât să împace pe toată lumea? Am putea oare să descriem sentimentele care se simt atunci când suntem hotărâți să facem un pas decisiv în viață? Am putea oare să explicăm emoțiile nestăpânite care apar datorită orizontului larg deschis în fața noastră? Dar dorința de a ne vedea împliniți după încercări și încercări nereușite? Când vrem să depășim obstacolele și o facem abia departe de casă; când visăm la o imposibilitate și dintr-o dată aceasta își schimbă sensul sau când nu ne găsim locul și ne hotărâm să îl căutăm... Câte nu s-ar putea spune... Și câte s-ar putea spune...

Bucurii, împliniri, scopuri atinse și chiar și un trai de viață mai bun. Toți cunosc acest fapt, dar puțini sunt cei care spun adevărul, pentru că împlinirile sunt doar o a doua față a omului, un pretext pentru a nu își da de gol cele mai sincere și cele mai ascunse sentimente. Lucrurile – în adevăratul sens al cuvântului – nu stau chiar atât de bine. Dorul de casă, singurătatea, lipsa de comunicare cu un consătean, toate duc la senzații de nefericire și prin urmare, datorită neglijenței, la o apăsătoare depresie care ne roade pe dinăuntru și ne fură liniștea. Amintiri din copilărie ne dau târcoale și de asemenea ne dau șansa de a sta pe gânduri să ne întrebăm dacă nu cumva era mai bine la sânul mamei, protejați, sfătuiți și călăuziți; dacă nu cumva era mai ușor să împărțim secretele, bucuriile și nedumeririle cu vecinii, prietenii, verișorii și

frații noștri, decât cu singura noastră companie care, uneori devine insuportabilă. Și vorbind de această companie magnetică, lipicioasă și de nelepădat, mă refer la Eul propriu.

Și oricât de mult ne-am dori să fugim, să ne ascundem, să ne depărtăm, să cucerim și să dominăm; orice barieră am închide în fața noastră; orice linie am trage și am zice STOP, în final pașii pe care îi adăugăm ne îndreaptă tot spre casă, spre adevărata noastră casă. Ajungem de unde am pornit. Ajungem în pragul căminului unde am crescut de mici cu cei dragi și unde ne-am simțit cu adevărat fericiți. Rostim cuvântul părinte și plângem; rostim cuvântul frate și ne emoționăm; rostim cuvântul casă și aceasta se transformă în cea mai scumpă icoană din posesia noastră. Privim înapoi în trecut și apoi înainte spre viitor. Ne umplem de nedumeriri și apoi de îndoieli, ne punem întrebări capcană a căror răspunsuri ne așteptăm să nu le știm. Trebuie să recunoaștem că suntem o specie dificilă și întotdeauna nemulțumită și probabil asta este cea mai gravă problemă pe care o avem.

Multe sfaturi nu sunt în această privință, dar sunt atât de înțelepte încât nu mai contează cantitatea lor, ci simplul fapt de a fi luate în considerare: să nu uităm cine suntem, să nu uităm de unde am plecat și unde o să ajungem.

Vă las să îmi criticați opiniile, în timp ce eu am să continui să scriu dar de această dată ceva mult mai vesel și de ce nu, mai plin de curiozitate.

În continuare, am să vă ofer câteva date despre țara care primește pe teritoriul său un număr foarte mare de cetățeni români, ajungând astfel una dintre cele mai importante țări pentru deplasarea și stabilirea celor ce au luat decizia de a-și căuta un viitor departe de hotarele țării: Spania. Primitoare și conformistă, ne-a permis să pătrundem într-o lume care la început s-a arătat a fi îndoielnică, retrasă și strâmtă. Încetul cu încetul, prin eforturi și probe puse, românii nu s-au oprit în pragul intrării, ci au înaintat pas cu pas, extingându-se pe întregul teritoriu iberic, adaptându-se unui mod de viață, cu sau fără dificultăți; în ziua de azi stabiliți și cu familii formate.

*

Locuiesc în ALCALA DE HENARES, oraș al unora dintre noi, văzut dintr-o perspectivă culturală.

Oraș spaniol care aparține Comunității Madrid, cu o populație de 204.120 locuitori, ocupând astfel, după Madrid și Mostoles, locul trei în ceea ce privește numărul populației în această comunitate și locul 29 în întreaga Spanie.

Numele său se traduce „CASTILLO SOBRE EL RIO HENARES”, ceea ce în limba română ar fi „CASTEL PESTE RÂUL HENARES”. Declarată patrimoniu mondial în anul 1998, este unul dintre cele nouă orașe ale Spaniei clasificate ca unice.→

RALUCA ANDREEA CHIPER

Foto: Primăria din Alcala de Henares

Oraș natal al scriitorului medieval Miguel de Cervantes, păstrează chiar și în ziua de azi casa acestuia transformată în muzeu. Pe temă culturală, sunt multe de spus, ținând cont de faptul că în oraș există cinci săli de teatru, șapte suprafețe comerciale care includ activități culturale; au parte de un târg de carte, răspândit în mai multe orașe și din 2011, dispun și de o noapte albă. De asemenea, se mândresc cu zece muzee, în jur de șaisprezece monumente și clădiri de interes cultural.

Începând cu sfârșitul anilor nouăzeci și începutul secolului XXI, începe să se cunoască sosirea imigranților din afara Uniunii Europene, mai ales din Estul continentului, când și România era încă în afara spațiului UE. O creștere importantă a imigrării a creat dinamism economic și cultural orașului, românii fiind principalul grup din cei treizeci la sută de străini de pe întregul ținut spaniol.

Țara noastră este a doua comunitate străină din regiune și pentru a descoperi acest fapt este suficient să se caute nenumăratele afaceri românești, biserica ortodoxă aglomerată în fiecare duminică, baruri și restaurante cu angajați români...

Ne dovedim a fi comunitatea cea mai așezată și cea mai integrată din regiune. Majoritatea persoanelor lucrează în construcții și menaj; mulți și-au cumpărat deja o locuință și au devenit activi pe piața imobiliară precum și în vânzările de mașini.

Cel mai important centru deschis pentru atenția noastră, unde se informează, se recomandă, se oferă servicii atât imigranților cât și celor rezidenți în Comunitatea Madrid, este Centrul HISPANO-ROMÂN, care există cu scopul de a rezolva problemele și nedumeririle acestora. Pretinde să fie un spațiu de întâlniri sociale și culturale, pentru a permite participarea și integrarea grupurilor străine care locuiesc în regiune. Are o listă vastă de servicii pe care le oferă, precum ar fi: bibliotecă, internet, loc de joacă, sprijin școlar pentru elevi, grupuri sportive, întâlniri culturale, adunări ale asociațiilor, sesiuni de orientare și căutare de muncă...

Românii din Alcala de Henares vor fi privilegiați cu o biserică ortodoxă românească ce va fi terminată în jurul anului 2013. Va fi prima biserică românească ridicată în Europa în afara țării. Cuprinde 1800 de metri și se va numi PAROHIA SFÂNTUL GHEORGHE. Lângă biserică, se mai ridică alte două clădiri care, pe parcurs, vor dispune de internet public, bibliotecă, ateliere pentru activități și sprijin școlar.

În fiecare an, în data de 1 Decembrie, se sărbătorește ZIUA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI, zi în care se țin discursuri despre evoluția României din 1918 și până în zilele noastre; se țin concerte de muzică pentru toate vârstele și se împart premii pentru concursuri precum IDENTITATEA ROMÂNEASCĂ (poezie, pictură și sculptură). Din acest an, România este țara invitată la cel mai mare târg de carte din Spania (LIBER MADRID 2011) unde au loc numeroase evenimente culturale românești în Spania. Tot aici, România participă la cel mai mare festival de fotografie și, nu în ultimul rând, s-a înființat o editură (editura NIRAM), care are ca scop abordarea și integrarea culturii și artei românești în Spania. Aceasta cuprinde o colecție de volume despre personalități românești semnate de autori spanioli; PENTAGON este prima carte din această colecție.

Imagine din centrul orașului Alcala de Henares

Statuia lui Miguel de Cervantes

Casa muzeu a lui Miguel de Cervantes

Nu știm cât de departe vom ajunge și unde vom reuși să ne oprim, cert este că, pe lângă dorința noastră de a cuceri teritorii noi, mai există și entuziasmul de a ne face cunoscuți, nu doar ca o clasă muncitoare și imigrantă, ci ca vecini ai întregului pământ cu obiceiuri și tradiții, cu arta și cultura în sânge și cu toate bune și rele de care putem avea parte.

PAMFLET

A douăsprezecea scrisoare franco-afonă: „Dacia Felix” versus Dacia Logan

Dragii noștri, pe aici prin străinătatea devenită între timp „acasă noastră” nu o ducem chiar strălucit, viață pe care însă v-aș fi dorit-o și vouă, dacă veneați aici baremi cu câțiva ani înainte de începutul noului Mileniu Aquarius, adică al apei de ploaie... Ați prins deci ideea că, cu ocazia acestor Sărbătorilor de Iarnă, nu vom fi în țară. Nu de alta, dar ne jenează teribil în pantoful cu care apăsăm pe ambreiaj pietroasă unei părlițe de crize financiare. Și, oricum, la ce să mai venim în „Vizită” precum nenea Iancu Caragiale de Sf. Ion? Ca să-i vedem pe toți ai noștri cum șchiopătează cu bolovani în galoșii în care Ionel a turnat chiseaua cu... „ciucalata” din țepi și țepe de trandafir a „marinerului” de pe „Le Terrible”, Dl. Goe ?!

Așa că ne vedem de ale noastre în contextul cenușii cotidian, încercând să nu ne lăsăm prea tare ridați de această eroziune lentă, dar sigură... Și o să rămâneți mască atunci când o să vă spun că spre a fi siguri că nu ratăm *spiritul Crăciunului* avem ca armă secretă (a mea - cu siguranță), a copiilor - poate și a franțuzoaicei mele - nu prea...) învățarea în această iarnă a unor colinde. Românești, și în limba română! Mie o să-mi aducă aminte de crusta crocantă „zăpezilor de d'anțart” și de aceea a cozonacilor buncii; copii speră că învățându-le, chiar și fără să le prea înțeleagă, se vor alege cu ultimele tablete Mac; iar franțuzoaica de nevastă-mea pare că încearcă să-și aducă aminte ca dintr-o altă viață că și ai ei au avut cândva folclor și credință... Așa că, după jumătatea lui noiembrie, dă-i seara la gura șemineului fals din apartament cu: „Am plecat să colindăm...”, cu: „S-a sculat Bădița Traian...” și cu: „Scoală gazdă din pătuț / De ni-i da un colăcuț”... Dar așa mai încetinel, ca să nu-i deranjăm pe vecinii de bloc care apoi să ne reclame pentru tulburarea liniștii și pentru manifestări obscurantiste, retrograde...

Pe acest fundal ușor „conspirativ”, mă trezesc cu al mare al meu că vine și mă întreabă, după o vizită cu clasa la Muzeul Palatului Rohan din localitate, ce e așa mare tevdură cu acest împărat Traian... În fața bustului de marmură al acestuia, *profu'* lor de istorie, poreclit „Annibal” (de la „Hanibal ante portas”) din cauză că tocmai divorțase din cauza ejaculărilor „ante portas” (!) patologice, zăbovesc din punctul de vedere al elevilor săi cam prea mult cu explicațiile. Puștimea ar fi vrut să iasă cât mai repede din muzeu și să meargă la debarcaderul din proximitate ca să se dea cu vaporel pe ILL... Hei, hei, și aici a fost loc de o lungă discuție ca dintre tată și fiul lui mai mare. Desigur nu despre afecțiunile profului său de istorie, ci despre etnogenza noastră, a românilor. La care el mi-o cam retează: „Ba, pardon, eu sunt cetățean francez!” Și, ca să nu mă supere de tot și astfel să se lingă pe bot de *touchscreen*, adaugă salvator *in extremis* că el se consideră francez, dar cu rădăcini românești (bine ascunse!).

Acestea fiind zise, i-am evocat, ca la școala copilăriei mele, mai întâi criza în care se afla Imperiul Roman după domnia „nebună” a lui Nero, la care el comentează că și câinele cu același nume al directorului lor e cam ticnit, potrivit-se foarte bine de altfel cu stăpânul său... Mai apoi, aduc vorba despre misiunea de reformă asumată de împăratul Nerva, de Domițian și apoi de Traian, la nici câteva decenii după „La Passion du Christ”, asta așa, ca să-i dau un punct

de reper, care nu-i poate scăpa nici măcar unui francez. Însă la faza cu reforma, el mă întreabă dacă nu cumva a fost ceva de genul lui Gorby, a *glasnost*-ului său și a Gorby Vodka... După ce s-a lămurit că românii beau doar vin, apuc să-i spun că în secolul I d.H. Imperiul cuprinsese deja întreg Bazinul mediteranean și nu mai prea avea unde să găsească noi resurse de dezvoltare. Așa că pentru salvarea întregii lumi civilizate, s-a luat decizia strategică și istorică de redresare financiară cu ajutorul aurului și argintului din Dacia. Aici partea franțuzească din el se revoltă iar patriotic : „Dar Imperiul roman avea deja cucerită Gallia de peste un secol! De ce nu s-au folosit resursele de aici?!” La care eu îi dau cu tifla: „Care resurse, monșerică, în afară de lemn, grâne și gali supărați?... Că pe vremea aceea de unde: Renault, Citroën, Peugeot, Michelin, Airbus, Alstom, l'Oréal, Orange...??? Aici erau în joc vreo câteva El Dorado-uri la un loc, adică sute de tone de aur și argint !” După care, marchez decisiv: „Închipuie-ți tu un *va banque* de proporții istorice : ori se cucerea Dacia, ori venea falimentul cu niște secole mai devreme! Cum nu exista nicio variantă B, a fost construită cea de-a opta minune a lumii antice, podul de peste Dunăre, și s-au finanțat în disperare două războaie crâncene. Așa a ajuns Dacia în 106 d.H. provincia romană Dacia Felix”. La care, el, isteț: „Și tot așa a ajuns și *oncle* Gheorghită să cumpere tot o Dacia (Logan) după ce avusese modelele 1100 și 1300. Țasta da, patriot francez în România !” Ignorându-i obrăznicia, revin senin la firul istoriei, făcându-i cum am știut eu mai bine un tablou al colonizării și romanizării Daciei (*profa* mea de la Generală nr. 1 ar fi fost cu siguranță mândră de fostul ei elev-problemă!), dar totul pus în paralel cu procesul similar petrecut în Gallia cu strămoșii lui mă-sa, franțuzoaica, și ai lui moașă-sa pe gheață... Bineînțeles că lui scăpându-i și ironia și zădufurile mele, îmi reamintește naiv că la propria naștere a beneficiat, nu de moașă, ci de serviciile unui ginecolog cu renume și cu onorariu foarte piperat... („Mie și contului din bancă ne spui, draguț!”).

Odată lămurit contextul nașterii lui, dar și a românilor, i-am evocat apoi exploatarea și transportul pe *via romana* a metalelor prețioase din Apusenii pe care i-a văzut anul trecut. Și aici, iată că dintr-o dată i se luminează fața. Era la curent cu participarea colegilor săi mai mari la tabăra de la Roșia Montană, organizată cu scopul de sensibilizare a opiniei publice internaționale față de riscul ecologic al redeschiderii exploatarei aurului, dar și a altor minerale critice, de către un consorțiu canadian împreună cu acoliții săi mioritici. În consecință, mă întreabă de mă lasă împietrit precum pe Dochia: „Dacă, prin absurd (spune el, neștiind cât de natural e la români absurdul →

HYDRA N. T.

Foto: Daniel Leș, „Sub aripă de cer...”

TANKA - VAMA VECHÉ

În tanka, poem de origine niponă, japonezii consideră ca esențială existența structurilor KAMI NO KU, semnificând „versurile de sus” (5-7-5 silabe) și SHIMO NO KU „versurile de jos” (7-7 silabe).

Dacă tristihul descrie o stare de fapt, SHIMO-NO-KU, distihul, trebuie să surprindă cititorul prin legătura care s-a realizat. Cele două versuri trebuie să adauge un plus de informații sau să descopere un nou sens al temei sau să contrarieze, să fie antitetice, să decodifice surprinzător mesajul, să

amplifice sau să sublinieze acest mesaj.

Bătrânul stejar –
l-au tăiat și l-au făcut
raclă și cruce.
El l-a sădit de tânăr
și-acum pleacă amândoi.
**A căzut o stea –
apoi un abur parcă
urcă-n locul ei.**
**Ajuns sus se face stea
pe pământ se naște-un
prunc.**
Văd în insectar
fluturii prinși în ace –
și morți sunt frumoși.
Mă doare că fiul meu
îi prinde și omoară.

**Pădurea ninsă –
auzi doar piuitul
puiului rămas. . .**
**Povestea e prea tristă
pentru-un suflet de copil.**

Stoluri de găște
zbor mii de kilometri
să vină-acasă –
De la noi unii pleacă
uitând unde s-au născut.

**Cuptorul deschis –
mama cu ștergare-n mâini
pâinile coapte.**
Sacral moment al zilei
. . . „și dă-ne nouă pâinea”.
. . .
Printre cruci una
doar cu data nașterii –

doar atât încă.
Când o să vină timpul
veni-va ea și dalta. . .
**Neobosită
trimite val după val
să sfarme uscatul.**
**Asta din ziua treia
de când EL le-a despărțit.**
Ninsă-i pădurea –
tatăl, fiul și-un topor
își aleg bradul.
Se vor bucura de el
apoi îl aruncă-n foc.
**Am pus pe apă
o barcă de hârtie
plină cu visuri.**
**Du-te tu în locul meu
măcar... ele s-ajungă.**
JULES COHN BOTEA

Satyricon

PUNGUȚA CU DOI BANI

(variantă modernă)

A fost odată un moș, care avea un cocoș, și-o moașă, care avea o cocoșă, precum și o găină. Găina făcea un ou pe zi, pe când cocoșul făcea numai rebuturi, plus că se culca odată cu găinile. Moșul cocoșa în bătaie cocoșul, de-i mergeau fulgii. Acesta lua, la rândul lui, găina de creastă, deși ea nu era vinovată cu nimic, asta era la mintea cocoșului! Dar asculta de ale ei surate: „De călcat, mașinile să nu te calce! Și mai bine-n cuibar, decât în galantar”

Într-o zi, găina căzu cloșcă. Dându-și seama, i se făcu pielea găinii vână. Cocoșul o liniști: „Nu te mai cârâi atâta și nu mai sta toată ziua cloșcă, în fânul de curând cosit, c-o să mă duc în oraș, să-ți iau ceva de-ale ciocului!” Și porni, cu gândul să-i ia și niște ochelari, din cauză că avea orbul găinilor. Merse ce merse și, deodată, zări la o tarabă o punguță. Crezând că e punguța cu doi bani, o înșfăcă și pe-aici și-e drumul! Rămase boierul-vânzător înmărmurit, fredonând după copanele lui: „De te-aș prinde, ce ți-aș face!”

Cocoșul se opri sub un panou electoral și se uită în pungă, ca găina-n lemne. În loc de bani, ce să vezi? În pungă era o găină slabă, slabă, că i se vedeau toate coastele, trei capete,

opt labe, dacă imaginea asta vă trezește amintiri, fie ele și din copilărie... Se urcă pe panoul de pe gardul unui complex avicola și cântă: „Cucurigu, boieri mari / Astea-s pungi de găinari!”

Când ajunse acasă, găina tocmai scosese pui. Cocoșul se învârti în jurul găinii, o pupă de trei ori, cioc-cioc-cioc, după care se roti pe lângă pui, dându-se cocoș. În cele din urmă, scoase cu ghearele schiloada găină din pungă și, arătând-o găgălicilor pufoși, le zise: „Dacă nu mâncați, ca ea o să ajungeți!”

Toți trăiau, bine merci, până într-o zi, când moșul luă toporul și chemă găina, să-i dea de mâncare. Înțelegând aluzia cu toporul, cocoșul îi zise zburătoare sale: „Spune-i că-ți vei mări producția! Că n-o să faci un ou pe zi, ci două, la două zile! Că o să faci ouă direct ștampilate! Că nu ai gripă aviara!”

„N-ai minte, nici cât o găină! Cot-co-dacă mă taie?”

Într-adevăr, moșul îi zise: „Unde-ți stau labele, acolo-ți va sta și capul. Curaj, găină, că te tai!” Și așa, dragii moșului, găina își lăsă labele și capul în punguța de doi bani, și plecă în lume. Și mergea, mergea, iar cocoșul după ea, rostind: „Good bye România, oriunde te-ai afla!”

ANANIE GAGNIUC

→ ionescian), se va reporni exploatarea de la Roșia Montană, va lua naștere și acum chiar sub ochii noștri un nou popor, unul româno-canadian?” După ce îmi revin din revelație, contraargumentez cum mă pricep ideea lui genială (e doar fiu-meu !), dar și stupidă (semănă doar și cu mă-sa !): fiind vorba de exploatarea pe bază de cianuri a aurului și, poate, a uraniului în perspectivă, nu cred să fie vorba de nașterea unui popor ipotetic, ci de necrozarea unuia deja existent; neștiindu-se ce parte lingvistică a canadienilor va participa la această aventură ecologică, aceea anglofonă sau cea aproximativ francofonă, nu vom ști la ce tip de bilingvism s-ar ajunge; și oricum, nu va fi nicio fuziune masivă între cele două populații, pentru că acolo nu vor veni decât câțiva trepăduși care să-i managerizeze pe fraierii locali sinceri sau interesați, singura modalitate de a se ajunge la bilingvism fiind în continuare imigrarea masivă a românilor mânăți de sărăcia indusă de clasa cleptocraților locali (și) spre Canada; cum nu avem proporțional nici pe departe sistemul de căi de transport al romanilor, nu văd cum

s-ar putea vehicula eficient produsele unei astfel de întreprinderi...

Cert e că după această discuție, fiu-meu a răspuns în scurt timp la istorie, ocazie cu care și-a șocat colegii francezi de origine arabă, spunându-le, sub privirile aprobatoare ale *profului*, că poveștile cu Asterix, Oberix și compania de personaje animate sunt o pură ficțiune. După care, le-a vorbit cu adevărat despre procesul romanizării de la gali și până la dacii care nu conduceau deloc Dacii (așa cum își închipuie ei!)... Cert este că „Annibal”, *profu*’ admirator al „bădiței” (iar nu a vreunui „tov”) Traian, i-a dat calificativul maxim de 20 (vingt) cu care fiu-meu scapă cu brio de corigență, așa cum ar fi trebuit să se întâmple și cu Dl Goe până la urmă... Iar această realizare intelectuală deosebită ne-a înșeninat – pe lângă colindele românești – și mai mult Sărbătorile de iarnă... Fără a mai pomeni că fiu-meu ăl mare e acum cu un dram mai mândru că era să fie român. Ceea ce vă doresc și vouă pentru Noul An !

PRIN ȚARA DE SUS

(Cu gândul la Mihai Eminescu)

Trecând, nu poți să nu
oprești,
Venind din zările
albastre,
Și să săruți la Ipotești
Icoana poeziei noastre.

Săruți, îngenunchezi
ușor,
Faci semnul crucii spre

Iisus,
Te duce gândul la izvor
Și la *Luceafărul* de sus.

Spre *Lacul* cel cu nuferi plin,
Înconjurat de falnici tei,
La *Floarea-albastră*, la suspin
Adânc pornit de dragul ei.

La buciul din vârf de deal
Ce sună-a jale uneori,
La *Făt-Frumos*, făr' de egal,
Să-l vezi o dată și să mori.

Dar și la *Plopii fără soț*
Te duce gândul să rămâi
La pândă și să prinzi un hoț
Ce fură dragostea dintâi.

Te duce gândul zburător
La cerbii ce vin să se-adape,
Iar eu *Mai am un singur dor*
Să fiu mereu de voi aproape!
(15 ianuarie)

24 noiembrie 2012

LUI MIHAI EMINESCU

Un înger pe vecie ești,
Luceafăr sfânt, cu mândru nume,
Ce-ai răsărit în Ipotești
Să luminezi întreaga lume!

DARURI

Cel Sfânt ne-a dat al mării val,
Pădurile, înalții munți,
Și-un brav poet național
Cu opera înaltei frunzi.

Eminesciană, cu gândul la promovare

Trece o furtună rece,
Trec miresmele din fân,
Ce e val ca valul trece,
Eu tot subaltern rămân!

EMINESCIANĂ, GÂNDIND LA ABUZURI

Ar schimba poetul versurile-n care
Lăuda și țara, lăuda poporul,
Într-o nouă formă ce-i o constatare:
„La trecutul mare...” trist e viitorul.
24 noiembrie 2011

UNUI NOU PROMOVAT (după Mihai Eminescu)

La postul său mult prea râvnit,
E-o cale dificilă,
Că mii de lei i-au trebuit
Să cumpere... o pilă.

VERSUL LUI EMINESCU ȘI TINERETUL DE AZI

La versul său pe care-l am în față
Aș spune, căci se potrivește, parcă:
„Ai noștri tineri la Paris învață...”
De unde unii uită să se-ntoarcă.

RECUNOAȘTERE POETICĂ

Poetul are un statut,
Statornicit de-o veșnicie:
Scriind când nu e cunoscut
Și-i cunoscut când nu mai scrie.

„Românii s-au născut poeți”

Chemare au spre poezie,
Spre rime, versuri, dar se știe,
Și spun discret în încheiere:
Nu orice muscă face miere!

IMPRESIE LITERARĂ

Azi apar zeci de volume,
Unele fiind postume,
Dar un vers în gând îmi vine:
Multe flori sunt, dar puține...
24 noiembrie 2011

VASILE LARCO

Daniel Leș, *Personaje mitice*

**„Iluzia și visul sunt la temelia sufletului nostru.”
Mihail Sadoveanu**

Singură, în noapte, în camera mea. Cu senzația că Ceasul se uită la mine cu gura făcută din acele lui, a mirare. Pe ici, pe colo, scapă secunde care mă poartă spre zi și care mă adorm cu monotonia mișcării lor. Și pare că visez. Visez că adun de jos secunde uscate și colorate și bombănesc la Ceas: „Ai fi putut să mai ai răbdare” – zic. „Ba nu” – zice. „Secunde alea îți rămăseseră mici pe la mâneci, pe la gât. Te sugrumau uneori și trebuiau schimbate. Flecăreau prea mult și pe mine însumi mă înnebuneau cu joaca de limbile mele, cu zbânțuiala asta copilărească”. „Le-am mutat, zice. Într-o altă copilărie.” „Păi bine, zic, și eu ce sunt acum?” „O sumă de secunde”, zice. Și își face cu grijă adunarea secundelor care așteaptă la coadă să sară în lume... Ce vis!

Mă întorc spre stânga și Luna mi se oprește pe ochi. Eu visasem că era înnorat, însă ăla era alt vis. Visul meu de toată ziua, în visul ăsta de noapte, cerul e senin și Dumnezeu mă privește prin fereastra lunii. Direct în ochi. Și de acolo, direct în suflet. „Doamne, zic, ăsta e Vis? Sau doar un vis care trece?” „E o poartă, zice El. La care exersezi să poți să vezi și cu ochii deschiși visele. Unde poți bate fără să superi, unde, dacă o deschizi, intri mereu în alt Vis. E o poartă a nopții, care te duce către zi. Stai liniștită, zice. E și Vis”. Nu mai înțeleg nimic, probabil că dorm.

Când mă mișc, patul pare să scârțâie sub povara mea. Mă întreb dacă sunt prea grea și aud vocea patului meu: „Visele astea ale tale îmi dau mâncărimi... Încerc să te așez, dar mai iese câte o aripă, câte un ciot de aripă, ceva. Și mă înțeapă și trebuie să mă scârțâi... Dar visele astea mă adorm, să știi. Ziua dorm foarte bine.” „Și eu acum visez?”, zic. „Nu, doar că e noapte și secunde au făcut mizerie în jurul Ceasului și tu încerci să ștergi pe jos cu razele lunii și ziua e înnorat”. „Bine, zic. Eu credeam că visez.”

Și rămân să atâr în noapte și zi. Până când Ceasul va da pe afară, nervos, ora șapte.

Deschid ochii și e înnorat. Patul e liniștit. Ceasul ticăie, după ce a dat alarma, torcând monoton și impersonal. Orele nu îi sunt șterse de pe cadran, semn că poate să continue numărătoarea. La fereastă, o lună argintie, nu galbenă, are conturul încojurat de nori supărați. Ce vis...!

Încerc să mă dau jos din pat și ceasul sună strident... Parcă mai sunase o dată... Mă uit la ceas și are cadranul mânjit, cu un zâmbet resemnat în dreptul acelor, cu cifrele ca niște sprâncene încruntate... Și luna e galbenă... ăsta ce vis e?!

Îmi sprijin picioarele neștiutoare pe lemul rece, aspru, în căutare de sprijin. Și mă sprijin în golul dintre podea și covor, covor și pat. Alunec prin spațiul inexistent în nimic, spre nimic. Îmi încurajez gândurile ruinate să rabde și în nimic, până mai găsesc. Să găsesc ce? Vid? „Hai să vedem”, îmi zise Nimicul rânjind, rotindu-se în cercuri prin mine, ieșind și intrând prin pielea frământată. „Lasă-mă, căci îmi caut ieșirea.” „Ce ieșire să-ți cauți? Nu vezi că ești doar o răbufnire de idei apoase? Poți să ieși și prin tine. Ți trebuie doar puțină îndemânare.” Mă rotesc cu spatele la el și cad, nu

mai alunec. Cad, cad departe, în infinit. Mi se afundă trupul în aer, căci sufletul s-a evaporat de mult în spațiul ce îndoaie fiecare moleculă. Îmi văd, paralel cu timpul, viața de vineri, care ar trebui să mă acopere, nu să mă lase în pace. Îi simt zbaterea în timp ce se chinuie să mă atingă. Sunt mai ireală decât cele 24 de ore de viață. Îi văd galbenul și îl respir adânc. Mușc din colțul păturii de zi stabilită, de mecanism. Dau să o respir, să afund în mine ziua ce m-ar fi trezit la viață. Doar că mă înghite ea, palpitând în secunda de vineri. Mă mănâncă nepăsătoare și îmi ajunge la osul unui deget, trăgând neliniștită de el, în căutare de măduvă de timp. I se tocesc dinții din piele și mă scuipă, mă izgonește. Mă izgonește propria-mi zi... Mă cos la loc în cuvinte palide, însângerate și pulsânde. Chiar nu mă doare. Însă tot cad, tot mă deșir. Mă tot cârpesc, mă cuprind, mă îmbrățișez, dar mă înfioară teama infinitului. Unde cad? Și îmi izbesc fărâmele, gândurile pe dos, de patul rece. Îmi acopăr febra pământeană cu perna, topindu-mi carnea, urmele rămase. Ating cearceaful ce se strânge sub mine. Apoi lovesc ceva, ceva tare. Un cuvânt. Să mori în cuvinte mai grele decât tine! Îl împing sub pat și mă apropii de geamul înghețat. Se scurge peste mine..

Să strig la Dumnezeu să îl rog să îmi dea ochii mei înapoi. să mă dezvelească în fața lunii de ochii falși, visători și mincinosi în ochii reci, duri, obiectivi? Din întuneric cu întuneric să mă lumineze și să mă lase să mă trezesc la viață cu ochii zilnici, umani. Tușesc și scuip lumina în mâini. Nu mai râde, Doamne, batjocoritor, căci nu e corect. Îmi fărâm coloana pentru o bucată de timp, viață, pat, nimic și tu îmi arunci perechi de ochi. Și-atunci iau vechii ochii și îi scot. Mi se lipesc de mâini, de trup, de picioare. Îi înțep și îi izgonesc, dar mi se afundă pe sub piele și se culcă la loc, liniștiți, în veacul lor din orbitele mele atât de pline. Mă dor.

Și atâr, undeva între zi și noapte, devorată de Timp.

MIRUNA IOANA MIRON

Grimasă în oglindă

(Urmare din pagina 88)

Fata nu poate să adoarmă. Se uită la umărul puternic al bărbatului. Ar vrea ca el s-o îmbrățișeze. Nu-l iubește, nu l-ar putea iubi pe acest bărbat, totuși acum îl dorește. Însă el doarme. Cu răsuflarea liniștită a celui satisfăcut.

Îi cumpără un cadou. Colindă împreună prin marele magazin. Pentru ea, abundența din magazine a reprezentat dintotdeauna o lume de vis. Zăbovește lung la standuri, pipăie, mângâie marfa care-i place ca pe-un câțeluș. Îl urmărește pe bărbat din coada ochiului, poate-și da seama ce-i place ei. Acesta se uită peste rafturi cu indiferența celor bogați. Ținta privirii sale nu poate fi stabilită. Nu se depărtează prea mult de fată, dar nici lângă ea nu rămâne. După un timp devine vizibil nerăbdător. Îi spune ceva unei vânzătoare, care-i împachetează ceva.

În mașină, înainte de a demara, îi zâmbește fetei: asta am cumpărat-o pentru tine. Așteaptă până ea desface pachetul, apoi pornește motorul. Mulțumesc. Pe chipul ei, dezamăgire amestecată cu bucurie. Se bucură de faptul că a primit un cadou, nu de cadoul în sine.

Se despart ca niște vechi cunoștințe. Gesturi preprogramate, zâmbet fals pe chipuri. De ce sunt clipele atât de grele? Pentru că într-însele sfârșitul a ceva se ciocnește de începutul a altceva sau invers.

Rămasă singură în cameră, se așază în fața oglinzii, se privește lung, apoi își apropie fața de imaginea ei din oglindă și își scoate limba. Stimulii plănsului îi sfâșie pieptul.

Ut pictura poesis...

Întâmplarea a făcut ca, în urmă cu mai bine de trei decenii, poposind pentru... „o viață de om” la Târgu-Mureș, primul plastician cu care mi-am încrucișat drumurile culturale să fie Vasile Mureșan, prezent, dacă bine îmi amintesc,

atunci, cu o tulburătoare expoziție pe simezele Casei de Cultură a Tineretului. În mod firesc, datorită preocupărilor comune, în decursul anilor ne-am întâlnit destul de des, având privilegiul de ne împrieteni și de a-i urmări evoluția într-o minunată diversitate de stiluri și tehnici, admirând în egală măsură pictorul, sculptorul și iconarul.

Personalitate complexă, artistul în veșnică dinamică și căutare, cu limpede înălțări și „bine temperate” profunzimi, trimițându-ne cu gândul la poemele blagiene mustind de „sarea” pământului, și elogiind noblețea și robustețea inteligentă a țaranului român în fumuriul mat al țărâni – precum Maestrul său, Corneliu Baba –, există la Vasile Mureșan o reprezentare cu trimitere ancestrală și cosmică a chipurilor ori a peisajelor din natura pe care o reinterpretează, și în care se regăsește, oficiind cu subtilă autoironie ori, uneori, cu disperare, ritualul magic al vârstelor.

Aflat la ceasul bilanțului și al retrospectivei... introspective, astăzi (sâmbătă, 19 noiembrie 2011), la Galeriele „Unirea” din Târgu-Mureș, prietenul meu vine cu o expoziție uluitoare, în care se mărturisește și se „răstignește”. „Urma” se intitulează florilegiul său sângerând, pornind, poate, de la simplul joc al copilăriei desculțe, încercând să prindem „valurile, vânturile”... Cele mai mari adevăruri se spun în glumă – zâmbea, cu milenii în urmă, un înțelept... Sufletul moare când încetăm să fim copii... „Artistul nu numai că lasă urme, el însuși este urma” – spune Vasile Mureșan, căruia Dumnezeu îi poartă acum mâna și pașii pe cărările altor începuturi, în răcoarea nebănuitorilor adâncimi de gând, incantațiile Ființei primordiale oficiind magice Te-Deum-uri parcă șoptite de Gânditorul de la Hamangia.

Există în tablourile lui Vasile Mureșan o robustețe specială, generoasă și bonomă, jovială și strălucitor colorată când se joacă cu pământenele „mărgel de sticlă”, dar și rafinat și senzual gri catifelată când e trist, meditativ sau pur și simplu... obosit. Maestrul Corneliu Baba a rămas undeva în amintire, ici-colo o tușă ori o așchie se mai aliniaza cuminiți unui univers artistic de o coplesitoare profunzime și complexitate ancorate la bornele unei existențe tragico-mistice (raportându-ne la mitul faustic al căutării și la D.D. Roșca, desigur, nu la antichitatea greacă!) de altitudine. Pictor și Poet, Vasile Mureșan are har. El nu e fanatic, nu e bigot, și nici nu pozează. Este pătruns de duh și de responsabilitatea existenței noastre pămâtenne. Și, mai ales, de ce lăsăm după noi, ce lăsăm în... urmă. Relația sa cu Divinitatea este dintre cele mai firești, Casa Domnului este Biserica din suflet, pe care ne-o arată, ne-o dăruiește, este casa în care umblă desculț, în care îngenunchiază, se roagă și unde, cu mâinile goale, șterge însângeratele lacrimi ale Mântuitorului de pe podeaua lumii.

Răstignire

***Mă simt răstignit pe propria-mi paletă,
Din mâini nu-mi curge sânge, ci culori
Și pânza - albă zăpadă, pustiul de la poli -
Așteaptă să-mi dau viața întinsă în culori.***

„Ampronta”, urma care este lăsată de cineva, care reprezintă pe cineva, urma unei idei, a unei stări psihice, ampronta care dă identitate și personalizează – se explică Vasile Mureșan. Urmele «palma», «talpa», «pasul», «cotul» sunt și unități de măsură. «Palma» înseamnă creație, făcere, spiritualitate; simbol al muncii și al puterii, al comunicării și al înțelepciunii. Limbajul mâinilor, gestică este folosit de-a lungul timpului de toate civilizațiile lumii. După unii cercetători, palma și mâna ar fi un simbol solar. La creștini, «Mâna Domnului» este simbolul puterii divine supreme. Punerea palmelor, gest ritual prin care se transmite succesiunea apostolică, harul preoției, confirmarea la catolici și reformați și investește cu o putere divină (amintind aici Sfintele Taine, dezlegarea de la Spovedanie, Mirungerea, Euharistia, Cununia, Sf. Maslu etc.).”

Vasile Mureșan, dragul meu prieten, pictează rugăciuni și trepte către cer, de sus, dintr-un plan median, unde știm că se află, și de unde ne învață să-L căutăm pe Dumnezeu în noi.

Ut pictura poesis...
Tablourile sunt însoțite de admirabile catrene.

Dăruire

***De vreme lungă mă frământ,
Cercând să dau trăirii cale.
Mărturisesc, mărite Doamne,
Că mi-am pus sufletul în palme.***

Ce dar frumos este această expoziție!

MARIANA CRISTESCU

VASILE MUREȘAN: „URMA”

„Eu sunt urma cea subțire / Alor mei de dinainte, / Duși de-acum în veșnicie, / Sus în lumea celor sfinte //...// Sunt o urmă ce-au lăsat-o / Bunii mei de dinainte, / Eu în vers am înălțat-o, / Ei s-au dus la cele sfinte.”

Am îndrăznit să plec la drumul modestelor mele susțineri, care aici vor urma, tocmai de la versurile lui Mircea Dorin Istrate din poemul „Urma”, tocmai pentru a ilustra fantezia unei densități aflate într-un „orizont al structurii armonice a culorilor” din expoziția „Urma” a artistului plastic Vasile Mureșan. „Cu primul pas începe orice cale” – ne pune în gardă artistul, prin poezia „Căutare”, care însoțește lucrarea – „Și urmă se așază după urmă/ Pe lunga cale-a căutărilor Tale/ Aș vrea să nu mă rățesc / Lăsând o urmă”. „Pictura pe care o practic – ne îndrumă artistul în caietul-program – își are originea în urmele lăuate de mine de-a lungul timpului, urme care descriu acțiunile mele și sunt chiar viața mea... Artistul nu numai că lasă urme, el însuși este urma.”

Sugerând drumul artistului prin lumea cu misterele ei și, deopotrivă, ale artei, Vasile Mureșan transmite trăiri, idei, într-un dramatic „realism social” al trăirii fanatice de azi. Prin caracterul variat și complex al operei sale, Vasile Mureșan ne pune în față diverse ipostaze, într-o cu totul altă manieră de dezvoltare, printr-o altă tematică și viziune, printr-un alt fel de tălmăcire a realității. „Eliberat de convențiile picturale”, cum singur afirmă, artistul se îndreaptă, construind din pete de culoare, spre o lume a mișcării cromatice, ridicând „obiectul comun – «urma» – la rang de vehicul al operei de artă.” „Obsedat de a lăsa o urmă între urme”, artistul dă „sensuri și înțelegeri profunde”, prin simboluri de descifrat, cu semnificațiile lor multiple.

Aici lipsește personajul. Apare doar urma lui. Mai explicit spus, prin „noul realism” „și noua obiectivitate”, artistul recurge, de data aceasta, la o definire lapidară, prin urmă, a purtătorului ei, de la „urmele omului primitiv din peșteri, la cele ale contemporanului nostru, artistul oferind câmp deschis fanteziei, prin armonie și ritm coloristic. Capacitatea de înnoire pentru aflarea unor noi forme de exprimare, manifestând curiozitate și interes, vizibilă, duce la un limbaj vizual așezat între formă și expresie. Amprenta și „tema urma”, limbajul mâinilor, mâna fiind, după Anaxagoras, „simbolul inteligenței, „piciorul”, „talpa – organ al locomoției, care are și darul transferării unei energii” – sunt și „simboluri ale legăturii omului cu pământul”, cum însuși artistul spune, într-o „Călătorie inițiată”. Dovada? Privești lucrările „Intrarea în viață” („Nașterea”), „Trecere”, „Rugă”, „Crez artistic Doamne!”, „Speranță”, „Urma cea din urmă”, „Deșertăciune”, „Loc de verdeață, loc de odihnă” „ („Obosit”), „Toamnă”, „Înviere”, și simți acel efect de mișcare într-o vreme

de azi a zbuciumului și a neliniștii, într-o „aventură și o cercetare în dorința cunoașterii de sine”: „Am coborât adânc în mine / În urmărirea unui crez, / Clipă de clipă mă descopăr / Și zi de zi mă inventez” – spune poetul în a lui continuă „Căutare”.

În această nouă etapă a receptării, în care simți, și aparenta liniște, dar și o tensiune în armonia spațiului și timpului, ca „o horă de vârtejuri” ale imaginației și fanteziei în căutarea de viziuni noi, apelând și la Vishnu, „care a măsurat universul din trei pași: unul pentru pământ, unul pentru lumea intermediară și unul pentru cer”. „Pe Muntele Măslinilor ne sunt arătate urmele pașilor lui Iisus Hristos, iar la Mecca urmele pașilor lui Mahomed”. „Pasul – spune artistul – înseamnă și trecerea timpului, și creație”, și forță autoritară, am spune noi, alături de un alt simbol, cel al frunzei viței-de-vie, iarbă a vieții”, din care urcă „lumina Duhului”.

Și prin acest vernisaj al expoziției „Urma”, Vasile Mureșan lasă o urmă în patrimoniul valorilor spirituale, prin structura armonică a culorilor, prin mesaj, într-o liniște care-i neliniște în caruselul, poate, al unei „revoluții figurative”.

Lăsând „urmă după urmă” tocmai „amprenta sufletului” „cercând să dea trăirii cale”, artistul se roagă: „O, Doamne, Mare Dumnezeu, / Iluminează-mi, Doamne, calea / Să nu mă rățesc de Eu, / Doamne, aceasta mi-e rugarea / Sunt eu, Vasile Mureșan, / Zugrav în astă mare turmă / De frică să nu rățesc, / Aș vrea să las pe drum o URMĂ / Acum, când văd că obosesc / Și simt suflarea că se curmă, / O, Doamne, ție-ți mulțumesc, / M-ai ajutat să las o urmă”.

Vasile Mureșan lasă aici preaplinul talentului său și, deopotrivă, un mesaj subtil pentru cei care vor urma!

LAZĂR LĂDARIU

Când lutul devine artă...

L-am cunoscut pe Daniel Leș printr-o întâmplare fericită, provocată de Teodor Ardelean, directorul Bibliotecii Județene „Petre Dulfu” din Baia Mare, care ne-a adunat sub semnul „Familiei noastre”, ca să găsim o ieșire la liman din hățișurile pierderii identității și a sacralității familiei noastre culturale.

Într-o scurtă demonstrație, Daniel Leș ne-a convins că lutul e un personaj care are o poveste a lui, descoperită din copilărie. De atunci tot vorbește cu lutul, transformându-l în personaje din lumea în care el a descoperit lumea.

El însuși e un personaj hâtru, când îl privești aplecat asupra lutului.

Când își ridică privirea, însă, vezi chipul blând și luminos, „cel mai expresiv în a-l reprezenta pe Mântuitor”, după spusele lui Teodor Ardelean.

Născut în 1972, Daniel Leș și-a făcut din artă un soi de dumnezeire. El dă trup unor personaje, peste care un suflu dumnezeiesc ar putea transforma totul în viață.

El duce mai departe o moștenire de har și hărnicie, trudă, punând în lutul care-și caută forme și sudoare și lacrimă de artist și bucurie și tristețe și încrâncenare și bonomie.

Ceramica figurativă a lui Daniel Leș e cuceritoare, adună în primul rând, pe de o parte, personaje fascinante din copilărie – un olar din Maramureșul istoric, bunicul, Grigorie Cojocar, felcerul satului, primarul, porcarul, gordunașul, preotul, ciobanul etc., o galerie care sfârșește în personaje stranie, în aura miticului – iar pe de altă parte, reconstituiri ale unor vase de lut dintr-o tradiție de dincolo de timpuri.

Deși adaptată pentru a mai ușura truda, roata olarului, o doar mijlocul pentru ca talentul să pună în lucrare forme și idei, metafore și povești.

Artistul vine dintr-un trecut îndepărtat, intermediat detatăl său, Ipoan șleș, el însuși pictor și ceramist.

În atelierul părintelui, joaca a devenit artă, curiozitatea a devenit măiestrie, truda împlinire.

Iar această împlinire, așa cum se spune blogul „Casei olarului”, e în continuă creștere: **„Începând din 1997, Daniel a fost invitat să expună originalele sale lucrări la Muzele de Etnografie și Artă din țară, în spații expoziționale din țară și din străinătate, unde a fost premiat în numeroase ocazii cu Diploma de excelență, premii pentru originalitate, Premiul Special al Juriului.**

Din 2000, începe să fie recunoscut ca un continuator și promotor al artei olăritului pentru generațiile mai tinere, fiind adeptul metodelor tradiționale de prelucrare a lutului”.

Daniel Leș a început să dea lecții, în sensul propriu și cel mai bun al cuvântului.

Dă lecții vizitatorilor, uimind cu măiestria cu care mâinile lui mângâie lutul, ca într-un ritual sacru. Dă lecții tinerilor învățăcei, dornici să descopere tainele lutului, dornici să stea de vorbă cu lutul, să afle poveștile și visele lui, după fără de timp așteptare.

Casa Olarului, cea în care zămislește în numele bucuriei de a fi Daniel Leș, s-a încărcat de sfințenie. Intrând în ea, simți cum vrei să fii mai aproape de cele ale cerului și pământului. Ca într-o rugăciune...

NICOLAE BĂCIUȚ

Oală născută într-o clipită, sub privirile fascinate ale celor care trăiesc în fascinația artei

Daniel Leș, Ipostaze ale artei olăritului, în atelierul din Casa Olarului

OCHIUL CICLOPULUI

Daniel Leș

Starea prozei

Grimasă în oglindă

Fata este serioasă și tăcută, înspre degete mâna i se îngustează; când surâde, mici riduri ștrengare îi apar în jurul ochilor de un albastru deschis. Asta l-a cucerit pe bărbatul de vârstă mijlocie, care luni de zile a așteptat ocazia să se poată apropia de ea. Cu o răbdare meticuloasă a adunat toate informațiile despre ea. Când a găsit și o cunoștință comună, a început să-i trimită flori, iar propunerea discretă pentru o scurtă ieșire în stațiunea din apropiere i-a făcut-o abia după ce a receptat de câteva ori zâmbetele ei încurajatoare. Cu ocazia întâlnirilor spontane puse la cale prin baruri, pe terenuri de tenis, la înot.

Fetei nu-i plăcea bărbatul, totuși i-a permis să se apropie de ea tot mai mult. Arată bine, dar îi lipsește orice

rafinament. Banii și-i administrează cu fală și înfumurare. Nu-și poate mișca degetul arătător de la mâna dreaptă, de aceea țigara și-o ține între degetul mijlociu și inelar. În timpul mesei își bagă adesea mâna pe sub masă, pipăindu-i coapsele.

Nemaipomenit! Se simte incomodată și slabă, nu știe de ce nu protestează. Zâmbește stingherită, simte că a roșit. Se uită la mâinile alea mari și puternice: autoritate și hotărâre în amestec cu o asprime neîndemânatică. Rupe pâinea urât, furculița o ține aiurea. L-a văzut numărând bani: învârte atât de repede bancnotele încât nu poți să-l urmărești cu ochii. Nu știe, sau nu vrea să știe, cum îmbrățișează aceste mâini. Când se gândește că după cină ar urma să se împreuneze cu el, simte un fior rece coborându-i pe șira spinării. Încearcă să se opună. Lipsa evidentă a vreunei șanse este mama renunțării amare. Un sclav se poate simți astfel. Pe jumătate conștientă s-a vândut.

– De ce apatică? – o întreabă pe fată în timp ce apasă butonul cu numărul 3 al liftului. Fata nu-i răspunde. Un zâmbet încurcat pe chipul ei. Urmează bărbatul ca o somnambulă. Nu vrea să se gândească la nimic. Stă pe marginea patului și inspectează camera. Are atmosferă.

Curbele insinuante ale sânilor, pântecului, coapselor. Gâtul acoperit de puf – piersică pânguită – e străbătut de un tremur la atingerea buzelor. Dorința poate fi satisfăcută numai într-un singur fel. În fiecare manifestare a excitației există un impuls care parcă-i acaparează imaginația pentru întâia oară. Inconștiența se reduce la timpul dintre închiderea și deschiderea ochilor. Fata poate să delimiteze cu exactitate dimensiunile lui „eu” și „tu”.

Dorința se stinge cel mai rapid după ce se trece de orgasm. Dacă se trece de punctul mort și nu se stinge: e semn de dragoste. Bărbatul iese din baie și se culcă singur în celălalt pat.

ATTILA F. BALÁZS
(Continuare în pagina 84)

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, A.I.Brumaru, Mariana Chețan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț Maximilian, Liliana

Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr

Corespondenți : Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright© Nicolae Băciuț 2012 *Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

